

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
TEATROLOGIJOS KATEDRA

Rūta Taraškevičiūtė

**KAUNO NEMUNO SALA: VIEŠOJI ERDVĖ KŪRYBINĖMS
INICIATYVOMS**

Magistro baigiamasis darbas

Kūrybinių industrijų studijų programa, valstybinis kodas 621P96001

Vadovas(-ė): **dr. Jūratė Tutlytė**

(Mokslinis ir pedagoginis laipsnis, vardas, pavardė)

.....
(Parašas) (Data)

Apginta: Menų fakulteto dekanė **doc. dr. Ina Pukelytė**

(Mokslinis ir pedagoginis laipsnis, vardas, pavardė)

.....
(Parašas) (Data)

Kaunas, 2014

TURINYS

KAUNO NEMUNO SALA: VIEŠOJI ERDVĖ KŪRYBINĖMS INICIATYVOMS

SANTRAUKA / 4

SUMMARY / 5

ĮVADAS / 6

1. VIEŠOJI ERDVĖ KŪRYBIŠKO MIESTO KONTEKSTE / 12

- 1.1. Viešoji erdvė kaip miesto struktūros dalis / 12
- 1.2. Viešųjų miesto erdvių planavimo problemos / 14
 - 1.2.1. Planavimas ir atsakomybė / 14
 - 1.2.2. Kūrybiškas vietos planavimas / 17
 - 1.2.3. Vietos įvaizdis / 18
 - 1.2.4. Vieta kaip *žaidimų aikštelė* / 22

2. SOCIOKULTŪRINIŲ SĄLYGŲ SUFORMUOTA NEMUNO SALOS VIEŠOJI ERDVĖ/ 26

- 2.1. Kauno miesto istorija / 26
- 2.2. Geografinis kontekstas / 27
- 2.3. Vieta prie upės ir jos svarba / 29
- 2.4. Istorinė vietos kaita kaita XX a. / 31
 - 2.4.1. *Žiemos uostas* / 31
 - 2.4.2. *Paplūdimys* / 32
 - 2.4.3. *Motorinių valčių prieplauka* / 33
- 2.5. Nemuno sala šiandienos viešajame diskurse / 34
 - 2.5.1. „*Miesto gyvenimo gražinimas prie upės*“ koncepcija / 34
 - 2.5.2. *Miestas ir upė KAFe festivalio rėmuose* / 36
- 2.6. Nemuno sala: centrinis miesto parkas / 37
- 2.7. Kūrybinės iniciatyvos parkuose / 38

3. NEMUNO SALA KAUNO MIESTO PLĖTROS VIZIJOSE / 42

- 3.1. Kauno miesto Bendrasis planas Naujamiesčio rajonui 2003-2013 m. / 42
 - 3.1.1. Nemuno salos ir Santakos atgaivinimo projektų palyginimas / 43
 - 3.1.2. Nemuno salos konkursinis projektas 2009 m. / 46

3.2.	Kauno miesto Bendrasis planas 2013-2023 m. / 52
4.	NEMUNO SALA – VIETA KŪRYBINĖMS INICIATYVOMS / 55
4.1.	Tyrimo metodologija, eiga ir dėstymas / 55
4.2.	Kiekybinis tyrimas - gyventojų apklausa / 56
4.3.	Kokybinis tyrimas - specialistų apklausa / 67
4.4.	Tyrimo apibendrinimas / 74
	IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS / 76
	ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS / 78
	PRIEDAI / 86
1.	priedas. Nemuno salos geografinė padėtis. Brėžiniai / 86
2.	priedas. Kūrybinių iniciatyvų parkuose pavyzdžiai / 89
3.	priedas. Nemuno salos plėtra. Nuotraukos ir schemos / 94
4.	priedas. Diskusijos „Nemuno salos plėtojimas, panaudojimas visuomenės reikmėms“ protokolas / 99
5.	priedas. Diskusijos „Nemuno salos plėtojimas, panaudojimas visuomenės reikmėms“ atsakymas iš miesto savivaldybės / 103
6.	Nemuno sala Kauno bendrajame plane (2013-2023). Brėžiniai / 5
7.	priedas. Kiekybinio tyrimo anketos klausimai ir atsakymų statistika / 110
8.	priedas. Interviu su Daiva Morkūnaitė Šmitienė išrašas / 119
9.	priedas. Interviu su Gintaru Balčyčiu išrašas / 122
10.	priedas. Interviu su Povilu Mačiuliu išrašas / 128
11.	priedas. Interviu su Ina Pukelyte išrašas / 134
12.	priedas. Interviu su Artūru Bulota išrašas / 137
13.	priedas. Interviu su Vyteniu Jaku išrašas / 145

SANTRAUKA

Viešosios erdvės – visuomenės kultūrinės, dvasinės ir ekonominės būklės atspindys. Viešosios erdvės funkcija – burti skirtingų interesų piliečius, skatinti bendrauti ir kurti. Tačiau kokia viešųjų erdvių situacija šiandienos miestuose ir kaip juose reiškiasi kūrybiškumas?

Magistro darbe nagrinėjama Kauno centrinė viešoji erdvė – Nemuno sala kaip potenciali visuomenės komunikacijos vieta. Darbe tyrinėjama pačios *vietos* kaip centrinės miesto viešosios erdvės potencialas ir jos svarba miestui bei visuomenei.

Teorinėje magistro darbo dalyje, remiantis kūrybingos aplinkos teorija, viešoji erdvė pristatoma kaip miesto struktūros dalis. Nagrinėjamos viešųjų miesto erdvių planavimo problemos, kūrybiškas vietos planavimas, vietos įvaizdžio formavimo ir kūrimo procesai. Viešosios erdvės koncepcija traktuojama ieškojimų, eksperimentavimo, siurprizų ir nuotykių *vieta*. Antroje ir trečioje darbo dalyse Nemuno sala nagrinėjama kaip sociokultūrinių sąlygų suformuotas miesto centrinis parkas. Ji analizuojama Kauno miesto geografiniu ir urbanistinės strategijos aspektu, taip pat viešajame diskurse.

Empirinėje darbo dalyje pateikiamas Nemuno salos viešosios erdvės potencialas kūrybinėms iniciatyvomis. Kiekybis ir kokybinis tyrimas remiasi psichogeografijos ir kūrybingo miesto perspektyvomis. Nagrinėjama geografinės aplinkos poveikis žmonių elgesiui ir emocijoms, tarpusavio komunikacijai.

Nemuno sala, teorinėje dalyje dėl savo geografinės padėties ir fizinės būklės traktuojama *deaktyvuota* viešąja erdve. Tyrimo metu, ši prielaida paneigiama. Paaiškėjo, jog ši viešoji erdvė yra priimtina visuomenei ir vertinama teigiamai. Tyrime išryškėjo priežastys, turinčios įtakos Nemuno salos *deaktyvacijai*. Silpna socialinė komunikacija Nemuno saloje apibūdinama respondentų apatija, nepasitikėjimu, nežinojimu, įgūdžių naudotis viešąja erdve stoka. Tai yra pagrindinė visuomenės problema mažinanti viešųjų erdvių potencialą. Šiuo atveju Nemuno salos vietos *aktyvizavimo* galimybės priklauso nuo miesto strategijos. Ilgalaikės strategijos dažniausiai reiškiasi naujo verslo įmonių kūrimu, trumpalaikės – kultūrinėmis, meno iniciatyvomis. Vertinant trumpalaikes iniciatyvas Nemuno saloje, tinkamiausios yra socialiai angažuoto meno apraiškos, kurios orientuotos į neformalų ugdymą ir į bendruomenės įsitraukimą. Šiuo atveju viešosios erdvės *aktyvizavimo* procese svarbų vaidmenį atlieka socialiai aktyvus menininkas dirbantis su bendruomene.

Raktiniai žodžiai: viešoji erdvė, kūrybiškumas, Nemuno sala, vieta, planavimas, miestas, urbanistika, psichogeografija, socialiai angažuotas menas.

SUMMARY

Public space is a reflection of society cultural, spiritual, and economic conditions. Public spaces are designed to bring together the different interests of the citizens, encouraging them to interact and engage them in creative work. But what is the situation today with the public spaces in cities and how they are developing creativity?

The Island of Nemunas, which is the main public space of Kaunas, is a potential place for meetings and inter-communications between different social groups. Master thesis analyze the public space as a potential city center place for inspiration and relevance for the city.

Master of theoretical work, based on the theory of creative environment, public space is presented as an urban structure, it also explains problems of public spaces of the city planning issues, creative urban planning, design and place branding tool. Here public space is seen as place of explorations, experimentation, surprises and adventure. In the second and third parts of the work Nemunas Island is analyzed as the city central park, which was shaped by socio-cultural conditions. Public space in the Kaunas city was analyzed as geographical area, as area in social discourse and urban strategy of Kaunas city.

The empirical part of work talks about Island of Nemunas as a public space for the creative initiatives. The research is based on psycho geographic and creative urban perspectives. Geographic environment impact on human behavior and emotions, peer communication is analyzed in this part.

The Island of Nemunas river in theoretical part of work, due to geographical position and physical condition was treated as deactivated place. During the study, the assumption was denied. It turned out that the public sphere is acceptable to the public and is appreciated. The study revealed the reasons affecting the Nemunas island disarming. Weak social communication in Island of Nemunas river is described as apathy, distrust of respondents, lack of knowledge and skills to use the public space. This is a major public problem, that reduces the potential of public spaces. In this case, the local activation in Island of Nemunas river depends on the city strategy. Long-term options usually manifests itself in new business ventures, short term - cultural and artistic initiatives. Assessing of short-term initiatives in Island of Nemunas river, the most appropriate are socially engaged art practices, which focused on non-formal education and work with community. In this case, socially active artist, which works with the community, plays an important role for the activation of public place. **Keywords:** Public Space, creativity, Island of Nemunas river, place, planning, city, urban, Socially Conscious Art

IVADAS

Viešoji erdvė yra ilgo ir organiško miestų bei visuomenės formavimosi rezultatas. Pasak urbanisto T. Butkaus, bendrausia prasme miesto viešąja erdve galima vadinti vietą, kurioje kiekvienas, bet kokios lyties, rasės, tautybės, amžiaus ar socialinio sluoksnio pilietis gali mėgautis sambūviu su kitais žmonėmis, taip pat atstovauti kolektyviniam ar bendram interesui. Tokioje aplinkoje natūraliai skatinamas kūrybiškumas, idėjų dalijimasis ir naujų generavimas.

Kūrybiškumas yra modernistinė sąvoka, pabrėžianti naujoves, pažangą ir besitęsiančius pokyčius. Cr. Landry kūrybinių miestų filosofijoje, tikrasis kūrybingumas aiškinamas naujais senų problemų sprendimais, bandymais, originalumu, gebėjimu perrašyti taisykles, būti netradiciniam, atrasti bendrumą tarp skirtingų temų, pažvelgti į situaciją iš šalies. Šie mąstymo būdai skatina inovacijas ir kuria naujas galimybes.¹ Išsivadavimas iš apribojimų - būtinas, bet tai nėra pagrindinė sąlyga kūrybinių idėjų plėtrai. Pasak urbanisto, kūrybiškumas - raktas, užtikrinantis sėkmingą miestų plėtrą ir galimybę reikštis bet kam - išradingas gali būti ir socialinis darbuotojas, ir verslininkas, mokslininkas ar valstybės tarnautojas. Norint, kad žmonės galėtų galvoti, planuoti ir veikti pasitelkdami vaizduotę, tam turi būti sukurtos sąlygos. Visa tai prisideda prie kūrybingos vietos formavimo, kurioje yra galimybė žmonėms sukurti nepaprastus įvykius. Bendravimas viešojoje vietoje ir naujų idėjų generavimas, skatina vienybę, demokratiškumo jausmą.

Kalbant apie viešosios erdvės (*ang. public space*) sąvoką, dažnai sutinkamas ir visuomeninės erdvės (*ang. social space*) apibrėžimas. Viešojo erdvė T. S. Butkaus knygoje „Miestas kaip įvykis“ traktuojama kaip vienas iš svarbiausių urbanistinės struktūros dėmenų, apimančių neužstatytas (atviras), statinių apribotas (uždaras) ir žaliąsias (kintančias) miesto erdves.² Pasak urbanisto ir teoretiko T. S. Butkaus, urbanistai išskiria tokius viešųjų erdvių tipus, kaip gatvė, pasażas, krantinė, turgus, kiemas, aikštė, skveras, parkas, kapinės. Šalia *grynujų* viešosios erdvės tipų esama daugybės tam tikrą nuosavybės formą išlaikančių viešųjų zonų. Tai municipalinė erdvė pastato viduje, privati statinių apribota erdvė arba erdvė pastato viduje, taip pat atskirą grupę sudaro inžineriniai statiniai. Tačiau poindustriniame mieste, sudėtingėjant urbanistinei struktūrai ir kapitalo kaupimo formoms, atsiranda ir tokie viešųjų erdvių tipai, kaip pusiau privačios erdvės, nusavintos viešosios erdvės, virtualizuoti urbanistinės erdvės takai – sąsajos. Be to, augant privataus sektoriaus įtakai miesto

¹ Landry, Charles and Bianchini, Franco, *The Creative City*, Demos, London, 1995, p.17

² Butkus, S. Tomas, *Miestas kaip įvykis*, Kitos knygos, Vilnius, 2011, p. 109

planavimui, tradicinės viešos erdvės ima gauti naujų bruožų. Pirmiausiai kalbama apie prekybos centrus, viešąją erdvę laikančius viena iš pelno siekimo priemonių.³

Cr. Landry teigia, jog viešoji erdvė yra ne tik fizinė aplinka, tačiau ir vieta, kur vyksta įvairi komunikacija, pradedant tiesioginiu bendravimu, baigiant komunikacija virtualioje erdvėje. Šiuo atveju, visuomeninė erdvė įsilieja į viešąją. Pastaroji leidžia vystyti kūrybiškumą, nes sudaro sąlygas žmonėms išeiti iš savo tradicinės aplinkos – šeimos, profesijos, socialinės aplinkos. Šiais laikais viešosios erdvės koncepcija traktuojama žymiai plačiau – tai yra ieškojimų, naujų nežinomų horizontų paieškos, eksperimentavimo, siurprizų ir nuotykių vieta.⁴

Pasak architekto T. Grunskio, tobulėjant komunikacinei ir telekomunikacinei technologijai viešoji erdvė tampa bet kuri mums pasiekiamą vieta. Visos erdvės nepriklausančios privačiam kapitalui, gali būti laikomos viešosiomis, juolab, kad šiuolaikinio sociumo mentalitetas visiškai transformavo miesto visuomeninės erdvės suvokimą. Vienas tokių pavyzdžių – internetas ir virtuali erdvė, keičianti viešosios erdvės sampratą.⁵

Kultūros teorijoje yra įsigalėjus nuomonė, jog viešosi erdvė (tiek fizinė, tiek virtuali) yra būtina demokratijos sąlyga. Projektuodami viešąją erdvę, urbanistai ir architektai dažniausiai dėmesį telkia į judriausias ir atviriausias miesto vietas, todėl urbanistiniame diskurse naudojamosi tik nedidele dalimi viso miesto viešųjų erdvių potencialo, pamirštas vidinis miesto veidas, kuriam neretai būdinga unikali formų įvairovė.⁶ Dar viena problema: kas turėtų ją prižiūrėti, kokioms socialinėms grupėms ir kokioms jų veikloms viešoji erdvė turėtų būti skirta, labiausiai domimasi, kokie apribojimai joms turėtų būti taikomi, kiek į viešąsias erdves leistinas reklamos ir privataus sektoriaus įsibrovimas?⁷

Neįvertinus viešosios erdvės globaliame kontekste, viešosios erdvės sąvoka susiaurinama ir dažnai prilyginama asfaltuotoms gatvių dalims, kas diskredituoja ne tik viešumo, bet ir pačios erdvės sampratą. Iki šiol viešoji erdvė Lietuvos miestuose buvo tvarkoma taip, kaip planuotojų ir architektų buvo suvokiama. Racionalizmas, išgrynintos viešosios erdvės, kurios buvo traktuojamos, kaip asfaltuotos aikštės ir sverai, arba žaliosios zonos, bet ne kaip kūrybinga sociumo veikiamą erdvę.

Magistrinio darbo tyrimo **objektas** – kūrybinėms iniciatyvoms pritaikyta viešoji Nemuno salos erdvė. **Tyrimo tikslas** - išaiškinti Nemuno salos kaip centrinės miesto

³ Ibid, p.110

⁴ Landry, Charles. *The Creative City, Second Edition, a Toolkit for Urban Innovators*, Earthscan, London, 2008, p. 119

⁵ Grunskis, Tomas, Miesto visuomeninių erdvių sistema. Kai kurios teorinės prielaidos. In: *Urbanistika ir architektūra*, T. XXVI, Nr.3, 2002, p. 137

⁶ Butkus, op.cit, p. 110

⁷ Ibid, p. 111

viešosios erdvės kūrybinių veiklų katalizatoriaus potencialą. Šiam tikslui pasiekti taikomi **uždaviniai:**

1. Atlikti Nemuno salos istorinę, urbanistinę, sociologinę analizę;
2. Įvertinti Nemuno salos svarbą miesto urbanistinės strategijos aspektu;
3. Identifikuoti ir įvardinti priežastis, kurios trukdo vystytis Nemuno salai kaip kūrybinei miesto erdvei;
4. Atlikti Europos ir pasaulio viešųjų erdvių gerųjų pavyzdžių analizę;
5. Remiantis kūrybingos aplinkos teorija, atlikti kiekybinį ir kokybinį tyrimą, išskiriant dvi tiriamųjų kategorijas – Nemuno salos lankytojas, kūrybinių veiklų iniciatorius - viešosios erdvės kūrėjas (architektai, politikai).

Sukurti ir skatinti kūrybingą aplinką viešojoje erdvėje pasirinkta Nemuno sala. Miesto centrinėje dalyje esanti viešoji erdvė keletos pastarųjų metų įvykių kontekste, kardinaliai kito, tiek morfologiniu, tiek vizualiniu aspektu. Atsiradusi „Žalgirio“ arena, miesto centrinis parkas, pakeitė ne tik vizualinį miesto centro veidą, bet ir įgavo naują prasmę – „*gražinkime miesto gyvenimą prie upės*“. Kyla klausimas, kiek miesto žmonių iš centrinės miesto gatvės – Laisvės alėjos - *sugrižo* prie upės? Ar pasiteisino miesto urbanistinė strategija? Nemuno salos kūrybinio potencialo tyrimui atlikti naudojama literatūrinių šaltinių analizė, aiškinamasi miesto politikos strategija, atliekami kokybinis ir kiekybinis tyrimai, padėsiantys įvardinti kūrybinių iniciatyvų poreikį, pasiūlyti kūrybingas iniciatyvas viešosios erdvės vystymuisi ar identifikuoti kliūtis trukdančias kūrybiškam viešosios erdvės plėtojimuisi.

Susidūrus su **literatūros šaltinių analize** verta paminėti, jog Nemuno sala kaip atskiras urbanistinis miesto dėmuo, nebuvo nagrinėtas. Be atskirų literatūros šaltiniuose minimų faktų ar įvykių, vykusių Nemuno saloje, trumpesnės įžvalgos tam tikra su Nemuno sala susijusia tema, randamos informaciniuose spaudos - laikraščių straipsniuose. Analizuojant Nemuno salos viešąją erdvę, teritorija nagrinėjama tik kaip miesto rajono dalis. Viešosios erdvės suvokimui bendrame miesto kontekste analizuojami istoriniai šaltiniai kaip B.Kviklio „Mūsų Lietuva: krašto vietovių istoriniai, geografiniai, etnografiniai bruožai“, P.Juozapavičiaus, „Kaunas ir jo apylinkės: (nuo seniausių laikų iki šių dienų), Kauno istorijos metraščio straipsniai, J. Minelgaitės, I. Matonytės, L. Bucevičiūtės, G. Milerytės moksliniai straipsniai, taip pat P. Miliaus, A. Darbuto moksliniais darbais. Taip pat viešoji erdvė analizuojama sociokultūriniais aspektais, kur vadovaujamas senų 1929 – 1967 m. laikraščių *Lietuvos aidas*, *Tiesa* straipsniais. Per nagrinėjamos teritorijos laiką (nuo 2013 m, kovo mėnuo), sustiprėjo ne tik miesto planuotojų, verslininkų, bet ir kūrybiškų iniciatorių domėjimasis šia vieta. Joje buvo įvykdyti keli meno ir sporto renginiai, „Žalgirio“ arenoje

organizuotos Kauno architektūros festivalio diskusijos, „Grynparko“ festivalis „Gamtoje įguldyta“, Kauno maratonas, Joninių, Žolinių ir kitos šventės. Suvokti šiuolaikinę Nemuno salos teritorijos padėtį, apžvelgiami *Kauno dienos*, *Lietuvos ryto* laikraščių straipsniai, Kauno miesto bendrojo plano koncepcijos ir sprendiniai. Nemuno sala tyrime vertinama kaip potenciali vieta kūrybinėms iniciatyvoms, skatinančioms miesto visuomeninių vietų revitalizaciją, socializaciją, kultūrinį turizmą ir tuo pačiu ekonominį kapitalą, o atskira Nemuno salos kompleksinė analizė tampa aktuali ne tik urbanistikos profesionalams, bet ir žmonėms, besidomintiems miesto problemomis.

Darbo struktūra. Magistrinio darbo pagrindinę dalį sudaro keturi skyriai. Pirmasis - skirtas teorinės medžiagos nagrinėjimui, kiti trys – Nemuno salos kūrybiškam potencialui rasti.

Pirmajame skyriuje, remiantis teorija, aptariama miesto dėmens – viešosios erdvės, kūrybiškumo, kūrybinės aplinkos potencialas. Remiantis T. Grunskio visuomeninių erdvių teorine – analitine schema, miesto viešosios erdvės planavimas nagrinėjamas kaip makrocentrinė ir mikrocentrinė koncepcija. Nagrinėjamos architektų, urbanistų T. S. Butkaus, T. Grunskio, L. Nekrošiaus ir Cr. Landry teorijos.

Antroje darbo dalyje analizuojama Nemuno salos - urbanistinio miesto dėmens - kitimą įtakojant sociokultūriniais veiksniais ir vietos panaudojimo galimybes. Šioje dalyje plačiau nagrinėjama Nemuno salos istorija, jos kitimas istoriniais laikotarpiais. Šioje dalyje remiamasi tokiais autoriais - Bronius Kviklys „Mūsų Lietuva: krašto vietovių istoriniai, geografiniai, etnografiniai bruožai“, Pranas Juozapavičius, „Kaunas ir jo apylinkės: (nuo seniausių laikų iki šių dienų), Kauno istorijos metraščio, Laimos Bucevičiūtės, Giedrės Milerytės moksliniais straipsniais. Nemuno sala, kaip miesto struktūros elementas, daug kartų keitė savo fizinę būklę – nuo pramoninio uosto XX a. pradžioje, rekreacinės ir pramogoms skirtos vietos XX a. viduryje. Iki pat Lietuvos Nepriklausomybės ši vieta buvo tarsi paženklinta – strategiškai puikioje miesto dalyje esanti vieta, neturėjo aiškios vizijos. Nei vienas iki Lietuvos Nepriklausomybės siūlytas šios vietos tvarkymo projektas nebuvo įgyvendintas. Ryškesni pokyčiai saloje atsirado pradėjus Kauno „Žalgirio“ arenos statybas. Be gigantiško pastato į Nemuno salą buvo nutiesti du papildomi tiltai, skirti autotransportui. 2011 m. baigus arenos statybas Kaune vyravo prieštaringos nuotaikos – nuo džiaugsmo nauju miesto ekonomiką skatinančio ir renginių organizatorius traukiančio objekto⁸ iki kritiškų nuomonių pastato architektūrinės išraiškos tema, aptariamų viešuose forumuose⁹. Sutvarkyta

⁸ Aprašas apie Žalgirio areną In: *Oficialus Žalgirio arenos internetinis puslapis*, [žiūrėta 2013 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: http://zalgirioarena.lt/zalgirio_arena/news/pirmieji-arenos-metai-virsyti-lukesciai

⁹ Viešas internetinis puslapis- forumas, *www.miestai.net* [žiūrėta 2013 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: <http://www.miestai.net/forumas/showthread.php?t=11639&page=2>

parko teritorija taip pat svarstyta kaip miesto centrinę viešąją erdvę tinkamai reprezentuojanti vieta. Dėl tos priežasties antroje magistro dalyje aprašoma šiuolaikinio parko koncepcija, pateikiama nemažai kūrybingai išspręstų viešųjų erdvių projektų. Režiumuojant antrąją darbo dalį – aptariami Nemuno salos urbanistiniai pokyčiai, viešoji erdvė palyginama su užsienio įvykdytais projektais, analizuojamos jos kūrybinių veiklų galimybės.

Remiamasi tokiais autoriais kaip B. Blanchon-Caillet, K. Gill, K. Jørgensen, B. Maria Rinaldi & K. Shannon “Water Landscapes“, G. MacLeod and K. Ward “Spaces of Utopia and Dystopia: Landscaping the Contemporary City“, J. Doherty, V. Busch-Geertsema, V. Karpuskiene, J. Korhonen, E. O’Sullivan, I. Sahlin, A. Tosi, A. Petrillo and J. Wygnańska „Homelessness and Exclusion: Regulating public space in European Cities“, A. Markusen „Cultural Planning and the Creative City“ moksliniais straipsniais, miestų sociologo J. Gehl „Cities for people“ įžvalgomis ir žmonių poreikių aiškinimu. J. Lavrinec yra svarbi kaip taktinio urbanizmo ekspertė, darbe naudojamos jos straipsnio „Tranzitinės vietos: nerimo zonos, kaip žaidimo aikštelė“ įžvalgos.

Trečioje magistro darbo dalyje tęsiama antros dalies Nemuno salos analizė, keliant ir nagrinėjant vietos svarbą ir reikšmingumą miesto strategijos, planavimo ir ateities perspektyvos aspektu. Analizuojami Kauno miesto bendrieji planai – 2003-2013 m. įvykdytos miesto rajono strategijos, susijusios su Nemuno sala. Apžvelgiamos 2013-2023 m. bendrojo plano dalys, susijusios su nagrinėjama vieta. Analizuojamas Kauno architektūros festivalis (KAFė), jo diskusijų, forumų temų, aktualumas ir informacijos svarba Nemuno salos planavimo strategijoms. Įvertinami Nemuno salos erdvės pokyčiai per 2013 m. pusmetį. Pagrindiniai informacijos šaltiniai naudojami šioje magistro dalyje yra Kauno miesto bendrojo plano strategijos, informacija susijusi su 2009 m. Nemuno salos konkursiniais projektais – informacija spaudos, interneto puslapiuose, 2013 m. gegužės 2 d. Vykusios diskusijos „Nemuno salos plėtojimas, panaudojimas visuomenės reikmėms“ protokolas ir Kauno miesto savivaldybei pateikta rezoliucija bei Kauno miesto savivaldybės atsakymas. Šioje dalyje analizuojama informacija, dokumentai leis lengviau suprasti, kodėl Nemuno sala įkalinta dviprasmybėje – pakankamai tvarkinga fizinė aplinka be akivaizdžių strateginio planavimo pokyčių.

Ketvirtoji darbo dalis – empirinė. Taikant kiekybinio ir kokybinio tyrimo metodą, analizuojamas viešosios erdvės, kūrybiškumo suvokimas, Nemuno salos įvaizdis, kūrybinių iniciatyvų poreikis viešoje aplinkoje. Informacijai surinkti ir analizuoti taikoma uždaros formos anketos apklausa ir pusiau struktūrizuoto interviu technika. Pastarajam pasirenkami tiksliniai respondentai – politikos ir strateginio vietos planavimo specialistai, gerai susipažinę

su vieta, jos aplinka, paskirtimi ir ateities perspektyvomis. Apklausiami 6 asmenys, tiesiogiai susiję su Nemuno salos tvarkymo ir naudojimo projektais (strategijomis).

Tyrimo eiga. Kiekybiniam tyrimui atlikti buvo suformuota 16 klausimų anoniminė anketa (žiūrėti prieduose) ir patalpinta internetiniame puslapyje manoanketa.lt. Respondentai anketą pildyti galėjo vieną mėnesį, tarp balandžio 10 ir gegužės 10 dienos. Šiuo metu anketą užpildė 130 respondentų. Platinant anketą buvo konkrečiai kreipiamasi į kauniečius ar Kaune gyvenančius žmones, taip orientuojantis į tinkamą respondentų auditoriją. Anketos klausimai formuluoti remiantis magistriniame darbe naudota teorija ir Nemuno salos analizę istoriniame, geografiniame ir kultūrinio gyvenimo kontekstuose.

Kokybiniam tyrimui atlikti pasirinktas pusiau struktūrizuoto interviu metodas, kuris leido atsirinkti skirtingų specializacijų miesto lyderius ir pažvelgti į skirtingą viešosios erdvės suvokimą, jos kūrimą, privalumus, trūkumus, galimas gresmes ar naujas kūrybingas vizijas. Interviu buvo atrinkti 6 informantai – architektas G. Balčytis, puikiai išmanantis miesto problemas ir perspektyvas, I. Pukelytė, ekologinių iniciatyvų autorė, 2013 m. turėjusi tiesioginį ryšį su Nemuno salos erdve, organizuojant festivalį „Grynparkas“, P. Mačiulis – iniciatyvus miesto veikėjas, Kauno miesto savivaldybės mero pavaduotojas, kartu su visuomenine organizacija „Vieningas Kaunas,, prisidedantis prie detaliojo Nemuno salos plano kūrimo, A. Bulota – reklamos specialistas, puikiai išmanantis vietos tapatybės (*branding'o*) kūrimo detales, D.Morkūnaitė Šmitienė – Kauno savivaldybės kultūros ir meno skyriaus direktorė, atstovavusi miesto renginių organizatoriaus poziciją, menininkas – V. Jakas, Nemuno salos valymo periodu surengęs socialinio meno akciją. Interviu metu buvo pateikti 5 pagrindiniai klausimai ir priklausomai nuo žmogaus srities specifikos atitinkamai papildomi klausimai.

1. VIEŠOJI ERDVĖ KŪRYBIŠKO MIESTO KONTEKSTE

1.1. Viešoji erdvė kaip miesto struktūros dalis

Aiškinantis viešosios erdvės kaip miesto struktūros elemento sampratą, svarbu apibrėžti ir suvokti, kas yra *materealioji* ir *nematerealioji* infrastruktūra. Kalbant apie *materealioją* urbanistiką, nekyla papildomų klausimų, ji suvokiama kaip fizinė miesto formą kuriančių elementų visuma - pavyzdžiui, miesto rotušė, geležinkelio stotis, prekybos centrai, biurai, sandėliavimo vietos ir gyvenamieji namai. Tarp šios infrastruktūros dažnai užmirštama zona - miesto viešoji erdvė. Pastaroji oficialų statusą gavo nuo Graikijos agoros ir Romos forumo laikų, ir mūsų laikų miesto viešųjų erdvių formavimasi yra įtakoję tokie puikūs Italijos miestai kaip Kampo Sienoje. Kiti veiksniai įtakoję viešosios erdvės plėtrą buvo viešų poilsio malonumų poreikis, geriausias pavyzdys būtų išpūdingi 19-ojo amžiaus parkai.

Dėl šiuolaikinių technologijų kūrimosi ir tobulėjimo spartos dažnai tenka aiškinti ar tiesiog sukonkretinti, kas yra viešoji erdvė. Pasak architekto T. Grunskio, viešos erdvės sąvoka aiškinama taip: visos neprivačiam kapitalui naudojamos erdvės yra viešos. Kitas aspektas, architektas dažnai savo straipsniuose naudoja visuomeninės erdvės sąvoką. Pastaroji daugiau apibrėžia tam tikrą miesto, valstybės vietą, konkretizuoja ją. Viešoji erdvė išplečia ribas, juolab kad pasikeitęs sociumo mentalitetas dėl naujų technologijų, galimybės stebėti aktualius vietoje vykstančius veiksmus, juose net mentališkai dalyvauti, galbūt net įtakoti tam tikrus veiksmus, praplečia viešosios erdvės sąvoką už visuomeninės erdvės ribų.¹⁰

Magistro darbe svarbu paminėti ir *deaktyvuotos* viešosios erdvės sąvoką. Tiek architektas T. Grunskis, tiek J. Lavrinec savo straipsniuose mini šias sąvokas. Nagrinėjant literatūros šaltinius, deaktyvuotos arba kitaip anomalinės viešosios erdvės sąvoką apibrėžti kaip vietą, kurią formavo sociokultūrinės aplinkos. Tai yra socialinės transformacijos metu tarp galios subjektų pasidalintos viešos miesto erdvės, kurios buvo panaudotos ekonominiam kapitalui auginti. To pasekoje, miestuose atsirado komercinės paskirties objektai, kurie modifikavo bendrą miesto centro modulinį tinklą – morfotipų struktūrą. Šio proceso rezultatas, pasak T. Grunskio, - „*tuščios ir neaiškios visuomeninės erdvės miesto centre, kurias galima vadinti anomalinėmis*“.¹¹ Pasak J. Lavrinec, tai yra neišspręsto konflikto tarp viešojo ir verslo interesų simptomas.¹² Po tokio miesto raidos etapo lieka sugriauta tradicinė miesto centro struktūra su nevaržomos nuosavybės erdvės formavimui. Susiformuoja

¹⁰ Grunskis, Miesto visuomeninių erdvių sistema. Kai kurios teorinės prielaidos, op.cit., p. 137

¹¹ Grunskis, Tomas, Tradicija ir ideologija miesto visuomeninėje erdvėje kintančių sociokultūrinių sąlygų kontekste, Istoriniai miestai: Sena ir nauja. In: *Savastis*, Vilnius, 2003, psl 7, [žiūrėta 2014 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: <http://www.grunskis.net/www.grunskis.net/tekstai.html>

¹² Lavrinec, Jekaterina, Viešųjų erdvių potencialas. Miesto veidas yra ne pačios erdvės, o miestiečių veikla, kuri sklaidžiasi tose erdvėse, In: *Statyba ir architektūra*, 2013 Nr.4, psl. 47

hipertrofuoto dydžio visuomeninės erdvės. Vėliau, pasak architekto, tradiciniame moduliniame miesto tinkle formuojasi stambaus mastelio ir hipertrofuoto dydžio objektai, sukurdami struktūrinę anomaliją. Tai dažniausiai būna vyriausybiniai pastatai ir rezidencijos. Šias miesto modulinio tinklo anomalijas rekonstruoti tradicinėmis priemonėmis yra labai sunku. T. Grunskio įžvalgoms antrina ir J. Lavrinec, jos požiūriu, viešųjų erdvių komercializacija mažina jų prieinamumą, kaip pavyzdį ji pateikia mažame skverelyje įkuriama kavinė, kur skverelio suoliukai tampa nebenaudojami miestiečių dėl artimos kaimynystės su kavine. Tiesiog pakeičiamas žmonių požiūris į viešąją erdvę. Įkryvų komercinių scenarijų smelkiamasis į viešąsias erdves Lietuvoje lydi žmonių apatija, miestiečiai nustoja naudotis savo miesto teise, kitaip tariant atsisako dalyvauti perkuriant viešąsias erdves – pasyviai reiškia nuomonę viešuose miesto erdvių formavimo konkursuose.¹³

Šias miesto modulinio tinklo anomalijas rekonstruoti tradicinėmis priemonėmis yra labai sunku. Pasak T. Grunskio, išeitis galima – subalansuotas miesto modulinis tinklas. Tam reikalingi ekonominė motyvacija ir ekonominiai resursai, kuriais paprastai disponuoja finansinės galios subjektai. Dėl tos priežasties buvusių ideologizuotų visuomeninių erdvių kaita ir yra sąstingio būklėje.¹⁴

Įvardinus viešųjų erdvių vieną iš pagrindinių problemų, svarbu žinoti viešosios erdvės svarbą šiandieniniams miestams ir visuomenei.

Viešosios erdvės atžvilgiu vyrauja skirtingos nuomonės. Architektai, urbanistai kaip antai K. Pempė viešosios erdvės būtinybę sulygina su gyvenamąja vieta: „*Viešoji erdvė yra tokia pat būtina žmogaus gyvenimo dalis, kaip ir butas.*“¹⁵ J. Lavrinec išskiria viešąsias erdves kaip miestiečių bendravimo laukus, kur susitinka skirtingų kartų, specialybių, požiūrių atstovai su savo istorijomis. Atvirų viešųjų erdvių buvimas mieste – tai miesto gyvybingumo mazgai, tai galimybė megzti dialogą ir pasikeisti gyvenimo patirtimi.¹⁶

Analizuojamas vietos transporto, ekologijos, demografinė problematika. Šiuolaikinis miestas nagrinėjamas pačiais įvairiausiais aspektais – geografiniu, ekonominiu, politiniu, istoriniu, valdymo – žemėtvarkos – planavimo, erdvės formavimo – kompoziciniu arba estetiniu, morfologiniu – struktūriniu.¹⁷ Šiandienos urbanistikos istorijoje egzistuoja nemažai požiūrių į miestą ir jo dalis. Plačiausiai miesto dalys, šiuo atveju, viešosios miesto erdvės, gali būti nagrinėjamos tokiais blokais: 1. Vieta analizuojama kaip fenomenologinis reiškinys, 2.

¹³ Lukšytė, Inga, Kur rinksimės? Viešosioms erdvėms gaivinti trūksta ir gyventojų iniciatyvos, In: *Statyba ir architektūra*, 2013 Nr.4, p. 35

¹⁴ Grunskis, Tradicija ir ideologija miesto visuomeninėje erdvėje kintančių sociokultūrinių sąlygų kontekste, op.cit. p. 7

¹⁵ Lukšytė, op.cit., p. 34

¹⁶ Lavrinec op.cit. p. 47

¹⁷ Grunskis, Miesto visuomeninių erdvių sistema. Kai kurios teorinės prielaidos.op.cit, p. 137

kaip socialinis reiškiny 3. kaip probleminė tikrovė. Pirmu atveju, miestas ar šiuo atveju viešoji erdvė būtų nagrinėjama filosofiniu, miesto analitiniu – sociologiniu aspektu, antra - nagrinėjant viešąją erdvę sociokultūriniu, sociopolitiniu ir socioekonominiu požiūriu, trečiajame bloke – vieta būtų nagrinėjama jau turint konkretų planavimo sprendinį.

Pasak T. Grunskio straipsnio „Miesto visuomeninių erdvių sistema. Kai kurios teorinės prielaidos“, miesto, visuomeninių erdvių transformacijoms ir formavimo tradicijoms būdingi tam tikri dėsningumai: 1. keičiamos ir transformuojamos miesto dalys, bei jų viešosios erdvės, atitinkamai pagal jų estetinius ir morfostruktūrinius reikalavimus, 2. pokyčiai apima ne miestą iš karto, bet tam tikras erdves – vieną iš miesto sandaros dalių, kurios pakeitimai įtakoja viso miesto struktūros vaizdą, 3. viešųjų erdvių transformacijai nemaža įtakos turi sociokultūrinis kontekstas. Taigi pasak architekto, bendroju atveju viešųjų erdvių kokybinis transformavimas dažniausiai nukreiptas į tam tikrą miesto struktūros dalį, kurios mastai priklauso nuo erdvės formavimo koncepcijos ir sociokultūrinio konteksto.¹⁸

Miesto viešųjų erdvių sistemos teorinis modelis – tai teorinė analitinė miesto viešųjų erdvių struktūra, skirta esamų miesto visuomeninių erdvių kaip sistemos mieste analizavimui ir užduočių formulavimui plėtros ir formavimo veikloje. Šiuolaikinis miestas yra suvokiamas ne tik kaip procesas ar reiškiny, bet kaip visapusė įvairialypė sistema. Pastaroji gali būti traktuojama kaip vidaus sistemų aktualizavimas, kaip priemonė, leidžianti susisteminti tarpusavyje susijusius sociokultūrinius procesus ir formuluoti miesto plėtros uždavinius. Bendrai miesto viešųjų erdvių sistemos analitinė schema būtų tokia:

- Strateginio konceptualizavimo etapas – kuomet charakterizuojamas sociokultūrinis kontekstas, jo įtaka ir reikalavimai tam tikrai teritorijai.
- Miesto ar tam tikros vietos faktinės plėtros programos analizė – analizuojama esama miesto būklė sociokultūrinės miesto kaitos aspektu.
- Miesto viešųjų erdvių sistemos analizė sociokultūrinės miestų viešųjų erdvių kaitos ir formavimo tradicijų aspektais – apibrėžiami probleminiai mazgai, miestų viešųjų erdvių sistemoje, apibrėžiamos plėtros kryptys ir scenarijai, jų įgyvendinimo rezultatai ir pasekmės.
- Formuojami kriterijų sistemos hierarchija ir užduotys konkrečių sprendinių paieškai.¹⁹

1.2. Viešųjų miesto erdvių planavimo problemos

1.2.1. Planavimas ir atsakomybė

Žvelgiant istoriškai, miestų formos, kurias jie įgaudavo, dažniausiai būdavo atsitiktinės, tačiau miestų plėtra nėra atsitiktinė. Kaip ankstesniame skyriuje minėta – tai yra

¹⁸ Ibid, p. 141

¹⁹ Ibid, p. 144

nuoseklus, ilgalaikis, analitinio pobūdžio darbas. Miesto plėtra yra ne vieno žmogaus darbas. Dažnai politikai teigia, tai yra jų darbas. Problema ta, jog jų rūpinimasis dažnai apsiriboja ne tik miesto, bet ir visos šalies valdymu. Išrinktieji koncentruojasi į trumpalaikius strateginius planus, dėl mažos galimybės būti išrinktiems kitai kadencijai. Politikų iniciatyva yra slopinama imtis lyderystės, pasirenkamas lengvesnis kelias – darbai užtikrinantys pirmas vietas kitai kadencijai ir kurių rezultatai matomi iš karto. Pavyzdžiui – aplinkkelio, tilto statybos, parkų sutvarkymas, miesto kelių būklės gerinimas ir pan. Be abejonės, dalį atsakomybės už miestų plėtrą galima priskirti ir urbanistams.²⁰

Kalbant apie miesto plėtros strategijų kūrimo ir valdymo organą – miesto savivaldybę, tiksliai Cr. Landry pastabos. Urbanistas teigia, jog miesto politika dažniausiai pasižymi saugios ir sveikos aplinkos kūrimu. Racionalumas gelbėja valdant beprotiškiausias vietas gyventojų idėjas, kurios yra sunkiai suvokiamos ir juo labiau nepritaikomos realybėje. Skirtingas pajamas uždirbančių, skirtingų socialinių grupių ir skirtingų kultūrų žmonės miestą suvokia ir vertina įvairiais būdais. Tam tikra aplinka vyresnio amžiaus žmogui gali būti triukšminga ar nesaugi, o jaunam asmeniui toje pačioje aplinkoje gali būti per tylu arba saugu.²¹ Gyventojų skirtumai, nuomonių įvairovė, infrastruktūros planavimas, nuotekų, vandens, komunalinės paslaugos, miesto keliai – racionalus planuotojų požiūris visą chaotišką aplinką paverčia miestu. Tačiau dažno miesto valdymo struktūroms būdingos dominuojančios intelektualinės tradicijos, kurios pasižymi giliai įsišaknijusiu racionalių ir analitinių mąstymu bei mokslu grindžiama ir reglamentuota logika, taip pat turi savo trūkumų. Laikui bėgant žinios negilinamos, jos standartizuojamos ir nekeičiamos, todėl išvengiama rizikos, kurios gausu eksperimentuojant ir mąstant kūrybiškai. Pasak Charles Landry ir Franco Bianchini, skirtingai nuo verslo, politikai ir biurokratai, neturėdami vidaus mokslinių tyrimų ir plėtros mechanizmo pašalinti nesėkmes ir analizuoti galimą riziką, paprasčiausiai nerizikuoja. Šiuo atveju, jei ekonominis projekto efektyvumas, peržengia pastovias sąnaudas, turi būti iš naujo analizuojamas, perskaičiuojamas ir keičiamas.²² Pasak Cr. Landry miestų teorijos, šiuo metu dauguma miesto savivaldybių vadovaujasi tik dviejų tipų kūrybiškumu, kuris lengvai suprantamas ir valdomas pasinaudojus institucinį racionalumą: tai yra verslo organizacijų, reklamos ir viešųjų ryšių pavyzdžiu, kuriais pasinaudojus įgyvendinamos miesto rinkodaros kampanijos.²³

Siekiant pagerinti miesto viešųjų erdvių būklę, svarbus kūrybiškumas, tačiau kūrybinis mąstymas neturi būti grindžiamas iš anksto suformuotos pozicijos, nusistovėjusių

²⁰ Landry, Charles, *The Art of City Making*, Demos, London, 2006, p.6-7

²¹ Ibid, p.45

²² Landry, Charles and Bianchini, Franco, *The creative city*, Demos, London, 1995, p. 27

²³ Ibid.p. 20

standartų, svarbu nesibaiminti sudėtingų, ne visada logiškai išsprendžiamų reiškinų gausos, o nesėkmių baimės nevertinti kaip silpnos lyderystės požymio. Europos ir Amerikos patirtis rodo, kad stiprus vadovavimas yra esminis elementas, įtakojantis socialinę ir ekonominę miestų regeneraciją. Lyderystė šiame kontekste yra ne tik asmenybės, čia kalbama apie tai, kaip suburti vietos politikos, verslo lyderius bei savanorių sektorius ir kaip jie galėtų prisidėti prie miesto plėtros. Racionaliems planuotojams dažnai sunku pripažinti, kad miestas yra platforma, kurioje laisvai turi būti praktikuojamas miestų projektavimas.²⁴ Viena kliūtis, kuri trukdo miestų planuotojams, tai yra be galo sunku sutelkti dėmesį į troškimus, o ne poreikius. Priešingai nei poreikiai, norai, kylantys pašamoneje nusako asmeninius įsitraukimus, svajones ir jausmus, taip pat ir vietos atmosferą ir jausmą.

Politikams yra svarbu suprasti, jog nuolatinis nesąmoningas miestų tarpusavio konkuravimas yra naujų miesto tvarkymo priemonių, strategijų katalizatorius, o gerai pažįstant miesto silpnąsias ir stiprias puses, tampa lengva priimti teisingus miesto plėtros sprendimus, palengvinant urbanistų darbą.

Aiškinantis architektų – urbanistų indėlį kuriant miestus, nereikia pamiršti glaudaus jų ir politikų santykio. Didžioji kraštovaizdžio kūrėjų problema yra tai, jog miesto valdymas yra sudarytas pagal tradicinius tvarkymo principus, tokius kaip namų bendrijų, parkų, sveikatos apsaugos, transporto sistemų valdymas. Kalbant apie miestų planavimą, galima išskirti tokius planavimo principus – zonavimo idėja, *simbolių kūrimo miesto istorijos* pagrindu.

Ankščiau buvo taikoma zonavimo idėja, gatvių tinklų ar alternatyviais smulkiais miesto struktūros elementais atskirti purvinius industrinius pastatus nuo gyvenamųjų namų, taip palengvinant judėjimą, skatinant bendravimą, apsisaugojant nuo vizualinio triukšmo, o sodybinio pobūdžio vietas, iškeliant į užmiestį. Šiandien koncentruojamasi ne į fizinę miesto aplinką, o į *vaizdinio* kūrimą. Atsinaujinanti aplinka priklauso ne tik nuo jos atsinaujinačios fizinės būklės, tam reikalinga ir žmogiškoji sąmonė, skatinama idėjos ir atsakomybės už savo aplinką, taip pat ne ką mažiau svarbus ir miestų įvaizdžio formavimas. Šiam prisikiriamos tokios sąvokos kaip: *vietos tapatybė*, *miesto veidas* – tai yra pagal ką identifikuojamas tam tikra vieta ar miestas. Šiais laikais miestai varžosi tarpusavyje norėdami save vadinti *ikoniniais* miestais. Ikonomis šiuo atveju laikomi visuomenei suvokiami ir įtaką turintys projektai ar iniciatyvos, nesiekiantis šokiruoti, nustebinti ar patenkinti kieno nors lūkesčių. Žinoma, labiausiai įsimintinos yra materealiosios miesto ikonos, kurias lengva prisiminti miesto gyventojams, lankytojams ar užsienio turistams. Ikoninis miestas gali būti net ir neturėdamas fizinių, ikonografinių objektų, sakykime net jau išgirdę miestų pavadinimus,

²⁴ Ibid, p.35

tokius kaip Paryžius, Niujorkas, Dubajus, nejučia kuriame tam tikras asociacijas, kuriančias bendrą galingo miesto įvaizdį.

Kalbant apie Lietuvos didmiesčius iki šiol yra išlikęs Kauno ir Vilniaus konkuravimas. Pasak Cr. Landry, bandant sukurti tam tikro miesto asociacijas, padaryti jį ikoniniu, negalima to padaryti stengiantis naudoti šabloniškas ar imituotas komunikacines priemones, tam reikalingas tradicijų ir identiteto panaudojimas.²⁵ Kokiomis komunikacinėmis priemonėmis tai bus padaryta, tai yra klausimas urbanistams ir kūrybingiems verslininkams.

Kad ir kokie pasiūlymai būtų, vienu ar kitu atveju naujai kuriamas *vietos veidas* reikalauja sutvarkytos fizinės būklės ir urbanistinio dizaino. Be abejonės, investavimas į gerą miesto ar miesto dalies dizainą, didina ekonominę ir socialinę vertę. Tai nekainuoja tiek daug, jei investicijos paskirstomos ilgesniam laikotarpiui. Graži vieta ar pastatas skatina kultūrinės diskusijas ir naujų idėjų dalijimąsi.²⁶

1.2.2. Kūrybiškas vietos planavimas

Puiki lokacija, nauja, graži aplinka, patrauklūs miesto simboliai natūraliai žadina vaizduotę ir akumuliuoja kūrybiškumą. Kodėl toks svarbus kūrybiškumas ir jo skatinimas aiškinamasi Ugdymo plėtotės centro galimybių studijoje. Autoriai nagrinėjantys kūrybiškumą ir jo svarbą akcentuoja, kad visuomenės kūrybiniai gebėjimai – tai pagrindiniai jos tvarumo ir konkurencingumo ištekliai. Kūrybiškumas užtikrina visuomenės gebėjimus išsaugoti ir perduoti tradicijas, gebėjimus atnaujinti savo institucijas, diegti naujoves, prisitaikyti prie naujų aplinkybių. Kultūra ir menas ugdo asmenybės iniciatyvumą, saviraišką, pasitikėjimą savimi, sintetinį mąstymą.²⁷

Šiuo atveju *kūrybiškumo* sąvoką galima apibūdinti penkiais žodžiais – smalsumas, vaizduotė, kūryba, inovacijos ir išradimai. Šie žodžiai tarsi sinonimai glaudžiai susiję vienas su kitu. Smalsumas visada skatina kūrybiškumą, galimybių paieškas ir mokymąsi. Taip gimsta naujos idėjos, kurių tolimesnis analizavimas ir naujos paieškos didina galimybes materealizuotis idėjai. Prie šio proceso pridedama vaizduotė, kuri pasąmonėje vizualizuoja pirminę idėją, kurios orinalumas sukurtas smalsumo ir vaizduotės skatina inovacijas.

Kūrybiniam potencialui augti ir vystytis reikalinga kūrybinga aplinka, kurią Cr. Landry apibūdina kaip vietą arba įmonių klasterį, miesto dalį arba regioną, kuriame reikalinga taip vadinama *materealioji* ir *nematerealioji* infrastruktūra, kur kritinė masė išradėjų,

²⁵ Ibid, p. xliii

²⁶ Ibid, p. xliv

²⁷ Laužikaitė Milda, Pautienius Aurimas, Užpelkis Martynas, ir kt., *Kūrybiškumo ugdymo projekto galimybių studija*, Ugdymo plėtotės centras, Vilnius, 2010 [žiūrėta 2014 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: http://www.kurybinespartnerystes.lt/admin/spaw2/uploads/files/Kurybiskumo%20projekto_galimybiu%20studija.pdf

intelektualų, menininkų, administratorių, studentų ir kitų aukštas pozicijas užimančių asmenų gali nevaržomai generuoti naujas idėjas.

Materealioji infrastruktūra gali būti suprantama kaip ofisų, institucijų, tokių kaip tiriamieji centrai, mokomieji centrai, kultūriniai centrai ir kitos susitikimų vietos, taip pat pagalbinės sistemos, tokios kaip transportas, sveikatos ir laisvalaikio vietos.

Nematerealioji infrastruktūra šiuo atveju, tai susietų struktūrų sistema, socialiniai tinklai, pažintys, žmonių sąveikos, kurios remia ir skatina idėjų gausą tarp individualių asmenų ir institucijų.

Pasak Cr. Landry, šitas ryšys gali būti sujungtas ir stiprinamas socialinėse vietose, tokiose kaip barai, klubai, pastovūs susitikimai baruose ar formaliuose klubuose ar viešos – privačios finansinės partnerystės, kur privatūs ir vieši idėjiniai resursai įtrauktų žmonės naujų idėjų generavimui ir skatintų kūrybiškumą.²⁸ Tačiau dauguma industrializacijos paveiktų vietų yra netekę savo identiteto, sunkiai tapatinamos su praeities įvykiais tuo pačiu neskatinančios smalsumo ir dėl mažo socialinio įsitraukimo - neaktualios ateities kartoms.

Šiuo atveju svarbus miesto gebėjimas sukurti istoriją, pažadinti smalsumą. Naujojo urbanistinio planavimo idėjos, leidžia skatinti žmonių kūrybiškumą, koncentruojamasi į miesto emocinį, psichologinį poveikį turintį planavimą. Urbanistus dažniausiai kankinantys klausimai: „Kaip mes sukursime žmonėms idomią ir kūrybiškumą skatinančią aplinką?“, „Kokia aplinka skatins žmones būti geriausiai?“, „Kaip bus ugdomas ekologinis sąmojingumas?“. Jei planuojant tam tikrą vietą, žmonės vėliau užduos sau klausimus, urbanistai įgyvendins savo užduotį - skatins žmones apsilankyti tose vietose ir atsakyti į sau užduodamus klausimus.²⁹ Taip pat taikomos miesto planavimo strategijos, tokios kaip vietos ženklas (*angl. branding*).

1.2.3. Vietos įvaizdis (*branding*)

Vieta, skatinanti smalsumą ir nuolatos kelianti klausimus, visada idomi ir intriguojanti. Išlaisvinanti vaizduotę ar kurianti naujus vaizdinius tik vieta jau turinti savo *tapatybę*.

Tapatumo sąvoka iki šiol laikoma literatūrine. Miesto tapatumas dažnai siejamas tik su jo istorija, paveldo išsaugojimu ir papročių puoselėjimu. Pasak architekto Luko Rekevičiaus ir jo nuomonės išsakytos I. Lukšytės straipsnyje „Žvilgsnis į miestą, žvilgsnis į save“ straipsnyje, miesto tapatumas gali būti nusakomas suskaidant šią sąvoką į tris pagrindines grupes. Pirma, tai gamtos sukurti tapatumo ženklai, tokie kaip reljefas, vandenys, augmenija; antra - socialiniai bei kultūriniai tapatumo ženklai (verslas, gyventojų tautybė ir

²⁸ Landry, Charles. *The creative city, second edition, a toolkit for urban innovators* op.cit. p. 133

²⁹ Ibid, p. xxxiii

rasė, išsilavinimas, viešasis saugumas, valdžios forma); galiausiai – žmogaus sukurti tapatumo ženklai (urbanistika, architektūra, viešosios erdvės). Pastarasis sluoksnis yra dinamiškas, nuolat atsinaujinantis, besikeičiantis kartu su jį kuriančiais žmonėmis. Tik kai visi tapatumo ženklai dera tarpusavyje, miestas yra sklandus.³⁰

Kaip anksčiau buvo minėta, ateityje miestų, valstybių ar verslo konkurencija bus paremta ne natūraliais ištekliais, puikia lokacija ar praeities reputacija, tačiau galimybėmis kurti patrauklius simbolius, projektus ir idėjas. Iš tiesų, miestų atsinaujinimas tampa daugiau vizualus ir teatrališkas.³¹ Tik žinant miesto urbanistinę, architektūrinę, ekonominę, kultūrinę, socialinę būklę, galima kryptingai planuoti vientisą įvaizdžio modelį, kuris būtinas siekiant pritraukti turistų, akcentuoti miesto ar teritorijos išskirtinumą, darniai plėtrai.³²

Būdai tai pasiekti yra įvairūs. Santykiai tarp fizinės aplinkos pokyčių ir architektūrinės išraiškos panaudojimo galimybių nagrinėjami straipsnyje „Designing the Experience City - The role of Hybrid Cultural Projects“. Jame išskiriamos keturios kategorijos kultūrinių projektų *dirbtinai* kuriančių vietos tapatybę ir keičiančių urbanistinių vietos veidą – ikonos, istoriniai monumentai, „konteineriai“, laikinos architektūros.

- „Ikona“ – apibūdinami tokie projektai, kurie savo architektūrine forma ryškiai išsiskiriantys iš urbanistinio vietos konteksto ir formuoja tam tikrą orientyrą ar tarnauja kaip traukos taškas. Tokie pavyzdžiai kaip Alson in Søndersborg³³ ir Nordkraft Aalborg.
- „Istorinis monumentas“ – tai tam tikra architektūrinė transformacija, kai seni industriniai pastatai pritaikomi kultūrinės paskirties veikloms. Dažniausiai tokio pobūdžio iniciatyvos sveikintinos ir palaikomos. Pavyzdžiai - Papirfabrikken in Silkeborg³⁴ ir Nordkraft in Aalborg.³⁵
- „Konteineris“ – tai tokio pobūdžio kultūriniai projektai, kurie savo architektūrinėmis išraiškos priemonėmis niuanso principu dera miesto urbanistiniame kontekste.³⁶ Pavyzdžiai - Underværket Randers mieste ir Bazar Fyn Odense mieste.³⁷

³⁰ Lukšytė Inga, Žvilgsnis į miestą – žvilgsnis į save. Ar miestų tapatybė turi teisę keistis drauge su gyventojų tapatybe? In: *Statyba ir architektūra*, 2013 Nr.4, p.5, [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: sa.lt/wp-content/uploads/SA_2013_N4.pdf

³¹ Landry, Charles and Bianchini, Franco, op.cit p.12

³² Lukšytė Inga, Žvilgsnis į miestą – žvilgsnis į save. Ar miestų tapatybė turi teisę keistis drauge su gyventojų tapatybe? op.cit., p.7

³³ Kultūros centras Alson, oficialus internetinis puslapis, [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.alsion.dk/>

³⁴ Radissons BLU viešbutis įsikūręs buvusiam tabako fabrike, oficialus puslapis [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.papirfabrikken.nu/>

³⁵ Kultūros ir laisvalaikio centras įsikūręs buvusioje elektros jėgainėje [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://nordkraft.dk/forside.aspx>

³⁶ Marling Gitte, Jensen Ole B., Kiih Hans, Designing the Experience City - The role of Hybrid Cultural Projects, In: *Nordic Journal of Architectural Research*, Vol. 20, No 1, 2008, Nordic Association for Architectural Research, p. 34

- „Laikinoji architektūra“ - projektai, kurie apibūdinami kaip efemeriški, laikini projektai. Jiems gali būti naudojamos perdirbtos, greitai nykstančios medžiagos.³⁸ Šios kategorijos pavyzdžiai - Amagerbrogade ir Metropolis Kopenhagoje³⁹, jogos festivalis⁴⁰, Aarhus Festival savaite ir meno festivalis Aalborg.⁴¹

Nagrinėjant vietos įvaizdžio, veido kūrimą svarbu ne pačioje vietoje kuriamų projektų raiškos priemonės, tačiau didesnę reikšmę čia užima žinojimas, tokie projektų reikšmė visuomenei. Straipsnyje nemažai kritikos dirbtinei vietos tapatybei, suformuotam naujam įvaizdžiui.

Vakarų šalių visuomenės transformacijos procesai suformavo naują požiūrį į aplinką. Ir ši mada – tai naujos patirtys, jų dirbtina stimuliacija. Tačiau esant skirtingam vietos suvokimui, norui atkurti deaktyvuotas miesto vietas, visi pasaulio miestai priversti kurti naujus vaizdinius. Miesto strategijų kūrėjus tai priverčia spręsti miesto, verslo ir visuomenės tarpusavio bendradarbiavimo klausimus. Kokiais principais vadovaujamesi atrenkant vienus ar kitus projektus formuojančius miesto viešąją erdvę, miesto įvaizdį? Kyla klausimas, metodų pasirinktų kultūriniam projektui ir simbolinės reikšmės tarpusavio koreliacija, taip pat panaudojimo, įvaizdžio ir kūrybiškumo santykis?⁴²

Kritiškai naujo miesto, viešosios erdvės įvaizdžio formavimo klausimu yra ir architektai. Jų nuomonės išsakomos I. Lukšytės straipsnyje „Žvilgsnis į miestą, žvilgsnis į save“ Pastarieji vieningos nuomonės, jog miesto įvaizdis turi gimti paremtas tapatybe, jo negalima sukurti dirbtinai, net jei ir pavyktų, nebūtų aišku, ką jis sudomintų. Net jei kito išskirtinumo mieste, tam tikroje viešojoje erdvėje ir nėra, vienu ar kitu atveju konkreti vieta turi savo pasakojimus, naratyvus - teigia L. Rekevičius. Anot architekto viskas verta pasakojimo.⁴³ Šiais nuomonei pritariamai antrina ir straipsnyje minima doc. dr. Jekaterina Lavrinec. Jos nuomone reikia išžiūrėti į natūraliai susiklosčiusias tradicijas „*Miesto reprezentacija turi atitikti miesto gyventojų gyvenimo būdą, o ne konfliktuoti su juo*“. Pasak jos, miesto įvaizdis ir neturi būti sterilus, kaip ką tik sumontuota vizualizacija kompiuteryje.

³⁷ Oficialus turgaus puslapis [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą:

<http://www.fyens.dk/article/2390657:Business-Fyn--Nyt-supermarked-skal-redde-Bazar-Fyn>

³⁸ Ibid, p. 35

³⁹ Oru užpildytas laikinas bendruomenės centras, pavyzdys [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://nykyinen.com/aeropolis-metropolis-festival-copenhagen/> ,

<http://www.demotix.com/news/2102145/copenhagen-sand-sculpture-festival-2013#media-2102051>

⁴⁰ Kopenhagos jogos festivalis, [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą:

<http://www.yogacurious.com/blog/join-copenhagen-yoga-festival-at-amager-beach/2013/08/>

⁴¹ Aarhus festivalio renginių programa [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą:

<http://aussieinaarhus.blogspot.com/2012/09/the-aarhus-festival-and-first-week-of.html>

⁴² Ibid, p.28

⁴³ Lukšytė Inga, Žvilgsnis į miestą – žvilgsnis į save. Ar miestų tapatybė turi teisę keistis drauge su gyventojų tapatybe? „op.cit. p.6

Miesto ar tam tikros vietos patrauklumą lemia jo gyventojų veiklos ir gyvenimo būdo, naudojimo savitumas.⁴⁴

Straipsnyje nemažai dėmesio skiriama laikinosioms intervencijoms viešojoje erdvėje. Tokių pavyzdžiai – festivaliai, kurie kasmet tampa vis labiau populiariesni. Mažesniuose miesteliuose rengiami jie formuoja tam tikrus šventinius getus, kuriuose susirenkantys žmonės dalinasi idėjomis, mintimis ir žiniomis, taip skatindami kūrybiškumą. Savaime festivaliai negali tapti įvaizdžio veiksmu, tai tik priemonė kurti vietos tapatumą. Pasak J. Lavrinec, jeigu jaučiamas silpnas sociumo įsitraukimas į tokio pobūdžio renginius bendrąją prasme, tokio tipo šventės tėra laikina intervencija.⁴⁵

Kuriant miestus ar reorganizuojant tam tikras vietas svarbu taikyti egzistuojančios vietos kūrimo koncepcijos (*angl. placemaking*), kuri, pasak J. Lavrinec, gali tapti miestų įvaizdžio kūrimo dalimi. Ši šiuolaikinėje urbanistikos praktikoje taikoma koncepcija orientuota į miesto erdvių reorganizavimą mažu masteliu, prisidedant miesto gyventojams kur siekiama miesto erdves paversti jaukesnėmis, patogesnėmis naudoti, emociškai patraukliomis, tokias, į kurias norisi grįžti.

Melanie K. Smith straipsnyje pinasi kelios skirtingos miestų viešųjų erdvių atnaujinimo nuomonės. Jos straipsnyje cituojamas Walsh yra kritiškai nusiteikęs industrinių miestų viešųjų erdvių kaitai privačiose urbanizuotose miesto dalyse. Kaip pavyzdys aptariamas Liverpulio miestas, kuriame buvo leista pakeisti viešųjų erdvių tapatybę, pertvarkant jų urbanistinį planą, suformuojant naują vietą. Pastaroji tapo *pakaitine turizmo forma* - praradusi tikrąjį savo identitetą, žmones, bet atnešusi ekonominę naudą miestui. Kitas autorius cituojamas straipsnyje - Biacini, kuris yra pozityvesnis viešųjų erdvių pokyčiams, industriniuose miestuose. Kaip pavyzdžiai naudojami Liverpulio, Glasgo, Birminhamo, Šefieldo, Roterdamo, Bilbau ir kiti miestai, kurių daugelis yra susitelkę ties pagrindiniais kultūriniais projektais, tokiais kaip sodininkystės festivalis, dideli, masiniai renginiai ar krantinės sutvarkymo schemas.⁴⁶

Daug pramonės miestų bendromis pastangomis stengiasi plėtoti kultūrinius pavyzdinius projektus ir kultūrinius kvartalus, bando pritraukti investicijas, stiprinant vietos laisvalaikio, kultūros bei turizmo paslaugų teikimo sistemą, ir pritraukiant lankytojus. Straipsnyje išskiriami Amerikos miestai, kuriuose labiau akcentuoti užmiesčio mažmeninės prekybos ir laisvalaikio kompleksai, ir Europos modelis, kuris yra susijęs su *kavinių visuomene*. Miesto centras Europos miestuose paprastai yra socialinė, susitikimo vieta,

⁴⁴ Ibid, p.7

⁴⁵ Ibid, p. 9

⁴⁶ Smith, Melanie K., *Issues in Cultural Tourism Studies*, Taylor & Francis e-Library, 2003, p. 165 [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.tandfebooks.com/doi/abs/10.4324/9780203869857?isOnline=true>

transporto ir komunikacijų centras. Jis dažnai yra plataus vartojimo masto - parduotuvių, kavinių, barų, restoranų ir pramogų vietų.⁴⁷

Kultūros regeneracijos procesas paprastai yra platesnių miestų regeneravimo strategijų dalis, bet gali būti ir pagrindinis. Tai ypač tinka kabant apie miestus, kurie siekia plėtoti ir skatinti kultūrinį turizmą.⁴⁸ Planuojant svarbu nepamiršti kodėl tai yra daroma, ar pakelti ekonominį vietos lygį, ar sutvarkyti vietą ar ir pritaikyti ją tam tikrai bendruomenei ar visuomenei.

1.2.4. Vieta kaip žaidimų aikštelė

Nagrinėjant vietą socialiniame lygmenyje, ją konkrečiau reikėtų vadinti ne visuomenine erdve kaip tai iki šiol minėtas architektas T. Grunskis vartodavo savo straipsniuose, bet viešąja erdve – be papildomų ribų aplinkui, neapibrėžiant konkrečios jos vietos. Būtina koncentruojantis į socialinius saitus, ryšius tarp visuomenės narių. Žinoma, jei tai apima nagrinėjimą socialinių ryšių ir tam tikros vietos santykį, taip pat kitus dėmenis, kurie turi įtakos socialiniams saitams. Vietos įvardinimas, nesvarbu ar tai būtų gatvė, visuomeninė erdvė, miestas ar netgi žemynas, būtinas.⁴⁹

Akcentuojant ryšius tarp visuomenės narių, natūraliai kyla klausimas, kokioje kūrybinėje terpėje šie saitai stipresni? Kaip turėtų būti kuriami „kultūros rajonai“, ar kultūrinės veiklos juose turėtų būti sugrupuotos arba joms turėtų būti taikomas decentralizuotas mozaikinis kultūrinės veiklos modelis?⁵⁰

Koks kultūrinis modelis, kokios iniciatyvos paveiktų tam tikras viešąsias erdves? Kas yra tokių žaidimų veikėjai?

Tarpdisciplininuose miestų tyrimuose, kurie orientuoti į dinamiškai kintantį miestą ir jo kasdienybės supratimą, pastebima naujausia tendencija – miesto tyrėjas pasikeičia į „miesto kuratorių“ - refleksyvų aktyvistą, kuris žino miesto problemas ir tendencijas ir reaguoja į juos inicijuodamas viešojoje erdvėje veiksmus, kurie yra skirti miestų bendruomenėms ir institucijoms. Jis daugiau pašalietis menininkas – aktyvistas, kuris imasi organizuoti kultūrinius projektus vedamas daugiau asmeninių tikslų, o ne siekdamas ekonominio kapitalo. Tai yra vienas iš aktyvaus dalyvavimo miesto viešosiose erdvėse būdu,

⁴⁷ Ibid, p. 166

⁴⁸ Ibid, p. 154

⁴⁹ Massey Doreen, A Global Sense of Place. Minneapolis, In: *Marxism Today*, June 1991, p 28 [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: http://www.amielandmelburn.org.uk/collections/mt/index_frame.htm

⁵⁰ Markusen, Ann, Cultural Planning and the Creative City, In: *Project on Regional and Industrial Economics, Humphrey Institute of Public Affairs*, University of Minnesota, 2006, p.4 [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: <http://www.hhh.umn.edu/img/assets/6158/271PlanningCulturalSpace.pdf>

kaip Lavrinec straipsnyje apibūdinamas – siurelistai tai vadina iniciatyvios situacijos viešosiose erdvėse.⁵¹

Pagrindinis tokių aktyvistų tikslas - rekonstruoti miesto gyventoją iš „*aklo keliautojo*“ į aktyvistą, kuris siūlo kūrybiškus sprendimus deaktyvuotų viešųjų erdvių problemoms spręsti. Meno intervencijos mieste suvokiamos kaip naujo miesto vietų gaivinimo priemonės. Tai taip pat bendravimo ir bendradarbiavimo tarp miesto gyventojų skatinimas. Šios meno intervencijos, kurios yra aktyviai veikiamos miesto gyventojų, yra įrodymas žmonėms, jog jie taip pat gali įtakoti miesto erdvės, joje vykstančio veiksmo, pokyčius. Žinojimas, jog kažką galima pakeisti, keičia ir pačių žmonių suvokimą ir požiūrį į savo miestą, atskiras jo vietas. Visą tai taip pat veikia kaip neformalaus švietimo priemonė, aktyvinanti ir burianti socialines, meno grupes, kitas bendruomenes bendriems projektams, bendravimui ir bendradarbiavimui.⁵²

Meno intervencijų pobūdis gali skirtis nuo veiklų atliekamų tam tikrose viešosiose erdvėse. Kaip ankstesniame skyriuje buvo minėta, erdvę gali pakeisti tiek ilgalaikiai, tiek laikinosios architektūros projektai, rekonstrukcijos, taip pat festivalizacijos idėjos. Be viso to egzistuoja ir nedidelės intervencijos viešojoje vietoje, keičiančios įprastinius žmonių judėjimo srautus, skatinančios kūrybiškumą, bendravimą, solidarumą ir tam tikros vietos *aktyvaciją*.

Meno intervencijos mieste ir miesto žaidimai gali būti laikomi kaip kūrybinės erdvių struktūrų ir socialinės santvarkos, veikiančios miesto erdvę, kaitos įrankis, nes norėdamos sutrikdyti įprastus kasdienius ritmus ir trajektorijas, meno intervencijos mieste sukuria refleksyvų atstumą nuo įprastinės vietose kuriamos žmonių *choreografijos* ir pasiūlo alternatyvius elgesio scenarijus viešojoje erdvėje. Kaip pavyzdį galima paminėti „Improve Everywhere“ grupės iniciatyvas tokias kaip pasaulinė „Nemokamų apkabinimų akcija“ (*angl. “Free Hugs Campaign”*⁵³) arba šokių ar dainavimo spektaklių serijas, kuriomis siekiama sukurti tam tikrą emocinį poveikį: nustebinti ir pasidalinti tuo džiaugsmu su atsitiktiniu praeiviu. Jie sukelia *miesto scenos* chaosą ir džiaugsmą viešosiose vietose.⁵⁴

Pasak vieno iš iniciatorių, įkvėpimas kilo iš vienvės jausmo, kuris pasireiškė, kai jis po ilgo laiko grįžo į Sidnėjų: dalyvių kitoks nei įprastas elgesys sukūrė skirtingą *choreografiją* (apkabinimus), o rezultatas - teigiamos emocijomis. Kaip jau buvo minėta, alternatyvūs elgesio modeliai, kuriuos skatina miesto aktyvistai, inicijuojami viešosiose vietose (geležinkelio stotyse, autobusų stotelėse, auditorijose, didelių parduotuvių holuose).

⁵¹ Lavrinec Jekaterina, From s „Blind Walker“ to an „Urban Curator“: Initiating „Emotionally Moving Situations“ in Public Spaces, In: *Limes: Cultural Regionalistics*, 2011 Vol.4(1), p.57

⁵² Ibid, p.61

⁵³ Nemokamų apkabinimų oficialus internetinis puslapis, [žiūrėta 2014 m. gegužės 10d.] Prieiga per internetą: <http://www.freehugscampaign.org/>

⁵⁴ Ibid, p.58

Tačiau alternatyvus elgesys netampa ritualu, kuris atliekamas tam tikroje vietoje. Šokiai *flash mobai*, apsikabinimo kampanijos ar pompastiški keleivių, išlaipintų iš viešojo transporto susirinkimai išplito visame pasaulyje ir gali būti kartojami kiekvienoje panašioje viešojoje vietoje. Tai yra emocinis išgyvenimas, kuris skatina momentinį žmonių solidarumą, vienybę. Kai kurie miesto aktyvistų scenarijai yra pritaikomi reklaminėms kampanijoms. Kaip pavyzdys 2010 metais *T - Mobile* mobiliojo ryšio kompanija yra sukūrusi eilę reklamų, kurių scenarijai buvo paremti alternatyvaus elgesio modeliais.⁵⁵ Dar vienas pavyzdys, kuris paremtas intervensija į miesto kasdieninį gyvenimą - 2012 metų *Kit – Kat* kompanijos reklama - „Free. No WiFi“.⁵⁶

Kitokio pobūdžio miesto ritualai, kurie atliekami viešojoje miesto erdvėje, tačiau tuo pačiu metu neatitinka vietos konteksto – tai taip vadinamos meilės spynos. Šios spynos su išgraviruotais mylimųjų vardais yra kabinamos ir užrakinamos ant tiltų turėklų, simbolizuojant romantiškus ryšius, susijungimą. Po to kai spyna užrakinama, spynos raktas išmetamas.⁵⁷

Magistriniame darbe minimos J. Lavrinec, kūrybinės grupės „Laimikis.lt“ įkūrėjos patirtis rodo, kad įvairių Lietuvos miestų gyventojai noriai įsitraukia į viešųjų erdvių gaivinimo iniciatyvas. Komanda, siūlydama miestiečiams savarankiškai rinktis laisvalaikui tinkančias apleistas miesto zonas, sulaukdavo nemažai diskusijų. Jų inicijuota viešoji miesto intervencija „Burbuliatorius“⁵⁸ kasmet sulaukia daugybės žmonių palaikymo ir dalyvavimo. Organizuojant renginį buvo bandyta ieškoti alternatyvių traukos centrų, ir kauniečiai džiugiai palaikė šią laisvalaikio formą. Pasak organizatorės, jau ketverius metus Kaune prie Soboro renkasi muilo burbulų mėgėjai ir alternatyvaus nekomercinio laisvalaikio propoguotojai. J. Lavrinec teigia, jog mieste turi būti vietų nekomerciniams, nereklaminiamis renginiams, taigi „Laimikis.lt“ komandai tenka nuolatos ieškoti nekomercinių laisvalaikio scenarijų apsaugojimo nuo komercinių interesų būdų. Lietuvoje taip pat populiaru pasaulinė iniciatyva „Darom“, kiekvienais metais skatinanti tvarkyti savo miesto aplinką.⁵⁹

Kalbant apskritai, viešąsias erdves gali pakeisti ir pačių miestiečių inicijuojama veikla, pavyzdžiui, žaibiškų sambūrių ir įvairių šokių (tokių kaip Lietuvos miestus nusiaubęs „Harlem Shake“) populiarumas ima keisti pačios viešosios erdvės sampratą, kuriama

⁵⁵ T- Mobile kompanijos reklama *Welcome home*, 2010, [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: <http://www.youtube.com/watch?v=NB3NPNM4xgo>

⁵⁶ *Kit – Kat* kompanijos reklama „Free. No WiFi“, 2012, [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: http://adsoftheworld.com/media/ambient/kit_kat_free_nowifi_zone

⁵⁷ Lavrinec, From s „Blind Walker“ to an „Urban Curator“: Initiating „Emotionally Moving Situations“ in Public Spaces op.cit.p.60

⁵⁸ *Burbuliatoriaus* žaidimas, [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: <http://www.vilnius-events.lt/lt/renginiai/burbuliatorius>

⁵⁹ *Darom* akcija, [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: <http://www.letsdoitworld.org/>

deaktyvuotos vietos tapatybė, sąsajos su tam tikra veikla, iniciatyvomis ir pan. Pasak miesto tyrinėtojos, J. Lavrinec, *atmintis* nebūtinai turi virsti granitu ar kokia nors kita šalta medžiaga. *Atminties* formos gali būti judančios, skatinančios prie jų prisiliesti, raginančios miestiečius dalintis savo patirtimi, istorijomis. Miesto tapatybę identifikuoja ne pačios erdvės, o miestiečių veikla, kuri vykdoma tose erdvėse. Vis dėlto svarstant viešųjų erdvių tvarkymo projektus dėmesio bendruomenių iniciatyvoms beveik neskiriama. Bet straipsnio autorė išlieka optimistiška teigdama, jog apleistos viešosios erdvės yra ne problema, o potencialas: nelankomos erdvės atviros scenarijų įvairovei.⁶⁰

⁶⁰ Lavrinec, Jekaterina, Viešųjų erdvių potencialas. Miesto veidas yra ne pačios erdvės, o miestiečių veikla, kuri sklaidžiasi tose erdvėse, In: *Statyba ir architektūra*, 2013 Nr.4, p. 46

2. SOCIOKULTŪRINIŲ SĄLYGŲ SUFORMUOTA NEMUNO SALOS VIEŠOJI ERDVĖ

Pasak teoretiko urbanisto T. S. Butkaus kritikos, iki praėjusio tūkstantmečio pabaigos Lietuvoje vyravo požiūris, jog miestą ar jo urbanistines struktūras galima tyrinėti atsietai nuo jų sukūrusių sistemų: politinių, ekonominių, socialinių ar kultūrinių. Miestas kaip forma buvo tipinis tokios paradigmos tyrimo objektas, įkūnijęs istorinius epochos pasiekimus.⁶¹ Tačiau šiais laikais, nagrinėjant bet kokį miesto struktūros elementą, kad ir kaip būtų siekiama nepaisyti politinių, ekonominių, socialinių ar kultūrinių faktorių, to padaryti neįmanoma. Magistriniame darbe siekiama suvokti Nemuno salos viešosios erdvės svarbą miestui, svarbu žinoti ne tik jos bendrą geografinį, istorinį kontekstą, tačiau ir miesto, kaip visų struktūrinių dėmenų bendrąją sąveiką istorijos laikotarpyje.

Nemuno sala kaip viešoji erdvė nagrinėjama remiantis T. Grunskio teorinėmis visuomeniniu erdvių sistemos prielaidomis. Atsižvelgiama į viešosios erdvės pokyčius ne tik mikro, bet ir makro lygiu. Vietos pokyčiai analizuojami miesto lygmeniu, aiškinamasi sociokultūrinė įtaka viešosios erdvės formavimuisi.

2.1. Kauno miesto istorija

Kauno miestas, pasak istoriko T. Narbuto, buvo įkurtas 1030 m. arabų geografui Ibn Indrisi 1140 m. rašytiniuose šaltiniuose minint Kaniyu gyvenvietę.⁶² Tuo laikotarpiu, pagrindines Kauno upių Nemuno ir Neries vagos buvo labai plačios, apsėmusios dabartinius tų upių slėnius.⁶³ Upių panauda nebuvo gausi ar susijusi su konkrečiais tikslais. Pažymėta tai, jog iki XIII a. prekyba Nemunu buvo tik epizodiška. XIV a. kuomet Kryžiuočių Ordinas užėmė Kauno pilį, o miestui teko atlaikyti stiprios ir galingos Ordino valstybės puolimus, vandens kelio paskirtis siejama su karinių poreikių tenkinimu, aprūpinant paupio gynybinių pilių tinklą maistu ir kitais resursais. Tuo pačiu laikotarpiu formavosi ekonominių santykių erdvė ir Nemuno upe buvo pradėta vystyti regulesnė laivyba. Ilgainiui Kaunas tapo vienas svarbiausių D.L.K. (Didžioji Lietuvos kunigaikštystė) miestu, kuriame buvo pastatyta didelė Hanzos pirklių kontora, įruošti druskos sandėliai.⁶⁴

Šiuo miestu žavėjosi, jo nekenė, jis buvo pasirenkamas kaip puiki strateginė karo vieta, išlaikė kovingą dvasią, geografinį savitumą ir kultūrinį tapatumą. Miestas jau nuo seno buvo strategiškai puiki vieta prekybai ir vandens transportui.

⁶¹ Butkus, op.cit., p. 225

⁶² Kviklys, Bronius. *Mūsų Lietuva: krašto vietovių istoriniai, geografiniai, etnografiniai bruožai*, LNMB, T.2, 1965, p. 227 [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: http://www.epaveldas.lt/recordDescription/LNB/C1BLNB09F2B53A_2

⁶³ Ibid, p. 229

⁶⁴ Bucevičiūtė, Laima, Vandens kelias Kaunas – Karaliaučius XV a. – XVIII a. kartografijoje In: *Kauno istorijos metraštis*, VDU, Kaunas, 2008 p. 65

2.2. Geografinis kontekstas

Pasak istorinių šaltinių, Nemuno sala jau nuo seno žymima Kauno žemėlapiuose kaip žemės lopinėlis Nemuno upėje, tačiau jos panaudojimas istoriniuose šaltiniuose fiksuojamas tik nuo 1917 metų, kuomet saloje įkurtas Žiemos uostas. Pastarojo atsiradimo priežastis svarbu išsiaiškinti nagrinėjant Kauno istorinį kontekstą, nagrinėjamą vietą susiaurinant iki Naujamiesčio apylinkių. (žr. 1 priedo, 1 žemėlapi)

XIX a. Kauno miesto teritorija tarp Vytauto kalno, geležinkelio linijos, Nemuno upės ir maždaug Mickevičiaus bei Kęstučio gatvių seniau buvo vadinta Karmelitais. (žr. 1 priedo, 2 žemėlapi) Šį vardą teritorija gavo nuo čia XVIII a. pradžioje Kaune įsikūrusių vienuolių karmelitų ir jų buvusio karmelitų vienuolyno, jam priklausančių žemės valdų, kurių dalis nuo XIX amžiaus vidurio jau įėjo į Naujamiesčio ribas, o laikui bėgant tapo Naujamiesčio dalimi.⁶⁵

Iki XIX a. vidurio Karmelitų gyvenvietė (žr. 1 priedo, 1 nuotr.) augo labai lėtai. XIX a. viduryje, besivystantis kapitalizmas sudarė sąlygas Kaunui sparčiai augti ir plėstis rytų kryptimi. Rajonas pradėtas planuoti maždaug 1847 m., staciakampis su 3 šachmatiškai išdėstytomis aikštėmis ir viena plačia centrine gatve. Tai carizmo laikotarpio reliktas, apėmęs visą Karmelitų rajoną, centrą, Žaliakalnį ir Nemuno salos prieigas. 1859 – 1861 m., statant Kauno tunelį, geležinkelio liniją, stotį, tiltą per Nemuną, Karmelituose apsigyveno daugelis darbininkų. Buvo sudarytos sąlygos augti Kauno pramonei. Šioje vietoje 1862 m. įsikūrė Rekošo žemės ūkio mašinų gamybos ir metalo apdirbimo gamykla „Minerva“, 1866 m. - Bliumentalio alaus darykla, 1867 m. pradėjo veikti brolių Tilmansų metalo dirbinių fabrikas (dabartiniai „Pergalės“ fabriko statiniai), 1869 m. Šuvalas pastatė ketaus liejimo ir metalo dirbinių fabriką „Marsas“. 1879 m. įsikūrė geležinkelio dirbtuvės ir daug smulkių dirbtuvėlių, kaip batsiuvių, račių, siuvėjų, kalvių ir kt. pradėta akmenimis grįsti pagrindines gatves, tiesti lentinius šaligatvius.⁶⁶ 1917 m. Nemuno saloje įkuriamas Žiemos uostas, kurio pagrindinė veikla – vandens transporto pagalba aparnauti Karmelitų rajone įsikūrusias gamyklas. Pastarojo veikla intensyvėjo 1918 m., paskelbus Lietuvos valstybę, o jos istorinę sostinę Vilnių užgrobęs Lenkijai. Apie Žiemos uosto veiklą plačiau bus aprašoma tolimesnėje magistrinio darbo dalyje.

1919 – 1940 m. Kaunui buvo lemta tapti ne tik pagrindiniu Lietuvos miestu, bet ir Respublikos sostine.⁶⁷ Miestas išgyveno atsinaujinimo laikotarpį – intensyvėjo statybos,

⁶⁵ Juozapavičius, Pranas. *Kaunas ir jo apylinkės : (nuo seniausių laikų iki šių dienų)*, Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, Kaunas, 1980, p.1

⁶⁶ Ibid, p. 4

⁶⁷ Milerytė, Giedrė Upių reikšmė Kauno miesto gyvenime 1918- 1940m. In: *Kauno istorijos metraštis*, VDU, Kaunas, 2008 p. 149

gyvėjo ekonominis ir kultūrinis gyvenimas. Su prekyba ir gamyba susijęs Naujamiesčio miesto kvartalas buvo neišvaizdus, jame telkėsi nemažai pramonės įmonių, kurių pajamos tiesiogiai priklauso nuo jų lokacijos, tai yra buvimo prie upės. 1931 m. statyboms pasiekus kulminaciją, pradėta rūpintis ne tik ekonomine nauda, tačiau ir ekologija bei estetika.

Gerėjant ekonominei padėčiai, spartėjant pramonei, pradėta intensyviai rūpintis Nemuno ir Neries krantų reguliavimu. 3 - čiojo dešimtmečio pabaigoje, ypač 4 – tame dešimtmetyje upių reguliavimo darbai buvo nuolat tęsiami. Šiems darbams reikėjo nemažai darbininkų, kurie nuolat triūsė stengdamiesi laivybą ir susisiekimą padaryti kuo optimalesnius. Jau 1924 m. plentų ir vandens kelių valdyba buvo suprojektavusi Nemuno pakrantės sutvirtinimo planą nuo I. Kanto gatvės iki geležinkelio tilto, tačiau tuo metu vyriausybė šiems darbams neturėjo lėšų.⁶⁸

Toliau nagrinėjant Nemuno salos pokyčius, verta paminėti I. Matonytės pastebėjimus moksliniame darbe „Vietinio elito formavimasis posovietiniame Kaune“. Straipsnis aiškiai leidžia suprasti Kaune susiformavusių politinių ir socialinių struktūrų tarpusavio santykį. Kaunas įvardinamas kaip sovietinė moderniojo lietuviškumo sostinė, kur veikiamas istorinio konteksto, konkrečiau ankstesnių Lietuvos sostinės privilegijų „<...>netekęs savo elito (emigracijos, „deportacijos“, migracija į sostinę tapusį Vilnių)<...>“, jis tampa nieko neišsiskiriančiu Lietuvos miestu. Du modernūs ir progresyvūs sektoriai (energetika ir pramonė) buvo traukos poliai, formuojantys miestietišką mentalitetą Kaune.⁶⁹ To pasekoje buvusį Kauno elitą pakeitė gyventojai iš kaimo, fiziškai jau palikę kaimus, tačiau dar neturintys miestietiško gyvenimo įgūdžių.⁷⁰

Kauno miesto centras visada buvo palanki vieta visuomeninių, komercinių, pramogų zonos plėtrai šiaurinėje dalyje, tai įrodo ir 1988 m. pradėtas statyti stambiatūris „Respublikos“ viešbutis, esantis priešais Nemuno salą. Deja, po 1991 m., atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, dėl bendro šalies ir miesto ekonominio nuosmukio iki tol pradėti statybos darbai sustojo. Tik apie 2000 m. pradėta tvarkyti kai kuriuos senus Karmelitų rajono pastatus bei statyti naujus. „Respublikos“ viešbutis iki šiol yra neužbaigtas. Kiek vėliau pastatyta didžiulių prekybos centrų, vienas jų – „Akropolis“.⁷¹ Pasak S. Kliukaitės, nagrinėjusios Kauno pramoninės architektūros paveldą ir jo pritaikymą kūrybinėm industrijom, tai buvo didžiausio masto pramonės architektūros paveldo konversija į visuomeninį prekybos objektą.

⁶⁸ Ibid, p. 157

⁶⁹ Matonytė, Irmina, Vietinio elito formavimasis posovietiniame Kaune, In: *Kauno istorijos metraštis*, T9, VDU, Kaunas 2009, p.120

⁷⁰ Ibid, p.121

⁷¹ Kauno miesto bendrasis planas, esamos būklės analizė, miesto aplinka, II tomas, dalis - E: nekilnojamas kultūros paveldas, p.13, Kaunas 2011, [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/kauno_miesto_bendrieji_planai

(žr. 1 priedo, 2 nuotr.) Prekybos ir pramogų centras yra išsidėstęs buvusio „Tilmanų ir Ko“ metalo gaminių fabriko teritorijoje, kur tarpukariu 1930 m buvo įsikūręs „Kauno audinių“ fabrikas. 2003 metais buvo pradėtas vystyti fabriko teritorijos regeneracijos projektas, kuris apėmė fabrikų kompleksą išsidėsčiusį tarp Gedimino, Griunvaldo ir Karo ligoninės gatvių.⁷² Šis projektas buvo įgyvendintas 2007 metais. „VP Market“ teritoriją pavertė Kauno prekybos centru „Akropolis“. Pastarojo atsiradimas sukėlė daug diskusijų tarp Kauno miesto architektų. Naujasis statinys susilaukė neigiamo požiūrio ir nepritarimo, teigiant, jog tokio masto objektas iš kauniečių atims galimybę naudotis Nemunu kaip poilsio arterija, o planuojamas garažas virš Karaliaus Mindaugo prospekto užtvers kelią prie upės.⁷³

Kylant kontraversiškomis situacijoms, kaip pastaroji, svarbu neatitolti nuo miesto planavimo strategijų ir kuriamos miesto vizijos. Dėl tos priežasties yra svarbu išsiaiškinti ir įvardinti miesto urbanistines vizijas ir planavimo strategijas.

2.3. Vieta prie upės ir jos svarba

Kaip buvo minėta, pirmasis Naujamiesčio planavimas užfiksuotas 1847 m. dokumentuose, prasidėjus intensyviai pramonės augimui Karmelitų rajone. Ši Kauno dalis buvo patogi pramonės objektams kurtis, dėl strateginės vietos – upių. Galima daryti išvadą, jog augant pramonei miesto valdžiai buvo aktualu maksimaliai išnaudoti šį miesto ekonomiką gerinantį faktorių. Taigi Naujamiestis tapo prioritetinga Kauno miesto dalis.

Lietuvos Aidas yra rašęs apie miesto valdžios ketinimus sutvarkyti ir padaryti prieinamą Nemuno krantą: „*Miesto valdyba yra sumaniusi Kranto gatvę sutvarkyti, ir įrengti šaligatvius ties Nemuno krantu ir padaryti ją patogią pasivaikščioti,*“⁷⁴ Taigi galima išvada, jog miesto valdžia neturėdama tikros Naujamiesčio plano vizijos, stengėsi neprarasti Nemuno salos kaip strategiškai patogios vietos laivybai, kartu sušvelninti situaciją tarp pasipiktinusių miestiečių, įrengiant miesto paplūdimį bei išnaudoti vietą ekonominiams tikslams - nebrangiai, tačiau apmokestinant maudynes.

Didesnes problemas nei žmonės, pasipiktinę neestetiška Naujamiesčio išvaizda, kėlė nesibaigiantys Nemuno potvyniai. Katastrofiškai potvyniai kartojosi kas 20 - 30 metų. Nemunas potvynių metu dažniausiai išsiliedavo iš vagos dėl ledo sangrūdų, taip pat ekstremaliai padidėjus upės debitui. Tokie grynai hidrologiniai dideli potvyniai buvo 1931 m.

⁷² Kliukaitė Sandra, *Kauno pramoninės architektūros paveldas: kūrybinių industrijų ir turizmo plėtros galimybės*, menotyros magistro darbas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas 2009, p. 48 [žiūrėta 2013 m. kovo 30 d.] Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20090904_113800-91596

⁷³ Petrauskaitė Žilvinė, straipsnis Gandų plyta „Akropolio“ pamatams In: *Kauno diena* [žiūrėta 2013 m. kovo 30 d.] Prieiga per internetą: <http://kauno.diena.lt/dienrastis/kita/gandu-plyta-rdquo-akropolio-pamatams-18983#ixzz2P3rvr5Rz>

⁷⁴ Smetona, Antanas, Siaurasis traukiniukas vaikščios tik iki Kanto gatvės, In *Lietuvos aidas*, 1931 m birželio 6d, psl 7, [žiūrėta 2013 m. kovo 30 d.] Prieiga per internetą: <http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=88848>

ir 1958 m. Potvynių metu būdavo apsemiami Senamiesčio ir Vilijampolės kvartalai, vanduo sugriaudavo pastatus, žūdavo žmonių. 1958 metais pastatyta Kauno hidroelektrinė, kurios pagrindinė įrengimo priežastis – neefektyvus upių išnaudojimas elektros gamyboje. Be to, tai buvo puikus būdas apsaugoti Kauno miestą nuo pavasarinių potvynių: tvėnkinyje lieka ir ištirpsta vidurinio Nemuno ruožo ledai.⁷⁵

1952 m. buvo ruošiasi naujam Kauno miesto generalinio plano projektui. Tai buvo pirmasis viso miesto išplanavimo projektas, turėjęs nužymėti vystymosi perspektyvas iki 1970 metų. Tačiau šį projektą greitai pralenkė laikas. Sparčiai besivystant miesto pramonei, jau 1960 metais Kauno gyventojų skaičius viršijo 1952 metų generaliniame plane numatytą gyventojų skaičių, todėl to meto plane numatytos miesto pertvarkymo priemonės buvo įgyvendintos tik iš dalies.⁷⁶

1967 m. Kauno valdžiai ėmė kliudyti miesto centre aplink salą besiplečianti pramonė. Nutarta, kad laivams remontuoti tai yra netinkama vieta ir uostas buvo iškeltas į Vilijampolę. Už tai atsakinga buvo specialiai tam suformuota komisija nereikalingiems statiniams likviduoti. Iškėlus uostą, buvo tikimasi bendros salos fizinės būklės pagerėjimo, tačiau neaiškiomis aplinkybėmis Nemuno saloje atsiradus duobei, į ją imta pilti gamyklų katilinių šlaką. Ilgainiui Nemuno saloje atsirado nelegalus miesto sąvartynas. To pasekoje netoliese gyvenę menininkai sukėlė protestą dėl nepakeliamo dvoko, miesto valdžia pasirūpino, kad sąvartynas Nemuno saloje būtų likviduotas.⁷⁷

Iškėlus iš Nemuno salos sąvartyną, buvo paskelbtas sutvarkymo konkursas ir laukiama pasiūlymų. Salos parko projekto tvarkymo koncepcijoje teritorija turėjo būti padalinta į dvi dalis: vienoje – parkas, be jokių didelių statinių, kitoje dalyje turėjo būti pieva. Projekte buvo numatytos rekreacinės veiklos - maudyklos, laivyba, atviri maudydami baseinai, parkas apželdintas gluosniais ir kitais lapuočiais. Deja ši idėja nebuvo realizuota. Tuo laikotarpiu pakilęs pramonės lygis, santykinai didino ir taršą – dėl per didelės Nemuno vandens taršos, buvo uždaryti visi prie upės esantys paplūdimiai. 1980 m. įvyko dar vienas konkursas Karmelitų salos parko planavimo projektui parengti. Jį laimėjo Komunalinio ūkio projektavimo institutas. Projekte siūlyta formuoti salą, paverčiant ją pramogų centru. Numatytas 3,5 tūkst. vietų amfiteatras, čiuožykla, vasaros kavinė, restoranas, prieplauka, teniso aikštynai, paplūdimiai. Dėl neaiškių priežasčių šie projektai taip ir nebuvo

⁷⁵ Milius, Petras, Darbutas Alfonsas, *Nemuno vagos dugno ties Kaunu pokyčių dinamika, jų priežastys ir tendencijos*, Vandens ūkio inžinerija, 2011, p. 43

⁷⁶ 1967 rugsėjo 2 d. In: *Tiesa*, p.4

⁷⁷ Krapavickaitė, Diana, Nemuno salos veidai: nuo uosto ir daržų iki „Žalgirio“ arenos In: *Kauno diena*, [žiūrėta 2013 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/vilnius/miesto-pulsas/nemuno-salos-veidai-nuo-uosto-ir-darzu-iki-zalgirio-arenos-490255#.U2argoF_s40

įgyvendinti.⁷⁸ Tais pačiais metais pastatytas tiltas į Nemuno salą ties Maironio gatve, o 1988 m. Simono Daukanto pėsčiųjų tiltas, vėliau pervadintas Jurgio Kairio garbei žmonėms leido geriau pasiekti Nemuno salą.

Taigi galima daryti išvadą, jog Nemuno salos pokyčius įtakojo Kauno istorinis kontekstas. Kintant miesto valdymo struktūrai, kuri taikė savus prioritetus ir miesto vizijas, Nemuno sala bėgant laikui dalinai virto žmonių malonumui, rekreacijai ir socialinėms reikmės pritaikyta vieta.

2.4. Istorinė vietos kaita XX a.

2.4.1. Žiemos uostas

Dėl spartaus fabriku kūrimosi Naujamiestyje Vokiečių okupacijos metais (1915 – 1918 m.), 1917 m miesto valdžia įkūrė Žiemos uostą. Sala buvęs žemės lopinėlis virto pusiasaliu. Iš Karmelitų bažnyčios pusės buvo supiltas pylimas, kuriuo iš sausumos buvo galima patekti į salą. Iš geležinkelio stoties palei Nemuną buvo atvesta geležinkelio atšaka. Taip suformuotame kanale, tarp pusiasaliu tapusios salos ir krantinės laivams, sukurta užuovėja.

Žiemos uostas, kuris susidarė iš siauros Nemuno rankovės, tarp pirmiau buvusios salos ir dešiniojo upės kranto buvo pramonės reikmėms tenkinti. Šaltuoju metų laiku, Žiemos uostas buvo puikus būdas Naujamiestyje įsikūrusioms gamykloms gabenti savo žaliavas ir prekes. 1935 m. Nemuno ir Nėries pakrantėse įsikūrė dar kelios pramonės įmonės. 1936 m. prie Geležinkelio stoties buvo atidaryta keleivinė prieplauka, nors veikė ir visai netoli prie Vytauto bažnyčios buvusi senoji prieplauka. Maždaug ties priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos senuoju pastatu I. Kanto gatvėje nuo kranto į salą kursavo keltas.⁷⁹

Fabriku ir gamyklų augimas įtakojo ir Nemuno laivininkystės uosto darbą. Žiemos uoste remontuoti laivai bei pontonai, įrenginėjamas naujas krantinės ruožas nuo Karmelitų bažnyčios iki Daukanto gatvės bei atnaujinamas senasis – nuo Simono Daukanto iki Imanuelio Kanto gatvės. Pažymima, jog visiems šiems darbams buvo įdarbinti puse šimto bedarbių, taip mažinant nedarbingumą. Tokie veiksmai buvo skatinami valdžios, kadangi vietoj turimų darbą palengvinančių ar jį net atliekančių įrenginių naudota žmogaus darbo jėga, kad daugiau bedarbių būtų aprūpinti apmokama veikla. Tai buvo Kauno miesto darbo biržos ir Vandens kelių programa, pagal kurią daugelis žmonių galėjo lengviau išlaikyti šeimas, nes per dieną buvo galimybė užsidirbti nuo 3 iki 5 litų. Baigus įvairius darbus, palei Nemuną vandenyje, apie 4-6 metrus nuo kranto atsirado 780 metrų ilgio medinė krantinė.⁸⁰ Be

⁷⁸ Ibid

⁷⁹ Ibid

⁸⁰ Milerytė, op.cit., p. 154

sezoninių darbų upėse nuolat plėtėsi laivyba. Iš to, kad ir skurdžiai, galėjo pragyventi nemažai žmonių.

Analizuojant šią vietovę pastebima, jog jos kaita seka istorinius Kauno miesto, Naujamiesčio pokyčius. Vokiečių suformuotas kaip Žiemos uostas, tarnaujantis tranzitiniam tikslams, Nemuno salos panaudojimas išsiplečia Kauno miestui tapus Laikinąja Lietuvos sostine (1919 – 1940 m.).

Modernėjanti visuomenė didelį dėmesį pradėjusi skirti estetikai tuo pačiu neigiamai vertino šalia upės esančias, standartų neatitinkančias įmones, taip pat ir Žiemos uostą. Buvo pateikti pasiūlymai iškelti ir patį uostą, jo vietoje paliekant tik vandens sporto centrą.⁸¹ Tačiau Žiemos uostas veikė ir tarpukariu. (žr. 1 priedo, 3 nuotr.)

Nemuno sala neplaningai, tačiau veikiama istorinio ir socialinio konteksto kito. Laikui bėgant šioje viešojoje erdvėje atsirado paplūdimys, ji taip pat buvo viena iš prioritetinių vietų organizuojant įvairius miesto renginius.

2.4.2. Paplūdimys

Kaunui tapus Lietuvos laikinąja sostine, jam teko daugybė pagrindiniam šalies miestui priskiriamų įsipareigojimų. Jis buvo kontrastų, ekonominių, politinių ir kultūrinių šuolių miestas, todėl ypač sudėtinga rasti grynų, išsikristalizavusių kultūrinių, socialinių ar kitokių visuomenės gyvenimo formų.⁸² Perimdamas kitų šalių kultūrinę įtaką, Kauno miestas laipsniškai pradėjo europėti: iš Europos plūstelėjo naujos mados, vis labiau populiarėjo elito vakarėliai, skleidėsi materealinių vertybių svarba.⁸³ Modernėjanti visuomenė drąsiai reiškė savo nuomonę, ieškodama vis naujų malonumų, didelį dėmesį kreipė į aplinką. Viena iš pasilinksminimo vietų tapo Nemuno saloje esantis paplūdimys.

Nors didžiąją dalį salos apylinkėse užėmė laivyba ir pramonė, tačiau rytinėje Nemuno salos dalyje veikusi ši pramogų vieta po truputi pakeitė Nemuno salos kaip atgrasios, su pramone susijusios vietos įvaizdį. Paplūdimys buvo mokamas, tačiau tvarkingas ir gausiai lankomas. Kaip rašė 1929 m. Lietuvos aidas: „Šiomet stovi trys gana didelės būdelės. Viena - moterims, antra - vyrams nusirengti, o trečia - viduryje, su bilietų kasa ir erdviu nesvaigiu bufetu. <...> Būdelėse visur medinės grindys, yra vandens kojoms nusiplauti ir prie drabužių yra po sargą - Vyrų būdelėj vyras, o moteriškoj moteris. Čia yra vidury Nemuno didelė sala su visai gražiu smėliu - tikrai patogus pliažas. Nuo kranto į salą veda provizorinis lentinis

⁸¹ Ibid, p. 152

⁸² Minelgaitė, Justina, Tarpukario Kauno bohemos ypatumai, In: *Kauno istorijos metraštis*, T12, VDU, Kaunas, 2012, p.113

⁸³ Ibid, p.114

tiltelis, už kurį iš besimaudančių atskirai neimama jokie mokesnio. Maudymosi kaina - taip pat tik 20 centų.“⁸⁴

Taigi galima prielaida, jog Nemuno saloje esantis paplūdimys turėjo atskirus savininkus ir už galimybę lankytis jame, buvo imamas nedidelis mokestis.

Po Antrojo pasaulinio karo pasikeitė ne tik miesto, bet ir Nemuno salos išvaizda: mieste įmonės, namai buvo statomi neatsižvelgiant į jokių higieninius, sanitarinius reikalavimus, o pagal miesto valdžios norus. Nemuno krantai tapo šiukšlynais, karmelitų paplūdimys saloje tapo ožkų pasiganymo vieta, o vanduo buvo užterštas įmonių atliekomis.⁸⁵

6 - tajame dešimtmetyje padėtis šiek tiek pagerėjo. Tuo metu saloje esantis paplūdimys tapo viena pagrindinių miesto maudymosi vietų. Patekti į salą buvo galima dviem keliais: per buvusią laivų remonto įmonę prie Karmelitų bažnyčios arba nuo gaisrinės – valtele per kanalą.

2.4.3. Motorinių valčių prieplauka

Nagrinėjant Kauno upių reikšmę kultūrinio – socialinio gyvenimo kontekste svarbu paminėti, kad be upių suteikiamų pragyvenimo šaltinių, kurie buvo minėti ankstesnėse darbo dalyse, nemažai daliai miesto gyventojų upės, jų pakrantės buvo ir labai mėgiama laisvalaikio erdvė.

1919 m. šalia Žiemos uosto atsirado pirmos pramoginės erdvės užuomazgos, vėliau 1921 m. toje vietoje įsisteigė Lietuvos jachtklubas, telkęs Kauno jaunimą vandens sportui. Pasak G. Milerytės, nagrinėjusios upių reikšmę Kauno miesto gyvenime, kiekvienais metais klubo sezono atidarymo proga mieste buvo rengiamos šventės, tačiau įspūdingiausias minėjimas vyko jachtklubui 1932 m. švenčiant savo 10 metų sukaktuves. Klubo keltas intensyviai dirbo vežiodamas žmones nuo kranto į salą. Renginio metu vyko baidarių, motorlaivių, garlaivių varžybos. Konkuravo nėrimo ir šuolio į vandenį meistrai. 1933 m. įsteigtas naujas Panemunės jachtklubas, kuris ketino atidaryti ir plaukimo mokyklą. Kauno jachtklubo miestiečiams nepakako. Galima daryti prielaidą, jog vandens sportas tarpukario Kaune buvo labai populiarus, o su juo susijusiose šventėse žmonės mielai lankydavosi ir kaip žiūrovai, ir kaip dalyviai.⁸⁶

Nagrinėjant spaudos straipsnius verta pažymėti, jog prie kultūrinio Kauno gyvenimo prisidėjo ir tokie renginiai, kaip žirgų lenktynės Nemuno saloje įrengtame europinio lygio

⁸⁴ Smetona, Antanas 1929m liepos 8d., In: *Lietuvos aidas*, p. 5, [žiūrėta 2013 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=65862>

⁸⁵ Juozapavičius, op.cit., p. 5

⁸⁶ Milerytė, op.cit., p. 159-160

hipodrome: „*Nepriklausomos Lietuvos metais, maždaug 1935 m., saloje buvo europinio masto hipodromas. Tribūnos buvo tik iš miesto pusės, veikė lažybų punktai.*“⁸⁷

2.5. Nemuno sala šiandienos viešajame diskurse

2.5.1. „Miesto gyvenimo grąžinimas prie upės“ koncepcija.

Nemuno sala - vienas iš natūraliai susiformavusių miesto simbolių ilgainiui veikiama sociokultūrinių veiksnių pakitusi miesto centrinė viešoji erdvė. Kaip ankstesniuose skyriuose buvo minėta, ši vieta buvo svarbi nuo seno – iki Lietuvos Nepriklausomybės, buvo surengti trys viešosios erdvės tvarkymo projektai, iš kurių nei vienas iki galo nebuvo realizuotas. Dar vienas Nemuno salos projektų konkursas buvo organizuotas 2009 m., kurio idėjos ir rezultatai bus aptarti tolimesnėse magistrinio darbo dalyse. Centrinės miesto dalies potencialas ir svarba iki šiol yra aptarinėjami įvairiuose susirinkimuose, forumuose ir festivaliuose.

2013 m. buvo surengtas ne vienas renginys, kurio metu diskusijų objektu pasirinkta Nemuno sala. Vienas tokių - apvaliojo stalo diskusija, kurioje verslininkai ir istorikai ragino grąžinti Kaunui upių uostamiesčio vardą, taip pat KAFe festivalis, atsigręžęs į upių mieste potencialą. Skirtingos verslininkų, architektų, mokslininkų nuomonės įvairiai interpretuoja jau dešimt metų eskaluojamą idėją – *grąžinti miesto gyvenimą prie upės*. Istorikų požiūriu, Kaunui, dar XIV a. metraštininkų pavadintam svarbiausiu Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės uostu, svarbu atkurti savo istorinę tapatybę, susieti gyvenimą su Nemuno ir Neries upėmis. Pasak Vytauto Didžiojo universiteto profesoriaus E. Aleksandravičiaus, Nemuno saloje reiktų įrengti prieplauką, tačiau ne tokią, kurioje galėtų švartuotis tik 1–2 didesni laivai. Siūloma marina būtų tinkama pramoginiams laivams stovėti, juos aptarnauti, saugoti, žiemoti.⁸⁸ Mokslininkai siūlydami naujas plėtros strategijas viešosioms miesto erdvėms nuolat klausia savęs kokia miestui reikšmingų simbolių prasmė? Kokia Nemuno salos kaip natūraliai susiformavusio simbolio prasmė mieste? Jie miesto gyventojui suteikia galimybę tapatintis su vieta, kurioje jis gyvena – didžiutis ja, rūpintis ir mylėti. Žmonės jaučia poreikį gyventi pasirinktoje aplinkoje – tokioje, kurioje jaučiasi saugūs ir pasitikintys savimi, tokioje, kurią atpažįsta ir myli, tokioje, su kuria tapatinasi. Kai aplinka netenkina šių poreikių, žmogus patiria stresą. Pasak architekto, KTU mokslininko, K. Zaleckio, žmonėms jų miesto simboliai yra įdomūs, tačiau ne visuomet jiems suteikiama proga pažinti jų istoriją – vietos apleistos, apie jas nepasakojama, joms sutvarkyti neskiriama nei išteklių, nei dėmesio. Stokodamos išskirtinumo tokios vietos tampa nereikšmingos. Dar didesnė problema tampa norint pritaikyti tokias perspektyvias vietas kultūriniam turizmui ir tinkamai jas pristatyti

⁸⁷ Krapavickaitė, op.cit.

⁸⁸ Irytas.lt Grąžinti Kaunui upių uostamiesčio vardą ragino verslininkai ir istorikai, In: *Lietuvos rytas* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lrytas.lt/lietuvos-diena/aktualijos/grazinti-kaunui-upiu-uostamiescio-varda-ragino-verslininkai-ir-istorikai-201309251814.htm#.Uy1xI6h_s40

užsieniečiams. Pasak Kauno architektūros festivalio vadovo G. Balčyčio, tampa ironiška ir liūdna, kai pirmą kartą į mūsų šalį atvykstantis žmogus tikisi vietoje apleistos Nemuno krantinės miesto centre išvysti Oslo operą, o vietoje Karaliaus Mindaugo gatvės Kaune – kažką panašaus į Bergeno kvartalus prie vandens.⁸⁹

Daugelyje renginių neišvengiami klausimai tokie, kaip: kodėl krantinių formavimasis daugelyje Lietuvos miestų nevyksta? Ką prarandame atitverdami upę nuo žmonių gelžbetoniais šlaitais ir kelių eismo juostų gatvėmis?

Į šiuos klausimus galima būtų atsakyti R. Palio interviu, duoto LRT žurnalistei, žodžiais, „*Kaunas – tai upių miestas, Nemuno, uostų, garlaivių, gyvų krantinių miestas. Bet dabar tas reginys sunaikintas, išplėšta miesto širdis.*“ Pasak architekto, sovietmečiu praplatindami Mindaugo krantinę, taip susiaurino kanalą tarp salos ir Nemuno. „*Saloje buvo labai graži laivų įlanka, plaukiojo garlaiviai, buvo statomi, remontuojami laivai. Visa tai sunaikino, užpylė žemėmis, padarė keistą, dirbtinį reljefą, ir viskas numirė.*“ Gelžbetoniais šlaitais ir kelių eismo juostų gatvėmis atitveriant upę nuo žmonių prarandamas jaukumas. R. Palio žodžiais „*Jeį ten stovi, už nugaros – aukščiausias status pylimas, dundančios mašinos, kurių nematai. Atrodo, kad jos gali tave užgriūti.*“

Ne vienas vakarietiškas miestas galėtų pavydėti tokios lokacijos kaip Kauno, miestas – dviejų upių santakoje, puikus kultūriniam turizmui, gausus kultūros, sporto ir pramogų. Kyla klausimas, kaip panaudoti puikias viešąsias miesto erdves ir miesto upes?

Pasak architekto, miestą atsukti į upes staiga tapo madinga. Tačiau visą tai turėtų vykti natūraliai, organiškai. Ironijos nestokojantis R. Palys teigia, jog net ir staiga atsigręžus į upes, sunku bus ką atrasti: „*Atsigręši ir pamatysi – miręs Nemunas.*“⁹⁰

Architekto, A. Karaliaus nuomone, dar viena miesto planuotojų klaida buvo „Akropolio“ prekybos centras, kurio garažai nukreipti į Nemuną, miestą tarsi atkerta nuo upės.⁹¹ (žr. 1 priedo, 4 nuotr.)

Regis vieningos strategijos nebuvimas, nepakankamas lešų kiekis veda link ne itin patrauklios, deaktyvuotos vietos. Kokie galimi sprendimo būdai, norint išvengti ar sušvelninti Nemuno salos padėti? Pasak R. Palio, pirmiausia, reikia strategijos kaip ištaisyti esamas miesto planavimo klaidas, prioritetą laikant Nemuno salą: „*Kanalui reiktų gražinti jo*

⁸⁹ lrytas.lt, Kaip tobulą miestą įsivaizduoja Lietuvos mokslininkai In: *Lietuvos rytas* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/kaip-tobula-miestas-isivaizduoja-lietuvos-mokslininkai.htm#Uy1xOqh_s40

⁹⁰ Kairiūnaitė, Agnė, Architektas R. Palys: gyvenimo prie upės tradicijos sunykusios In: *Grynas*, [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą:

<http://grynas.delfi.lt/aplinka/architektas-r-palys-gyvenimo-prie-upes-tradicijos-sunykusios.d?id=48605447#ixzz2wgnX4vkH>

⁹¹ Inytė, Vėjūnė, Kauniečių gyvenimas prie upių: skalbia, maudosi ir net mylisi In: *Kauno diena*, [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lrytas.lt/gyvenimo-budas/keliones-ir-poilsis/kaunieciu-gyvenimas-prie-upiu-skalbia-maudosi-ir-net-mylisi.htm?p=4#Uy_4uah_s40

normalius parametrus, dydžius, galbūt gražinti garlaivių įlanką, kuri būtų prie vandens, kur įmanoma, panaikinti tas stačias krantines, numatyti visame mieste strategines vietas, kas kur turėtų būti – kur koks krantas, kokio tipo: lėkštas žemas, terasuotas, status, su prieplauka.“ Kitas etapas būtų mąstymas apie esančias magistrales ir tik galiausiai Nemuno pritaikymas laivybai. Kuriant miestą, viešųjų erdvių tvarkymo strategijas, mąstant apie jų pritaikymo galimybes neišvengiama klaidų. Jos dažniausiai pasitaiko nesuprantant ir nesigilinant į esamą situaciją, perspektyvas. R. Palio nuomone, pirmiausiai reiktų keisti žmonių mąstymą, nuo pačio mažiausio miesto gyventojų iki miestui dirbančio valdininko. Tik tuomet miestas bus pasirengęs pokyčiams ir naujiems sprendimams.⁹²

2.5.2. Miestas ir upė KAFe festivalio rėmuose

2013 metais Kaune atsidarė architektūros darbų ir fotografijų parodos, įvyko nemažai susitikimų su žinomais šalies ir pasaulio architektais, o jaunieji architektūros ir urbanistikos profesionalai dalinosi savo idėjomis, visuomenę kviesdama jungtis ir diskutuoti, kokią įtaką architektūra daro tiek mūsų kultūrinei, tiek socialinei, tiek ekonominei aplinkai.⁹³

Visus vykusius renginius galima apjungti „KAFe“(Kauno architektūros festivalis) festivalio rėmais. Pirmą kartą vykęs festivalis, miesto gyventojams, architektūros profesionalams siūlė renginių gausą. Nuo diskusijų forumo, konkursų, viešų paskaitų, kviečiančių atkreipti dėmesį į architektūrą, kaip reikšmingą aplinkos nuotaikos bei gerbūvio kūrėją. Festivalių, kurio tema pasirinkta neatsitiktinai „Istoriniai miestai ir jų ryšys su upėmis“ buvo stengiamasi sukurti galimybes glaudesniai architektų ir visuomenės dialogui atsirasti, šviesti visuomenę, ugdyti jos susidomėjimą architektūra bei skatinti suprasti jos vertę.⁹⁴

Pasak KAFe idėjos autoriaus ir vadovo architekto Gintaro Balčyčio: „*Pagrindinė idėja atsirado pripažinus, kad žmonės neišmano moderniosios architektūros, ir ne tik jos. Architektūros renginių beveik nėra, tos kelios parodos per penkmetį situacijos nekeičia, visuomenė architektūros išvis nevertina kaip meno. Taip pat siekiame išprovokuoti visuomenės, valdžios, verslo ir architektų diskusiją.*“⁹⁵ Festivalio sumanytojai imdamiesi pirmo architektūros festivalio organizavimo tikėjosi, jog KAFe šalia kitų reguliarių tarptautinių Kauno renginių tokių kaip Tekstilės bienalė, Modernaus šokio festivalis, Kauno kino festivalis praturtins miestą svarbiu kultūriniu renginiu, o Lietuva ir Kaunas taps labiau

⁹² Kairiūnaitė, op.cit.

⁹³ 15min.lt Architektūra kaip gyvenimas – tarptautinį Kauno architektūros festivalį KAFe 2013 pasitinkant In: *15min.lt*, [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.15min.lt/naujiena/kultura/renginiai/architektura-kaip-gyvenimas-tarptautini-kauno-architekturos-festivali-kafe-2013-pasitinkant-29-364090>

⁹⁴ KAFe festivalio idėjos aprašas In: *oficialus KAFe festivalio tinklapis* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.kafe2013.lt/lt/ideja>

⁹⁵ 15min.lt Architektūra kaip gyvenimas – tarptautinį Kauno architektūros festivalį KAFe 2013 pasitinkant op., cit.

atpažįstami Europos kontekste. Buvo siekiama supažindinti miestiečius bei miesto svečius su Lietuvos ir Kauno architektūros kūrėjų potencialu bei parodyti, kad architektūra įtakoja kiekvieno žmogaus gyvenimo lygį ir savijautą, tačiau žmonių pasiruošimas suprasti architektūrą ir jos procesus yra gana menkas. Nepasiant to architektūra gali ir turi tapti svarbiu šalies įvaizdžio formavimo įrankiu, galinčiu reprezentuoti šalį ir užmegzti ilgalaikius kultūrinius bei verslo santykius su kitomis valstybėmis.⁹⁶

„KAFe“ metu buvo diskutuojama itin svarbiomis Kaunui temomis – miesto bendrąjį planą, aukštybinius pastatus, parkavimo aikštelių problemas, senos ir naujos architektūros dermę miesto centrinėje dalyje. Architektūros [pokalbių] fondo paskaitose tema „Miestas ir vanduo“ paskaitas skaitė Olandijos, Libano, Jungtinių Amerikos Valstijų, Lietuvos architektai.

Projekte „Laisvės impulsai“ metu buvo kviečiami dalyvauti jaunosios kartos (iki 40 m. amžiaus) architektai, kurie pateikė savo vizijas apleistoms Laisvės alėjos vietoms: pastatams, jų fasadams, numatomiems antstatams. Laisvės alėja šiam projektui pasirinkta todėl, kad tai pagrindinė miesto erdvė, o naujai čia pastatyti objektai sulaukė itin stipraus visuomenės nepritarimo.⁹⁷ Idėjų konkursui pasibaigus, Laisvės alėjoje du mėnesius buvo galima išvysti jaunųjų architektų vizualizacijų standus, kaip jie įsivaizduoja Laisvės alėjos erdves bei architektūrą. Drąsios, novatoriškos idėjos ir sprendimai skatino išjudinti miesto gyventojus ir svečius aktyvesniam dalyvavimui kuriant savą aplinką.⁹⁸

Urbanistinio forumo metu, kurio pagrindinė tema – „Miestas ir vanduo“ buvo kalbama apie upės vaidmenį miesto centre, vandens reikšmę ir įtaką tvarios urbanizuotos aplinkos formavimui, daugiafunkcinius paupio parkus, vandens telkinių pakrantes miestuose, aptariamai kiti vandens ir miesto santykiams aktualūs klausimai.⁹⁹

2.6. Nemuno sala: centrinis miesto parkas

Šiandien Lietuvoje įstatymas viešąsias erdves apibrėžia kaip „*bendro naudojimo teritoriją: žemės sklypai, kuriuose yra arba numatoma įrengti aikštes, parkus, skverus ir kitus želdynus.*“ Įstatymas neatsako į klausimą, kas gi apibrėžia miesto bendros erdvės tapimą viešąja erdve. Ar viešoji erdvė yra funkcionali vieta, ar zona socialiniam dialogui, protestui ir saviraiškai, kas ir padaro ją viešąja erdve? Miestų viešosios erdvės gali ir turi būti

⁹⁶ KAFe festivalio idėjos aprašas, op.cit.

⁹⁷ Kauno miesto savivaldybės viešojo žinutė In: *Built.lt* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.build.lt/news/1-zinios/3886-prasidejo-kauno-architekt%C5%ABros-festivalis-2013>

⁹⁸ Skliutaitė, Iveta, Kaip atrodytų Laisvės alėja, jeigu ją patikėtume jauniems architektams? In: *Lietuvos rytas*, [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/kaip-atrodytu-laisves-aleja-jeigu-ja-patiketume-jauniems-architektams.htm>

⁹⁹ KAFe festivalio urbanistinio forumo aprašas In: *oficialus KAFe festivalio tinklapis* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.kafe2013.lt/lt/urbanistinis-forumas>

nagrinėjamos plačiausiu kontekstu – nuo subalansuotos architektūros problemų iki miesto įvaizdžio įtakos vietinių ekonomikų stiprinimui, nuo miestiečių gerovės ir saugumo jausmo užtikrinimo iki pasidalintos nuosavybės ir partnerystės.¹⁰⁰

Vieni iš viešų vietų poilsio malonumams yra parkai. Kaip modernioje visuomenėje suprantamas parkas yra nagrinėjama knygoje „The Landscape Urbanism Reader“. Kelly Shannon ese „From theory to resistance: landscape urbanism in Europe“ rašoma, jog miesto parkai turi skirtingą istoriją ir vietą populiarioje vaizduotėje. Jie buvo sukurti didžiuosiuose Europos ir JAV pramonės miestuose, kaip fizinės ir gydymo priemonės žmonėms gyvenantiems tankiai apgyvendintuose rajonuose. Tačiau jie niekada nebuvo įkurti skirtingų visuomenės grupių socialinės sąveikos skatinimui. Nagrinėjant 19-ojo amžiaus parkų naudojimą, galima būtų tvirtinti, kad pakankamas tautinis homogeniškumas versdavo įvairių socialinių sluoksnių ir profesinių grupių atstovus naudoti vietos parkus įvairiais būdais, skirtingu laiku. Pasak autorės, kuri cituoja „Antwerp: Territory Of A New Modernity“, moderniam kontekste terminas *parkas* naudojamas ne tik kaip aliuzija į malonumų ir poilsio vietą, bet kaip platesnis aplinkos, kurios esmė skatinti socialines veiklas, suvokimas. Priešingai dabartinei pozicijai, menka miesto reprezentacija kuria puikią galimybę vystyti biologinei įvairovei ir plėtoti gamtai, tuo pačiu suformuoti kraštovaizdį ir aplinką taip, kad ateityje ji būtų suprantama moderniajai visuomenei.¹⁰¹

2.7. Kūrybinės iniciatyvos parkuose

Kam skirti parkai ir kokie žmonių lankymosi juose ypatumai? Kadangi dabar visuomenė kultūriškai vis labiau tampa nevienalytė, yra daug įvairių pasvarstymų, kam parkas skirtas: viešosios erdvės nėra vienodai lankomos. Tai dažniausiai priklauso nuo socialinių aspektų. Kaip pavyzdį galima aptarti Nemuno salos parko lankytojų įpročius. Pavyzdžiui jaunimas dažniausiai saloje lankosi vakare arba po pietų, t.y. po pamokų ar paskaitų, diena besilankantys žmonės retai vaikštinėja parkuose vakare. Žmonės, gyvenantys Nemuno salos kaimynystėje ir parkuose vedžiojantys šunis, dažniausiai skirtingai nuo kitų, lankosi anksti ryte ir vėlai vakare, šeimas su mažais vaikais dažniausiai galima matyti savaitgaliais po pietų, leidžiančius aitvarus ar vaikštinėjančius. Tokia žmonių tendencija daugiau ar mažiau vyrauja visų miestų parkuose. Be abejonės, galimas ir tokio pobūdžio parko traktavimas, kuomet jis paliekamas žmonių naudojimui, kaip miškas, nekuriant papildomos infrastruktūros ar strategijos kaip tokią vietą pritaikyti miesto gyventojų poreikiams. Tačiau užsienio parkų pavyzdžiai leidžia daryti prielaidą, jog žaliosios miesto zonos užsienio šalyse vertinamos kaip

¹⁰⁰ Laužikienė, Raimonda, *Miestų viešosios erdvės. Kūrybiškumas ir meninė intervencija*, VšĮ Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra, p. 10 [žiūrėta 2013 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: http://www.kepa.lt/uploads/parsisiuntimui/knyga_miestu_viesosios_erdves_VISA.pdf

¹⁰¹ Viganò, Paola, Secchi, Bernardo, *Antwerp: Territory Of A New Modernity*, Napoli: Electa Napoli, 2001, p. 65

neįkainojami žemės plotai. Turinčios aiškia miesto valdančių struktūrų viziją, urbanistinius vietas suplavimus ir iniciatyvius miesto gyventojus, tokios viešosios erdvės ne tik suteikia miestui pridėtinės ekonominės vertės, tačiau traukia kaip poilsio nuo miesto šurmulio oazė. Pati vieta skatina kūrybines verslo idėjas, socialines ir žinoma menines veiklas. Kaip pavyzdys Hamburgo mieste esanti **Domplatz viešoji erdvė**, kuri apibūdina miesto erdvę susikūrusią per šimtmečius. Ši nauja moderni interpretacija apima antracitinės spalvos rampų pylimus kaip plieno konstrukcijas juosiančias viešąją erdvę. Visuose sėdimose elementuose įrengtas apšvietimas, sukuriamas šviesiai baltas tinklelis, kuris šviečia vakaro šviesoje.¹⁰² (žr. 2 priedo, 1 nuotr.) Dar vienas pavyzdys - **Curtis Hixon Waterfront parkas** buvo nominuotas kaip geriausia miesto pasivaikščiojimo paupiu vieta, drąsus naujas miesto planą pritaikytas aktyvinti Hillsboro upės ir Tampa miesto centrą. Puikus vejų plotai parko centre, apsupti medžių ir suformuoti taip, kad juose galėtų būti organizuojami dideli ir maži renginiai.¹⁰³ (žr. 2 priedo, 2 nuotr.) **Šiaurės Neckar upės krantas Heidelbergo mieste** projekto tikslas buvo pabrėžti visą vietos potencialą, šiaurinį Neckar upės krantą Heidelberge ir pagerinti senamiesčio ir rūmų įvaizdį. Atviros erdvės palei upės krantą plėtra atspindėjo galimybę sukurti kokybišką miesto viešąją erdvę netoli centro. Svarbus dizaino elementas buvo vietos istorinio konteksto išsaugojimas. Ilgi smiltainio suolai buvo įtaisyti į prekybinę erdvės dalį. Vientisas viešosios erdvės blokas kviečia praeivius atsigulti ir atsipalaiduoti-skaityti, rengti piknikus, degintis arba tiesiog stebėti vietos gyvenimą.¹⁰⁴ (žr. 2 priedo, 3 nuotr.)

Pasak architekto Cr. Landry, dėl skirtingų miesto gyventojų poreikių atsiranda būtinybė tobulinti ir viešąsias miesto erdves. Ironiška, bet šį teiginį puikiai atspindi ir Nemuno salos parkas, kuris tarsi skiria du Nemuno upės krantus, dvi galingas vizualines dominantes – nebaigtą statyti „Respublikos“ viešbutį ir „Kauno grūdų“ elevatorių.

Dažniausiai viešąsiais erdves žmonės tapatina su žaliosiomis miesto zonomis – parkais, pakrantėmis ir pan. Jos traukia, dėl gamtos, švaresnio oro, ekologijos. Tačiau per pastarąjį ketvirtį amžiaus išaugus socialiniams poreikiams, parkų kaip viešosios erdvės planavimo ir valdymo svarba atvirkščiai proporcingai sumažėjo. Parkai pradėti vertinti ne kaip laisvės ir galimybių vietos, tačiau kaip nevaikščiojama teritorija, kuri skiria tam tikras miesto dalis. Šią situaciją bandoma gerinti įvairiomis kūrybinėmis iniciatyvomis, kurios ne tik keistų visuomenės požiūrį į viešąsias erdves, tačiau skatintų jos narius aktyviai naudotis viešosiomis savo miesto erdvėmis. Šioms problemoms neabejingi lieka ne tik miesto lyderiai, įvairių renginių viešosios Kauno miesto erdvėse organizatoriai, bet ir menininkai. Kaip gerųjų

¹⁰² van Uffelen, Chris, *Green City Spaces: Urban Landscape Architecture (Architecture in Focus)*, 2013, p.91

¹⁰³ Ibid, p. 186

¹⁰⁴ Ibid, p. 226

iniciatyvų Kauno Nemuno saloje pavyzdžius galima išskirti tarptautinį kultūros ir ekologijos festivalį „Grynparkas“ ir pavienes menininkų iniciatyvas.

„Grynparko“ festivalio projektas „Įguldyta gamtoje“, kuris buvo kuriamas bendradarbiavimo principu, subūrė menininkus iš Vokietijos, Prancūzijos, Didžiosios Britanijos ir Lietuvos bendram darbui ir sukūrė mozaikinį kūrinį, kupiną netikėtumų ir atradimų. Be garsių Vokietijos „artszenico“ ir Kauno „Auros“ šokėjų, savo miniatiūras pristatė ir pradedantys naujųjų medijų menininkai ir vaidybos studentai. Festivalio „Grynparkas“ dalyviai po Nemuno salos žaliają sceną išbarstė net 40 *salelių*. Kiekviena jų turėjo savo pavadinimą. Joje vienu metu ar paeiliui vyko kultūrinis veiksmas – tam tikra judesių, vaizdų ir net garsų mozaika. Pasak festivalio organizatorių Inos Pukelytės ir Jurgos Knyvienės, pagrindinis tikslas – tiesiog kūrybiniu žvilgsniu pažvelgti į gamtinę aplinką bei neieškoti gilesnių prasmų. Todėl projekto „Gamtoje įguldyta“ suformuotas kūrybines saleles buvo galima aplankyti ir su parodos kuratoriais, ir pavieniui. Festivalis neįpareigojo jo lankytojų, čia galima buvo netgi surengus pikniką ant žolės, ramiai stebėti viską iš šalies. Nemuno sala dviem dienom tapo meno ir kultūros vieta – čia vyko ekologinės dirbtuvės, sporto renginiai, ekomugė, blusturgis ir daugelis kitų užsiemimų, kvietusių miestiečius ir miesto svečius susirinkti ir iš naujo atrasti Nemuno salą bei įsiklausyti į save.¹⁰⁵ Festivalio „Grynparkas“ Nemuno saloje realizuotas projektas „Gamtoje įguldyta“ taip pat gana vaizdžiai pademonstravo kaip galima sujungti ekologines idėjas, kūrybinius impulsus ir laisvalaikį gamtoje. Šis festivalis parodė kaip per kūrybą atkreipti visuomenės dėmesį į ekologiją.¹⁰⁶ (*žr. 2 priedo, 4 nuotr.*)

Bandyamas atkreipti visuomenės dėmesį į Nemuno salos parką pavyko ir menininkui Vyteniui Jakui. Jo projekto „Nemuno salos skulptūrų parkas“ idėja kilo 2010-2012 metais, kai Nemuno saloje buvo vykdomi senvagės išvalymo darbai. Po upės išvalymo pakrantėje ir salos vakariniame gale liko labai daug statybinio laužo, išversti elektros stulpai, visur pavojingai kyšančios metalo armatūros, vamzdžiai, atviras gilus šulinys pilnas šiukšlių ir kiti neužbaigti darbai. Praėjus porai metų aplinkos sutvarkymo klausimas taip ir liko neišspręstas. Dėl tos priežasties nuo 2013 m. liepos 11d. menininkas savo jėgomis ėmėsi įgyvendinti viešųjų edvių gaivinimo projektą. Pastarojo idėja buvo suskaičiuoti ir inventorizuoti visą statybinį laužą ir žvyro kalnus bei juos paversti meninėmis instaliacijomis ir skulptūromis. Apleistą ir

¹⁰⁵ Festivalio „Grynparkas“ organizatorių viešoji informacinė žinutė, Nemuno saloje - projektas „Gamtoje įguldyta“ In: *myliukauna.lt* [žiūrėta 2014 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.myliukauna.lt/lt/naujienos/laisvalaikis/nemuno-saloje---projektas-gamtoje-iguldyta>

¹⁰⁶ Bružas, Almantas, Kaip sala virto scena „Grynparko“ kūrybiniai impulsai su ekologijos prieskoniu, In: *Pilotas* [žiūrėta 2014 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą:

<http://www.pilotas.lt/index.php/lt/kultura/item/2442-kaip-sala-virto-scena/%E2%80%9EGrynparko%E2%80%9C-k%C5%ABrybiniai-impulsai-su-ekologijos-prieskoniu>

netvarkomą Nemuno salos dalį menininkas Vytenis Jakas pavertė savitu skulptūrų parku. Iš viso buvo kūrybiškai pažvelgta į daugiau nei šimtą įvairių atliekų – įvairių betono luitų, iš žemės kyšančių vamždžių ir kitų.¹⁰⁷ (žr. 2 priedo, 5 nuotr.)

Dar vienas Nemuno salos įkvėptas projektas “Kiauras kalnas” ir jaunimo žaidimų aikštelė. Šio projekto idėja taip pat gimė po 2010-2012 metų Nemuno valymo darbų. Išvalius upę pakrantėje ir salos vakarinėje dalyje liko žvyro bei žemių krūvos, kurios laikui bėgant apaugo žolėmis ir iš dalies asimiliavosi į bendrą Nemuno salos landšaftą. Tai padiktavo idėją, sukurti nuo seno Lietuvoje tūnančių piliakalnių prototipą, kaip naują Nemuno salos tapatumo simbolį. V. Jakas teigia, jog “Kiauras kalnas” instaliacija turėtų labai stiprų socialinį efektą - skatintų žmonių tarpusavio bendradarbiavimą, kurtų patrauklią ir kokybišką socialinę aplinką. Erdvinė instaliacija taptų ne tik ženklu, praplečiančiu miesto tapatybės ribas, bet ir unikalia Nemuno salos traukos zona, kuri būtų pakankamai interaktyvi, bei vieta kviečiančia kurti naujus mitus. (žr. 2 priedo, 6 nuotr.)

Pasak menininko, šiuo tęstiniu projektu siekiama atkreipti visuomenės dėmesį į neišnaudotas salos *įmeninimo* galimybes ir skatinti visuomenę būti aktyvia ir sąmoninga kuriant Nemuno salą viešąją erdvę. Meninių akcijų viešojoje erdvėje tikslai buvo skatinti visuomenę domėtis vizualiais menais, suteikti viešoms erdvėms meninės įvairovės, pajvairinti miesto įvaizdžio kūrimą mitais ir humoru, išreikšti neišsakytas socialines problemas ir didinti saugumo jausmą.

Nemuno saloje vykdyti projektai, tai aktyvumą miesto viešosiose erdvėse skatinantys pavyzdžiai, buriantys miesto gyventojus, kuriantys tarpusavio dialogą, tačiau neįpareigojantys aktyviai reikšti savo nuomonę. Laikini tokio pobūdžio projektai Nemuno saloje leidžia iš naujo įsivaizduoti ir atrasti vietą ne tik miesto gyventojui, tačiau jos potencialą įvertinti ir miesto lyderiams, naujų projektų organizatoriams.

¹⁰⁷ Širvinskas, Tadas, Netvarką bando įveikti menu, In: *Klaipėdos diena*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: http://klaipeda.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/netvarka-bando-iveikti-menu-406997/?puslapis=1355#.U11611V_s40

3. NEMUNO SALA KAUNO MIESTO PLĖTROS VIZIJOSE

Miesto valdymo struktūrose Kaunas apibūdinamas kaip antrasis savo dydžiu ir svarba Lietuvos miestas, vidurio Lietuvos centras. Tai vidutinio dydžio miestas, teritoriškai nesiplečiantis, tačiau subalansuotai pertvarkomas dabar ir ateityje. Jis vertinamas kaip polifunkcinis, raiškios struktūros miestas, kuriame suderinta patraukli gyvenamoji aplinka su verslo, visuomeninėmis, rekreacinėmis zonomis ir išplėtota socialine infrastruktūra. Išskiriama jo optimaliai išplėtota želdynų sistema – miškais, parkais, žaliosiomis jungtimis, pabrėžiama, jog tai miestas, atvertas į upes ir žaliuosius plotus savo viešosiomis erdvėmis – aikštemis, gatvėmis, krantinėmis.¹⁰⁸

Kauno miestas teoriškai yra apibūdinamas kaip puiki vieta ekonominei ir socialinei, turistinei veiklai plėtotis. Tačiau darbe siekama ne tik nagrinėti istorinius faktus, analizuoti papildomus šaltinius, tačiau ir racionaliai įvertinti tam tikro laikotarpio miesto plėtros strategijas. Konkrečiau kalbama apie Naujamiesčio ir Nemuno salos teritorijos tvarkymo planus numatytus 2003 - 2013 metų Kauno bendrajame plane.

3.1. 2003 – 2013 metų Kauno bendrojo planas Naujamiesčio rajonui

Pagrindiniai siekiai susiję su Naujamiesčiu ir Nemuno salos tvarkymu buvo funkcinų ir erdvinių sąsajų tarp centro ir gretimų teritorijų stiprinimas, „Respublikos“, „Turisto“, „Miesto sodo“ viešbučių statybos baigimo skatinimas, „Neries“ gamyklos erdvės sutvarkymas, Karo ligoninės sodelio panaudojimas, kaip žaliosios jungties tarp Ramybės parko ir Nemuno salos, Nemuno salos parko sutvarkymas, prioritetą atiduodant želdynams ir plokštuminiams įrenginiams, saikingas ir labai pagrįstas bei kokybiškas rytinės salos dalies ties Karmelitais urbanizavimas (konkursinis projektas).¹⁰⁹ Be viso to, tarp miesto valdžios prioritetinių veiksmų plano prisidėjo „Kauno audinių“ fabriko konversija į daugiafunkcinį komercinį - kultūrinį centrą (investicinis projektas).

Deja ne visos 2003 metais pradėtos Kauno bendrojo plano strategijos susijusios su Nemuno sala ar Naujamiesčiu buvo įgyvendintos. Iki 2012 m. (bendrojo plano pabaigos) buvo realizuotas daugiafunkcinis komercinis centras, tai yra Kauno „Akropolis“, taip pat urbanizuota rytinė Nemuno salos dalis, kur pastatyta „Žalgirio“ arena. (žr. 3 priedo, 1 nuotr.) 2009 m. surengtas Nemuno salos idėjų konkursas, kurio rezultatai ir miesto architektų vizijos bus aprašytos tolimesnėje tyrimo dalyje.

¹⁰⁸ Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas, I tomas, SĮ Kauno planas, 2003, p. 114

¹⁰⁹ Kauno miesto bendrasis planas, esamos būklės analizė, miesto aplinka, I tomas, p.120, Kaunas 2003, [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą:

http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/kauno_miesto_bendrieji_planai

Galima daryti išvadą, jog Kauno bendrojo plano strategijos buvo įgyvendintos dalinai, investuojant į rentabilias veiklas (Kauno „Akropolis“ ir „Žalgirio“ arena) pažymint ne tik pačių objektų statybas, tačiau ir su objektais susijusios infrastruktūros planavimą. Iš tiesų sunku vertinti šių gigantiškų objektų atsiradimą buvusioje pramoninėje erdvėje. Žvelgiant iš vienos pusės, bendrame Naujamiesčio kontekste, pastarieji objektai būtų *pilnaverčiai* organizmai, jei 2003 – 2013 metų Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano strategijos būtų pilnai įgyvendintos. Objektai organiškai įsiliėtų į bendrą Naujamiesčio erdvę sudarydami patrauklią ir racionalią Nemuno salos, žaliųjų jungčių tarp Karo ligoninės ir Ramybės parko kompoziciją. Šiuo metu pastarosios vietos situaciją galima apibūdinti kaip nesėkmingą bandymą grąžinti miesto gyvenimą prie upės.

Kiek sėkmingesnis *miesto grįžimas* prie vandens pastebimas pagyvėjusiu Santakos parko projekto įgyvendinimu.

3.1.1. Nemuno salos ir Santakos atgaivinimo projektų palyginimas

12,69 ha ploto parkas Nemuno ir Neries santakoje Kaune, kurio ribos patvirtintos 1993 m. gegužės 11 d. gali būti laikoma viso Kauno miesto įkūrimo vieta.¹¹⁰ Teritorijos kompozicinį branduolį sudaro sakraliniai pastatai bei Kauno rotušė – vertingiausias miesto įvaizdžio dominantės ir iškilusios 2-3 kartus aukščiau foninio Senamiesčio užstatymo.¹¹¹

Šiai vietai 2006 m. Centro seniūnijoje buvo parengtas ir visuomenei eksponuojamas Santakos parko detalusis planas. Atkreiptas dėmesys ir į Neries pakrantės krūmus, kurie gožia vaizdą į upę, taip pat nuspręsta, jog seniausių parkų teritorijoje nebus leidžiamos jokios statybos. (*žr. 3 priedo, 2 nuotr.*)

Jau 2006 metais Santakos parkas buvo perspektyvi vieta dėl Senamiestyje ir Santakoje vykstančių renginių, dėl tos priežasties buvo svarstoma ne tik apie aktyvaus laisvalaikio mėgėjams pritaikytas vietas, bet ir naujas papildomas automobilių stovėjimo aikštelės. Svarstyta ir jaunimui tinkama vieta, kuri buvo planuojama įrengti stadiono teritorijoje. Šalia stadiono planuota įrengti ir vaikų žaidimo vietą, pastatyti suolelius. Taip pat tuometinio tvarkymo plano gairėse buvo numatyta ir šunų vedžiojimo aikštelės teritorija. Tačiau ji iki šiol nėra įrengta. Kaip anuomet buvo pastebėta kauniečių per visuotinį detaliojo plano aptarimą – reikalinga Santakos smaigalyje esančius želdinių priežiūra, buvo įgyvendinta, nes pasak gyventojų, Neries pakrantės krūmai, goždavo vaizdą į upę. Prie Nemuno pakrantės detaliojame plane buvo numatyta vieta paplūdimiui. Ten iki šiol

¹¹⁰ Santakos parko aprašas In: *kaunogidas.lt* [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://kaunogidas.lt/santakos-parkas/>

¹¹¹ Kauno miesto bendrasis planas, Esamos būklės analizė, Miesto aplinka, T.II, dalis E: Nekilnojamosios kultūros paveldas, [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.kaunoplanas.lt/download.php?file=c210ZXMvZGVmYXVsdC9maWxlc9kdW9tZW55cy9iZW5kcmlamktcGxhbmFpLzE2Ny9kb2t1bWVudGFpLzIuNV9rdWx0dXJvc19wYXZlbGRvX2FwbGlua2EucGRm>

susiformavęs smėlingas ruožas. Jame kauniečiai mėgsta degintis ir maudytis. Tačiau idėja buvo įvertinta skeptiškai ir didesnis dėmesys skirtas Panemunės bei Lampėdžių paplūdimiams.¹¹²

2008 metais savivaldybė numatė skirti daugiau nei pusę milijono litų Amfiteatro idėjos projektui, kurio autorė Santakos parko detaliojo plano architektė Asta Kiaunienė. Pasak jos, kauniečiai čia ne tik galėtų praleisti laisvalaikį, bet ten galėtų vykti ir nedideli renginiai.¹¹³ Pagal bendrovės „Perkūno namai“ paruoštą techninį projektą buvo įrengtas 1100 sėdimų vietų vasaros renginių amfiteatras. Jis tapo neatsiejama miesto dalimi ir senamiesčio kultūros židiniu, kuris susilaukė renginių organizatorių ir miestiečių susidomėjimo. Čia savo vietą atrado miesto renginiai, tokie kaip Joninės ar Hanza dienos, jaunimo iniciatyvos – „Vasaros kinas“, „Elektroninė pasaka“, taip pat renginių programos vaikams ir senjorams. Šioje vietoje buvo surengta ir įvairių pilietinių ir visuomeninių iniciatyvų bei futbolo ir krepšinio transliacijų.¹¹⁴ Kaip matoma šiandien, Amfiteatro idėja visiškai pasiteisino.

Kyla klausimas ar panašios centrinės miesto viešosios erdvės gaivinimas pasiteisins ir Nemuno saloje? Sunku įvertinti, juo labiau miesto parkų dydis ir lokacija skiriasi.

Bendras Nemuno salos plotas yra 30 ha. Ji palyginus su Santakos parko viešąją erdve yra 2,5 karto didesnė. Sala yra miesto centre, dešiniajame Nemuno krante, dėl savo ploto suskirstyta į du sklypus, kurie nuosavybės teise priklauso Kauno miesto savivaldybei. (*žr. 3 priedo, 3 nuotr.*)

Viename iš jų pastatyta „Žalgirio“ arena, kita dalis skirta miestiečių, turistų poilsio, pažintinės rekreacijos teritorijai. Nemuno sala yra viena iš pačių vertingiausių parko teritorijų Kauno miesto centrinėje dalyje. Kaip darbe buvo minėta, dar sovietiniais laikais buvo parengti du Nemuno salos tvarkymo projektai, tačiau jie nebuvo įgyvendinti. Pagal žemės naudojimo pobūdį – salos teritorija yra skirta bendro naudojimo želdynams įrengti ir eksploatuoti, taip pat teritorijos paplūdimiams, jachtų, valčių prieplaukoms, poilsio aptarnavimo objektams statyti, įrengti ir eksploatuoti.¹¹⁵

Nemuno sala lyginant su Santakos parku dėl nesudarytų sąlygų turi mažiau galimybių vystytis kaip aktyvi sociokultūrinė erdvė. Pagrindinės priežastys yra tai, kad salą nėra lengva pasiekti dėl prastai išvystyto susisiekimo su šia erdve ir dėl silpnų ryšių su

¹¹² Santakos parko detaliojo plano apžvalga In: *Internetinis portalas Maga* [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://maga.lt/48899>

¹¹³ Tomkūnas, Mantas, Santakos parke bus amfiteatras, In: *Kauno diena*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/dienrastis/miestas/santakos-parke-bus-amfiteatras-56646#.U0rFT1V_s41#ixzz2ynBYdV1k

¹¹⁴ Daugirdo Amfiteatro veiklos aprašas In: *oficialus Daugirdo amfiteatro internetinis puslapis*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.daugirdoamfiteatras.lt/lt/naujienos/100aisis-renginys>

¹¹⁵ Kauno regiono plėtros agentūra, investiciniai projektai, Nemuno salos aprašas In: *Investkaunasregion.lt* [žiūrėta 2014 m. gegužės 5 d.] Prieiga per internetą: <http://investkaunasregion.lt/nemuno-sala/>

kultūriniais, ekonominiais taškais, kurie yra pagrindiniai traukos objektai. Senamiestyje šie taškai, tai yra įvairios kavinės, muziejai, sakraliniai pastatai, pasiekiami labai lengvai ir paprastai. Nemuno saloje net ir nutiesus papildomus du tiltus, pagerinus susisiekimą, vis dar jaučiamas menkas žmonių judėjimas.

Kauno regiono plėtros agentūra šią vietą vertina kaip pačią geriausią vietą pramogų, sporto, poilsio zonos vystymo požiūriu. Pasak jų, Nemuno sala turėtų tapti Kauno miesto centro žaliaja zona bei gyventojų ir turistų pramogų ir poilsio parku, prisilaikant salos rekreacinio panaudojimo maksimi, mini principo, t.y. rytinis salos galas – sporto renginiams, centrinė dalis – aktyvioms pramogoms, vakarinė dalis – ramiam poilsiui kaip poilsio parkas. Ši planavimo strategija – racionali, tačiau orientuota tik į pačios vietos, t.y. Nemuno salos fizinės būklės pagerinimą. Žvelgiant plačiau ir įtraukiant istorinį faktorių, galima daryti išvadą, jog Nemuno salos funkcija kito priklausomai nuo istorinio konteksto. Dėl šios priežasties vieta yra praradus, bet kokį tapatumą ir identitetą. Skirtingo amžiaus žmonių sąmonėje ji yra identifikuojama visiškai skirtingai, tai yra kaip vieta, kur 1930-taisiais m. buvo galima maudytis, ar plaukioti motorinėmis valtimis, o 2000 - taisiais m. – klausytis koncertų ar stebėti J. Kairio pasirodymus.¹¹⁶ Kol kas yra sunkiai suvokiamas Nemuno salos kaip vietos funkcionavimas Naujamiesčio aplinkoje, kyla klausimų ir dėl vizualinio erdvės suvokimo. Nemuno sala, pastačius tokius milžiniškus objektus kaip prekybos centras „Akropolis“ ir sporto arena „Žalgiris“, tampa tarsi dykvietė. Žmonių srautai akivaizdžiai pasiskirsto tarp šių ekonominių variklių. Labai svarbus yra miesto strategijos ir miesto centro vystymosi planas. Nuo jo priklauso ir Nemuno salos tolimesnė vizija.

Grįžtant prie Santakos parko, jo 2006 metais parengtas tvarkymo planas, buvo vietos regeneracijos pradžia, kuriai padėjo ir 2011 metais padidėjęs kavinių ir restoranų miesto senamiestyje skaičius. Pastaroji tapo nuolatinė susitikimo ir naujų pažinčių, kūrybiško impulso vieta. Galima daryti prielaidą, jog Senamiesčio viešajai erdvei, turinčiai savo tapatybę, pakako ekonominio impulso ir verslininkų iniciatyvos sukurti vietą Kaune, renginių ir pramogų gausa nei kiek nenusileidžiančią bet kuriam kitam Europos didmiesčiui.

Lyginant Santakos parko ir Nemuno salos tvarkymo projektus ir pertvarkymo idėjas, sunku būtų juos priskirti prie tos pačios miesto strategijos, kuri dažniausiai siejama su upių panaudojimu. Vienu ar kitu atveju šios miesto viešosios erdvės nusipelnė didesnio miesto valdymo struktūrų dėmesio ir investicijų.

¹¹⁶ Naujienų portalas Delfi, BNS, Jurgis Kairys atliko Ultra skrydį In: *Delfi*, [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/jurgis-kairys-atliko-ultra-skrydi.d?id=59831>

3.1.2. 2009 m. Kauno Nemuno salos konkursinis projektas

Į Nemuno salą dėmesys buvo atkreiptas 2009 m., kuomet pagal 2003-2013 metų bendrąjį miesto prioritetinių veiksmų planą, vienas iš uždavinių, buvo surengti Nemuno salos idėjų konkursą.¹¹⁷ Pasak savivaldybės Urbanistikos ir architektūros skyriaus vedėjo Nerijaus Valatkevičiaus, Nemuno salos teritorija yra padalinta į du sklypus. Vienas jų – maždaug 10 ha visuomeninės paskirties teritorija, kurioje yra pastatyta „Žalgirio“ arena. Likę maždaug 20 ha žemės yra rekreacinės paskirties. Tai reiškia, kad šioje vietoje galėtų būti statomi sporto aikštynai, suoliukai, tualetai bei kiti pasyviam ar aktyviam poilsiui būtini nedideli objektai.¹¹⁸ Pastarosios 20 ha vietos įrengimui ir sutvarkymui buvo suorganizuotas idėjų konkursas.

Nemuno salos sutvarkymo architektūrinio ir urbanistinio konkurso sąlygos buvo rengtos tris mėnesius ir taupant pinigus nuspręsta rengti vieną, o ne du konkurso etapus. Siūlant konkursą rengti dviem etapais tikėtasi geresnio rezultato. Pirmame etape konkurso dalyviams būtų buvę leista laisvai improvizuoti, siūlyti netikėtus sprendimus, kurie, galbūt, pasirodytų esantys unikalūs ir reikalingi. 2008 m. salos parko sutvarkymo konkursui planuota skirti daugiau kaip 200 tūkst. litų. Patvirtinus 2009 m. miesto biudžetą, suma sumažėjo iki 150 tūkst. litų. Premijoms numatyta skirti 125 tūkst. litų, konkurso organizatoriams – Kauno architektūros ir urbanistikos ekspertų tarybai – 25 tūkst. litų.

Vertinant projektus buvo tikimasi sulaukti kūrybiškų pasiūlymų, tačiau didesnis dėmesys buvo skiriamas į įgyvendinimo kainą.¹¹⁹

Pirmąsias vietas užėmė Š. Kiaunės, D. Šarakausko ir R. Palio pasiūlymai. Trumpai aptariami kiekvieno architekto idėjų pasiūlymai, o pirmosios vietos projektas darbe bus nagrinėjamas sekančiai.

Architekto Šarūno Kiaunės ir jo kolegų projekte pirmenybė buvo teikiama gamtai: siūloma įrengti daugiafunkcij parką, kuriame organizuojamas tiek aktyvus, tiek pasyvus poilsis, numatyti tik nedideli statiniai prie pat Nemuno. Pasak autoriaus, žalioji Nemuno salos dalis tarsi neturi jokios paskirties. Jos vertė labai pakiltų tada, kada būtų išplėtotas kairysis Nemuno krantas. Kol ši teritorija nyki, ir sala atrodo nykiai, nėra ryšio tarp dviejų krantų. Ateityje kairįjį Nemuno krantą ir salą galėtų sujungti tiltas. Savo konkursiniu darbu Š. Kiaunės komanda siekė parodyti, kad Kaunas turi ne glaustis prie upės, o ją apgaubti, o sala turi būti parkas tarp dviejų urbanizuotų krantų. Kitas konkuso laureatas architektas Rimvydas

¹¹⁷ Kauno miesto bendrasis planas, esamos būklės analizė, miesto aplinka, I tomas, p.120, Kaunas 2003, [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą:

http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/kauno_miesto_bendrieji_planai

¹¹⁸ Rupeikaitė, Vereta, Nemuno salą vertėtų rezervuoti ateities kartoms?, In: *Kauno diena* [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://kauno.diena.lt/naujienos/miestas/nemuno-sala-vertetu-rezervuoti-ateities-kartoms-451859#ixzz2R8o66Emt>

¹¹⁹ Ropolas, Andrius, Sunkiai juda Nemuno salos sutvarkymo konkursas, straipsnis In: *archata.lt*, [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://archata.lt/?p=940>

Palys Nemuno saloje siūlė istorinį salos atkūrimą. Interviu su architektu teigiama, jog sala dabar nyki, kanalas susiaurintas, kreivas, tarsi kokia kanalizacija. Išnaikinta buvusi labai graži laivų įlanka, kuri buvo pačiame miesto centre, ties S. Daukanto gatve. Iškėlus iš čia laivus, Kaunas neteko savojo veido. Kaunas istoriškai buvo laivų miestas, todėl, jo įsitikinimu, reikėtų atkurti buvusį kanalo plotį, sugrąžinti įlanką, kurioje stovėtų pramoginiai ir kitokie laivai. Šiuo metu Kaunas, turėdamas dvi didžiąsias upes, R. Palio teigimu, tarsi tai neigia, o būtent tai turėtų būti svarbiausias ženklas. Trečiasis konkurso laureatas – architektas D.Šarakauskas siūlė Nemuno saloje įkurti mažą Amsterdama, nes jo teigimu palikti salą tokią kaip dabar – per didelė prabanga: *“Tai per gera vieta, kad joje nieko nedarytume“*. Parkas jam, tarsi atgyvena. Jo nuomone, ir toje salos dalyje, kuri būtų palikta kaip parkas, reikėtų leisti statyti kavines, paviljonus ir kitus objektus.¹²⁰ Nors konkurso laureatai pateikė savo unikalius vietos tvarkymo sprendimo būdus, visi vieningai siūlė Nemuno salai aktyvaus ir pasyvaus parko modelį, kuriame rastųsi paviljonai, įlanka su vandens pramogomis ir poilsio zonomis.

Pirmos vietos laureato Š. Kiaunės projektas, kurį žiūri komisija įvertino ypač palankiai, buvo giriamas už skiriamą prioritetą gamtai ir salos sutvarkymui (daugiafunkcinio parko įkūrimui). Profesionalumu pasižyminti salos struktūra - rytinė salos dalis urbanizuojama, naujomis urbanistinėmis priemonėmis salai suteikiama reprezentatyvumo, puikiai panaudojamos salos reljefo galimybės.¹²¹ Nagrinėjant idėjos pateikimą planšetuose, iš karto pastebimas projekto autorių komandos indėlis į pačios Nemuno salos kaip organizmo analizavimą. Idėja ir darbo tikslas – nestebinti gigantiškais įmantriais sprendiniais, neromantizuoti esančios vietos dirbtinai priskiriant jai tam tikras funkcijas. Nuosaikus mąstymas ir Nemuno salos krantinių analiz, pati diktuoja šios vietos zonų planą. Nagrinėjant konkurso krantinės tvarkymo modelį, galima daryti prielaidą apie autorių profesionalumo lygį projektuojant krantinės tipo visuomenines erdves.

Remdamiesi architekto T. Grunskio straipsniu „Istorinės – sociokultūrinės krantinių raidos sąlygos Lietuvos miestuose iki XX a.“ Apibrėžiama, krantinės ir krantinės tipo visuomenine erdvės sąvokos:

„Krantinė – tai miesto visuomenės erdvės tipas, būdingas miestams, esantiems prie vandens telkinių, turintiems ar turėjusiems uostus.“ Kaip anksčiau darbe buvo analizuojama, Nemuno salos krantinės formavosi ilgą laiką ir skirtingais laikotarpiais keičiantis miesto formavimo koncepcijoms (uosto funkcija), ji taip pat įgyjo ir papildomų – kultūrinių,

¹²⁰ Rupeikaitė op.cit.

¹²¹ Architektų sąjungos vieša žinutė, Nemuno salos Kaune konkursas (2010 gruodis), In: *architektusajunga.lt* [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/las-konkursai/archyvas/no-2010/nemuno-salos-kaune-konkursas1>

(rekreacinių) funkcijų. Šio erdvės tipo išskirtinis bruožas yra tas, jog vieną jos kraštinę riboja vandens telkinys.¹²²

Krantinės tipo visuomenine erdve vadinamas taip pat ir parkų formavimas integruojant juos į upę. Taigi Nemuno salą galima būtų priskirti prie krantinės tipo visuomeninės erdvės. Užsienyje panašaus tipo visuomeninėse erdvėse, upėse rengiami meniniai projektai ir akcijos kuria krantinės erdvės ir kultūrinio parko simbiozę. Kaip matoma iš Š. Kiaunės projekto, krantinės projektuojamos ne tik orientuojantis į infrastruktūros poreikį, priėjimą prie vandens gerinimą, tačiau juose palaikoma kultūros puoselėjimo, meninių projektų realizavimo idėja. (žr. 3 priedo, 4 nuotr.)

Nagrinėjamą Nemuno salos krantinę dėl savo istorinės raidos (buvęs paplūdimys, motorinių valčių priplauka), pagal C. Maughtin morfologiniu - struktūriniu požiūriu suformuluotą krantinės mieste tipologiją galima būti priskirti dviems tipams - *perforuota* krantinė (salos krantinės dalis esanti nuo Žalgirio arenos iki salos vidurio). Šis tipas susiformavo iš žvejų gyvenviečių, kur iš sodybos į atvirus vandenį laivai patekdavo kanalais, o vanduo šiuo atveju atlieka gatvės paskirtį. Šiandien šioje Nemuno salos dalyje krantinėse ir matoma daugiausiai žvejų. Antras salos krantinės tipas – *minkštasis krantas* arba *paplūdimys*, tai yra natūralus krantas, būdingas ne tik užmiesčio teritorijoms, bet ir miesto centrums. Tradiciškai šiose vietose būna įrengti parkai su *minkšojo tipo* krantine.¹²³ Tokio pobūdžio krantinė yra Nemuno salos pietinėje dalyje, netoli Žalgirio arenos ir iškyšulyje, tankiau apaugusi medžiais ir krūmais.

Tinkamas pasirinkimas planuojant krantinių tipų visuomeninę erdvę ir ją pritaikant įvairioms kūrybiškumo apraiškoms (nuo meninių instaliacijų iki kūrybiško verslo puoselėjimo) kuria prielaidą, jog idėjos autoriai puikiai susipažinę su procesui orientuotu planavimu. Pastarasis skatina galvoti ir planuoti renkantis dizaino galimybes, sekant tolesnį planavimo procesą. Daugumai planuotojų - tai naujo pobūdžio viešųjų erdvių tvarkymas, tačiau labai svarbus ateičiai.¹²⁴ Žinant Nemuno salos krantinės pobūdį, parenkami užsienio šalių krantinių tvarkymo modeliai, kurių pavyzdžiai gali būti pritaikomi nagrinėjamos vietos krantinės tvarkymui. (žr. 3 priedo, 5 nuotr.)

Atsižvelgiant į tris skirtingus upių procesus, tai yra potvynių ribą, natūralią upės tėkmės pokyčio ribą, upės kanalo plėtros ribą galimas erdvės pokyčio procesas, kuriam numatoma planavimo strategija ir priemonės. Remiantis urbanistinio planavimo metodais ir

¹²² Grunskis, Tomas, Nekrošius Liutauras, Istorinė – sociokultūrinės krantinių raidos sąlygos Lietuvos miestuose iki XX a., Architektūros pagrindų ir teorijos katedra, VGTU, straipsnis In: *Urbanistika ir architektūra*, 2004, T. XXVIII, nr.1, p.10

¹²³ Ibid, p.15

¹²⁴ Prominski Martin, Stokman Antje, Zeller Susanne ir kt. *River. Space. Design.*, Birkhauser Verlag AG, 2011, p. 17, [žiūrėta 2014 m. gegužės 5 d.] Prieiga per internetą: <http://issuu.com/birkhauser.ch/docs/river-space>

projektams miesto upėms knyga „*River. Space. Design.*“ Nemuno salai buvo pritaikyti A ir D pobūdžio krantinės tipo visuomeninės erdvės projektai. Pastarieji, vadovaujantis minėtu literatūros šaltiniu, aprašomi įvardinant erdvinę padėtį, projektavimo metodus ir Nemuno krantinei pritaikant jau sukurtus pavyzdžius. (žr. 3 priedo, 6 nuotr.)

Tipas A - procesas apimantis vertikalius, dirbtinai suformuotus pylimus dažnai esančius vidinėse miesto vietovėse. Kranto sutvirtinimai tarnauja tiek apsaugai nuo potvynių, tiek kaip paupių sutvirtinimas. Dauguma jų buvo rekonstruotos prieš kelis šimtmečius, todėl egzistuoja istorinio miesto centro buvusių pramonės ir uosto teritorijų kontekste. Projektuojant pasirenkamos atitinkamos dizaino priemonės šio proceso upės vagą transformuoja suteikdamas jos krantams formą.¹²⁵ Dizaino priemonės pasirenkamos atsižvelgiant į tipo potipius, tačiau plačiau apie juos darbe nebus pasakojama. Galima išskirti tik pagrindinius principus:

Priklausomai nuo dizaino sprendimų A tipo krantui gali būti formuojamos įvairaus aukščio ir pločio laiptai ar terasos.¹²⁶ Platesnės vagos gali būti pritaikomos valčių nuomai ar vasaros kavinėms ant vandens, Bad Kreuznach. (žr. 3 priedo, 7 nuotr.) Rampos arba terasos pasvirusios į upės vagą dizaino sprendimas gali būti kaip švelniai nuožulni prieiga ir naudojama kaip maudymosi paplūdimys, kranto aikštelė arba baidarių nukreipimo vieta.¹²⁷ Hanoveryje, ant vadinamojo Hohes Ufer ir šalia plaukijančios kavinės Leine Suite, rampos pobūdžio kelias leidžia greitą prieigą prie upės Leine. (žr. 3 priedo, 8 nuotr.) Platformos, kurios tarnauja kaip žemiausias laiptelis yra žemiau vandens lygio ir naudojamos kaip priėjimas prie vandens. Ciuriche, sekliame vandenyje ant paskutinio laiptelio siūlomos viliojančios galimybės pasipliuskenti. (žr. 3 priedo, 9 nuotr.) Dar viena dizaino strategija siūlo elementus, plūduriuojančius ant vandens paviršiaus. Jie yra gerai matomoje vietoje atvirame vandenyje ir veikia kaip miestovaizdžio elementas ir svarbus atviros erdvės dizaino elementas.¹²⁸ Kaip pavyzdys Hanoveryje plaukiojanti sala buvo naudojama kaip bistro ir pritaikyta sėdėti šalia vandens krašto. (žr. 3 priedo, 10 nuotr.)

Tipas D sudaro natūralūs upės krantų sutvirtinimai, kur upės vaga nekinta, o formuojamos savarankiškai dinamiškos upės kanalo plėtros ribos. Nustatytoje vietovėje, formuojama upės vaga taip, kad būtų kuo labiau panaši į natūralios upės. Dizaino požiūriu upės srovė nukreipiama ir panaudojant užkardų ir molo principą apsaugomi upės krantai ir išlaikoma upės properša centre laivybai.¹²⁹ Upės srovės nukreipimui naudojami akmenys, jų formos ir medžiagos pasirinkimas gali būti lengvai pritaikyta prie upės sraunumo ir aplinkos,

¹²⁵ Ibid, p. 17

¹²⁶ Ibid, p. 52

¹²⁷ Ibid, p. 54

¹²⁸ Ibid, p. 65

¹²⁹ Ibid, p.114

pavyzdžiui, pasirenkant vietoje esančias akmenų rūšis. Taip pat galimas teatralizuotas dizaino kūrimas naudojant dirbtinius elementus, kurie išsiskiria iš aplinkos.¹³⁰ Diferencijuojant upės kanalą galima sukurti patogumus, pavyzdžiui, dažnai naudojamų poilsio zonų – čia kalbama apie smėlio paplūdimius ir ramias nuošalesnes gamtos vietas. (žr. 3 priedo, 11 nuotr.) Ramios zonos yra kuriamos, priklausomai nuo vietoje esančios struktūros, jose gali būti formuojami smėlio, žvyro paplūdimiai, pavyzdžiui Reiss sala Reino upėje Manheimo mieste, yra labai populiarus vieta žaisti ir poilsiauti.¹³¹ (žr. 3 priedo, 12 nuotr.)

Kiek Nemunos salos pirmos vietos laureato krantinės planavimo sprendiniai buvo paremti užsienio šalių praktika, sunku įvertinti, tačiau projekte vyravo pagarba miesto parkui ir atsakingas kūrybinis mąstymas.

2009 metų surengto Nemuno salos tvarkymo konkurso projektai dar kartą buvo aptarti 2013 metų gegužės mėnesį Kauno miesto savivaldybės tarybos ir „Žalgirio“ arenos administracijos surengtoje diskusijoje „Nemuno salos plėtojimas, panaudojimas visuomenės reikmėms“. Pastarosios protokolas prisegamas prie magistrinio darbo priedų skilties. (žr. 4 priedas.)

Renginio metu buvo pristatyti Nemuno salos urbanistinės idėjos paieškos atviro projekto konkurso pirmų vietų laimėtojų architektų Šarūno Kiaunės bei Rimvydo Palio sumanymai. „Žalgirio“ arenoje diskusijos dalyviams buvo trumpai pristatytos Nemuno salos panaudojimo galimybės, išsakytos pagrindinės problemos ir lūkesčiai. Buvo apžvelgti šios teritorijos kraštovarkos, aplinkosaugos, paveldosaugos klausimai, savo poreikius ir pasiūlymus pateikė sporto, sveiką gyvenimo būdą propaguojančios organizacijos, laivybos atstovai. Diskusijoje dalyvavo daugiau nei 60 suinteresuotų asmenų.

Kauno miesto savivaldybės atstovai, pradėdami diskutuoti minėta tema, apžvelgė Nemuno salos geografinę padėtį, strategines šios vietos perspektyvas ir būsimą viziją. Kauno miesto tarybos narė Gintarė Skaistė Nemuno salos viešąją erdvę palygino su Santakos parko erdve, išsakė savivaldybės tarybos nuomonę, kad Santaka šalia istorinių paminklų - romantiškam ir ramiam poilsiui tinkanti žalioji zona, o Nemuno salos žalioji zona tinkamesnė kauniečių aktyviam poilsiui ir laisvalaikio praleidimui.

Nerijus Valatkevičius, Kauno m. savivaldybės Urbanistikos ir architektūros skyriaus vedėjas trumpai supažindino su Nemuno salos plėtojimo istorija, pristatė šiuo metu svarstomas idėjas ir I-ojo etapo Nemuno salos urbanistinės idėjos paieškos atviro projekto konkurso rezultatus.

¹³⁰ Ibid, p.115

¹³¹ Ibid, p. 121

Šarūnas Kiaunė, architektas, Nemuno salos konkurso laureatas supažindino su savo studijos parengtu Nemuno salos projektu „Sala, jungianti krantus“, kuriame prioritetas skiriamas gamtai ir salos sutvarkymui, o pagrindinė veikla – įvairaus poilsio organizavimas. Architektas Rimvydas Palys supažindino su savo parengtu salos projektu „Miestas prie Nemuno“. Pagrindinė idėja – pritraukti miestą prie upės ir atgaivinti gyvenimą upėje, atkurti saloje prieplauką, Nemune išplėtoti laivybą, kanalą tarp salos ir Karaliaus Mindaugo prospekto apstatyti visuomeniniais pastatais.

Aurimas Ramanauskas, architektas, vienas iš Kauno arenos projekto autorių, abejojo Š. Kiaunės ir R. Palio Nemuno salos projektais. Jis pristatė Kauno arenos autorių nuomonę apie pagrindines spręstinas Nemuno salos problemas - stiprinti ryšį su senamiesčiu, jungti su sala per S.Daukanto gatvę, sutvarkyti prieigas prie Nemuno salos (K. Mindaugo prospektas ir „Respublikos“ viešbučio pastatas). Sala, pasak Kauno „Žalgirio“ arenos architektų, turėtų išlikti žalia su pagrindine išilgine ašimi.

Savo vizijas pateikė ir įvairių asociacijų, Kauno miesto skyrių, valstybinių įstaigų atstovai ir verslininkai. Pateiktos idėjos kito nuo penkių pojūčių parko, pasiūlyto Lietuvos želdintojų asociacijos, jos uždėjimo aikštelės, kurią siūlė Lietuvos jogos asociacijos pirmininkas, salos pritaikymo žmonėms su negalia, iki pirties įrengimo, kuris atspindėtų šimtmetes tradicijas, tai pat siūlyta sudaryti sąlygas ekstremalaus sporto užsiėmimams. Diskusijoje buvo paminėta, jog Nemuno sala nėra kultūros paveldo objektas, tačiau ji priklauso kultūros vertybėmis laikomų Kauno Senamiesčio ir Naujamiesčio vizualinės apsaugos zonai, kurioje draudžiama aukštuminė statyba. Aukšti statiniai leidžiami tik tuo atveju, jei jie yra lengvos konstrukcijos ir neužstoja vaizdo į miesto centrą (pvz., apžvalgos ratas, adatos formos statiniai).

Iš diskusijoje pateiktos informacijos iki 2014 metų buvo realizuota 2013 m. gegužės pradžioje pradėtos sporto klubo „Impuls“ treniruotės lauke, Nemuno salos teritorijoje. Taip pat šunų dresavimo aikštelė „4 letenos“. Pastaroje šeiminkai savo augintinius turės galimybę dresuoti nemokamai.¹³²

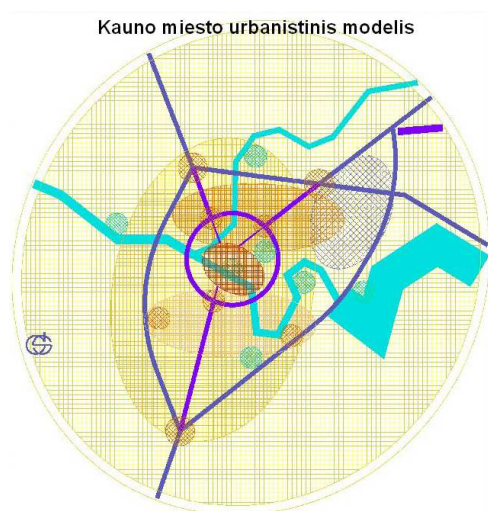
Vieną ar kitą idėją pristatę diskusijos dalyviai buvo išklausti ir įvertinti už pastangas ir aktyvumą. Susirinkusių pagrindinis tikslas buvo ne tik pasidalinti geresnio gyvenimo Kauno viešojoje erdvėje idėjomis, bet ir plėtoti ir pritaikyti miesto centrinį parką įvairioms kūrybinėms iniciatyvoms. Ne vienas dalyvių išsakė savo nuomonę, jog idėjoms įgyvendinti labai svarbus ir organizacijos, atsakingos už salos plėtojimą ir priežiūrą, susikūrimas. Pastaroji ne tik rūpintųsi aktyvaus poilsio idėjų realizacija, bet ir ragintų prisidėti didžiąsias Kauno įmones, kurioms turėtų rūpėti ne tik pelno siekimas, bet ir gimtojo miesto grožis ir gyventojų gerovė.

¹³² Krapavickaitė, Diana, Nemuno saloje atidaryta aikštelė šunims, In: *Kauno diena* [žiūrėta 2014 m. balandžio 4 d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/nemuno-saloje-atidaryta-aikstele-sunims-426938#.U06O61V_s41

Diskusijos rezoliucija buvo išsiųsta Kauno miesto merui, Kauno miesto savivaldybės tarybai ir Kauno miesto administracijos direktoriui. Rezoliuciją nagrinėjo Kauno miesto savivaldybė. (žr. 5 priedas) Dokumente yra pažymima, jog visų diskusijos dalyvių siūlyta iniciatyvinė grupė, organizuojanti įvairius renginius ir teikianti pasiūlymus, gali būti priskirta teisės nustatyta tvarka. Pagrindinė problema norint įgyvendinti visas siūlytas idėjas yra detalus Nemuno salos planas. Šiuo metu Nemuno salos teritorijos paskirtis – bendrojo naudojimo, kurioje galima įrengti ir eksploatuoti bendro naudojimo želdynus. Detalusis planas gali būti pradėtas ruošti tik patvirtinus Kauno bendrąjį planą. Pastarasis buvo patvirtintas 2014 metų kovo mėnesį¹³³, tuo pačiu pradėtas ir detalusis Nemuno salos parko planas,¹³⁴ kuriame siūlytos koncepcijos ir idėjos bus aprašomos tolimesniuose skyriuose.

3.2. Kauno bendrasis planas 2013 - 2023 m.

2006 metais Kultūros paveldo pasirašytas ir 2012 metais patvirtintas specialusis kultūros paveldo apsaugos specialusis planas tik dar kartą patvirtina, jog Naujamiestis yra prioritetinė ir perspektyvi Kauno miesto dalis. Šiuo atveju yra svarbu išsiaiškinti miesto vizijas Nemuno salos atžvilgiu.

Kauno miesto urbanistinis modelis.

Kauno miesto savivaldybės teritorijos koncepcijos plano dalis.

Kauno mieste išskiriamos dvi urbanistikai svarbios centrinės teritorijos: Senamiestis ir Naujamiestis. Kalbant apie Nemuno salą, ji priskiriama prie rekreacinių zonų, kurios apima gyventojų bei miesto svečių poilsiui skirtus teritorijų plotus bei jų įrangą. Nemuno sala kartu

¹³³ Oficialus Kauno bendrojo plano internetinis puslapis, [žiūrėta 2014 m. balandžio 7 d.] Prieiga per internetą: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/kauno_miesto_bendrasis_planas_2013_2023_metams_0

¹³⁴ Vieningas Kaunas Nemuno saloje planuojama sporto ir poilsio oazė, In: *Kauno diena*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 16 d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/nemuno-saloje-planuojama-sporto-ir-poilsio-oaze-621933#.U094cFV_s40

su Ažuolyno parku, Panemunės šilu, Pažaislio šilu su Kauno marių prieplaukomis priskiriama prie rekreacinių ir sporto centrų teritorijų. (žr. 6 priedo, 1 brėžinys.)

Pagal 2013 – 2023 metų Kauno bendrojo plano koncepciją, svarbiausi viešosios rekreacinės infrastruktūros vystymo tikslai yra išsaugoti gamtines teritorijas ir panaudoti jas miesto įvaizdžio formavimui bei turizmo, rekreacijos ir kultūros plėtrai. (žr. 6 priedo, 2 brėžinys.)

Nemuno sala - natūralus gamtinis simbolis, kurio formą sukūrė gamta, o turinį susiformavo bendruomenė istorijos bėgyje naudojant ar pritaikant gamtinę aplinką savo reikmėms.¹³⁵ Nemuno salos turinys, suformuotas Kauno miesto bendruomenės, ir labiausiai atspindintis šios vietos tapatybę yra „Žiemos uostas“. Viešoji erdvė savaime padiktuoja miesto strategijos ir vietos urbanistinio planavimo modelio prioritetus.

Šioje centrinėje miesto dalyje yra svarbiausi stambaus mastelio gamtinio karkaso elementai – upės. Kauno bendrajame plane akcentuojamas vandens turizmas, tačiau šiuo metu Kaune upės nėra pakankamai tam panaudojamos, jos seklios, vandens kelias nutrūksta ties Kauno HE užtvanka. Įvertinus visas patrauklias turizmui sąlygas, bendrasis Kauno planas siūlo plėtoti laivybą pagrindinėmis miesto upėmis. (žr. 6 priedo, 3 brėžinys.)

Siekiami didinti susisiekimo vidaus vandenimis patrauklumą, arčiau miesto centro, Nemuno saloje planuojama įrengti keleivinę prieplauką. Taip pat palaikoma netradicinio, išskirtinio, istorinio miesto transporto idėja - funikulierius ir vandens transportas.¹³⁶ Vandens sporto populiarinimas svarbus ir Nemuno salos parko teritorijoje. Šioje vietoje gausu pasiūlymų buriavimo, motorlaivių sportui.¹³⁷ Vadovaujantis susisiekimo infrastruktūros koncepcija, siekiama sumažinti transporto srautus Senamiesčio ir Naujamiesčio aplinkoje, humanizuoti greta esančias teritorijas, sumažinti didelių gatvių techninius parametrus, o upių krantines pritaikyti miestiečių poreikiams.¹³⁸ (žr. 6 priedo, 4 brėžinys.)

Taip pat siekiama vidaus vandenų transporto infrastruktūrą panaudoti ne tik turizmo ir pramogų tikslais, bet ir integruoti į bendrą Kauno miesto ir priemiesčio bei tarp miestinio (Kaunas - Nida) susisiekimo sistemą. Siekiant populiarinti susisiekimą vidaus vandens

¹³⁵ Kauno bendrojo plano koncepcija 2013-2023 m In: *Oficialus Kauno bendrojo plano internetinis puslapis*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 7 d.] Prieiga per internetą:

http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/kauno_miesto_bendrojo_plano_2012_2013_koncepcija

¹³⁶ Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas 2013-2023 m. In: *Oficialus Kauno bendrojo plano internetinis puslapis*, p. 5 [žiūrėta 2014 m. balandžio 22 d.] Prieiga per internetą:

<http://www.kaunas.lt/index.php?767535756>

¹³⁷ Kauno bendrojo plano koncepcija 2013-2023 m op.cit., p. 27

¹³⁸ Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas 2013-2023 m. op.cit., p.111

transportu būtina tobulinti gyventojų informavimo sistemą apie vidaus vandens transporto paslaugas, maršrutų grafikus, kainas ir pan.¹³⁹

Siekiant Kauno miesto centre populiarinti bevariklį transportą, mažinti automobilių srautus, susiduriama su nepakankamai gerai įrengta miesto rekreacine infrastruktūra: dviračių takų sistemos trūkumas, sunkiai prieinami šlaitai, apžvalgos aikštelės, žaliųjų zonų infrastruktūra (šviestuvai, suolai, kita mažoji architektūra) mažina viešųjų erdvių patrauklumą ir skatina jų engimą. Tuo pačiu kliudo bevariklio transporto idėjos taikymą miesto centre. Šiuo atveju Kauno bendrajame plane Nemuno salos teritorijoje ir jos prieigose numatomi nauji dviračių takai iš Žemosios Fredos, taip pat esamų takų būklės gerinimas. (*žr. 6 priedo, 6 brėžinys.*)

Nors bendrajame Kauno miesto bendrajame plane akcentuojama upių panaudojimo strategija, rekreacinės teritorijos susiduria su nemažai problemų. Pagrindinės jų yra nepakankamai vertinama želdynų nauda rekreacijai, jų nauda laisvalaikio praleidimui, mažos investicijos skirtos želdynų formavimui ir tvarkymui skurdina vizualinį viešosios erdvės vaizdą.

Dar viena problema, su kuria susiduria miesto lyderiai, norėdami įgyvendinti vieną ar kitą iniciatyvą miesto viešojoje erdvėje – daugelis parkų ir skverų neturi parengtų detaliųjų planų.¹⁴⁰ Tai taikoma ir Nemuno salos teritorijai. Bendrajame plane nurodoma, jog Nemuno salos rekreacinės infrastruktūros rekreacinėse zonose išvystymas turi būti detalizuojamas urbanistiniuose projektuose ar žemesnio lygio teritorijų planavimo dokumentuose.¹⁴¹ 2014 metų kovą pradėtas detaliojo plano rengimo etapas, kurio metu siūloma įvairiausių idėjų. Šiuo atveju iniciatyvumą reiškia visuomeninė organizacija „Vieningas Kaunas“, pristatanti drąsias salos parko idėjas. Čia siūloma įrengti futbolo, teniso, tinklinio aikšteles ir netgi numatyti vietą atviram baseinui, savo idėją grįsdami tuo, jog Nemuno sala yra puiki viešoji erdvė paplūdimio malonumams, tačiau ne visi drįsta maudynėms Nemuno upėje.¹⁴² (*žr. 6 priedo, 7 brėžinys.*)

Galima daryti išvadą, jog Kauno miesto bendrojo plano koncepcijos ir sprendinių prioritetai skiriami gamtai, turizmui ir rekreacijai. Išsamiai išnagrinėjus Nemuno salą, kaip vieną iš Kauno miesto - Naujamiesčio vietų, nejučia formuojamas šios erdvės įvaizdis ir jos galimybės kūrybinėms iniciatyvoms

¹³⁹ Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas 2013-2023 m. op.cit. p. 109

¹⁴⁰ Kauno bendrojo plano koncepcija 2013-2023 m op.cit., p. 26

¹⁴¹ Kauno bendrojo planas 2013-2023 m op.cit., p.52

¹⁴² Vieningas Kaunas straipsnis Siūlome baseiną Nemuno saloje In: *Kauno diena*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 16 d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/kita/kita/siulome-baseina-nemuno-saloje-625685#.U0_6FVV_s41

4. NEMUNO SALA – VIETA KŪRYBINĖMS INICIATYVOMS

4.1. Tyrimo metodologija, eiga ir dėstymas

Šiame darbo skyriuje toliau tęsiama Nemuno salos kaip socialinio reiškimo analizė. Taikomos teorinėje dalyje aprašytos miesto viešųjų erdvių sistemos analitinės schemos dalys. Antrajame ir trečiajame skyriuje aptarta miesto erdvė sociokultūrinės miesto kaitos aspektu, viešųjų erdvių kaitos ir formavimosi aspektu – apibrėžti probleminiai taškai, viešosios erdvės plėtros kryptys ir scenarijai, jų įgyvendinimo rezultatų galimybės.

Magistrinio darbo metodologija formuojama remiantis psichogeografijos ir kūrybingo miesto perspektyvomis. Darbo **tyrimų strategija** iš dalies būdinga psichogeografijai, kurią Guy Debord'as savo „Miesto geografijos kritikos“ apibėžia kaip „discipliną, studijuojančią sąmoningai organizuotas arba neorganizuotas geografinės aplinkos poveikį žmonių elgesiui ir emocijoms“. Apibrėžimas gana tikslus čia geografinė aplinka persipina ir su sociografinė aplinka ir poveikis žmogaus elgesiui yra labiau kompleksiškas.¹⁴³ Vadovaujamosi kūrybingo miesto teorijomis ir Cr. Landry teiginiu, jog viešoji erdvė yra ne tik fizinė aplinka, bet ir vieta, kur vyksta įvairi komunikacija. Viešosios erdvės koncepcija traktuojama žymiai plačiau – tai tampa ieškojimų, eksperimentavimo, siurprizų ir nuotykių vieta.

Remiantis miesto ir medijų tyrėjos Jekaterinos Lavrinec straipsniu „Urbanistinė choreografija: kūnas, emocija ir ritualai“ išskirama tiriamojo darbo diskursyvinės figūros – viešosios erdvės lankytojas, jos kūrėjas ir tyrimo autorius.

Šiuo atveju viešosios Nemuno salos lankytojas – tapatinamas su klasikiniu *flaneur* (*pranc. bastūnas, slampinėtojas*), kuris naudojamas Charleso Baudelaire'o tekstuose. Ši miesto studijų figūra žymi tokią miesto pažinimo taktiką, kuri leidžia stebėti ir aprašyti miestą per kasdienių kontekstų žaismą. *Flaneur* pozicija yra pasyviai aktyvi, jis išlaiko stebėtojo distanciją, su jo dėmesį traukiančiais epizodais, tačiau kartu yra ir įspūdžių, asociacijų, emocijų medžiotojas.¹⁴⁴ Viešosios erdvės lankytojais prisideda prie tos vietos judėjimo, *aktyvizacijos*, toje vietoje vykstančių renginių ir kitokių kūrybinių iniciatyvų palaikymo ir skatinimo. Tyrime yra svarbu žinoti miesto gyventojų požiūrį šios vietos atžvilgiu. Kadangi darbo pradžioje Nemuno sala preliminariai dėl mažo joje besilankančių žmonių skaičiaus traktuojama kaip deaktyvuota vieta, atliekant tyrimą svarbu patvirtinti ar paneigti šią prielaidą

¹⁴³ Dobriakov Jurij, Apie psichogeografijos apraiškas mene,

In: *tarpdisciplininis interneto žurnalas apie medijų kultūrą Balsas* [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą: <http://www.balsas.cc/apie-psichogeografijos-apraiskas-mene/>

¹⁴⁴ Lavrinec, Jekaterina, Urbanistinė choreografija: kūnas, emocijos ir ritualai, In: *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 2011, t. 19, nr. 1, p.64, [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą: <http://laimikis.lt/wp-content/uploads/2012/05/Lavrinec-2011-Urbanistine-choreografija-kunas-emocijos-ritualai.pdf>

ir išsiaiškinti vietos *deaktivacijos* priežastis. Tam naudojamas metodas - anketinė apklausa, kuri yra pakankamai greitas ir patogus tyrimo duomenų rinkimo būdas, leidžiantis atskleisti tiriamųjų nuostatas, vertybes, elgsenos bruožus. Magistrinio darbo tyrime šis būdas naudingas tuo, kad tyrėjas niekaip nesusijęs su respondentais. Kiekybinio tyrimu principu paremta uždaro pobūdžio klausimų anketa tyrėjui pateikia konkrečius, interpretacijos nereikalaujančius atsakymus, iki minimumo sumažina tyrėjo šališkumą ir yra lengvai suprantama kitų specializacijų žmonėms.

Viešosios erdvės kūrėjas tyrime tapatinamas su situacionistų figūra, kuri užima aktyvesnę poziciją miesto atžvilgiu. Jie praktikuoja psichogeografiją kritikuodami „spektaklio visuomenės“ principus ir siekia išsilaisvinti iš suvokimo schemų, ribojančių miesto patyrimą. Situacionistai traktuojami kaip miesto aktyvisto, siekiančio reformuoti miesto aplinką, figūra.¹⁴⁵ Daroma prielaida, jog ši aktyvi figūra turi platesnį miesto, kūrybiškumo sampratos suvokimą, taigi reikalauja kokybinio tyrimo metodo. Pasirenkamas pusiau struktūruotas interviu metodas, kuris buvo atliktas siekiant suvokti tiriamuosius reiškinius ir atlikti interpretacinį paaiškinimą.

Darbo tyrėjas, remiantis socialinio konstruktyvizmo teorija, siekia į tiriamą vietą žiūrėti tik per tyrimo dalyvių patirtis.

Tyrimo surinktos kiekybinės ir kokybinės medžiagos dėstymas aprašomas ir analizuojamas atsižvelgiant į teorinės dalies (1 skyrius) ir antrinių šaltinių analizės (2 ir 3 skyrius) skyrius. Pirma (4.3) detalai aprašomas kiekybinio tyrimo – gyventojų apklausos anketavimo principu metodas, aptariami klausimai, jų sąsajos, nagrinėjamas žmonių aktyvumas sociodemografiniu aspektu, sociokultūrinių reiškinių įtakojusių vietos tapatybę atpažinimas, Nemuno salos tapatumas, jo sąsajos, kūrybingos viešosios miesto erdvės poreikis, jos panaudojimas ir problemos. Taip pat remiantis miesto sociologo ir architekto J. Gehl įžvalgomis aiškinamasi Nemuno salos lankytojo poreikiai, baimės ir norai. Sudaromas kūrybinių iniciatyvų statistikos grafikas. Antroje (4.4.) dalyje analizuojama kiekybinio tyrimo duomenys. Jis aprašomas pagrindžiant pasirinktų tiriamųjų imties skaičių, jų specializaciją, įtaką miesto kūrimo/valdymo srityse. Aptariami pagrindiniai informantams užduodami klausimai ir jų sąsajos su tyrimo teorine medžiaga.

4.2. Kiekybinis tyrimas, gyventojų apklausa

Išsikeltiems tyrimo uždaviniams pasiekti pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas – anketinė apklausa. Jis pasirinktas pirmiausia dėl mažesnių laiko sąnaudų – per trumpesnę laiką apklausta daugiau respondentų. Antra, siekiant išsiaiškinti Nemuno salos lankytojo *flaneur* žinias apie vietos tapatumą, jo istoriją. Anketos pobūdžio apklausa palengvina respondentų

¹⁴⁵ Ibid, p.65

apklausą, nes iš karto pasiūlomi atsakymų variantai, kurie apsaugo nuo galimų suvokimo netikslumų ar nežinojimo. Anketos klausimai formuluoti remiantis magistriniame darbe naudota teorija ir Nemuno salos analize istoriniame, geografiniame ir kultūrinio gyvenimo kontekstuose. Anketos pavyzdys ir atsakymus į visus klausimus iliustruojančios diagramos pateikiamos darbo prieduose. (7 priedas, anketos klausimai ir statistika)

Tyrimo populiacija: 130 kauniečių ar Kaune gyvenančių, dirbančių, studijuojančių žmonių. Ši grupė pasirinkta todėl, kad jos požiūris leidžia nustatyti bei įvertinti esamą Nemuno salos situaciją ir potencialą. Respondentai atrinkti pasinaudojant socialiniais tinklais ir asmeniniais kontaktais. Nors respondentų skaičius yra mažas, ir dėl to gauti duomenys galbūt nėra labai reprezentatyvūs, tačiau vis dėlto vertingi ir leidžia daryti tam tikras išvadas.

Tyrimo instrumentas: apklausos anketa buvo patalpinta į manoapklausa.lt elektroninių apklausų portalą ir veikė vieną mėnesį (2014 m. balandžio 10 d. – gegužės 10 d.), tad respondentai ją galėjo užpildyti internetu. Apklausos anketą sudaro 15 klausimų (13 uždarų ir 2 atviri), iš kurių 4 – socio-demografiniai (lytis, amžius, išsilavinimas, dabartinis užsiėmimas), likę 11 – teminiai, skirti nustatyti respondentų sąsają su Nemuno sala, jos įvairių asociacijų, istorinius ir kultūrinius įvykius, bei lankymąsi joje priežastis.

Imties charakteristikos: iš 130 respondentų – 31 vyras ir 99 moterys. 2,3 proc. atsakiusiųjų priklauso 15-18 amžiaus grupei (3 žmonės), daugiau nei pusė respondentų – 19-30 m. (89 žmonės, 68,5 proc. visų respondentų), 23 respondentai, kurie sudaro 17,7 proc. bendros imties priklauso 31-50 metų amžiaus grupei, 6 žmonės pažymėjo, jog jų amžius 51-60 m. (4,6 proc. visų respondentų) ir virš 61 metų amžiaus žmonių dalyvavusių anketinėje apklausoje buvo 9 (6,9 proc.). Išsilavinimo atžvilgiu, net 86 respondentai (66,2 proc.) turi aukštąjį išsilavinimą, 16 respondentų atsakė, jog nepabaigė aukštojo išsilavinimo (12,3 proc.), profesinį ar aukštesnįjį išsilavinimą turintys respondentai sudaro 5,4 proc. (7 žmonės), vidurinį išsilavinimą turi 15 respondentų (11,5 proc. visų respondentų), nebaigtą vidurinį – 3 respondentai, kurie sudaro 2,3 proc. visų apklaustųjų. 3 asmenys atsakė į klausimą pažymėdami variantą – „*Kita*“ (jame nurodė, jog vienas asmuo – studijuoja aukštajame, vienas pažymėjo – būsimas aukštasis (dar studentė), vienas respondentas parašė, jog turi aukštesniojo ir nebaigto aukštojo mokslo išsilavinimą). Į klausimą apie pagrindinį respondentų užsiėmimą atsakymai pasiskirstė sekančiai. Daugiausiai – 69 respondentai yra dirbantys asmenys (53,1 proc. visų atsakiusiųjų), 33,1 proc. visų respondentų – studentai (43 asmenys), 7 respondentai pažymėjo, jog jie yra pensininkai (5,4 proc.), 6 respondentai (4,6 proc.) nurodė kitą užsiėmimą, kur 3 iš jų pažymėjo, jog yra dirbantys studentai, 1 – menininkas, 1 – dirbantis moksleivis, 1 – užsiimantis individualiai veikla asmuo. 2 respondentai (1,5 proc.) nurodė, jog jie yra moksleiviai.

Visi atsakymai į socio-demografinius klausimus leidžia spręsti apie žmonių mentalitetą, viešosios erdvės suvokimą, kūrybinį potencialą, pasaulėjautą. Daromos prielaidos apie respondentų Nemuno salos kaip viešosios erdvės suvokimą, jų skirtingi poreikiai, tikslas lankytis toje vietoje.

Teminių klausimų analizė. Vienas pirmųjų anketos klausimų Jūs (*pasirinkite vieną Jums labiausiai tinkantį atsakymo variantą*): 1. Gimiau ir užaugau Kaune 2. Seniai gyvenu Kaune, 3. Esu svečias Kaune, 4. Kita yra skirtas nustatyti respondentų santykį su Kauno miestu ir toliau detaliau nagrinėti Nemuno salos viešąją erdvę. Šiuo atveju daugiau nei puse respondentų (67, 51,5 proc. yra gimę ir užaugę Kaune), 36 žmonės (27,7 proc.) pažymėjo, jog seniai gyvena Kaune, 14 ir 13 asmenų atitinkamai pažymėjo jog yra svečiai Kaune arba kitą variantą, kuriame nurodytos įvairios priežastys (gyvena 2-ėjus, 4-verius metus, gyveno, bet yra išvykę ir pan.). Platesnis paaiškinimas šiam klausimui nebūtinus, juo labiau, jog vienaip ar kitaip respondentų patirtys yra skirtingos, tačiau visi jie vienu ar kitu atveju yra susipažinę/pabuvoję Nemuno saloje ir turi tam tikrą požiūrį.

Toks atsakymų pasiskirstymas leidžia pažvelgti į Nemuno salą atsakiusiųjų akimis platesnėje laiko skalėje, t.y. tie, kurie čia gyvena ir/ar dirba jau pakankamai ilgai, į kitus klausimus gali atsakyti remdamiesi didesne patirtimi, gilesniu požiūriu per emocinę prizmę (nostalgija vietai, miestui).

Pasak Cr. Landry, kūrybiškai aplinkai kurti reikalinga materealioji ir nematerealioji infrastruktūra. Anketos klausimu „Su kuo jums pagrinde asocijuojasi Nemuno sala?“ stengiamasi sužinoti kokios yra pirminės asociacijos kalbant apie Nemuno salą, ieškoma vietos tapatumo ženklų. Atsakymo variantai varijuoja nuo komercializuotų, materealiosios infrastruktūros ženklų („Žalgirio“ arena) iki nematrealiųjų, sunaikintų vietos identiteto ženklų (Žiemos uostas). Nemuno salą su „Žalgirio“ arena šiuo atveju tapatina 60 respondentų (46,2 proc.), su miesto parku - 50 žmonių (38,5 proc visų respondentų), 9 respondentų atsakymai - „Kita“. Čia įvardinama, jog Nemuno sala tapatinama su: sala upėje, sala-parku, žalia zona mieste, kūrybine erdve, dykyne vidury miesto, nykia pieva, mišraus poilsio zona. Atsakymai pasiskirstę labai tolygiai, todėl galima daryti išvadą, jog išsiskiria dvi kategorijos žmonių, vieniems Nemuno sala, tai susitikimų, nematrealios infrastruktūros kaupimo ir kontaktų vieta, kitiems ji atpažįstama kaip pramogų, kultūros centro vieta.

Septintas klausimas „Ar žinojote, kad Nemuno saloje..?“ (*kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną Jums tinkamiausią atsakymo variantą*) buvo suformuotas matricos principu. Šiuo klausimu buvo siekiama išsiaiškinti žmonių įsitraukimą į Nemuno saloje vykusių renginių ilgesnio laikotarpio atžvilgiu. Atsakymų variantai variavo nuo koncertų (Nemuno saloje buvo organizuota Pop Art, F.U., Žas grupių koncertai), iki „Žalgirio“ arenos atidarymo

šventės. Nagrinėjant respondentų atsakymus, pastebima tendencija, jog žmonės linkę aktyviau dalyvauti su sportu susijusiuose renginiuose, tokiuose kaip J. Kairio skrydis per Daukanto tiltą, treniruoklių įrengimas, arba masiniuose renginiuose – „Žalgirio“ arenos atidarymas, Napoleono mūšio inscenizacija festivalyje „Europa. Napoleono I Kaune 1812“. Kiekviename renginyje apsilankusių respondentų procentinė išraiška ne mažesnė nei 11 proc. J. Kairio pasirodymą stebėjo net 35,4 proc. visų apklaustųjų. Mažiausiai dėmesio susilaukė Nemuno saloje organizuotos Žolinių ir Joninių šventės, bei specifiniai renginiai, tokie kaip šunų vedžiojimo aikštelės atidarymas. Kalbant apie kultūrinius, tradicinius renginius, mažiausiai respondentams buvo žinoma apie festivalio „Grynparkas“ organizuotą renginį „Gamtoje įguldyta“ (75,4 proc visų respondentų), taip pat Joninių (65,4 proc.) ir Žolinių (71,5 proc.) šventes. Pagal žmonių įsitraukimą į skirtingo pobūdžio Nemuno saloje vykstančius renginius (daugiausiai tai buvo sporto/pramoginiai renginiai) galima daryti prielaidą, jog didelis dėmesys skiriamas masiniams renginiams, turintiems gerą viešosios komunikacijos strategiją arba ilgalaikiems projektams, kurie ilgainiui patys save reprezentuoja („Žalgirio“ arenos atvejis).

Aštunto anketos klausimo „Ar žinote, kad...(Kiekvienoje eilutėje pažymėkite Jums tinkamiausią atsakymo variantą)“ atsakymai padėjo įvertinti respondentų žinias apie Nemuno salos veikusių sociokultūrinius veiksmus, kurie formavo vietos tapatybę, taip pat žmonių baimės ir požiūrį į Nemuno salos viešąją erdvę. Klausimo atsakymų variantai buvo suformuoti tinklelio principu. Pateikti teiginiams buvo priskirti atsakymai - „žinojau“ ar „nežinojau“. Iš atsakymų galima spręsti, jog tik labai nedidelė dalis (apie 5 - tadalis) respondentų žino nagrinėjamos vietos istoriją ar su ja susijusius faktus.

Pasak miesto sociologo Jan Gehl, jau 1961 m. miestų sociologė J. Jacobs diskutavo ir teigė, jog žmogui labai svarbu yra jaustis saugiam viešojoje erdvėje. Ji aprašė prevencinę priemonę nuo kriminalinių veiksmų – jos išsireiškimas „gatvės stebėtojai“, „žvilgsnis į gatvę“ tapo integralus vietos planavimo terminologijoje. Saugiai jaustis viešojoje erdvėje – tai tarsi kvietimas į puikiai veikiančią /funkcionuojančią vietą. Pagrindinis saugumo pojūtis yra tapatinamas su atviro požiūrio visuomene, kur žmonės iš skirtingų socioekonominių grupių gali funkcionuoti toje pačioje miesto viešojoje erdvėje.¹⁴⁶ Analizuojant antrinius šaltinius buvo susidurta su informacija apie Nemuno saloje apsigyvenusius benamius. Interneto dienraštyje¹⁴⁷ išplitęs benamių iš Nemuno salos iškeldinimo procesas, ne tik informavo visuomenę apie vykstančius įvykius, tačiau galima daryti prielaidą, kad daugeliui sukėlė

¹⁴⁶ Gehl, Jan, *Cities for People*, Islandpress, Washington | Covelo | London, 2010, p. 97

¹⁴⁷ Šakienė, Jurgita, Nemuno salą okupavę benamiai užsivijo žurnalistus, In: *Kauno diena*, 2012, [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/nemuno-sala-okupave-benamiai-uzsivijo-zurnalistus-325990#.U3ImGoF_s40

negatyvius jausmus, o kartu ir suformavo neigiamą šios vietos įvaizdį. Viešosios tvarkos pažeidimai (jaunuolių alkoholio vartojimas ar saloje gyvenę benamiai) įtakoja neigiamą emocinę žmonių būseną – baimę. Pasak sociologų M. Innes ir V. Jones, ne tik nusikaltimai ir viešosios tvarkos pažeidimai skatina vietos nykimą ir socialinį nuosmukį, didelę įtaką turi ir baimė. Nusikaltimo baimė yra tiesiogiai susijusi su bendruomenėmis ir jų požiūriu į vietą.¹⁴⁸ Kadangi viena iš šio darbo dalių užduočių - identifikuoti ir įvardinti priežastis, kurios trukdo vystytis Nemuno salai kaip kūrybinei miesto erdvei, buvo stengiamasi sužinoti ir visuomenės požiūrį į salos aplinką. Teiginio – „Ar žinojote, kad Nemuno salos dalyje buvo įsisikūrę benamiai?“ atsakymai pasiskirstė tokiu principu: 34,6 proc (45 respondentai iš 130) žinojo apie Nemuno saloje gyvenusius benamius, 65,4 proc. (85 žmonės) apie tai nežinojo. Kitas teiginys, kurio atsakymų variacija formuoja Nemuno salos įvaizdį – „Ar žinojote, kad Nemuno salos krantai buvo tapę šiukšlynais?“. Atsakymai šiuo atveju pasiskirstę apylygiai – 53, 1 proc respondentų atsakė, jog jie žinojo apie tokią vietos būklę, 46,9 proc. – apie tai nežinojo. Sunku yra įvertinti, ar tai įtakoja retą miesto parko lankymą, tačiau be abejonės prisideda prie bendro vietos įvaizdžio formavimo ir neigiamos miesto valdžios politikos vertinimo.

Pasyvumas viešųjų erdvių naudojimo klausimu matomas analizuojant devintą tyrimo anketos klausimą. Į pastarąjį 65,4 proc. respondentų atsakė, jog lankosi, tačiau retai. Pagrindiniai lankymosi motyvai – „Žalgirio“ arenos renginiai (32,3 proc respondentų). Galima teigti, jog „Žalgirio“ arena, kurios pagrindinis tikslas – ekonominė vertė, yra vienas iš traukos šaltinių miestiečiams lankyti Nemuno saloje. Net 97 respondentai iš 130 yra pažymėję, jog lankosi „Žalgirio“ arenoje. Verta pastebėti ir atsakymą, nurodytą prie „Kita“ varianto. Vienas iš respondentų yra pažymėjęs, jog 2013 metais turėjo galimybę prisidėti prie Lietuvos Jaunimo dienų organizavimą, kuris vyko saloje ir „Žalgirio“ arenoje. Keliama nuostaba, kodėl renginys neįtrauktas į analizuojamų renginių sąrašą. Pasidomėjus pastarasis renginys ir jo programos dalys viešojoje internetinėje erdvėje pristatomi kaip vykstantys „Žalgirio“ arenos patalpose¹⁴⁹, dėl tos priežasties tyrime jis nėra pažymėtas ar kitaip akcentuotas.

Tyrimo vienuoliktas klausimas toliau nagrinėja Nemuno salą per jos lankytojo (*flaneur*) prizmę. Ši figūra, pasak J. Lavrinec, žymi tokią miesto pažinimo taktiką, kuri leidžia stebėti miestą per kasdieninių kontekstų žaidimą, čia didelis dėmesys skiriamas judėjimui,

¹⁴⁸ Innes, Martin, Jones, Vanessa, Neighbourhood Security and Urban Change. Risk, Resilience and Recovery, 2006, p.6-7 [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą: <http://static.squarespace.com/static/51b06364e4b02de2f57fd72e/t/525d502ce4b0b7b97f0ecc39/1381847084815/Innes&%20Jones%20JRF.pdf>

¹⁴⁹ Oficialus Jaunimo dienų puslapis, [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą: <http://www.jaunimodienos.lt/ljd2013/turinys/ljd-2013-programa/>

garsams, kvapams ir emocijoms.¹⁵⁰ J. Lavrinec pritaria ir miesto sociologas J. Gehl, pasak kurio, žmogui lankyti pritaikyta viešoji miesto erdvė turėtų būti vertinama pagal galimybes ją lankyti, atraktyvumą vizualine, akustine prasme, ne ką mažiau svarbus ir joje vykstantis veiksmas.¹⁵¹ Respondentai 11 klausimo metu įvertino Nemuno salos atraktyvumą, patogumą, tinkamumą leisti laisvalaikį, važinėti dviračiais, sportuoti, žvejoti ir pan. Išskiriami daugiausiai respondentų balsų surinkę Nemuno salos įvertinimai. 55 proc. visų respondentų vertindami Nemuno salą kaip „*Gražią, tvarkingą vietą*“ sutiko su šiuo teiginiu, 19,4 proc. respondentų – visiškai sutiko su šiuo teiginiu. Respondentų Nemuno salos vertinimas kaip patogios miesto centre esančios laisvalaikio vietos – po 44,2 proc. respondentų sutiko ir visiškai sutiko su šiuo teiginiu. Nemuno salą kaip tinkamai pritaikytą leisti laisvalaikį vietą įvertino 31,8 proc. respondentų teigdami, kad sutinka su šiuo teiginiu. 29,5 proc. negalėjo jos įvertinti (atsakė įvertindami, „*nei sutinku, nei nesutinku*“). Salą kaip „*Jaukią*“ vietą įvertino 42,6 proc. visų respondentų. Kaip tinkamą važinėti dviračiais ir sportuoti vietą kiekybinio tyrimo dalyviai įvertino teigiamai, pažymėdami, jog su pateiktų teiginiu sutinka atitinkamai 41,9 proc. ir 49,6 proc. respondentų. Į prašymą įvertinti, ar vieta tinkama baidarių sportui ir žvejybai, kur sritys yra pakankamai specifinės, didžioji dalis respondentų jos negalėjo įvertinti, atitinkamai 41,1 proc. (vieta tinkama baidarių sportui) ir 37,2 proc. (vieta tinkama žvejybai) visų respondentų pažymėjo, kad „*Nežino/Negali įvertinti*“. Toliau lankytojo nuomonė buvo analizuojama prašant įvertinti negatyvias viešosios erdvės puses, darant prielaidą, jog ši vieta yra „*Nuobodį*“ ir „*Vieta, kur, nėra ką veikti*“ – su pastaraisiais teiginiais respondentai „*Nesutiko*“, atitinkamai 39,5 proc. ir 42,6 proc. visų respondentų. Su teiginiu, jog Nemuno sala „*Nepritraikyta vyresnio amžiaus žmonėms*“ respondentų nuomonės pasiskirstė panašiai (apie penktadalį kiekvienai nuomonei) – dalis atsakusių „*Nesutiko*“ su šiuo teiginiu (28,7 proc. visų respondentų), kita dalis – negalėjo įvertinti, todėl pasiliko prie neutralios nuomonės – „*Nei sutinku, nei nesutinku*“ - 24 proc., o 22,5 proc. visų respondentų negalėjo įvertinti šio teiginio („*Nežinau/negaliu įvertinti*“). Analizuojant vietą kaip komfortišką ir pritaikytą „miesto bastūnui“, salą paprašyta įvertinti kaip vietą „*Be infrastruktūros*“ – su šiuo teiginiu sutiko 37,2 proc. visų respondentų, 24 proc. visų respondentų – „*Nei sutiko, nei nesutiko*“ su šiuo teiginiu. Pastarasis teiginys papildomas dar vienu teigiant, jog Nemuno sala „*Pilna šiukšlių*“ – su šiuo teiginiu nesutiko 51 respondentas (39,5 proc.), suabebojo įvertindami „*Nei sutinku/nei nesutinku*“ – 44 žmonės (34,1 proc. apklaustųjų). Paskutinis vertinimas buvo Nemuno upės prieigų. Tyrimo dalyvių buvo paprašyta įvertinti, ar sala yra tinkama vieta maudynėms. 21,7 proc. tyrimo dalyvių visiškai

¹⁵⁰ Lavrinec, Urbanistinė choreografija: kūnas, emocijos ir ritualai, op.cit., p. 64

¹⁵¹ Gehl, op.cit., p. 127

nesutiko su tuo („*Visiškai nesutinku*“), 33,3 proc. nesutiko su teiginiu („*Nesutinku*“), 27,1 proc. visų respondentų teiginio negalėjo įvertinti (pasirinko „*Nežinau/negaliu atsakyti*“).

Tyrimo dvyliktas klausimas leido kiekybinio tyrimo dalyviams išsakyti savo nuomone, „*Ko trūksta Nemuno salai, kaip šiuolaikiškai, kūrybingai viešajai miesto erdvei?*“. 89 (25,1 proc. visų respondentų) respondentai savo atsakymuose pažymėjo, jog šiai vietai trūksta tinkamos infrastruktūros, 66 tyrimo dalyviai (18,6 proc.) pažymėjo, jog vietą patrauklesnę padarytų įvairūs renginiai, festivaliai, parodos, akcijos. Iš atsakymo matoma, jog nemaža dalis respondentų džiugintų tvarkinga aplinka (11,6 proc. tyrimo dalyvių), vaikų žaidimų aikštelių (12,4 proc.) ir aktyviam sportui pritaikytos vietos (12,4 proc.). Visi respondentai atsakinėdami į šį klausimą turėjo galimybę pasirinkti 3 atsakymo variantus, 7 respondentai pasirinko atsakymą „*Kitą*“ nurodydami, jog sala kaip kūrybinga viešoji erdvė stokoja faunos. Pasak vieno kiekybinio tyrimo respondentų, saloje yra vietos tik žmogui, išvaikyti zuikiai, bebrai, sunaikintos paukščių perėjimo vietos. Vienas respondentas paminėjo, jog K. Mindaugo krantinė reiškiasi kaip psichologinis barjeras, kuris kliudo lankytis Nemuno saloje.

Tryliktas kiekybinio tyrimo klausimas buvo orientuotas sužinoti žmonių poziciją, jos aktyvumą, poreikį ir įsitraukimą kuriant Nemuno salos viešąją erdvę. Į klausimą „*Ar Jūs norėtumėte, kad Nemuno saloje būtų daugiau organizuojama renginių?*“ teigiamai („*Taip*“) atsakė 94 respondentai, tai yra 72,9 proc. visų tyrimo dalyvių, 4 dalyviai nesutiko su dar didesne renginių gausa šioje viešojoje erdvėje, 28 dalyviai, tai yra net 6- tadalis visų respondentų (21,7 proc.) atsakė nežinantys („*Nežinau*“), „*Kita*“ nurodė 3 dalyviai (2,3 proc.), įvardindami, jog tai jiems neaktualu, neturi nuomonės ir akcentuodami, jog Nemuno salą mėgsta pagyvenusio amžiaus žmonės, todėl šioje viešojoje vietoje viskas turi būti su saiku. Tolimesni klausimai, (14. *Kokio bobūdžio, temos renginių organizuojamų Nemuno saloje Jūs papildomai norėtumėte?*) leido įvardinti *flaneur* poreikius, sukonkretizuoti, kas šią miesto figūrą domina, kas skatina jos vaizduotę ir įtraukia. Paskutinis tyrimo klausimas tampa pasirenkamas respondentams, kurie į 13-tąjį klausimą atsakė neigiamai, nesutiko su papildomai saloje organizuojamais renginiais. Juo prašoma įvardinti priežastis, dėl kurių nepageidaujamos papildomos kūrybinės iniciatyvos miesto centriniame parke (15. *Dėl kokių priežasčių Jūs nenorite papildomai organizuojamų renginių Nemuno saloje?*)

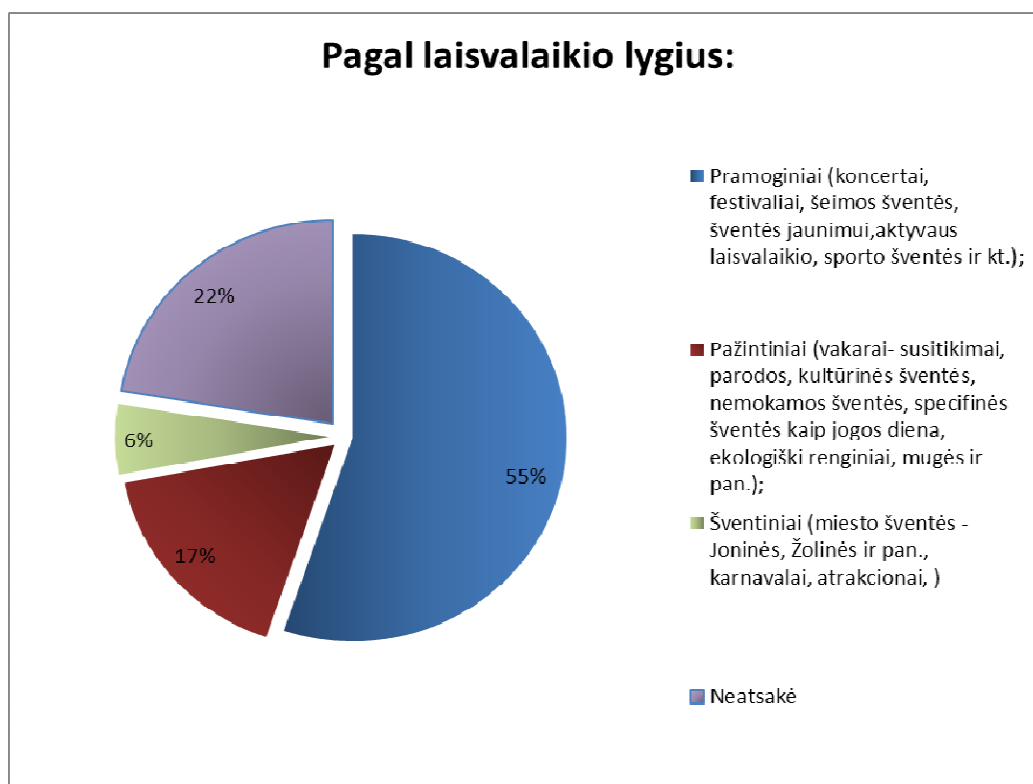
Kadangi 14-tas klausimas – atviro tipo, respondentų atsakymai grupuojami remiantis A. Paulavičiūtės knyga „Renginių organizavimo ABC“.¹⁵² Tyrimo dalyvių atsakymai

¹⁵² Paulavičiūtė Angelė, *Renginių organizavimo ABC*, "Ciklonas", 2002

skirstomi pagal pagal laisvalaikio lygius, pagal renginių pobūdį, pagal žmonių skaičių.
Rezultatai vaizduojami lentelėse ir diagramomis sekančiai:

Pagal laisvalaikio lygius:		Pavyzdžiai
Pramoginiai (koncertai, festivaliai, šeimos šventės, šventės jaunimui, aktyvaus laisvalaikio, sporto šventės ir kt.);	69	Jaunimui skirtų renginių, koncertų, šeimoms skirtų festivalių su rungtimis ir piknikais :) Miesto švenčių, didelių susibūrimo švenčių - festivalių, sveikatingumo akcijų kaip jogos dienos ir pan., Koncertu kino filmo peržiūrų po atviru dangum, Ekologinės šventės
Pažintiniai (vakarai- susitikimai, parodos, kultūrinės šventės, nemokamos šventės, specifinės šventės kaip jogos diena, ekologiški renginiai, mugės ir pan.);	21	Šeimų varžybų (kažkas panašaus kaip per Kauno maratoną buvo šeimų bėgimas), nemokamų koncertų po atviru dangumi (Kaunui tap pat reikėtų susikurti kokią unikalią tradicinę šventę kaip Kėdainiuose yra "Ledų šventė", kuri pritrauktų daug žmonių), koncertų, socialinių akcijų su meno priemonėmis (koks nudistų performansas), parodų po atviru dangumi, kino po atviru dangumi..., Meno renginių - teatro, muzikos...
Šventiniai (miesto šventės - Joninės, Žolinės ir pan., karnavalai, atrakcionai,)	7	Susijusiu Kauno miesto istorija, koncertu, festivaliu..., Joninės, Karaliaus Mindaugo karūnavimo ir kt. šventės vykstančios atviroje erdvėje, Vasaros renginiai gryname ore, pvz Joninės, festivaliai.
Neatsakė	28	

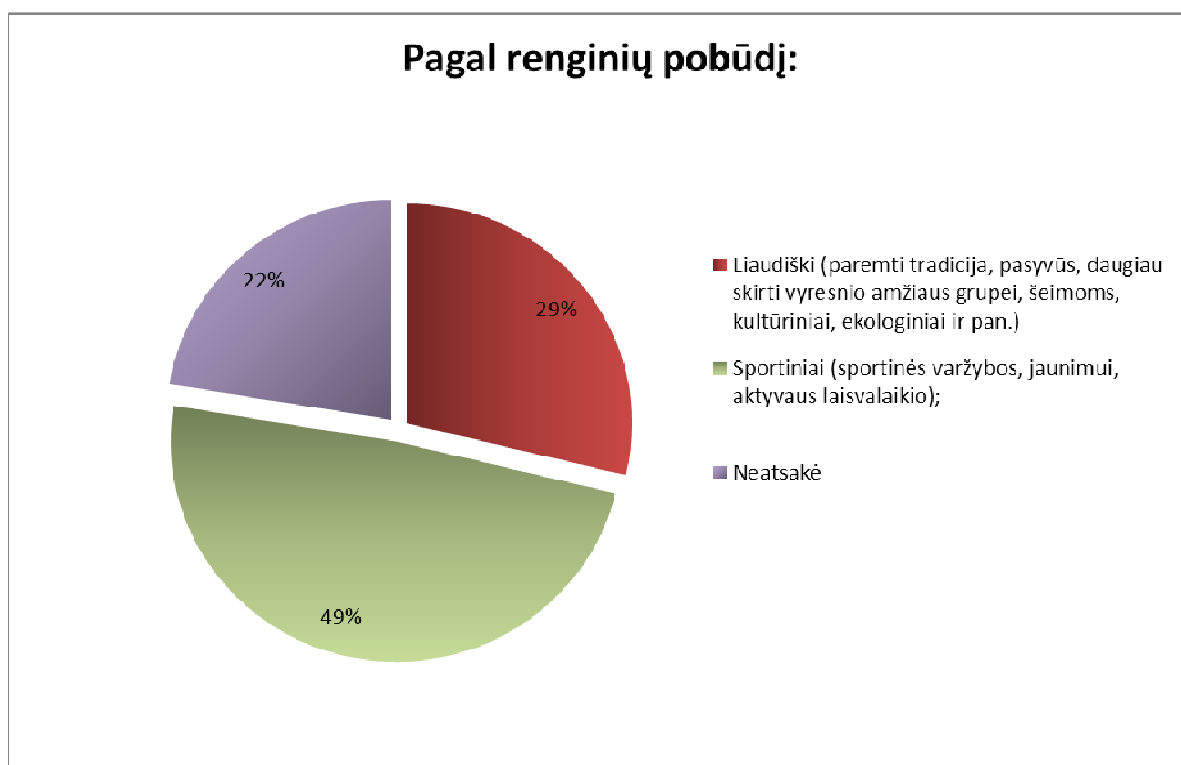
Kūrybinių iniciatyvų Nemuno saloje poreikis pagal laisvalaikio lygius statistika ir pavyzdžiai

Kūrybinių iniciatyvų Nemuno saloje poreikis pagal laisvalaikio lygius diagrama

Pagal renginių pobūdį:		Pavyzdžiai
Liaudiški (paremti tradicija, pasyvūs, daugiau skirti vyresnio amžiaus grupei, šeimoms, kultūriniai, ekologiniai ir pan.)	36	Vasaros renginiai gryname ore, pvz Jonines, festivaliai, Susijusiu Kauno miesto istorija, koncertu, festivaliu..., nekomercinių-kultūrinių, sportinių, pažintinių, Ne popsinių festivalių, po kurių sala lieka kaip nusiaubta mūšio zona, o kultūringų, ne perdėm masinių renginių. Čia gal ne į temą, bet saloj galėtų ir koks skulptūrų (dar geriau - interaktyvių!) parkas įsikurti:) Aka Kauno "Europos parkas"...
Sportiniai (sportinės varžybos, jaunimui, aktyvaus laisvalaikio);	61	Sporto užsiėmimų, nedidelių gyvo garso koncertų, seminarų lauke sveikos gyvensenos, psichologijos ir pan. temomis, Sporto, laisvalaikio, galbut kažkokio priminimo apie mūsų sportininkus (gal jiems skirtos alėjos), Žirgų sporto, aktyvių sporto renginių, jogos užsiėmimų, vaikams renginių(aitvarus leisti ir tt) ar kūrybiškai kažką veikti.
Neatsakė	28	

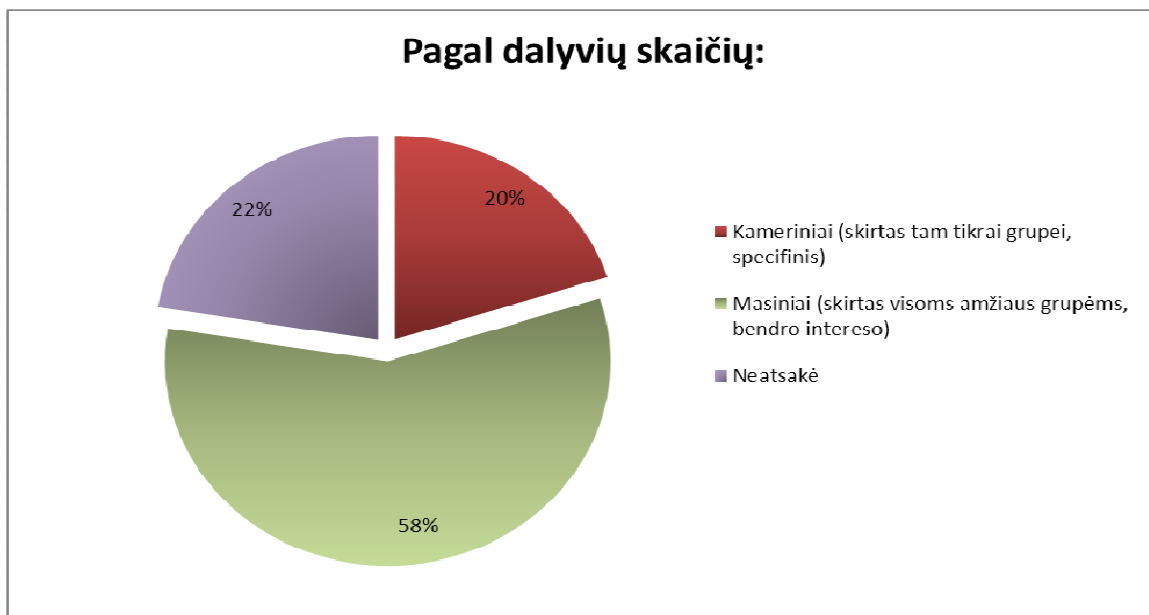
Kūrybinių iniciatyvų Nemuno saloje poreikis pagal renginių pobūdį statistika ir pavyzdžiai

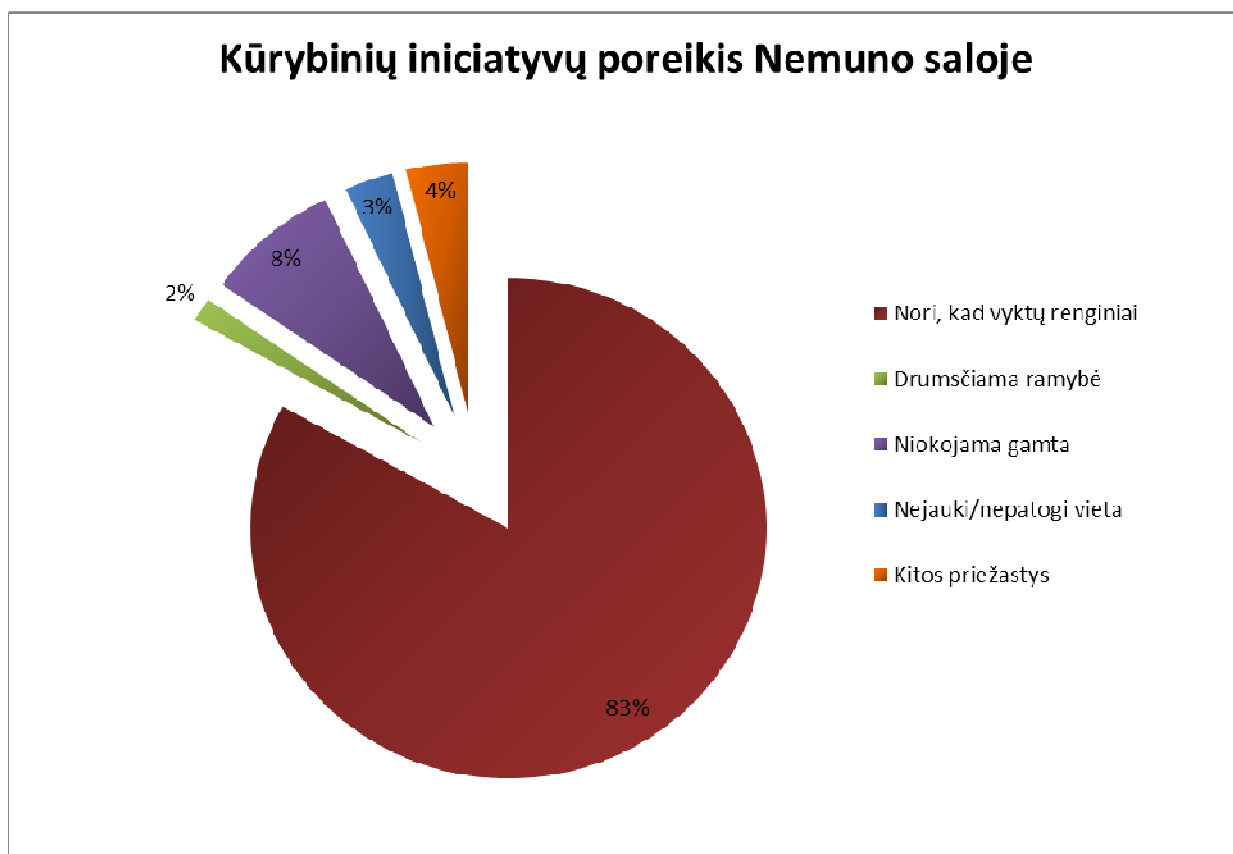
Kūrybinių iniciatyvų Nemuno saloje poreikis pagal renginių pobūdį diagrama

Pagal dalyvių skaičių:		Pavyzdžiai
Kameriniai (skirtas tam tikrai grupei, specifinis)	25	Ekologinių renginių, Meno projektai: koncertai, muzikos, sveikos gyvensenos festivaliai, workshopai, alternatyvūs renginiai
Masiniai (skirtas visoms amžiaus grupėms, bendro intereso)	72	Tinka patys įvairiausi variantai, Skirtų sportui, sveikatai, Apskritai daugiau renginių. Daugiau skirtų šeimai,
Neatsakė	28	

Kūrybinių iniciatyvų Nemuno saloje poreikis pagal renginyje dalyvaujančių žmonių skaičių statistika ir pavyzdžiai

Kūrybinių iniciatyvų Nemuno saloje poreikis pagal renginyje dalyvaujančių žmonių skaičių diagrama

Kūrybinių iniciatyvų poreikis Nemuno saloje

Kiekybinio tyrimo apibendrinimą galima pradėti apibūdinant tyrimo respondentus. Nors tyrimo imtis pakankamai nedidelė (130 respondentų), tačiau į pastarąjį aktyviau įsitraukė 19-30 m. amžiaus grupės moterys. Kadangi tyrimo dalyviai, turintys aukštąjį išsilavinimą ir yra dirbantys asmenys, galima daryti prielaidą, jog tai socialiai ir kultūriškai aktyvūs miesto gyventojai.

Tiesiogiai su Nemuno sala susijusių klausimų atsakymai byloja apie masinius renginius mėgstančią, reklaminių kampanijų įtakotą miesto figūrą. Pagal tyrimo statistiką, miesto šventės ar kiti, silpnesnę informacinę sklaidą turėję renginiai, sulaukė mažesnio lankytojų dėmesio ir įsitraukimo. Nemažai respondentų kaip vieną iš apsilankymo Nemuno saloje priežasčių yra įvardinę „Žalgirio“ arenos renginius. Galima daryti prielaidą, jog „Žalgirio“ arena - vienas traukos centrų, skatinantis retai Nemuno saloje besilankančių žmonių srautus. Iš statistikos galima spręsti apie respondentų menkai žinomą Nemuno salos istorinę raidą ir pokyčius.

Teorinėje dalyje darytos prielaidos, apie psichologinį ar fizinį barjerą lankytis Nemuno saloje, buvo paneigtos. Pasitvirtino viena pozicija, jog Nemuno salos parkas stokoja infrastruktūros. Norą lankytis Nemuno saloje, pasak respondentų, skatintų įvairūs renginiai ir suformuotos tinkamos vietos aktyviam sportui ir šeimos pramogoms. Respondentai kaip pavyzdžius pateikė renginius, kurių temos vyravo nuo ekologinių, nekomercinių renginių iki festivalių, sporto renginių, kačių, šunų parodų, žirgų konkūrų ir kt. Nepaisant visų kūrybingų iniciatyvų, statistika parodo, jog apie šeštadalis kiekybiniame tyrime dalyvavusių respondentų pasyviai reagavo į atvirus anketos klausimus, neatsakydami į užduodamą klausimą. Galima daryti prielaidą, jog tai byloja silpną visuomenės įsitraukimą į bet kokius bendruomeniškus veiksmus. Pagal kiekybinio tyrimo rezultatus, Nemuno saloje organizuojamų renginių poreikis - pramoginiai renginiai sporto tema.

4.3. Kokybinis tyrimas, specialistų apklausa

Kokybiniam tyrimui atlikti pasirinktas pusiau struktūrizuoto interviu metodas, kuris leido atsirinkti skirtingų specializacijų miesto lyderius ir pažvelgti į viešosios erdvės suvokimą, jos kūrimą, privalumus, trūkumus, galimas gresmes ar naujas kūrybingas vizijas iš įvairių pozicijų.

Interviu buvo atrinkti 6 informantai:

- Architektas Gintaras Balčytis - KTU Statybos ir architektūros fakulteto Architektūros ir kraštotvarkos katedros docentas, Lietuvos architektų sąjungos (LAS) narys, 2013 metais Kaune vykusio architektūros festivalio KAFė organizatorius.

- Ina Pukelytė - Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakulteto dekanė, teatrologijos katedros docentė. Yra dalyvavusi Lietuvos Respublikos Prezidentės sudarytoje darbo grupėje kultūros politikos kaitos gairėms ruošti, ekologinių iniciatyvų autorė, 2013 m. turėjusi tiesioginį ryšį su Nemuno salos erdve, organizuojant festivalį „Grynparkas“,
- Povilas Mačiulis – Visuomeninės organizacijos „Vieningas Kaunas“ direktorius; VšĮ „Tavo pramogos“ direktorius; asociacijos „Laisvės alėjos bendruomenė“ direktorius; UAB „Kauno saulėtekis“ rinkodaros vadovas. Nuo 2011 m. Kauno miesto savivaldybės mero pavaduotojas.
- Artūras Bulota – Vytauto Didžiojo universiteto absolventas, reklamos specialistas, pastaruosius septynerius metus aktyviai dirbantis kurdamas įvaizdžius ir pardavimų kampanijas. Reklamos *strategy, artwork & digital inventions* agentūros „Būro“ įkūrėjas, *co-working* erdvės „Sandėlis“ bendraautorius.
- Daiva Morkūnaitė Šmitienė – Kauno savivaldybės kultūros ir meno skyriaus direktorė. Ji yra atsakinga už Kultūros ir meno poskyrio veiklos planavimą, organizavimą ir kontroliavimą, Kauno miesto švenčių koordinatorė.
- Vytenis Jakas – Kauno menininkas, studijuojantis VDA KI magistrantūroje, labiau žinomas kaip daugelio meninių provokacijų Kauno mieste autorius. Vieni iš matomiausių jo darbų – I. Kanto gatvėje esanti tvora - "Fortepionas", Gėlių kalnas Nemuno saloje ir kiti. Nemuno salos valymo periodu yra surengęs socialinio meno akciją.

Visi interviu surinkti informantams išsiunčiant oficialaus pobūdžio klausiamąjį laišką ir konkrečiai susitarus susitikimo laiką. Visą tai buvo atlikta tarp balandžio 10 ir 26 dienos. Kadangi interviu yra pusiau struktūruoto pobūdžio, jo metu pateikti pagrindiniai 5 klausimai buvo papildomi.

Kokybinio tyrimo dalyviai darbo autorės yra traktuojami miesto aktyvistais, kurie tapatinami su situacionistais.¹⁵³ Pastarieji siekia išsilaisvinti iš suvokimo schemų, ribojančių miesto patyrimą ir stengiasi kurti situacijas, keičiančias miesto aplinkos suvokimą konstravimo metodu pasirikdami dreifavimą (*derive*). Situacionistai praktikuoja psichogeografiją, atlikdami sąmoningą arba nesąmoningą organizuotos miesto aplinkos poveikio individo emocijoms ir elgesiui tyrimą. *Dreifiodami* mieste, jie nesiekia asmeninio miesto patyrimo fiksavimo, tačiau žvalgosi siekdami pakeisti miestą, kurdami naują iniciatyvą išsklaidančią kasdienybės nuobodulį.

¹⁵³ Lavrinec, Jekaterina, Urbanistinė choreografija: kūnas, emocijos ir ritualai, In: *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 2011, t. 19, nr. 1, p.65, [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą: <http://laimikis.lt/wp-content/uploads/2012/05/Lavrinec-2011-Urbanistine-choreografija-kunas-emocijos-ritualai.pdf>.

Interviu klausimai buvo formuojami remiantis teorine darbo dalimi. Pagrindiniais klausimais buvo siekiama išsiaiškinti informantų viešosios erdvės suvokimas, jų pastabumas vertinant Kauno miesto viešąsias erdves, taip pat Nemuno salos viešosios erdvės būklę. Bendru požiūriu, visi kokybio tyrimo metu paimti interviu pavyko sklandžiai, informantai jautėsi jaukiai, kai kurie iš jų į klausimus atsakinėjo ne itin tinkamoje interviu aplinkoje (lauke, skambant muzikai, vykstant techniniams darbams, kabinete, kur žaidė vaikas), tačiau analizuojant atsakymus, nebuvo jaučiama aplinkos daroma įtaka informantų atsakymams.

Viešosios erdvės suvokimas. Kokia ji yra, kiek ji yra svarbi žmogui buvo minėta teorinėje dalyje architekto K. Pempės. Pasak jo, viešoji erdvė yra tokia pat svarbi ir būtina kaip gyvenamasis plotas. Šiuo atveju, bandant išsiaiškinti kiekvieno informanto sąryšį ir viešosios erdvės suvokimą susiduriama su skirtingais, bet tuo pačiu ir panašiais viešosios erdvės sąvokos supratimais. Informantų atsakymai variavo nuo konstruktyvių, aiškių viešosios erdvės apibūdinimų iki organiškų, labai paprastų. Viešoji erdvė įvardinama kaip erdvė priklausanti visai bendruomenei, gyvenančiai ar veikiančiai vienoje ar kitoje vietoje mieste ar kaime, kurioje susiduria įvairūs konfliktai ir interesai ir kuri nepriklauso niekam ir tuo pačiu priklauso visiems. Visi informantai vieningai sutiko, jog viešoji erdvė mieste yra svarbi miesto sudedamoji dalis, skirta žmonių laisvalaikiui.

Kauno viešosios erdvės. Kauno miestas, kuris pakankamai turtingas savo istorija, tiek Kauno viešosios erdvės – turi stiprų energetinį ir kultūrinį krūvį, bet jų forma neatitinka turinio. Prieš nagrinėjant Kauno miesto viešųjų erdvių būklę, reikėtų jas suskirstyti. Remiantis Gintaru Balčyčiu, viešosios erdvės skirstomos į artikuluotas, tokias kaip Laisvės alėja, Rotušės aikštė ir neartikuluotas, kaip Ažuolyno parkas, Nemuno sala ir dalinai Santakos parkas. Kadangi nėra vienos apibendrinančios sąvokos, kas yra viešoji erdvė ir kas ją padaro viešąją, todėl jos vertinimas ir suvokimas skiriasi net pačių miesto lyderių.

Kalbant apie gamtines neartikuluotas erdves tyrime susiduriama su informantų nuomonių skirtumu. Čia išryškėja gamtai neabejingų ir racionalių požiūriu pasižyminčių informantų požiūris. Gintaras Balčytis tokias erdves vertina pakankamai neblogai, argumentuodamas, kad jos sutvarkytos. Kiek kritiškesnės nuomonės Povilas Mačiulis, teigdamas, kad kol kas Kauno parkams dėmesys turėtų būti didesnis. Su šia pozicija sutinka ir menininkas Vytenis Jakas, antrindamas Povilui ir pridėdamas, jog tvarkant parkus svarbu juos pritaikyti ne tik žmogui, bet ir ten esančiai faunai.

Šiuo atveju kalbėdami apie Kauno viešųjų erdvių būklę, artikuluotas miesto viešąsias erdves išskyrė Artūras Bulota ir savivaldybės atstovė Daiva Morkūnaitė-Šmitienė. Drąsiai imdamasis kūrybinių projektų mieste, kūrybinės erdvės „Sandėlis“ vadovas pastebi, jog po truputi miesto viešosios erdvės atsigauja, jų daugėja, jos tampa dinamiškos, o pats

miestas tampa gyvas funkcionuojantis organizmas. Galima pabrėžti tai, jog viešosios erdvės pasak informantų yra kultūriškai aktyvios - organizuojama nemažai renginių ir įvairių iniciatyvų, kuriasi naujos kultūrinės erdvės. Jos tampa tarsi nauju *dirgikliu* pokyčiams mieste. Šiuo aspektu aktyvi ir miesto administracija – pasak Daivos Morkūnaitės – Šmitienės, Kauno miesto savivaldybė turi didžiausią išlaikomų meno kolektyvų skaičių ir dalinio finansavimo programų įvairovę.

Nemuno salos viešosios erdvės potencialas. Teorinėje dalyje, remiantis T. Grunskio kai kuriomis miesto viešųjų erdvių planavimo prielaidomis, Nemuno sala vertinta kaip amorfiškos struktūros miesto dėmuo. Ši prielaida paneigiama atlikus tyrimą. Pasak Gintaro Balčyčio, iki „Akropolio“ ir Žalgirio“ arenos atsiradimo, sala kaip ir daugelis Kauno pakrančių buvo laikomas kaip tam tikras *žalias* plotas funkciškai visiškai neaktualus miestui. Atsiradus dviems ekonominiams gigantams, sala tapo dalinai urbanizuota, o jos parkas įgavo rekreacinės erdvės funkciją, kurios potencialas priklauso nuo miesto planavimo strategijos. Šiuo atveju didžiausią įtaką Nemuno salos funkcijai turi Žemosios Fredos užstatymo planai Kauno bendrojo plano strategijose.

Pastebima dar viena problema, įtakojanti viešųjų erdvių tuo pačiu ir Nemuno salos potencialą. Pasak Inos Pukelytės, kritinės žmonių masės besilankančios mieste trūkumas. Galimybė rinktis – produktą, pramogą, tam tikrą malonumą visuomet žmones veikia teigiamai. Dėl tos priežasties Nemuno salą, kaip potencialią vietą kurti naujiems verslo produktams, apsvarstė ir miesto administracija. Pasak Povilo Mačiulio, idėjų buvo įvairiausių – nuo atskiros zonos be mokesčių, kurioje kuriasi tam tikros verslo įmonės, dangoraižių statymo, bankų perkeltimo iki teritorijos, į kurią kontroliuojamas įvažiavimas ir išvažiavimas ir pan. Neapsisprendus, kas turėtų rasti Nemuno saloje, buvo suorganizuotas urbanistų idėjų konkursas. Pirmą vietą laimėjo Šarūno Kiaunės projektas, kuris Nemuno salą traktavo kaip tam tikrą laisvalaikio ir pramogų oazę, kurioje yra nerekomenduojami didelio tūrio pastatai, orientuojamasi į gamtos ir pramogų sinergiją. Galima daryti prielaidą, jei panašaus pobūdžio idėjos būtų įgyvendintos, galbūt Nemuno sala kaip viešoji erdvė susilauktų didesnio, jei ne parko lankytojų, bent jau verslininkų, dėmesio. Ekonomiškai stabili, lankoma žmonių ir aktyvi erdvė, ar rami, prabangi erdvė, kurią atranda tik tie, kas nori, kas ieško ramybės? Ar kurti ekonomiškai stabilias sistemas yra tas kelias, kuriuo kauniečiai norėtų eiti? Pastarąjį klausimą, pasak Inos Pukelytės, turėtų užduoti kiekvienas Kaune gyvenantis žmogus. Vienu ar kitu atveju visi tyrime dalyvavę informantai, atsakinėję į užduotus klausimus, į Nemuno salą žvelgė per savo individualaus kūrybiškumo prizmę.

Kūrybiškumo samprata ir Nemuno sala. Dauguma informantų kūrybiškumą apibūdino kaip gyvenimo būdą, kaip paieškas gyventi kitaip, įdomiai, sąmojingai.

Kūrybiškumas neatsiejamas ir nuo idėjų ir jų generavimo bei įgyvendinimo. Pasak informantų, jis yra labai įvairus ir priklauso nuo iniciatyvos, kurios gali būti originalios ir apgalvotos, įtraukiančios, tačiau yra ir pakankamai banalių ir neįdomių ar viešąją erdvę žalojančių iniciatyvų. Kūrybiškumas, priklausomai nuo idėjų generuojančių asmenų skaičiaus, gali būti skirtomas į kolektyvinį arba asmeninį kūrybiškumą ir siekio - asmeninius ar visuomenės poreikius tenkinantis kūrybiškumas. Jis taip pat pakankamai susijęs su sąmoju. Daugelis informantų paminėjo, jog kūrybiška asmenybė dažniausiai yra sąmojinga ir atsakinga. Pastebėta, kad į paprastus klausimus informantai atsakinėjo ne sąvokomis, bet per asmenines (profesines) patirtis, pavyzdžius.

Šiuo atveju Daiva Morkūnaitė – Šmitienė vertino Nemuno saloje vykusias kūrybiškas iniciatyvas - koncertus ir kitokio pobūdžio renginius. Meno skyriaus direktorė salą įvertino kaip pakankamai gerą vietą, ypatingai komerciniams renginiams. Povilas Mačiulis taip pat pateikė keletą komercinių idėjų pasakodamas apie 2009 metų Nemuno salos idėjų konkursą. Urbanistines vietos planavimo idėjos konkurso organizatoriams pasirodžiusios per daug kūrybiškos. Miesto valdžios atstovai, kurių kūrybiškumas, pasak C. Landry miestų teorijos daugiausiai vadovaujasi institucinių racionalumu, siekia stabilumo ir rentabilumo. Kaip minėta ilgą laiką ši centrinė miesto viešoji erdvė nebuvo aktuali miesto administracijai dėl savo neaiškios funkcijos. Jai įgijus miesto parko – rekreacinę funkciją, tyrimas parodė, jog ją vis dar sudėtingą vertinti kaip atskirą miesto elementą, taip pat susieti su kitomis miesto vystymosi strategijomis. Pasak informanto Artūro Bulotos, tik vieta, kurianti savo atskirą ekonominį ar socialinį srautą ir galinti funkcionuoti atskirai, galėtų būti vertinama. Sudėtinga iš vieno šios erdvės elemento ar iniciatyvos spręsti apie bendrą erdvę kaip funkcionuojančią sistemą.

Pasak architekto G. Balčyčio, vieną iš kūrybiškumo apraiškų jis įvardino mintį Nemuno saloje statyti areną, kartu retoriškai svarstydamas kaip tokį kūrybiškumą reikėtų vertinti.

Laikinas kūrybiškumo iniciatyvas buvo įgyvendinę Ina Pukelytė ir Vytenis Jakas. Ina Pukelytė, asmeniškai susidūrusi su kūrybinės iniciatyvos adaptavimu Nemuno saloje, pastarąją įvertino kaip natūralią, dirbtinai nesukurta vietą, esančią miesto centre. Kadangi festivalio tema buvo susijusi su ekologija, renginio vieta pasirinkta sąmoningai. Vienas iš festivalio organizatorių norų buvo šią viešąją erdvę tinkamai reprezentuoti ir atkreipti į ją visuomenės dėmesį, parodyti, jog Kaunas turi tikrai labai gerą ir ekologišką erdvę. Analizuojant informantės pasakojimą, galima daryti išvadą, jog tokio pobūdžio laikina, natūralioje erdvėje inicijuota veikla, ne tik reprezentavo miesto centrinį parką, bet ir įtraukė miesto visuomenę. Po renginio, pasak Inos, buvo džiugu klausytis žmonių, kurie teigė, kad

renginys pakeitė buvusį Nemuno salos įvaizdį. Retai lankydamiesi žmonės buvo susidarę netvarkingos, apleistos, neprižiūrėtos viešosios erdvės įspūdį. Interviu metu taip pat paaiškėjo, jog pagrindinis sunkumas organizuojant panašaus pobūdžio iniciatyvas tampa Nemuno salos plotas ir infrastruktūra. Nepaisant to, didžiausiu meniniu iššūkiu tampa pastangos vienu metu suvaldyti visą erdvę ir išryškinti detales.

Meno akcijas Nemuno saloje buvo surengęs ir menininkas Vytenis Jakas. Pasak jo, dirbtinai kuriama poilsio aplinka, byloja apie menką natūralios gamtos teigiamų savybių išmanymą. Menininko tikslas – socialiai angažuoti meno išraiškos. Po pakrančių valymo darbų Nemuno saloje paliktas šiukšles autorius *įmenino*. Tokia meno rūšis buvo pasirinkta siekiant atkreipti dėmesį į užterštos aplinkos problemą. Ir tai veikė. Saloje surinkęs visus butelius, jis nudažė Lietuvos vėliavos spalvomis ir pakabino ant saloje esančių medžių su aliuzija į lietuviškumą, kurį galima buvo interpretuoti įvairiai. Šis poelgis sulaukė atgarsio – buteliai po kurio laiko buvo nukabinti, skulptūros surinktos. Aktyvistas teigė, jog viena mergina esant jo skulptūrom mėgusi ateiti į Nemuno salą, paskaityti. Galima daryti išvadą, jog toks neformalus bendravimas su žmonėmis, dėmesio rodymas, leidžia jaustis saugiam, mylimam ir laukiamam tam tikroje viešojoje vietoje. Erdvė tarsi tampa bendruomeniška ir, pagal Cr. Landry miesto teoriją, kūrybiška bei skatinanti kūrybiškumą. Kalbant apie kūrybines iniciatyvas Nemuno saloje, socialiai aktyvaus menininkas nesuvokia deklaratyvių užrašų ar ilgalaikio meno išraiškų. Pasak jo, tai yra įgyvendinama nemąstant apie tolesnį tokių veiksmų rezultatą. Menininkas teigia, jog kūrybinės iniciatyvos turėtų būti įvairios – ir spontaniškos, ir suderintos su miesto valdžia, bet trumpalaikės, nuolat kintančios. Interviu su Vyteniu Jaku aiškėja pagrindinis Nemuno salos problemos sprendimas. Socialiai aktyvaus meno šalininkas apgailestauja, jog Lietuvoje visuomenė ir valdžios institucijos nesupranta trumpalaikių meninių intervencijų veiksmingumo. Šiuolaikinė visuomenė dažniausiai suvokia tam tikrą monumentą, tačiau jiems dar trūksta žinių apie žmogaus sukurto vietos tapatumo ženklus. Be abejonės, čia didelę įtaką turi ir miestą administruojantys asmenys. Pastarieji didesnę dalį dėmesio skirdami miesto viešosioms erdvėms, gerindami jų fizinę būklę, rodytų dėmesį ne tik miestui, bet ir žmogui. Tik tokiu būdu žmogus jaustųsi saugus, laukiamas, gerbiamas viešojoje erdvėje. Toks požiūris skatintų pagarbą kitiems, atsakomybės už savo veiksmus ir dėmesį aplinkai. Taip būtų prisidedama prie visuomenės neformalaus ugdymo. Tokią bendravimo formą (darbas su vietine bendruomene) pasirinkęs Vytenis Jakas Nemuno saloje dirbo su keliomis vyresnio amžiaus moterimis, apsodino saloje esančią kalną. Pasak aktyvisto, Nemuno sala – vieta, kur galima atsiriboti nuo vartojimo kultūros.

Vietos tapatumas ir įvaizdis. Dar viena iš galimų visuomenės edukacinių priemonių yra vietos įvaizdžio kūrimas. Šiandien dėl geresnio įvaizdžio miestai stipriai konkuruoja

tarpusavyje, tačiau Kaunas šiuo aspektu atsilieka. Atsinaujinanti aplinka priklauso ne tik nuo fizinės aplinkos kitimo, bet ir nuo žmogiškosios sąmonės, skatinamos idėjos ir atsakomybe už savo aplinką. Kultūra ir menas skatina saviraišką, pasitikėjimą, savimone, todėl viešosiose erdvėse inicijuojamos kūrybiškos veiklos ne tik kuria nesąmoningą domėjimąsi, bet ir ugdo visuomenę, o smalsumas ir neatsakyti klausimai įtraukia. Sudominti, paskatinti kūrybiškumą geba tik sukurtas vietos įvaizdis. Nors dauguma architektų, miesto teoretikų prieštarauja dirbtiniam vietos tapatybės kūrimui, tačiau pastebima, kad tokią idėją vis dažniau palaiko ir netgi laiko būtina miesto valdžios atstovai ir reklamos specialistai. Daugelis Europos ir pasaulio miestų buvo sukurti, tai yra kalbant tiek fizinę aplinką, tiek apie pačio miesto įvaizdį. Tyrime vietos *branding'as* apibūdinamas kaip sufleris, nukreipiantis vietos ar miesto lankytoją tinkama linkme, parodantis, į ką reikia atkreipti dėmesį. Kalbant apie vietos įvaizdį svarbu paminėti, jog jis turi būti kuriamas atsižvelgiant į bendrą miesto kontekstą, tik tokiu būdu jis veiks. Tyrimo metu, paprašytas įvertinti Kauno miesto įvaizdį, reklamos specialistas Artūras „Kaunas dalinasi“ įvaizdį vertino kritiškai, teigdamas, jog tai visiškai neatitinka miesto realijos ir dėl tos priežasties šis įvaizdis neveikia. Interviu metu, informantai kalbėdami apie vietos tapatybę, ją siejo su mieste gyvenančių žmonių požiūriu ir būdo bruožais. Kaune gyvenantys žmonės - individualistai, ne tokie atviri, kiek konservatoriški. Atsargiai miestiečių įpročius buvo linkęs vertinti ir Povilas Mačiulis. Pasak jo, Kaune dažnai pasiūlant kažkokią naują idėją, galima sulaukti ir neigiamo atsakymo, tačiau to nereikėtų vertinti asmeniškai. Kalbant apie miestą, konkrečiau apie Nemuno salą, informantai pabrėžė, jog kad ir kokiomis priemonėmis būtų kuriamas Nemuno salos tapatumas, svarbu koncentruotis ne tik į Kauno miesto gyventojų poreikius, bet vietą pritaikyti ir turistui.

Nemuno salos problema ir jos sprendimai. Analizuojant Nemuno salą, kaip probleminę vietą, apie ją galima kalbėti skirtingais aspektais. Vietos tvarkymo požiūriu dauguma informantų vieningai sutiko, jog ten trūksta geresnės infrastruktūros. Pasak Vytenio Jako, be papildomų suoliukų, šiukšliadėžių, apšvietimo sistemų, galėtų atsirasti ir geriamo vandens vietos. Ina Pukelytė antrina, jog saloje atsiradus vaikų žaidimų aikštelėms, vietų jaunimui, šeimoms, maudynėms pritaikytų vietų, visą tai padidintų žmonių srautą. Reziumuojant saloje pirma svarbu įrengti tam tikrus, minimalius žmonių poreikius tenkinančius objektus, o vėliau pagalvoti apie kūrybiškesnius sumanymus, skatinančius žmonių smalsumą. Apibūdindama salą kaip pramogoms skirtą vietą, savivaldybės atstovė Daiva Morkūnaitė-Šmitienė teigia, jog sala yra pakankamai sudėtinga vieta renginių technikos transportavimo prasme, bet tinkama vieta masiniams renginiams, kur susirenka labai daug žmonių. Kaip viena iš geriausių renginių sprendimų buvo paminėta Napoleono mūšio inscenizacija. Renginiai, nereikalaujantys gausios papildomos elektrifikacijos ar

infrastruktūros šioje vietoje organizuojami lengviausiai. Tokie renginiai dažniausiai turėtų būti orientuoti į dvasinį žmogaus tobulėjimą, o jų temos - nuo ekologijos, etnologijos iki papročių pristatymo, tarptautinių papročių pristatymo ir kt. Pasiūlyti informantų kūrybiniai sprendimai kito nuo performansų, instaliacijų vakarų, naktinių parodų pavyzdžių iki gamtos ir technologijos *žaidimų*. Ekologijai neabejinga „Grynparko“ vadovė akcentuodama naujų technologijų vystymosi spartą ir Kauną, kaip pakankamai technologišką miestą, svarstė apie technologinius sprendimus, gebančius neformaliai ugdyti vaikus, parodyti kaip veikia tam tikri biologiniai procesai ir pan.

Daugelio informantų nuomone, sala yra tvarkinga miesto *žalioji* zona, stokojanti koncepcijos. Kadangi viskas vyksta planavimo etape daug diskutuojama, analizuojama, tačiau nėra konkretizuojama ir trūksta galutinio sprendimo. Šioje situacijoje pastebimas bendras Kauno miesto pasyvumas, konkurencingumo trūkumas, siekis pabrėžti savo gerąsias puses. Pagrindinė problema, pasak architekto Gintaro Balčyčio, pilietiškumo, bendruomeniškumo stoka ir prastas miesto administravimas. Kalbant apie Nemuno salą, architektas pabrėžia, jog pirma ypač svarbu stabilus ekonominis *pagrindas*, aiški vietos koncepcija ir plėtros vizija. Tik esant tvirtam *pagrindui*, randasi visos meninės priemonės, padedančios kurti atraktyvesnę ir malonesnę viešąją erdvę, o dabartinė situacija – atvirkštinė, meninėmis priemonėmis stengiamasi pagerinti vietos ekonominę situaciją. Pasak Gintaro Balčyčio, saloje vykstantys įvairios kūrybinės, meninės iniciatyvos yra daugiau dirgiklis, inicijuojantis tolimesnius veiksmus.

Interviu atsakymai pagrindžia vyraujančią visuomenės baimės, nepasitikėjimo būseną, idėjų laikinumą. Informantai, vertindami kauniečius ar bendrai visus lietuvius, teigia, jog tai nėra miesto žmonės. Istoriniai įvykiai tokie kaip Kauno laikinosios sostinės laikotarpis, sovietinė okupacija, smarkiai pakeitė ir pačių žmonių miesto, viešųjų erdvių suvokimą. Tuo tarpu Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, atsivėrus platesnėms galimybėms keliauti ir plėsti akiratį, nesąmoningai ji lyginama su užsienio šalimis. Čia vyrauja visiškai kitokie viešųjų erdvių lankymo, *naudojimo* įpročiai. Natūraliai pastebimi skirtumai, o teigiama patirtį aktyvių miesto lyderių stengiamasi pritaikyti Lietuvoje. Tyrimo metu daroma prielaida, jog dėl skirtingo viešųjų erdvių panaudojimo suvokimo, Kauno ir kitų Lietuvos miestų viešosios erdvės rodosi *deaktyvuotos* ir problematiškos.

Kokybinio tyrimo apibendrinimas. Analizuojant kokybinio tyrimo atsakymus surinktus interviu metu, galima teigti, jog daugelis respondentų akcentavo Nemuno salą kaip patogią, natūralią miesto viešąją erdvę, kurioje galimos įvairaus pobūdžio kūrybinės iniciatyvos. Pastarųjų adaptavimas saloje priklauso nuo jų pobūdžio. Tinkamos ir teigiamai vertinamos iniciatyvos, nežalojančios gamtos, daugiau susijusios su miesto istorijos,

etnologijos, ekologijos temų reprezentavimui. Pasiūlytos gamtos ir technologijos, aktyvaus nežalojančio gamtos laisvalaikio idėjos. Analizuotos Kauno visuomenės pasyvumo, įsitraukimo, bendravimo, viešųjų erdvių *naudojimo* įgūdžių stoka, miesto administravimo problemos. Ieškoti problemų sprendimo būdai.

4.4. Tyrimo apibendrinimas

1. Teorinėje dalyje Nemuno sala buvo traktuojama kaip deaktyvuota viešoji miesto erdvė. Darbo tyrimo metu buvo aiškinamasi pagrindinės vietos deaktyvacijos priežastys. Jos teorinėje dalyje buvo įvardintos kaip geografinės, fizinės viešosios miesto erdvės problemos. Laikyta, jog psichologinį barjerą lankytis nagrinėjamoje miesto vietoje kuria neatraktyvi, pasyvi Nemuno salos *vieta*. Atlikus tyrimą buvo paneigtos teorinėje dalyje iškeltos prielaidos apie Nemuno salą kaip istorinio konteksto veikiamą ir negatyvų įvaizdį turinčią erdvę.

2. Kiekybinio tyrimo metu buvo apibūdinta Nemuno salą lankanti miesto figūra. Tai jauno amžiaus (19-30m.) aukštąjį išsilavinimą turintis ir dirbantis Kauno miesto gyventojas, mėgstantis masinius renginius. Nemuno sala, jo požiūriu, miesto parkas su ekonominiu „Žalgirio“ arenos traukos centru, gebančiu pasiūlyti pramogas ir kitaip sudominti. Jis skatina retai Nemuno saloje besilankančių žmonių srautus. Iš statistikos duomenų, gautų kiekybio tyrimo metu, norą lankytis Nemuno saloje, pasak respondentų, skatintų įvairūs renginiai ir suformuotos tinkamos vietos aktyviam sportui ir šeimos pramogoms. Verta paminėti, jog šeštadalis kiekybiniame tyrime dalyvavusių respondentų pasyviai reagavo į atvirus anketos klausimus, neatsakydami į užduodamą klausimą. Galima daryti prielaidą, jog tai bylojimą silpną visuomenės įsitraukimą į bet kokius bendruomeniškus veiksmus. Pagal kiekybinio tyrimo rezultatus, Nemuno saloje organizuojamų renginių poreikis - pramoginiai renginiai sporto tema.

3. Kiekybinio tyrimo metu nustatytos Nemuno salos kaip *vietos* problemos, įvardinamos kaip menkai išvystyta infrastruktūra, koncepcijos, planavimo perspektyvų stoka, visuomenę įtraukiančių ir kartu viešąją erdvę aktyvinančių veiklų trūkumas. Kalbant apie konkrečią viešąją erdvę, jos vertinimas neatsiejamas nuo bendro viso miesto įvertinimo. Analizuojant Kauno miestą, vyrauja miesto mažėjimo tendencija. Žmonių migracija, mirštamumas mažina mieste esančių žmonių skaičių. Taip pat aiškiai įvardinamas visuomenės pasyvumas, žinių, įgūdžių, kaip naudotis viešąja erdve, stoka.

4. Aiškių miesto viešųjų erdvių strategijos nebuvimas kelia nežinią ir baimę. Šiuo atveju pasirenkamas pasyvus stebėjimas. Tai įvardinama dar viena - miesto administracijos problema. Stebėjimas, analizavimas puikus miesto ekonominės, socialinės, kultūrinės situacijos ir jos tarpusavio sąveikų išmanymas leis miesto administracijai drąsiai priimti ryžtingus sprendimus ir siekti konkurencingumo.

5. Darbo tyrimo rezultatai parodė, jog svarbus požiūris ir dėmesys žmogui. Nors daugelio kokybinio tyrimo informantų kalbėjo apie miesto administravimo ir visuomenės problemas, siūlė įvairiausių viešosios vietos *aktyvacijos* būdų, tačiau priemonės rezultatams pasiekti nebuvo įvardintos. Šiuo atveju svarbu ne tik pats rezultatas – konkreti kūrybinė iniciatyva, tačiau svarbesnis tampa jos procesas. Dažnai tam pasitarnauja socialiai angažuotas menas. Tai gali veikti kaip neformalaus ugdymo metodas, skatinantis tam tikras vietines bendruomenes įsitraukti, bendrauti ir bendradarbiauti pasirinktoje viešojoje miesto erdvėje. O stebint šiuolaikinę visuomenę, socialiai atsakingo menininko, mokančios dirbti su bendruomene poreikis tampa dar didesnis.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Nors viešoji erdvė įstatymuose yra aiškiai apibrėžiama, tačiau vis dar sunkiai suvokiama visuomenės. Šiandien dažnas sąmoningai ar nesąmoningai atsisako savo teisės naudotis viešąja erdve. Dažnai ji suvokiama kaip tam tikra geografinė vieta mieste, kaime ar bet kokioje kitoje administracinį vienetą turinčioje vietoje. Paminėtama tai, jog viešoji erdvė – tai ir komunikaciniai ryšiai, kurie gali būti užmegsti tiek tiesiogiai, tiek internetinėje platformoje. Tik vieta, apibrėžta socialinio dialogo, kur kiekvienas mėgaujasi sambūviu su kitais, atstovauja kolektyvinį ar bendrą interesą, gali tapti viešąja erdve.

2. Nemažai įtakos viešųjų erdvių transformacijoms turi ir sociokultūrinis kontekstas. Vienas iš pavyzdžių yra Kauno Nemuno sala. Veikiama istorinio, sociokultūrinio konteksto, ilgus metus formavosi kaip atviras, viešai kiekvienam prieinamas miesto parkas. Iki tol skirtingo amžiaus Kauno miesto gyventojų ši vieta buvo atpažįstama skirtingai - kaip Žiemos uostas, Jachtklubas, miesto paplūdimys ar dar kitaip. Šiandien - tai fiziškai sutvarkyta neartikuliuota miesto viešoji erdvė atliekanti miško parko funkciją. Ji puikiai atrodo miesto fone, natūraliai įsilieja miesto urbanistiniame audinyje, tačiau neskatina socialinio dialogo.

3. Vietos koncepcijos ir strategijos stoka silpnina viešosios erdvės įvaizdį. Šiuo atveju galima naudotis dirbtinai sukurta viešosios erdvės tapatybe, tačiau tai veikia tik tuomet, kai gamtos, socialiniai ir žmogaus sukurti tapatumo ženklai dera tarpusavyje. Vietos *branding* 'as gali reikštis įvairiais būdais, tačiau tik žinant vietos urbanistinę, socialinę, ekonominę ir kultūrinę būklę galimas nuoseklus vietos įvaizdžio strategijos formavimas.

4. Smalsumas, žingeidumas, naujų idėjų generavimas – visą tai apibrėžia kūrybiškumą. Ši modernistinė sąvoka tampa vis populiarsnė. Kūrybiškumas dažniausiai suvokiamas kaip gyvenimo būdas, kaip kitokių sprendimų paieška ir įgyvendinimas. Kūrybiškumas glaudžiai siejamas ne tik su laisve, polėkiu, bet ir su sąmoju, intelektu ir atsakomybe. Tyrime Nemuno saloje nagrinėtos kūrybiškos iniciatyvos siejamos ne tik su meninėmis, kultūrinėmis apraiškomis. Analizuojama ir miesto valdymo, plėtros strategijų, architektūrinių, urbanistinių intervencijų aspektu.

5. Nemuno sala - Kauno viešoji erdvė, turinti didelį potencialą vykti įvairioms kūrybinėms iniciatyvoms. Tyrimas parodė, jog kūrybiškumas suprantamas įvairiai, o jo apraiškos ir poveikis Nemuno salos aplinkai yra skirtingas. Tai vieta, kurioje galimos ilgalaikės ir prasmingos kūrybinio verslo, inovacijų ar kitokio pobūdžio su miesto valdžia suderintos veiklos. Pastarosios daugiau orientuotos į ekonominį kapitalo augimą ir priklausomai nuo vietos planuotojų, galinčios radikaliai pakeisti salos fizinę būklę. Ši vieta taip pat tinkama ir laikinoms bendravimą, socialinį dialogą skatinančioms kūrybinėms

iniciatyvoms. Tokios iniciatyvos daugiau edukacinė priemonė, ne tik aktyvinanti viešąją erdvę, bet ir neformaliai ugdanti aktyvią pilietinę visuomenę. Vienos ar kitos veiklos priklauso nuo to, kaip ši vieta traktuojama bendrame miesto kontekste ir koks formuojamas jos įvaizdis.

6. Nemuno sala miesto plėtros vizijų ir planavimo aspektu tyrimo laikotarpiu tapo ypač aktuali miesto valdžios institucijoms. Analizuota šios vietos istorinė, geografinė kultūrinė aplinka, miesto plėtros koncepcijose numatyta kaip aktyvaus laisvalaikio ir pramogų zona. Nemuno salos viešoji erdvė bus planuojama laikantis *Žiemos uosto* įvaizdžio. Parengti Kauno miesto bendrieji planai, rengiamas detalusis Nemuno salos planas, kuriame planuojama gamtos ir aktyvaus laisvalaikio sinergija.

7. Pramogos ir laisvalaikis visuomet yra teigiamai vertinamos miesto gyventojų. Tai įrodė ir atliktas tyrimas. Jo metu išsiskiria: aktyvių, vartotojišką kultūrą atmetančių žmonių, pramogas vertinančių ir pasyvių žmonių kategorijos. Pastarieji apima trečdalį tyrime dalyvavusių miesto gyventojų. Tokie žmonės, kurie mažiausiai įsitraukia į bet kokias kūrybines ar kitokias bendruomeniškumą skatinančias iniciatyvas, reikalauja didesnio dėmesio. Apatija, nepasitikėjimas, nežinojimas, jog galima kažką pakeisti žlugdo dinamiškus nuolat besikeičiančius žmogaus kuriamus vietos tapatybės ženklus. Viešosios erdvės tampa *deaktyvuotos*, neįdomios, tuo pačiu ir retai lankomos. Tyrimas parodė, jog viešoji erdvė gali rasti tuomet, jei yra socialinė komunikacija, taigi Nemuno salos viešosios erdvės *deaktyvacijos* problema yra traktuojama ne kaip *vietos*, bet kaip socialinė problema.

8. Vienas iš šiuolaikinių viešosios erdvės gaivinimo būdų yra socialiai angažuoto meno iniciatyvos. Pastarosios gali būti taikomos kaip visuomenės edukacijos priemonė, skatinanti įsitraukti, veikti ir bendrauti. Tik bendradarbiavimo ir tarpusavio bendravimo metu bus kuriami socialiniai ryšiai, viešosiose vietose atliekamos kūrybinės veiklos skatins komunikaciją, įsitraukimą į miesto kūrimo procesus, atsakomybę, demokratiją ir ugdys pilietinę visuomenę.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

ŠALTINIAI

Nepublikuoti šaltiniai

1. Interviu su Daiva Morkūnaite Šmitiene, Kauno miesto savivaldybės kultūros ir meno poskyrio vedėja, Kaunas, 2014 balandžio 10 d. Interviu garso įrašas saugomas autorės asmeniniame archyve, išrašas pateikiamas 7-ame darbo priede.
2. Interviu su Gintaru Balčyčiu, KTU Statybos ir architektūros fakulteto Architektūros ir kraštotvarkos katedros docentu, Lietuvos architektų sąjungos (LAS) nariu, KAFe organizatoriumi, Kaunas, 2014 balandžio 15 d. Interviu garso įrašas saugomas autorės asmeniniame archyve, išrašas pateikiamas 8-ame darbo priede.
3. Interviu su Povilu Mačiuliu, Lietuvos ir Kauno miesto savivaldybės politiniu bei visuomenės veikėju, visuomeninės organizacijos „Vieningas Kaunas“ direktoriumi. Kaunas, 2014 balandžio 16 d. Interviu garso įrašas saugomas autorės asmeniniame archyve, išrašas pateikiamas 9-ame darbo priede.
4. Interviu su Ina Pukelyte, Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakulteto dekane, teatrologijos katedros docente, „Grynparko“ festivalio vadove, Kaunas, 2014 balandžio 23 d. Interviu garso įrašas saugomas autorės asmeniniame archyve, išrašas pateikiamas 10-ame darbo priede.
5. Interviu su Artūru Bulota, reklamos specialistas, „Būro“ įkūrėjas, *co-working* erdvės „Sandėlis“ bendraautorius, Kaunas, 2014 balandžio 26 d. Interviu garso įrašas saugomas autorės asmeniniame archyve, išrašas pateikiamas 11-ame darbo priede.
6. Interviu su Vyteniu Jaku, Kauno menininku, , kurio darbai – viešosiose erdvėse atsirandančios instaliacijos, kviečiančios atkreipti dėmesį į apleistas, suniokotas, netvarkingas miesto viešąsias erdves, yra kuręs Nemuno saloje. Kaunas, 2014 balandžio 26 d. Interviu garso įrašas saugomas autorės asmeniniame archyve, išrašas pateikiamas 12-ame darbo priede.
7. Juozapavičius, Pranas, *Kaunas ir jo apylinkės : (nuo seniausių laikų iki šių dienų)*, Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija, Kaunas, 1980, p.1, KAVB, Kaunistikos skyrius
8. Kliukaitė Sandra, *Kauno pramoninės architektūros paveldas: kūrybinių industrijų ir turizmo plėtros galimybės*, menotyros magistro darbas. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas 2009, p. 48 [žiūrėta 2013 m. kovo 30 d.] Prieiga per internetą: http://vddb.library.lt/obj/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20090904_113800-91596
9. Kviklys, Bronius. *Mūsų Lietuva: krašto vietovių istoriniai, geografiniai, etnografiniai bruožai*, LNMB, T.2, 1965, p. 227 [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: http://www.epaveldas.lt/recordDescription/LNB/C1BLNB09F2B53A_2
10. Smetona, Antanas, Siaurasis traukiniukas vaikščios tik iki Kanto gatvės, In *Lietuvos aidas*, 1931 m birželio 6 d., p. 7, [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=88848>
11. Smetona, Antanas 1929 m. liepos 8 d., In: *Lietuvos aidas*, p. 5, [žiūrėta 2013 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=65862>
12. 1967 rugsėjo 2 d. In: *Tiesa*, p. 4, KAVB, periodinės literatūros skyrius

Publikuoti šaltiniai

13. Aarhus festivalio renginių programa [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://aussieinaarhus.blogspot.com/2012/09/the-aarhus-festival-and-first-week-of.html>
14. Aprašas apie Žalgirio areną In: *Oficialus Žalgirio arenos internetinis puslapis*, [žiūrėta 2013 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: http://zalgirioarena.lt/zalgirio_arena/news/pirmieji-arenos-metai-virsyti-lukesciai
15. Architektų sąjungos vieša žinutė, Nemuno salos Kaune konkursas (2010 gruodis), In: *architektusajunga.lt* [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/las-konkursai/archyvas/no-2010/nemuno-salos-kaune-konkursas1>
16. Bružas, Almantas, Kaip sala virto scena „Grynparko“ kūrybiniai impulsai su ekologijos prieskoniu, In: *Pilotas* [žiūrėta 2014 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.pilotas.lt/index.php/lt/kultura/item/2442-kaip-sala-virto-scena/%E2%80%9Egrynparko%E2%80%9C-k%C5%ABrybiniai-impulsai-su-ekologijos-prieskoniu>
17. *Burbulatoriaus* žaidimas, [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vilnius-events.lt/lt/renginiai/burbulatorius>
18. Curtis Hixon Waterfront parkas Tampa mieste. 2009m. nuotraukos, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www.visittampabay.com/blog/bay-blogger/play-beach-volleyball-in-curtis-hixon-park-this-summer>
19. *Darom* akcija, [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.letsdoitworld.org/>
20. Daugirdo Amfiteatro veiklos aprašas In: *oficialus Daugirdo amfiteatro internetinis puslapis*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.daugirdoamfiteatras.lt/lt/naujienos/100aisis-renginys>
21. Domplatz Hamburge. 2009m. nuotraukos, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www.lichtnews.de/hamburger-domplatz-im-neuen-licht/>
22. Festivalio „Grynparkas“ organizatorių viešoji informacinė žinutė, Nemuno saloje - projektas „Gamtoje įguldyta“ In: *myliukauna.lt* [žiūrėta 2014 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.myliukauna.lt/lt/naujienos/laisvalaikis/nemuno-saloje---projektas-gamtoje-iguldyta>
23. Festivalio „Grynparkas“ programa „Gamtoje įguldyta“ nuotraukos, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: www.pilotas.lt
24. Inytė, Vėjūnė, Kauniečių gyvenimas prie upių: skalbia, maudosi ir net mylisi In: *Kauno diena*, [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lrytas.lt/gyvenimo-budas/keliones-ir-poilsis/kaunieciu-gyvenimas-prie-upiu-skalbia-maudosi-ir-net-mylisi.htm?p=4#Uy_4uah_s40
25. Jaunimo dienų oficialus puslapis, [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą: <http://www.jaunimodienos.lt/ljd2013/turinys/ljd-2013-programa/>

26. KAFė festivalio idėjos aprašas In: *oficialus KAFė festivalio tinklapis* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.kafe2013.lt/lt/ideja>
27. KAFė festivalio urbanistinio forumo aprašas In: *oficialus KAFė festivalio tinklapis* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.] Prieiga per internetą: <http://www.kafe2013.lt/lt/urbanistinis-forumas>
28. Kauno Akropolio garažai. 2007m. nuotrauka, . [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www.mitnija.lt/projektai/prekybos-ir-pramogu-centras-akropolis-kaune-2007-m-kaunas/>
29. Kauno Akropolis, interjeras, 2007, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www.kamane.lt/layout/set/print/Spaudos-atgarsiai/2007-metai/Balandis/Architektura/KAUNO-AKROPOLYJE-DVIEJU-EPOCHU-MIESTO-KULTURA>
30. Kauno miesto žemėlapis 1889m, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www.maps4u.lt/lt/maps.php?cat=23>
31. Kauno regiono plėtros agentūra, investiciniai projektai, Nemuno salos aprašas In: *Investkaunasregion.lt* [žiūrėta 2014 m. gegužės 5 d.] Prieiga per internetą: <http://investkaunasregion.lt/nemuno-sala/>
32. Kairiūnaitė, Agnė, Architektas R. Palys: gyvenimo prie upės tradicijos sunykusios In: *Grynas*, [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://grynas.delfi.lt/aplinka/architektas-r-palys-gyvenimo-prie-upes-tradicijos-sunykusios.d?id=48605447#ixzz2wgnX4vkH>
33. Kauno miesto savivaldybės viešoji žinutė In: *Built.lt* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.build.lt/news/1-zinios/3886-prasidejo-kauno-architekt%C5%ABros-festivalis-2013>
34. Kauno miesto bendrojo plano 2013-2023 m. sprendinių brėžiniai, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/preliminarus_sprendiniai
35. Kauno miesto Karmelitų rajonas. 1931 m., brėžinys, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www.miestai.net/forumas/showthread.php?p=792702>
36. Karmelitų laivų prieplauka ir jos sandėliai. 1956 m. nuotrauka. [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: http://foto.terpe.lt/inkelti/20080115/IMG_1016.jpg
37. Krantinių planavimo proceso sistemos pavyzdžiai, krantinių planavimo procesai, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://issuu.com/birkhauser.ch/docs/river-space>
38. Krapavickaitė, Diana, Nemuno saloje atidaryta aikštelė šunims, In: *Kauno diena* [žiūrėta 2014 m. balandžio 4 d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/nemuno-saloje-atidaryta-aiksteli-sunims-426938#.U06O61V_s41
39. Krapavickaitė, Diana, Nemuno salos veidai: nuo uosto ir daržų iki „Žalgirio“ arenos In: *Kauno diena*, [žiūrėta 2013 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą:

- http://kauno.diena.lt/naujienos/vilnius/miesto-pulsas/nemuno-salos-veidai-nuo-uosto-ir-darzu-iki-zalgirio-arenos-490255#.U2argoF_s40
40. *Kit – Kat* kompanijos reklama „Free. No WiFi“, 2012, [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: http://adsoftheworld.com/media/ambient/kit_kat_free_nowifi_zone
 41. Kultūros centras Alsion, oficialus internetinis puslapis, [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.alsion.dk/>
 42. Kopenhagos jogos festivalis, [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.yogacurious.com/blog/join-copenhagen-yoga-festival-at-amager-beach/2013/08/>
 43. Kultūros ir laisvalaikio centras įsikūręs buvusioje elektros jėgainėje [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://nordkraft.dk/forside.aspx>
 44. Laužikienė, Raimonda, *Miestų viešosios erdvės. Kūrybiškumas ir meninė intervencija*, VŠĮ Klaipėdos ekonominės plėtros agentūra, p. 10 [žiūrėta 2013 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: http://www.kepa.lt/uploads/parsisiuntimui/knyga_miestu_viesosios_erdves_VISA.pdf
 45. lrytas.lt Gražinti Kaunui upių uostamiesčio vardą ragino verslininkai ir istorikai, In: *Lietuvos rytas* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lrytas.lt/lietuovs-diena/aktualijos/grazinti-kaunui-upiu-uostamiescio-varda-ragino-verslininkai-ir-istorikai-201309251814.htm#.Uy1xI6h_s40
 46. lrytas.lt, Kaip tobulą miestą įsivaizduoja Lietuvos mokslininkai In: *Lietuvos rytas* [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/kaip-tobula-miesta-isivaizduoja-lietuovs-mokslininkai.htm#.Uy1xOqh_s40
 47. Naujienų portalas Delfi, BNS, Jurgis Kairys atliko Ultra skrydį In: *Delfi*, [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/jurgis-kairys-atliko-ultra-skrydi.d?id=59831>
 48. Nemokamų apkabinimų oficialus internetinis puslapis, [žiūrėta 2014 m. gegužės 10d.] Prieiga per internetą: <http://www.freehugscampaign.org/>
 49. Oficialus turgaus puslapis [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.fyens.dk/article/2390657:Business-Fyn--Nyt-supermarked-skal-redde-Bazar-Fyn>
 50. Oru užpildytas laikinas bendruomenės centras, pavyzdys [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://nykyinen.com/aeropolis-metropolis-festival-copenhagen/>, <http://www.demotix.com/news/2102145/copenhagen-sand-sculpture-festival-2013#media-2102051>
 51. Petrauskaitė Žilvinė, straipsnis Gandų plyta „Akropolio“ pamatams In: *Kauno diena* [žiūrėta 2013 m. kovo 30 d.] Prieiga per internetą: <http://kauno.diena.lt/dienrastis/kita/gandu-plyta-rdquo-akropolio-pamatams-18983#ixzz2P3rvr5Rz>

52. Radissons BLU viešbutis įsikūręs buvusiam tabako fabrike, oficialus puslapis [žiūrėta 2014 m. gegužės 10 d.] Prieiga per internetą: <http://www.papirfabrikken.nu/>
53. Ropolas, Andrius, Sunkiai juda Nemuno salos teritorijos sutvarkymo konkursas, straipsnis In: *archata.lt*, [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://archata.lt/?p=940>
54. Rupeikaitė, Vereta, Nemuno salą vertėtų rezervuoti ateities kartoms?, In: *Kauno diena* [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://kauno.diena.lt/naujienos/miestas/nemuno-sala-vertetu-rezervuoti-ateities-kartoms-451859#ixzz2R8o66Emt>
55. Santakos parko detalaus plano apžvalga In: *Internetinis portalas Maga* [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://maga.lt/48899>
56. Santakos parko aprašas In: *kaunogidas.lt* [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: <http://kaunogidas.lt/santakos-parkas/>
57. Santakos parkas 2010 m, Nemuno sala. 2010 m. nuotraukos, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www.madpilots.lt/galerija/category/24-kauno-dangus>
58. Skliutaitė, Iveta, Kaip atrodytų Laisvės alėja, jeigu ją patikėtume jauniems architektams? In: *Lietuvos rytas*, [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lrytas.lt/verslas/rinkos-pulsas/kaip-atrodytu-laisves-aleja-jeigu-ja-patiketume-jauniems-architektams.htm>
59. Šakienė, Jurgita, Nemuno salą okupavę benamiai užsivijo žurnalistus, In: *Kauno diena*, 2012, [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/nemuno-sala-okupave-benamiai-uzsivijo-zurnalistus-325990#.U3ImGoF_s40
60. Šiaurės Neckar upės krantas Heidelbergo mieste 2009m. nuotraukos, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://goo.gl/sr4fEH>
61. Š. Kiaunės Nemuno salos projekto krantinių tvarkymo schemas. 2009m., [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: <http://www.architektusajunga.lt/las-konkursai/archyvas/no-2010/nemuno-salos-kaune-konkursas1>
62. Širvinskas, Tadas, Netvarką bando įveikti menu, In: *Klaipėdos diena*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 4 d.]. Prieiga per internetą: http://klaipeda.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/netvarka-bando-iveikti-menu-406997/?puslapis=1355#.U1l61lV_s40
63. Tomkūnas, Mantas, Santakos parke bus amfiteatras, In: *Kauno diena*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/dienrastis/miestas/santakos-parke-bus-amfiteatras-56646#.U0rFT1V_s41#ixzz2ynBYdV1k
64. T - Mobile kompanijos reklama *Welcome home*, 2010, [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: <http://www.youtube.com/watch?v=NB3NPNM4xgo>
65. Vieningas Kaunas Nemuno saloje planuojama sporto ir poilsio oazė, In: *Kauno diena*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 16 d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/nemuno-saloje-planuojama-sporto-ir-poilsio-oaze-621933#.U094cFV_s40

66. Vieningas Kaunas straipsnis Siūlome baseiną Nemuno saloje In: Kauno diena, [žiūrėta 2014 m. balandžio 16 d.] Prieiga per internetą: http://kauno.diena.lt/naujienos/kita/kita/siulome-baseina-nemuno-saloje-625685#.U0_6FVV_s41
67. Viešas internetinis puslapis - forumas, *www.miestai.net* [žiūrėta 2013 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: <http://www.miestai.net/forumas/showthread.php?t=11639&page=2>
68. „Žalgirio“ arena. 2012 m. nuotraukos, [žiūrėta 2014 m. gegužės 15 d.] Prieiga per internetą: [http://www.aerialmedia.tv/kaunas-is-dangaus/#prettyPhoto\[pp_5375e33d98c03\]/4/](http://www.aerialmedia.tv/kaunas-is-dangaus/#prettyPhoto[pp_5375e33d98c03]/4/)
69. 15min.lt Architektūra kaip gyvenimas – tarptautinį Kauno architektūros festivalį KAFė 2013 pasitinkant In: *15min.lt*, [žiūrėta 2014 m. kovo 24 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.15min.lt/naujiena/kultura/renginiai/architektura-kaip-gyvenimas-tarptautini-kauno-architekturos-festivali-kafe-2013-pasitinkant-29-364090>

LITERATŪRA

Knygos

70. Butkus, S. Tomas, *Miestas kaip įvykis*, Kitos knygos, Vilnius, 2011, p. 109
71. Gehl, Jan, *Cities for People*, Islandpress, Washington I Covelo I London, 2010, p. 97
72. Landry, Charles, *The Art of City Making*, Demos, London, 2006, p.6-7
73. Landry, Charles and Bianchini, Franco, *The Creative City*, Demos, London, 1995, p.17
74. Landry, Charles. *The Creative City, Second Edition, a Toolkit for Urban Innovators*, Earthscan, London, 2008, p. 119
75. Paulavičiūtė Angelė, *Renginių organizavimo ABC*, "Ciklonas", 2002
76. van Uffelen, Chris, *Green City Spaces: Urban Landscape Architecture (Architecture in Focus)*, 2013, p. 91
77. Vigano, Paola, Secchi, Bernardo, *Antwerp: Territory Of A New Modernity*, Napoli: Electa Napoli, 2001, p. 65

Straipsniai

78. Bucevičiūtė, Laima, Vandens kelias Kaunas – Karaliaučius XV a. – XVIII a. kartografijoje In: *Kauno istorijos metraštis*, VDU, Kaunas, 2008 p. 65
79. Grunskis, Tomas, Nekrošius Liutauras, Istorinė – sociokultūrinės krantinių raidos sąlygos Lietuvos miestuose iki XX a., Architektūros pagrindų ir teorijos katedra, VGTU, straipsnis In: *Urbanistika ir architektūra*, 2004, T. XXVIII, nr.1, p.10
80. Grunskis, Tomas, Miesto visuomeninių erdvių sistema. Kai kurios teorinės prielaidos. In: *Urbanistika ir architektūra*, T. XXVI, Nr.3, 2002, p. 137
81. Grunskis, Tomas, Tradicija ir ideologija miesto visuomeninėje erdvėje kintančių sociokultūrinių sąlygų kontekste, Istoriniai miestai: Sena ir nauja. In: *Savastis*, Vilnius, 2003, psl 7, [žiūrėta 2014 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: <http://www.grunskis.net/www.grunskis.net/tekstai.html>

82. Innes, Martin, Jones, Vanessa, Neighbourhood Security and Urban Change. Risk, Resilience and Recovery, 2006, p.6-7 [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą:
<http://static.squarespace.com/static/51b06364e4b02de2f57fd72e/t/525d502ce4b0b7b97f0ecc39/1381847084815/Innes&%20Jones%20JRF.pdf>
83. Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrasis planas 2013-2023 m. In: *Oficialus Kauno bendrojo plano internetinis puslapis*, p. 5 [žiūrėta 2014 m. balandžio 22 d.] Prieiga per internetą: <http://www.kaunas.lt/index.php?767535756>
84. Kauno miesto bendrasis planas, Esamos būklės analizė, Miesto aplinka, T. I, Kaunas 2003, p.120 [žiūrėta 2013 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/kauno_miesto_bendrieji_planai
85. Kauno miesto bendrasis planas, Esamos būklės analizė, Miesto aplinka, T. II, dalis E: Nekilnojamosios kultūros paveldas, [žiūrėta 2014 m. balandžio 2 d.] Prieiga per internetą:
<http://www.kaunoplanas.lt/download.php?file=c2l0ZXNvZGVmYXVsdC9maWxlcy9kdW9tZW55cy9iZW5kcmlldmktcGxhbmFpLzE2Ny9kb2t1bWVudGFpLzIuNV9rdWx0dXJvc19wYXZlbGRvX2FwbGlua2EucGRm>
86. Kauno bendrojo plano koncepcija 2013-2023 m In: *Oficialus Kauno bendrojo plano internetinis puslapis*, [žiūrėta 2014 m. balandžio 7 d.] Prieiga per internetą: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/kauno_miesto_bendrojo_plano_2012_2013_koncepcija
87. Laužikaitė Milda, Pautienius Aurimas, Užpelkis Martynas, ir kt., *Kūrybiškumo ugdymo projekto galimybių studija*, Ugdymo plėtotės centras, Vilnius, 2010 [žiūrėta 2014 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: http://www.kurybinespartnerystes.lt/admin/spaw2/uploads/files/Kurybiskumo%20projektas_galimybiu%20studija.pdf
88. Lavrinec Jekaterina, From „Blind Walker“ to an „Urban Curator“: Initiating „Emotionally Moving Situations“ in Public Spaces, In: *Limes: Cultural Regionalistics*, 2011 Vol.4(1), p.57
89. Lavrinec, Jekaterina, Viešųjų erdvių potencialas. Miesto veidas yra ne pačios erdvės, o miestiečių veikla, kuri skleidžiasi tose erdvėse, In: *Statyba ir architektūra*, 2013 Nr.4, psl. 47
90. Lavrinec, Jekaterina, Urbanistinė choreografija: kūnas, emocijos ir ritualai, In: *Santalka: Filosofija, Komunikacija* 2011, t. 19, nr. 1, p.64, [žiūrėta 2014 m. gegužės 7d.] Prieiga per internetą: <http://laimikis.lt/wp-content/uploads/2012/05/Lavrinec-2011-Urbanistine-choreografija-kunas-emocijos-ritualai.pdf>
91. Lukšytė, Inga, Kur rinksimės? Viešosioms erdvėms gairinti trūksta ir gyventojų iniciatyvos, In: *Statyba ir architektūra*, 2013 Nr.4, p. 35
92. Lukšytė Inga, Žvilgsnis į miestą – žvilgsnis į save. Ar miestų tapatybė turi teisę keistis drauge su gyventojų tapatybe? In: *Statyba ir architektūra*, 2013 Nr.4, p.5
93. Marling Gitte, Jensen Ole B., Kiib Hans, Designing the Experience City - The role of Hybrid Cultural Projects, In: *Nordic Journal of Architectural Research*, Vol. 20, No 1, 2008, Nordic Association for Architectural Research, p. 34

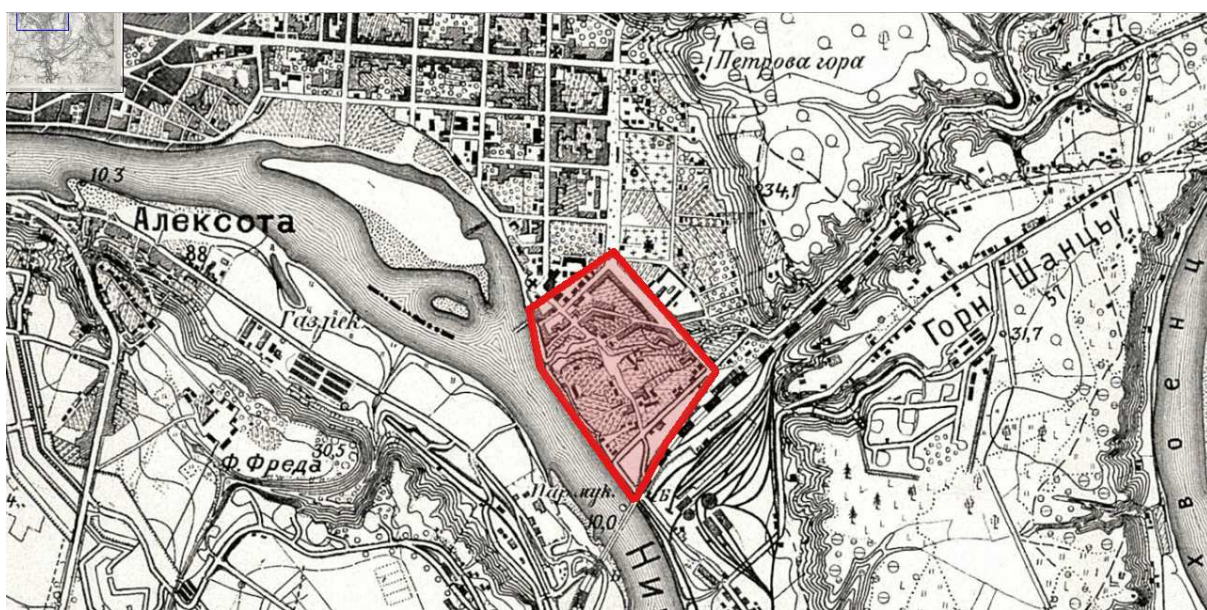
94. Markusen, Ann, Cultural Planning and the Creative City, In: *Project on Regional and Industrial Economics, Humphrey Institute of Public Affairs*, University of Minnesota, 2006, p.4 [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: <http://www.hhh.umn.edu/img/assets/6158/271PlanningCulturalSpace.pdf>
95. Massey Doreen, A Global Sense of Place. Minneapolis, In: *Marxism Today*, June 1991, p 28 [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.] Prieiga per internetą: http://www.amielandmelburn.org.uk/collections/mt/index_frame.htm
96. Matonytė, Irmina, Vietinio elito formavimasis posovietiniame Kaune, In: *Kauno istorijos metraštis*, T9, VDU, Kaunas 2009, p.120
97. Milerytė, Giedrė Upių reikšmė Kauno miesto gyvenime 1918- 1940m, In: *Kauno istorijos metraštis*, VDU, Kaunas, 2008 p. 149
98. Milius, Petras, Darbutas Alfonsas, *Nemuno vagos dugno ties Kaunu pokyčių dinamika, jų priežastys ir tendencijos*, Vandens ūkio inžinerija, 2011, p. 43
99. Minelgaitė, Justina, Tarpukario Kauno bohemos ypatumai, In: *Kauno istorijos metraštis*, T12, VDU, Kaunas, 2012, p.113
100. Prominski Martin, Stokman Antje, Zeller Susanne ir kt. *River. Space. Design.*, Birkhauser Verlag AG, 2011, p. 17, [žiūrėta 2014 m. gegužės 5 d.] Prieiga per internetą: <http://issuu.com/birkhauser.ch/docs/river-space>
101. Smith, Melanie K., *Issues in Cultural Tourism Studies*, Taylor & Francis e-Library, 2003, p. 165 [žiūrėta 2014 m. kovo 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.tandfebooks.com/doi/abs/10.4324/9780203869857?isOnline=true>

PRIEDAI

1. Priedas. Nemuno salos geografinė padėtis. Brėžiniai.

1. brėžinys. Kauno miesto žemėlapis 1889 m.
Šaltinis: <http://www.maps4u.lt/lt/maps.php?cat=23>

2. brėžinys. Kauno miesto žemėlapis, Karmelity rajonas. 1889 m.
Šaltinis: <http://www.maps4u.lt/lt/maps.php?cat=23>

1. nuotrauka. Kauno miesto Karmelity rajonas. 1931 m.
Šaltinis: <http://www.miestai.net/forumas/showthread.php?p=792702>

2. nuotrauka. Kauno Akropolis, interjeras, 2007
Šaltinis: <http://www.kamane.lt/layout/set/print/Spaudos-atgarsiai/2007-metai/Balandis/Architektura/KAUNO-AKROPOLYJE-DVIEJU-EPOCHU-MIESTO-KULTURA>

Buvusi Karmelitų laivų prieplauka ir jos sandėliai, 1956 m.

3. nuotrauka. Karmelitų laivų prieplauka ir jos sandėliai. 1956 m.
Šaltinis: http://foto.terpe.lt/inkelti/20080115/IMG_1016.jpg

4. nuotrauka. Kauno Akropolio garažai. 2007m..
Šaltinis: <http://www.mitnija.lt/projektai/prekybos-ir-pramogu-centras-akropolis-kaune-2007-m-kaunas/>

2. priedas. Kūrybinių iniciatyvų parkuose pavyzdžiai

1. nuotrauka. Domplatz, Hamburge. 2009m.

Šaltinis: <http://www.lichtnews.de/hamburger-domplatz-im-neuen-licht/>

2. nuotrauka. Curtis Hixon Waterfront parkas Tampa mieste. 2009m.
Šaltinis: <http://www.visittampabay.com/blog/bay-blogger/play-beach-volleyball-in-curtis-hixon-park-this-summer>

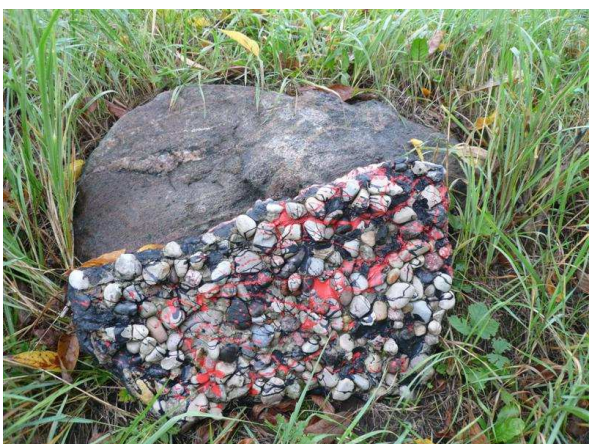
3. nuotrauka. Šiaurės Neckar upės krantas Heidelbergo mieste 2009m.
Šaltinis: <http://goo.gl/sr4fEH>

4. nuotrauka. Festivalio „Grynparkas“ programa „Gamtoje įguldyta“
Šaltinis:pilotas.lt

5. nuotrauka. V. Jako įmenintos skulptūros
Šaltinis: nuotraukos iš asmeninio autoriaus albumo

6. nuotrauka. V.Jako projektas „Kiauras kalnas“
Šaltinis: nuotraukos iš asmeninio autoriaus albumo

3 priedas. Nemuno salos plėtra. Nuotraukos ir schemas

1. nuotrauka. „Žalgirio“ arena. 2012 m.

Šaltinis: [http://www.aerialmedia.tv/kaunas-is-dangaus/#prettyPhoto\[pp_5375e33d98c03\]/4/](http://www.aerialmedia.tv/kaunas-is-dangaus/#prettyPhoto[pp_5375e33d98c03]/4/)

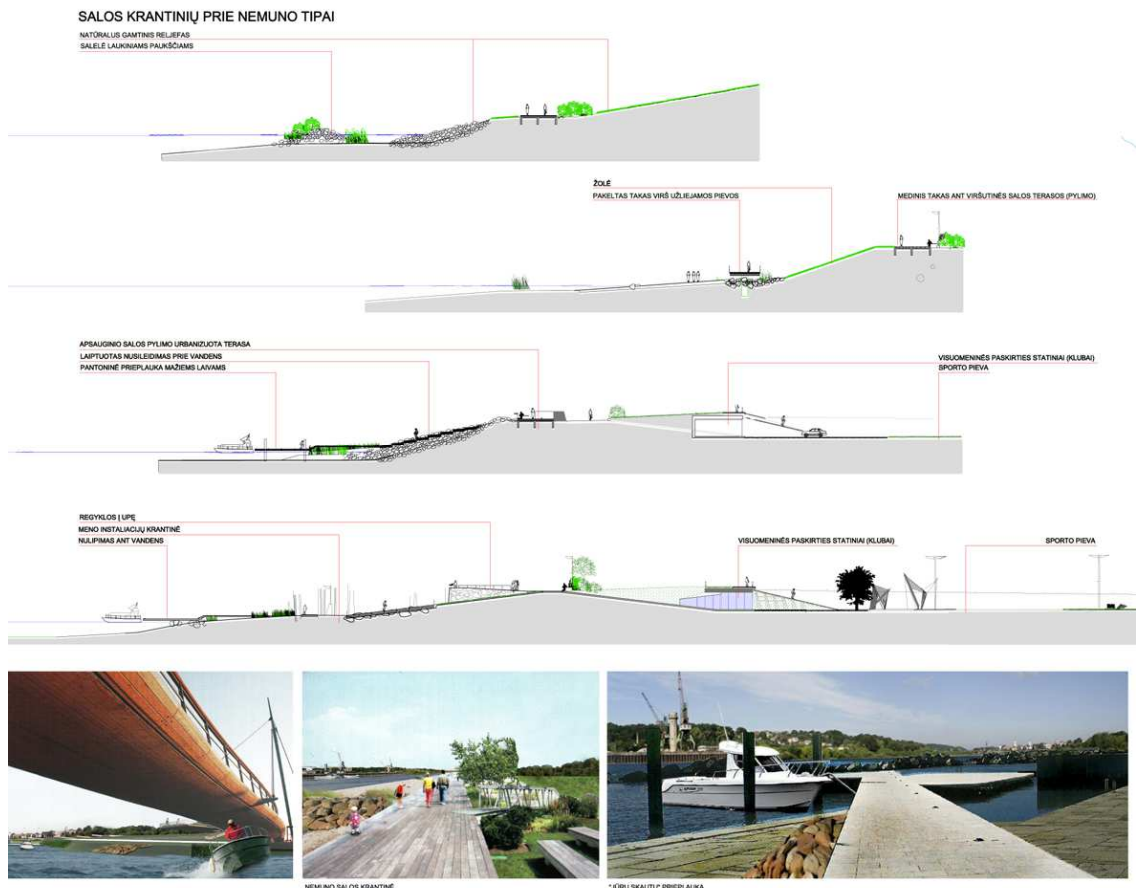
2. nuotrauka. Santakos parkas 2010 m.

Šaltinis: <http://www.madpilots.lt/galerija/category/24-kauno-dangus>

3. nuotrauka. Nemuno sala. 2010 m.

Šaltinis: <http://www.madpilots.lt/galerija/category/24-kauno-dangus>

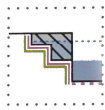
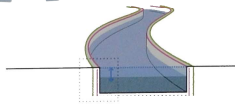

4. nuotrauka. Š. Kiaunės Nemuno salos projekto krantinių tvarkymo schemas. 2009m.
 Šaltinis: <http://www.architektusajunga.lt/las-konkursai/archyvas/no-2010/nemuno-salos-kaune-konkursas1>

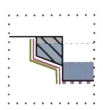
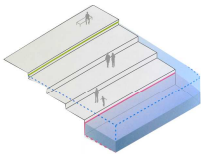

5. schema. Krantinių planavimo proceso sistemos pavyzdys
 Šaltinis: <http://issuu.com/birkhauser.ch/docs/river-space>

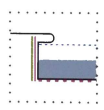
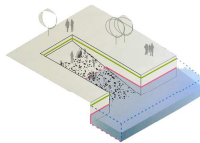
A Pylimų ir promenadų procesas

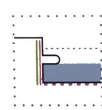
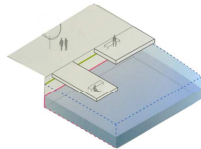
A1
linijinė tiesinė išraiška

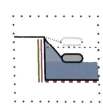
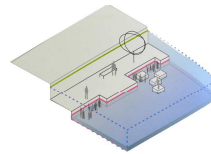
A2
atrankinė erdvinė išraiška

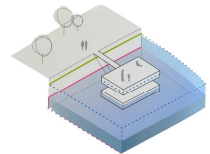
A4
pateikimo virš vandens išraiška

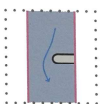
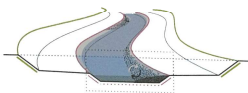
A5
toleruojanti išraiška

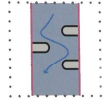
A6
pritaikanti išraiška

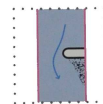
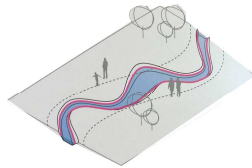
D Upės srovių ir vagos procesas

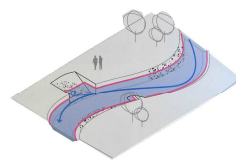
D1
nukreipiantis srovę

D2
klasifikuojantis kanalą

D3
keičiantis upės vaga

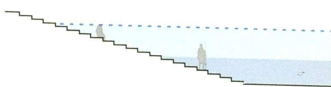
6. schema. Nemuno salos krantinių tipų atitinkantys krantinių planavimo procesai

Šaltinis: <http://issuu.com/birkhauser.ch/docs/river-space>

Nemuno salos krantinėms pritaikytų procesų užsienio pavyzdžiai

A1.3

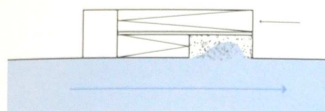
Platus pakrantės laiptai

Nahe, Bad Kreuznach

A2.1

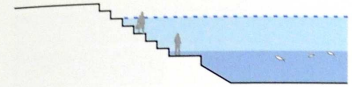
Upės prieiga lygiagreti krantinei

Leine, Hanover

A5.1

Povandeniniai laiptai

Limmat, Zurich, Wipkingenpark

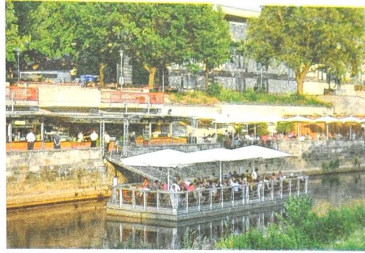
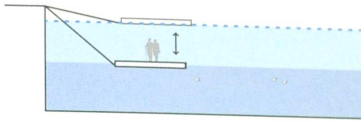
7. nuotrauka.

8. nuotrauka.

9. nuotrauka.

A6.2

Plaukiojantis
sala

Leine, Hanover

10. nuotrauka.

D1.2

Medžių dalys

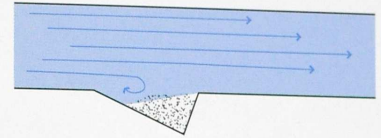

Isar, Munich

11. nuotrauka.

D3.2

Smėlio ir žvyro paplūdimiai
įlankose

Rhine, Mannheim, bay at Rhine promenade

12. nuotrauka.

4. priedas. Diskusijos „Nemuno salos plėtojimas, panaudojimas visuomenės reikmėms“ protokolas

2013 m. gegužės 2 d. Kauno „Žalgirio“ arenoje vykusios diskusijos „Nemuno salos plėtojimas, panaudojimas visuomenės reikmėms“

PROTOKOLAS

13 val. renginys prasidėjo ekskursija po Kauno Nemuno salą, kurią aprodė ir savo sumanymus pristatė Nemuno salos urbanistinės idėjos paieškos atviro projekto konkurso pirmų vietų laimėtojai architektai Šarūnas Kiaunė bei Rimvydas Palys.

Po pasivaikščiavimo Nemuno saloje, 14 val. diskusijos dalyviai susirinko „Žalgirio“ arenoje. Kauno miesto savivaldybės tarybos ir suinteresuotų administracijos skyrių atstovai trumpai pristatė Nemuno salos panaudojimo galimybes, išsakė pagrindines problemas ir lūkesčius. Buvo apžvelgti šios teritorijos kraštovarkos, aplinkosaugos, paveldosaugos klausimai, savo poreikius ir pasiūlymus pateikė sporto, sveiką gyvenimo būdą propaguojančios organizacijos, laivybos atstovai. Diskusijoje dalyvavo daugiau nei 60 suinteresuotų asmenų. Filmuota renginio medžiaga saugoma „Žalgirio“ arenos archyve.

Diskusijos dalyvių pasisakymai:

Angelė Dementavičiūtė, UAB „Kauno arena“ direktorė. Pasveikino visus susirinkusius, paragino teikti pasiūlymus Nemuno salos įrengimui bei visus aktyviai dalyvauti salos plėtojimo ir pritaikymo visuomenės reikmėms diskusijoje.

Gintarė Skaistė, Kauno m. tarybos narė. Išsakė Kauno m. savivaldybės tarybos nuomonę, kad Santakoje šalia istorinių paminklų esanti žalioji zona labiau tiktų romantiškam ir ramiam poilsiui, o Nemuno salos žalioji zona būtų skirta visų amžiaus grupių kauniečių aktyviam poilsiui ir laisvalaikio praleidimui.

Nerijus Valatkevičius, Kauno m. savivaldybės Urbanistikos ir architektūros skyriaus vedėjas. Susirinkusius informavo, kad Nemuno saloje yra išskirtos dvi zonos: 10 ha plotas priskiriamas „Žalgirio“ arenai ir 20 ha plotas, esantis Kauno m. savivaldybės nuosavybėje. Dėl pastarojo panaudojimo bei pritaikymo visuomenės reikmėms ir surengta ši diskusija. Pranešėjas trumpai supažindino su Nemuno salos plėtojimo istorija, pristatė šiuo metu svarstomas idėjas ir I-ojo etapo Nemuno salos urbanistinės idėjos paieškos atviro projekto konkurso rezultatus. Taip pat informavo, kad šiuo metu rengiami Bendrojo plano pakeitimai, juose numatyta rezervuoti vietas ir dviem naujiems tiltams į Žemosios Fredos bei Aleksoto pusę. N. Valatkevičius informavo, jog norint salą pritaikyti papildomoms reikmėms ir joje statyti naujus objektus, reikalingas detalusis planas, kurio rengimą turėtų inicijuoti Kauno m. savivaldybė.

Konkursinės medžiagos apžvalga:

Šarūnas Kiaunė, architektas, Nemuno salos konkurso laureatas. Supažindino su savo studijos parengtu Nemuno salos projektu „Sala, jungianti krantus“. Projekte prioritetas skiriamas gamtai ir salos sutvarkymui (daugiafunkcinio parko įkūrimui), pagrindinė veikla – įvairaus poilsio organizavimas. Gerai sutvarkyti vidiniai salos ir išoriniai (su krantinėmis) funkciniai ryšiai. Nauji būtini objektai koncentruojami prie Nemuno. Pastatų apimtys nedidelės, jie išdėstyti prie tiltų. Buvo kalbama apie naujus tiltus į Senamiestį bei Aleksotą. Naujasis tiltas

per Nemuną į Žemąją Fredą ir Aleksotą numatytas Žemosios Fredos rajono detalajame plane (patvirtintame 1997 04 08 Spr. Nr. 350).

Rimvydas Palys, architektas, Nemuno salos konkurso laureatas. Supažindino su savo parengtu salos projektu „Miestas prie Nemuno“. Pagrindinė idėja – pritraukti miestą prie upės ir atgaivinti gyvenimą upėje, atkurti saloje priplauką, Nemune išplėtoti laivybą, kanalą tarp salos ir Karaliaus Mindaugo prospekto apstatyti visuomeniniais pastatais. Projekte aiški urbanistinė struktūra. Salą kerta laivybai skirtas kanalas, formuojamas žemutinės Fredos centras. Išplėtota kanalo dalis ir pramoginis ar žiemos uostas su visomis atrakcijomis. Salos pietinėje dalyje – tradiciški kaunietiški paplūdimiai.

Kviestinių svečių pasisakymai:

Aurimas Ramanauskas, architektas, vienas iš Kauno arenos projekto autorių. Architektas abejojo, ar plėtojant Nemuno salos viziją reikėtų laikytis Š. Kiaunės ir R. Palio Nemuno salos projektų, kuriems jau greitai sueis 4 metai. Diskusijos metu pristatė Kauno arenos autorių nuomonę apie pagrindines spręstinas Nemuno salos problemas: 1) ryšys su senamiesčiu; 2) stiprinti jungtį su sala per S.Daukanto gatvę; 3) prieigų prie Nemuno salos sutvarkymas (Karaliaus Mindaugo prospektas ir „Respublikos“ viešbučio pastatas). Kauno „Žalgirio“ areną projektavusių architektų nuomone, sala turėtų išlikti žalia, turėti pagrindinę išilginę ašį, galbūt, įmanomas dar vienas didesnis statinys netoli arenos šiaurinėje pusėje.

Danguolė Liagienė ir Ingrida Vainauskienė, Lietuvos želdintojų asociacija. Supažindino su Nemuno salos parko vizija: pasiūlė apjungti gamtą ir urbanistiką; įrengti 5 pojųčių parką, suformuotą iš skirtingų augalų, gamtinių paviršių ir meno kūrinių, sudarančių atskiras funkcines zonas. Salos planavimą siūlo pradėti nuo esančių želdinių inventorizacijos ir grunto tyrimų, kuriuos galėtų atlikti asociacija.

Radeta Savickienė, Kauno m. savivaldybės Aplinkos apsaugos skyriaus vedėja. Informavo, kad yra nutarta dar šiais metais atgaivinti Nemuno saloje esančią šunų išvedžiojimo ir dresavimo aikštelę, įrengti daugiau šiuokšliadėžių. Kalbėdama apie paplūdimio teritorijos įrengimo galimybę, kalbėjoja siūlo atkreipti dėmesį į netoli nuo salos esančias ir anksčiau veikusias chemiškai užterštas pramonines teritorijas, dėl kurių šiame pliažo ruože gali kilti vandens užterštumo pavojus. Tačiau vandens užterštumo tyrimai prie Nemuno salos iki šiol dar nebuvo atlikti.

Svaigedas Stoškus, Kultūros paveldo departamento prie Kultūros ministerijos Kauno teritorinio padalinio vedėjas. Paaiškino, kad Nemuno sala nėra kultūros paveldo objektas, bet pažymėjo, kad ji priklauso kultūros vertybėmis laikomų Kauno Senamiesčio ir Naujamiesčio vizualinės apsaugos zonai, kuri saugoma nuo vizualinės taršos. Šioje zonoje draudžiama aukštuminė statyba. Aukšti statiniai leidžiami tik tuo atveju, jei jie yra lengvos konstrukcijos ir neužstoja vaizdo į miesto centrą (pvz., apžvalgos ratas, adatos formos statiniai).

Edita Vaitkūnienė, VĮ „Vidaus vandens kelių direkcijos“ plėtros direktorė. Supažindino su laivybos galimybėmis Nemune šalia salos. Šiuo metu čia galėtų praplaukti plokščiadugniai laivai iki 70 cm gylio grimzle (Kaune yra 2 tokie laivai), tik nėra galimybės jiems prisišvartuoti. Kad įplauktų gilesnės grimzlės laivai, būtinos patvankos ir mažos įlankėlės, kurioms įrengti būtinas Vandens įstatymo keitimas (projektas rengiamas). Susisiekiama ministerija, greičiausiai, prieplaukų įrengimo Nemuno saloje nefinansuotų, bet būtų galima tikėtis, kad, atsiradus prieplaukoms, finansuotų vandens kelio pratęsimą iki Nemuno salos.

Vidmantas Šiugždinis, UAB „Impuls LTU“ generalinis direktorius. Informavo, kad gegužės pradžioje pradedamos sporto klubo „Impuls“ treniruotės lauke, Nemuno salos

teritorijoje. Tai bus daugiau jogos ar funkcinės treniruotės, kurioms nereikalingi treniruokliai. Numatomos ir viešos treniruotės kauniečiams. Ateityje klubas svarstys galimybę investuoti atliekant Nemuno salos įrengimo darbus, galbūt, saloje sumontuoti naujų įrenginių mankštinimuisi.

Diskusijoje dalyvavusių kauniečių pasisakymai:

Tadas Janulevičius, Ekstremalaus sporto asociacija „White Puppy“. Papasakojo apie numatytą įrengti BMX dviračiams pritaikytą infrastruktūrą (finansuoja ir darbus organizuoja „Red Bull“), darbai numatomi š. m. gegužės mėnesio pabaigoje ir bus baigti birželio pradžioje. J. Liaudanskas, Lietuvos sporto universitetas. Supažindino su sporto universiteto studentų idėjomis saloje įrengi paplūdimio tinklinio, futbolo aikštelę, aikšteles vaikams.

Valdas Rimavičius, Lietuviškos pirties bičiulių draugija. Pasiūlė idėją pastatyti ir įrengti objektą, kuris atspindėtų tūkstantmetes lietuviškos pirties tradicijas. Pastatas nebūtinai turėtų atrodyti kaip viduramžiais, bet galėtų būti šiuolaikinės architektūros, darniai susiliejęs su aplinkine gamta ir salos reljefu bei miesto architektūra. Tai būtų objektas, lankomas ne tik šiltuoju metu, bet ir šaltuoju metų periodu, kai gyvenimas saloje apmiršta. Kadangi tokio komplekso Lietuvoje dar nėra, yra tik suomiškos saunos arba rusiškos „banios“, Kaunas galėtų tapti lietuviškos pirties sostine.

Linas Ramoška, Ekstremalių sporto šakų atstovas. Siūlo parką pritaikyti šeimoms ir žmonėms su negalia, išasfaltuoti takelius, kad būtų galima jais važinėti riedučiais, įrengti suoliukus, šiukšliadėžes, apšvietimą, vaisvandenių ir ledų prekybos taškus. Taip pat siūlo įrengti pasaulyje populiarias sienas laipiojimui, vandens dviračių prieplaukas, sudaryti sąlygas kitiems ekstremalaus sporto užsiėmimams. Jo nuomone, salos administravimą reiktų palikti vienose rankose bei sudaryti sąlygas paprastų idėjų įgyvendinimui.

Gediminas Šinkūnas, architektas. Salos plėtojimo tikslas – padidinti parko naudojimo intensyvumą, padidinti lankytojų skaičių į ploto vienetą. Pasiūlė salos planavimo uždavinius suskirstyti į *minimum* ir *maximum* programas. Jo manymu, pirmiausia reiktų pasirūpinti saugumo pojūčiu saloje bei takus pritaikyti įvairioms socialinėms grupėms. Taip pat pasiūlė salos plėtojamą ir priežiūrą priskirti vienai kuriai institucijai, kuri užsiimtų idėjų rinkimu, atrinkimu ir jų įgyvendinimu.

Antanas Braziūnas, Kauno technologijos universitetas. Paklausė, kaip numatoma spręsti automobilių statymo šalia Nemuno salos problemą. Pasiūlė pastatyti pėsčiųjų tiltą į Žemosios Fredos pusę ir automobilių stovėjimo aikšteles įrengti kitame Nemuno krante.

Vytis Zabulėnas, Lietuvos jogos asociacijos pirmininkas. Pasiūlė įrengti aikšteles jogos užsiėmimams, kokios jau yra įrengtos kitose Lietuvos vietose. Jo teigimu, tokioms aikštelėms būtinas stogas su galimybe nuleisti vieną ar kitą sienutę, kas apsaugotų užsiimančius joga nuo netikėto lietaus ar stiprių šoninių vėjų. Tai pat pasiūlė, kad sala taptų ne tik sporto ar kultūros, bet ir dvasinės jėgos centru.

Vytautas Narkevičius, Kauno m. Aleksoto seniūnija. Informavo, kad Aleksoto bendruomenė rengia investicinį projektą 2014-2020 metams, kuris iš dalies finansuotų Aleksoto infrastruktūros vystymą. Į projektą galėtų būti įtraukta naujo tilto į Nemuno salą statyba. Šiai idėjai įgyvendinti skubiai reiktų parengti salos detalų planą, numatyti tiltus.

Vladas Stauskas, architektas, VDU menų fakultetas. Pareiškė, kad idėjų Nemuno salos plėtojimui jau yra pateikta pakankamai, reikia tik pradėti jas kuo greičiau įgyvendinti. Taip pat pasiūlė prie šio projekto įgyvendinimo pakviesti prisidėti didžiąsias Kauno įmones, kurioms turėtų rūpėti ne tik pelno siekimas, bet ir gimtojo miesto grožis ir gyventojų (taip pat ir jų įmonių darbuotojų) gerovė.

Angelė Dementavičiūtė, UAB „Kauno arena“ direktorė. Pasiūlė suformuoti iniciatyvinę grupę, kuri rūpintųsi aktyvaus poilsio idėjų realizacija saloje bei įteikti šios diskusijos rezoliuciją Kauno miesto merui, Kauno miesto savivaldybės tarybai ir Kauno miesto administracijos direktoriui. Pasak jos, surengtas pirmasis renginys – tik savotiška žvalgyba. O idėjos bus renkamos bei suinteresuoti salos gaivinimu žmonių susirinkimai bus organizuojami ir toliau.

Diskusijos protokolą paruošė „Žalgirio“ arenos atstovė Aušra Morkūnienė

5. priedas. Diskusijos „Nemuno salos plėtojimas, panaudojimas visuomenės reikmėms“ atsakymas iš Kauno miesto savivaldybės

LITUANICAI - 80 SUKILIMUI - 150

KAUNO MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA

Biudžetinė įstaiga, Laisvės al. 96, 44251 Kaunas, tel. (8 37) 42 26 31, faks. (8 37) 42 54 52,
el. p. administracijos.direktorius@kaunas.lt, http://www.kaunas.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188764867.

UAB „Kauno arena“
direktorei Angelei Dementavičiūtei

2013-05-14 Nr. (33.200) 2-2836
[2013-05-08 Nr. rašta
[2013-05-22 Nr. D2-255

UAB „Diena Media News“
generaliniui direktoriui Laimučii Geniui

Kauno miesto savivaldybės tarybos
„Vieningas Kaunas“ frakcija
Seniūnui Povilui Mačiuliui

DĖL INFORMACIJOS PATEIKIMO (NEMUNO SALOS PARKAS, KAUNE)

Informuojame, kad Kauno miesto savivaldybės administracija išnagrinėjo 2013 m. gegužės 2 d. įvykusios viešos diskusijos „Nemuno salos plėtojimas, panaudojimas visuomenės reikmėms“ rezoliuciją. Siekiant įgyvendinti rezoliucijoje nurodytus tikslus, reikalinga tikslinti žemės sklypo Karaliaus Mindaugo pr. 50A, Kaune, 2004 m. lapkričio 4 d. Kauno miesto savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-572 patvirtinto detaliojo plano sprendinius.

Šiuo tikslu Kauno miesto savivaldybės administracija organizuoja žemės sklypo Karaliaus Mindaugo pr. 50A, Kaune, detalų planavimą. Planavimo tikslas – pakeisti 2004 m. lapkričio 4 d. Kauno miesto savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-572 patvirtinto žemės sklypo Karaliaus Mindaugo pr. 50A detaliojo plano sprendinius, t. y. patikslinti žemės sklypo naudojimo būdą ir pobūdį, nustatyti teritorijos tvarkymo ir naudojimo režimo reikalavimus su tikslu plėtoti Nemuno salos parką kaip visuomenei reikšmingą teritoriją (su poilsio parku, jachtų ir valčių prieplaukomis, sporto inžineriniais statiniais, paplūdimiais ir kitais trumpalaikio poilsio statiniais).

- Šiuo metu galiojančiame Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrajame plane, patvirtintame Kauno miesto savivaldybės tarybos 2003 m. gegužės 29 d. sprendimu Nr. T-252, planuojama teritorija pažymėta kaip bendrojo naudojimo teritorija (bendro naudojimo želdynams įrengti ir eksploatuoti). Vadovaujantis teisės aktų nuostatomis numatoma pakeisti planuojamos teritorijos bendrojo plano sprendinius.

- Vadovaujantis Kauno miesto savivaldybės tarybos 2009 m. gruodžio 15 d. sprendimu Nr. T-652 „Dėl Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano rengimo“ buvo patvirtinta 2012 m. liepos 12 d. Kauno miesto savivaldybės tarybos sprendimu Nr. T-390 rengiamo Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano 2013-2023 metams koncepcija. Todėl netikslinga priimti sprendimą dėl Kauno miesto savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo būtinumo, nes rengiamame bendrajame plane bus numatyti sprendiniai, kuriems neprieštarautų numatomo rengti žemės sklypo Karaliaus Mindaugo pr. 50A, Kaune detaliojo plano tikslai.

- Valčių ir jachtų prieplaukos statybą bei paplūdimių įrengimą Nemuno saloje galima būtų inicijuoti tik parengus ir patvirtinus minėtos teritorijos detalų planą. Kadangi vandens tarša kinta ir gali atsirasti naujų jos šaltinių, todėl tyrimus Nemuno upėje ties sala būtų tikslinga atlikti paplūdimių projektavimo metu.

- Kauno miesto savivaldybės administracija, atsižvelgdama į skiriamas lėšas biudžete, Nemuno salos parke organizuoja šiukšlių rinkimą nuo žaliųjų plotų bei jų šienavimą, taip pat šiukšlių ir šunų ekskrementų išvežimą pagal poreikį, priežiūrą atlieka UAB „Kauno švara“. Nemuno salos sutvarkymui (naujoms šiukšliadėžėms, suoliukams, viešųjų tualetų, šunų vedžiojimo ir dresavimo aikštelių įrengimui) lėšos biudžete nėra numatytos.

- Operatorius (įmonė ar organizacija), Nemuno salos parko tvarkymo procesų bei renginių koordinavimui, gali būti paskirtas teisės aktų nustatyta tvarka tik tiksliniams objektams.

- Būtina operatyviau rengti Nemuno salos parko žemės sklypo planavimo dokumentus ir įgyvendinti sprendinius, o iniciatyvinė grupė galėtų teikti siūlymus viso planavimo proceso metu.

Administracijos direktorius

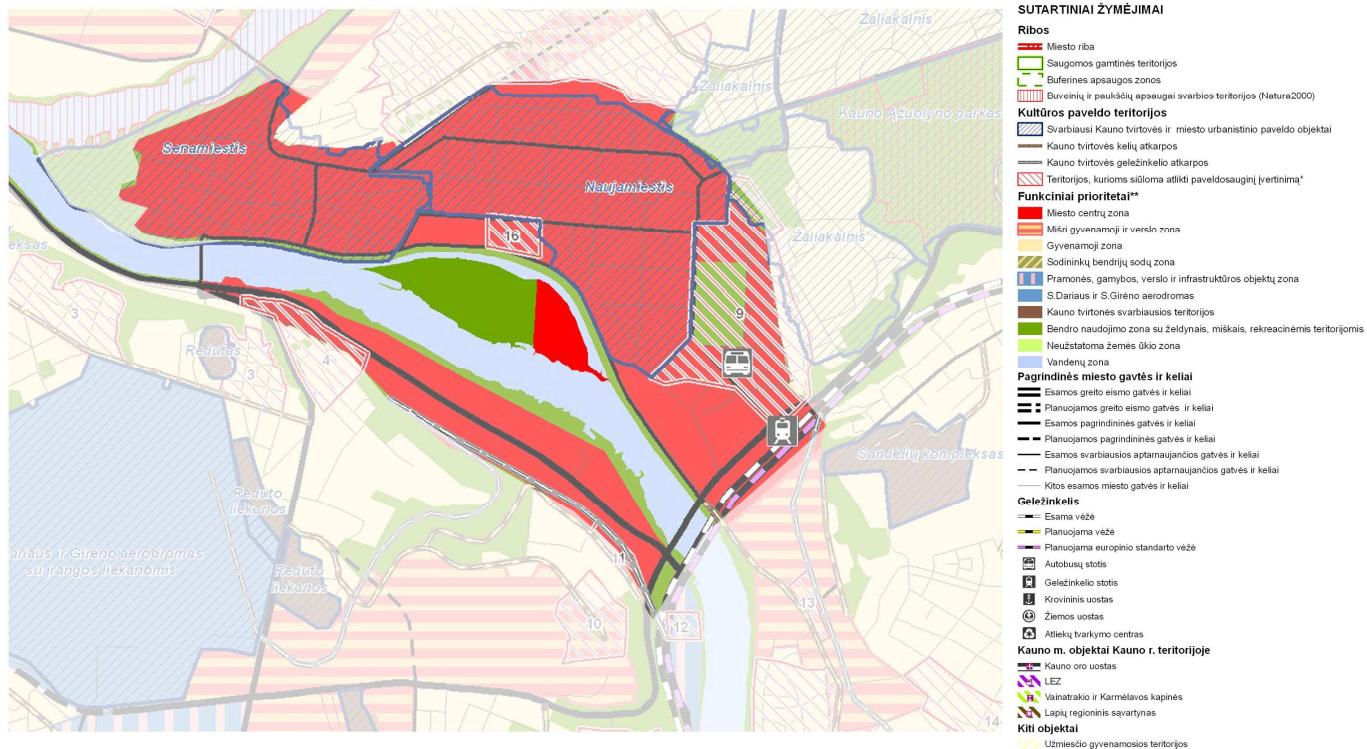

Dainius Ratkelis

N. Valatkevičius,
R. Gargasienė, 22 01 05

6. Nemuno sala Kauno bendrajame plane(2013-2023). Brėžiniai

Kauno Nemuno salos bendrojo plano koncepcijos dalis. Funkciniai prioritetai

1. brėžinys. Kauno Nemuno salos bendrojo plano koncepcija.

Šaltinis: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/preliminarus_sprendiniai

Kauno Nemuno salos teritorijos identiteto formavimo schema

SUTARTINIAI ŽYMEJIMAI

- Miesto riba
- Vertingiausi apžvalgos centrai
- Pagrindinė Kauno miesto vizualinė dominantė

KAUNO TVIRTOVĖ

- Kauno tvirtovės elementai
- Tik fragmentiškai išlikę Kauno tvirtovės elementai
- Siūloma saugoti tvirtovės geležinkelio trasa
- Siūloma saugoti tunelio apvažavimo ir tvirtovės geležinkelio trasa
- Siūlomos saugoti išlikusias tvirtovės kelių atkarpas
- Kauno tvirtovės taškiniai objektai

KAUNO MIESTO SAVITUMĄ LEMIANTYS OBJEKT. NATŪRALIS GAMTINIAI SIMBOLIAI

- Teritoriniai**
 - 1. Nemuno sala
 - 2. Ažuolynas
 - 3. Panemunės šilas
 - 4. Lampėdičio parkas
 - 5. Pažaislio šilas
 - 6. Šlaitų apsauginiai želdynai
- Linijiniai**
 - 7. Nemunas
 - 8. Neris
 - 9. Nevėžis
 - 10. Jiesia
 - 11. Veršvas
- Taškiniai**
 - 12. Nemuno ir Neris santaka
 - 13. Napoleono kalnas
- FUNKCINIAI SIMBOLIAI**
 - Teritoriniai**
 - Centro teritorijos
 - 14. Senamiestis
 - 15. Naujamiestis
 - Kiti reikšmingi teritoriniai vienetai*
 - 16. Žalialaknis
 - 17. Šančiai
 - 18. Panemunė

Linijiniai

- 19. Savanorių pr.
- 20. Raudondvario pr.
- 21. Juozapavičiaus pr.
- 22. Veiverių pl.
- 23. Žemaičių pl.
- 24. Kauno geležinkelio tunelis

Taškiniai

- 25. Kauno hidroelektrinė
- 26. Linkuvos dvaro sodyba
- 27. Aukštosios Fredos dvaro sodyba
- 28. Kauno istorinis mašinos elevatorius
- 29. Karo aviacijos gamykla (buv. karo aviacijos dirbtuvės)
- 30. Funkuliariai
- 31. Kauno sporto halė; S. Dariaus ir S. Girėno stadionas ir sporto centras
- 32. Kauno klininkų kompleksas
- 33. Kauno veterinarijos akademija
- 34. Kauno depo statinių kompleksas

SIMBOLIAI - PIKTOGRAMOS

Linijiniai

- Taškiniai**
 - 35. Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčia
 - 36. Kauno Rotušė
 - 37. Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejus
 - 38. Kauno pils
 - 39. Perkūno namas
 - 40. Kauno valstybinis muzikinis teatras
 - 41. Kauno sv. Petro ir Povilo arkikatedra bazilika
 - 42. Vytauto Didžiojo bažnyčia
 - 43. Centrinis paštas
 - 44. Kauno sv. arkangelo Mykolo (Igulos) bažnyčia (buv. Kauno igulos sc

SUTARTINIAI SIMBOLIAI

Taškiniai

- Taškiniai**
 - 45. S. Dariaus ir S. Girėno aerodromas
 - 46. Kauno senosios kapinės (Vytauto pr.)
 - 47. Istorinė LR Prezidentūra
 - 48. Dainų slėnis
 - 49. A. Mickevičiaus slėnis
 - 50. Žiemos uostas
 - 51. Kauno Svč. Jėzaus Širdies bažnyčia Šančiuose

Tarpukario pastatai, reprezentuojantys tuometinės Laikinosios sostinės identitetą

DAUGIAREIKŠMIAI SIMBOLIAI (MIŠRŪS)

Linijiniai

- Funkciniai simboliai/ Simboliai - Piktogramos / Sutartiniai simboliai**
- 52. Laisvės aleja

Taškiniai

- Natūralūs simboliai / Funkciniai simboliai**

53. VDU Kauno botanikos sodas

Natūralūs simboliai / Funkciniai simboliai / Sutartiniai simboliai

54. Lietuvos zoologijos sodas

Funkciniai simboliai / Simboliai - piktogramos

55. Pažaislio vienuolio kompleksas

IŠSKIIRTINĖS VERTĖS TERITORIJOS

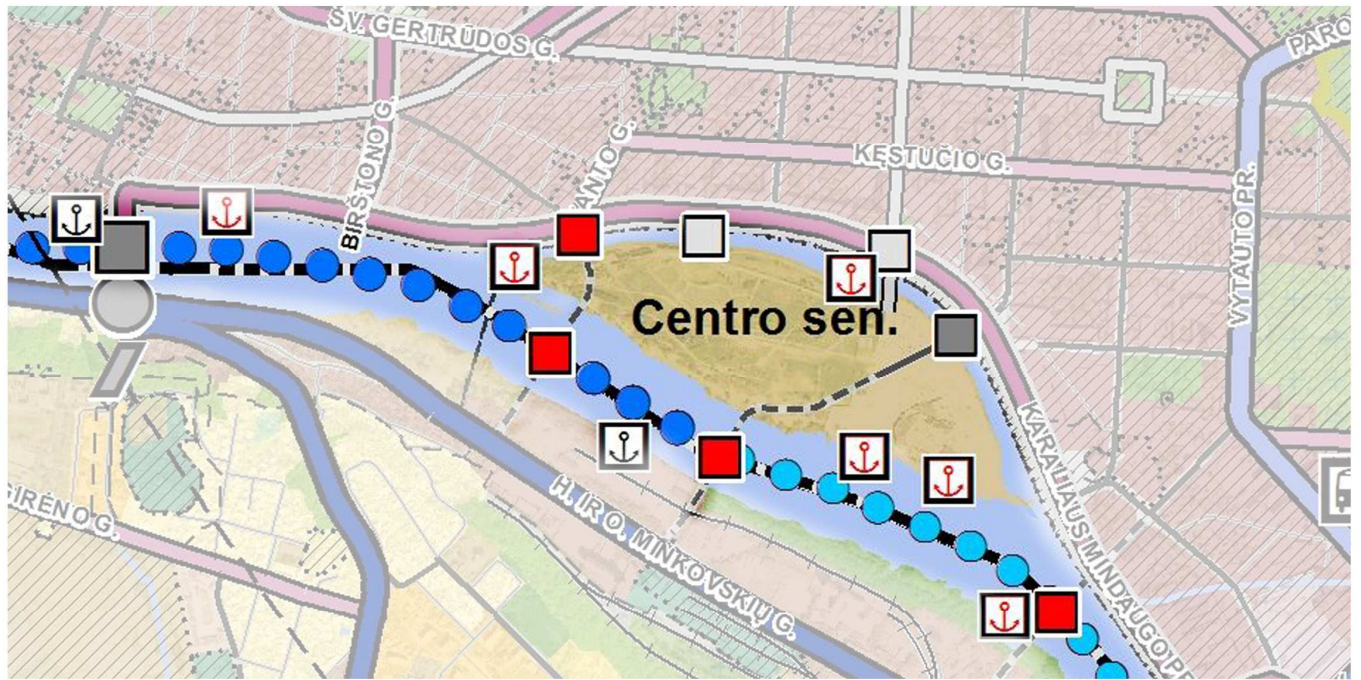
- A - Naujamiestio planas su tarpukario urbanistiniu įnašu (Donelaičio, Kestučio, Putvinskio, Mairono, Mickevičiaus, Daukanto, Dabužnisko, Vaidiūtės gatvių tarpukarinis užstatymas)
- B - Gausiausia sankaupa kultūros vertybių senamiestyje (Rotušės aikštė)
- C - Žalialaknio kvartalai, suplanuoti tarpukariu
- D - Istorinės Vilijampolės dalies urbanistinė struktūra
- E - Kauno pirmasis karinis miestelis
- F - Kauno antrasis karinis miestelis
- G - Kauno trečiasis karinis miestelis
- H - Kauno ketvirtasis karinis miestelis
- I - Kauno klininkų statinių kompleksas
- J - Panemunės vilos
- K - Žemaičių gatvės tarpukario užstatymas
- L - Grybausko g. rajonas
- M - Kauno veterinarijos akademija
- N - Kauno depo statinių kompleksas
- Kauno medinės architektūros pastatų sankaupos arealai
- Žemųjų Šančių savaiminis gatvių tinklas

Pastaba: objektų tvarkymo reikalavimus žr. aiškinajamajame rašte.

2. brėžinys. Kauno Nemuno salos teritorijos identiteto formavimo schema.

Šaltinis: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/prelilminarus_sprendiniai

Kauno Nemuno salos teritorijos susisiekimo infrastruktūra

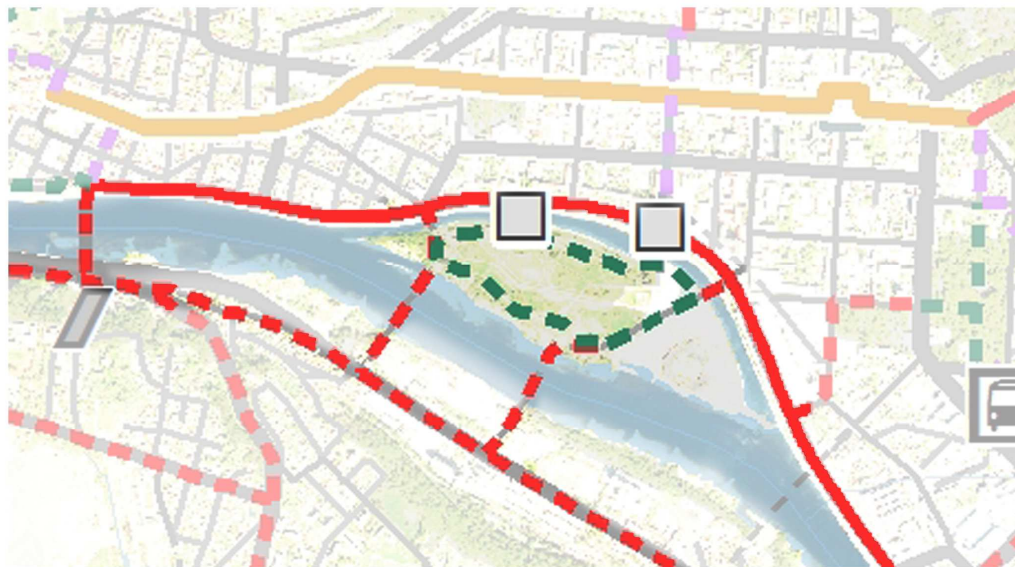

SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI		Susisiekimo infrastruktūra	
	Miesto administracinė riba		Keliai
	Seniūnijos riba		Esamas magistralinis reikšmės kelias (žiūrėti 4 pastabą)
	Saugomos teritorijos		Planuojamas magistralinis reikšmės kelias
	Regioninis parkas ir eilės numeris brėžinyje		Esamas krašto reikšmės kelias
	Draustiniai (valstybiniai ir savivaldybių) ir eilės numeris brėžinyje		Planuojamas krašto reikšmės kelias
	Buterinės apsaugos zonos		Esamas rajoninis reikšmės kelias
	Natura 2000 teritorijos		Planuojamas rajoninis reikšmės kelias
	Paukščių apsaugai svarbios teritorijos ir eilės numeris brėžinyje		Gatvės
	Gamtinių buveinių apsaugai svarbios teritorijos ir eilės numeris brėžinyje		Esama A2 kategorijos gatvė
	Kultūros paveldo objektai, kompleksai, teritorijos ir jų AZ		Planuojama A2 kategorijos gatvė
	Kultūros paveldo objektai, kompleksai ir teritorijos		Esama B1 kategorijos gatvė
	Kultūros paveldo objektų, kompleksų ir teritorijų apsaugos zonos		Planuojama B1 kategorijos gatvė
	Funkcinės zonos		Esama B2 kategorijos gatvė
	Miesto centro teritorijos		Planuojama B2 kategorijos gatvė
	Mišraus užstatymo teritorijos, atliekančios lokalių centrų funkcijas		Esama C1 kategorijos gatvė
	Kitos mišraus užstatymo teritorijos		Planuojama C1 kategorijos gatvė
	Visuomeninės reikšmės teritorijos		Esama C2 kategorijos gatvė
	Didelio užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos		Planuojama C2 kategorijos gatvė
	Vidutinio užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos		Esama D1 kategorijos gatvė (žiūrėti 2 pastabą)
	Mažo užstatymo intensyvumo gyvenamosios teritorijos		Planuojama D1 kategorijos gatvė (žiūrėti 2 pastabą)
	Sodininkų bendrijų sodų teritorijos		Esama D2 kategorijos gatvė (žiūrėti 2 pastabą)
	Gyvenamosios teritorijos, konvertuotinos į verslo ir pramonės teritorijas		Planuojama D2 kategorijos gatvė (žiūrėti 2 pastabą)
	Verslo ir pramonės teritorijos		Esamas vietinės reikšmės kelias
	Kauno gynybinio paveldo teritorijos		Planuojamas vietinės reikšmės kelias
	Intensyviai lankymui naudojami želdynai ir aikštės		Esama E kategorijos gatvė
	Kapinės		Geležinkeliai
	Ekstensyviai lankymui naudojami želdynai		Esamas geležinkelis
	Miškai		Rail Baltica trasa
	Vandenviečių teritorijos		Galima Rail Baltica alternatyvi trasa
	Neurbanizuojamos teritorijos		Siūlomos geležinkelio atšakos
	Valstybinis vandenių fondas		Geležinkelio privačiuojamasis kelias
	Infrastruktūros teritorijos		Vidaus vandens trasos
			Tarptautinis valstybinės reikšmės vidaus vandens kelias
			Valstybinės reikšmės vidaus vandens kelias
			Kiti žymėjimai
			Tunelis
			Esama skirtingų lygių sankryža
			Numatoma skirtingų lygių sankryža
			Esama autobusų stotis
			Esama pagrindinė geležinkelio stotis
			Esama geležinkelio stotis
			Esamas oro uostas
			Esamas aerodromas
			Esamo aerodromo apsaugos zona
			Esamas kilimo tūpimo takas
			Esamas uostas
			Esama prieplauka
			Numatoma prieplauka
			Numatomas laivybos šliuzas
			Esami tiltai/viadukai/tuneliai/estakados
			Numatomi tiltai/viadukai/tuneliai/estakados
			Esamas pėsčiųjų tiltas
			Numatomas pėsčiųjų tiltas
			Esamas funikulierius
			Numatomas viešasis logistikos centras

3. brėžinys. Kauno Nemuno salos teritorijos susisiekimo infrastruktūra.

Šaltinis: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/preliminarus_sprendiniai

Kauno Nemuno salos teritorijos dviračių infrastruktūra

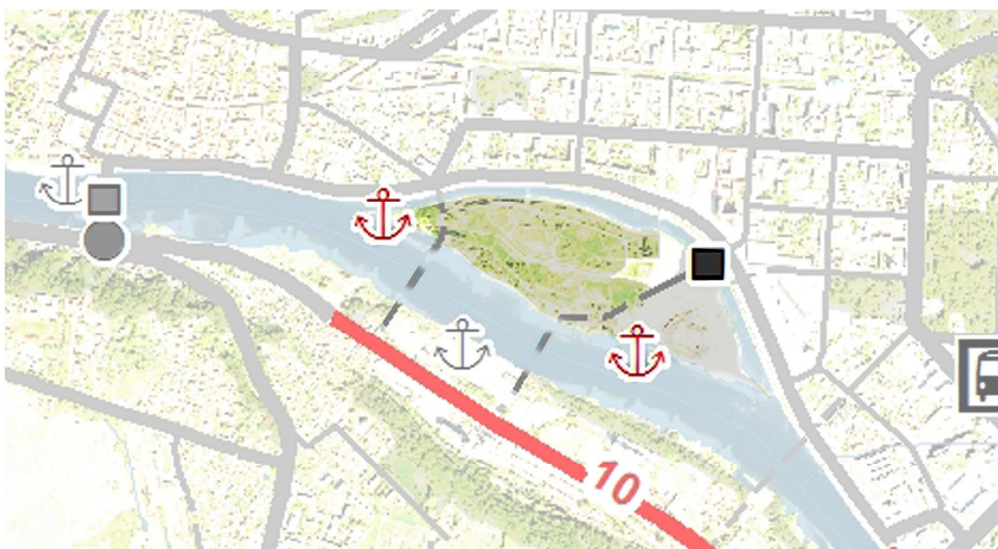
SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI

- Miesto administracinė riba
- Vandens
- Mišakai
- Susisiekimo infrastruktūra**
 - Gatvės
 - Esama A kategorijos gatvė
 - Planuojama A kategorijos gatvė
 - Esama B kategorijos gatvė
 - Planuojama B kategorijos gatvė
 - Esama C kategorijos gatvė
 - Planuojama C kategorijos gatvė
 - Esama D1 kategorijos gatvė
 - Planuojama D1 kategorijos gatvė
 - Esama D2 kategorijos gatvė/vietinės reikšmės kelias
 - Planuojama D2 kategorijos gatvė/vietinės reikšmės kelias
- Dviračių infrastruktūra**
 - Esamas pėsčiųjų tiltas
 - Numatomas pėsčiųjų tiltas
 - Esama E kategorijos gatvė
 - Esamas dviračių takas
 - Planuojamas dviračių takas
 - Planuojamas žaliakelis
 - Planuojama dviračių juosta gatvės važiuojamoje dalyje
 - Planuojama dviračių trasa gatveje be eismo juostų žymėjimo
- Kiti žymėjimai**
 - Geležinkelis
 - Autobusų stotis
 - Pagrindinė geležinkelio stotis
 - Kita geležinkelio stotis
 - Oro uostas
 - Funikulierius

4. brėžinys. Kauno Nemuno salos teritorijos dviračių infrastruktūra.

Šaltinis: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/prelilminarus_sprendiniai

Kauno Nemuno salos teritorijos susisiekimo tinklo plėtra iki 2023 m.

SUTARTINIAI ŽYMĖJIMAI

SUSISIEKIMO TINKLO PLĖTRA IKI 2023 M.

Kategorija	Gatvių ir kelių tinklas			
	Esamos gatvės	Planuojamos gatvės	Rekonstruojamos gatvės iki 2023 m.	Planuojamos gatvės iki 2023 m.
A	—	---	—	---
B	—	---	—	---
C	—	---	—	---
D1	—	---	—	---

Skirtingų lygių gatvių statiniai

Statyns	Esami	Planuojami iki 2023 m.
Tiltai/viadukai/tuneliai/vistakados	■	■
Skirtingų lygių sankryžos	●	●

Kiti žymėjimai

- Sprendinio numeris (žr. 20 lentelę)
- Miesto administracinė riba
- Vandens
- Mišakai
- Geležinkelis
- Geležinkelio stotis
- Autobusų stotis
- Oro uostas
- Esamas uostas
- Esama prieplauka
- Numatoma prieplauka iki 2023 m.

5. brėžinys. Kauno Nemuno salos teritorijos susisiekimo tinklo plėtra iki 2023 m.

Šaltinis: http://www.kaunoplanas.lt/bendrieji_planai/prelilminarus_sprendiniai

6. brėžinys. Visuomeninės organizacijos „Vieningas Kaunas“ Nemuno salos teritorijos detaliojo plano pasiūlymas

7. priedas. Kiekybinio tyrimo anketos klausimai ir atsakymų statistika

Kiekybinio tyrimo anketos klausimai

Sveiki,

esu VDU universiteto kūrybinių industrijų magistrantė nagrinėjanti Kauno viešąsias erdves, kūrybiškumą ir miesto lyderių iniciatyvas jose.

Trumpai apie nagrinėjamą temą:

"Kauno Nemuno sala: viešoji erdvė kūrybinėms iniciatyvoms".

Darbe nagrinėjamas miesto centrinės dalies, ne tik kaip visuomeninės, tačiau kaip ir viešosios erdvės kūrybinių iniciatyvų katalizatoriaus potencialas. Aiškinamasi vietos istorija, sociokultūrinės įtakos šiai miesto daliai. Esamų ir būsimų kūrybinių iniciatyvų galimybės ir poreikis.

1. Jūsų lytis:

- Moteris
- Vyras

2. Jūsų amžius:

- 15-18 m.
- 19-30 m.
- 31-50 m.
- 51-60 m.
- 61 m. ir daugiau

3. Jūsų išsilavinimas:

- Pradinis
- Vidurinis
- Nebaigtas aukštasis
- Aukštasis
- Kita (*įrašyti*).....

4. Pagrindinis Jūsų užsiėmimas:

- Moksleivis
- Studentas
- Bedarbis
- Dirbantis asmuo
- Pensininkas
- Kita (*įrašyti*).....

5. Jūs (*pasirinkite vieną Jums tinkantį atsakymo variantą*):

- Gimiau ir užaugau Kaune
- Seniai gyvenu Kaune
- Esu svečias Kaune
- Kita (*įrašyti*).....

6. Su kuo Jums pagrindine asocijuojasi Nemuno sala? (*Galimas VIENAS atsakymo variantas*)

- Žalgirio arena

- Miesto parkas
- Žiemos uostas
- Paplūdimys
- Dviračių takai
- Kita (įrašyti).....

7. Ar žinojote Nemuno saloje organizuotus renginius? (Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

Renginys	Žinojau	Nežinojau	Dalyvavau
Nemuno saloje organizuoti Pop Art, F.U., Žas grupių koncertai			
2000 m. J. Kairys praskrido pro pėsčiųjų tiltą vedantį į Nemuno salą			
2009 m. Nemuno saloje buvo organizuota Žolinių šventė			
2011 m. atidaryta „Žalgirio“ arena			
2012 m. Nemuno saloje organizuota Joninių šventė			
2012 m. Nemuno saloje organizuota „Kauno grūdų“ 120 m. šventė			
2012 m. Nemuno saloje organizuota mūšio instenizacija festivalyje „Europa. Napaleonas I Kaune 1812“			
Nemuno saloje įrengti treniruokliai			
2013 m. „Grynparkas“ organizuotas projektas „Gamtoje įguldyta“			
2013 m. Nemuno saloje organizuotas „Kauno maratonas“			
2013 m. įrengta šunų vedžiojamo aikštelė			
2014 m. paroda „AgroBalt 2014“			

8. Ar žinojote Nemuno salos istorinius įvykius? (Kiekvienoje eilutėje pažymėkite Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

Įvykis	Žinojau	Nežinojau
1917-1967 m. Nemuno saloje buvo Žiemos uostas aptarnavęs Naujamiesčio gamyklas		
6 – jame dešimtmetyje Nemuno saloje esantis paplūdimys buvo viena pagrindinė miesto maudymosi vietų		
Nemuno salos krantai buvo tapę šiukšlynais		
Nemuno saloje buvo įsteigtas Jachtklubas		
Nemuno salos dalyje buvo įsiskūrę benamiai		
Nemuno saloje laikytos motorinės valtys		

9. Ar lankotės Nemuno saloje:

- Ne (toliau pereikite prie 11 klausimo)
- Buvau kelis kartus
- Lankausi retai
- Esu nuolatinis lankytojas
- Kita (įrašyti)

10. Kokių tikslų lankotės Nemuno saloje (Pasirinkite 3 Jums tinkančius atsakymo variantus):

- Leidžiu laisvalaikį su šeima
- Žvejoju
- Sportuoju
- Vedžioju šunį
- Pramogauju
- Poilsiauju
- Maudausi
- Lankausi „Žalgirio“ arenos renginiuose
- Kita (įrašyti).....

11. Įvertinkite žemiau pateiktus teiginius apie Nemuno salą: (Kiekvienoje eilutėje pažymėkite Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

Nemuno salos apibūdinimas	1 (visiškai nesutinku)	2 (nesutinku)	3 (dalinai sutinku)	4 (sutinku)	5 (visiškai sutinku)	6 (nežinau/negaliu įvertinti)
Graži, tvarkinga vieta						
Patogi miesto centre esanti laisvalaikio vieta						
Tinkamai pritaikyta leisti laisvalaikį						
Jauki						
Tinkama važinėti dviračiais						
Tinkama sportuoti						
Tinkama baidarių sportui						
Tinkama žvejybai						
Nuobodi						
Nepritaikyta vyresnio amžiaus žmonėms						
Vieta, kur „nėra ką veikti“						
Be infrastruktūros (suoliukų, šiukšliadėžių, lauko tualetų ir pan.)						
Pilna šiukšlių						
Tinkama maudynėms						

12. Ko trūksta Nemuno salai kaip šiuolaikiškai, kūrybingai viešajai miesto erdvei (max. galimi 3 atsakymų variantai):

- Planavimo, politinės vietos strategijos
- Tinkamos infrastruktūros (suoliukų, šiukšlių dėžių, apšvietimo ir pan.)
- Įvairių renginių, festivalių, parodų, akcijų
- Žvejybai pritaikytų vietų

- Maudynėms pritaikytų vietų
- Aktyviam sportui pritaikytų vietų
- Tvarkingos aplinkos
- Vaikų žaidimų aikštelės
- Kita (įrašyti)

13. Ar Jūs norėtumėte, kad Nemuno saloje būtų daugiau organizuojama renginių:

- Taip
- Ne
- Nežinau
- Kita(įrašyti).....

14. Kokio pobūdžio, temos renginių organizuojamų Nemuno saloje Jūs papildomai norėtumėte?

15. Dėl kokių priežasčių Jūs nenorite papildomai organizuojamų renginių Nemuno saloje?(pasirenkamas klausimas)

Anketos rezultatų statistika:

Rezultatų santrauka

1. Jūsų lytis:

Vyras	31	23.8%
Moteris	99	76.2%
Viso atsakymų	130	

2. Jūsų amžius:

15-18 m.	3	2.3%
19-30 m.	89	68.5%
31-50 m.	23	17.7%
51-60 m.	6	4.6%
61 m. ir daugiau	9	6.9%
Viso atsakymų	130	

3. Jūsų išsilavinimas:

Pradinis	0	0%
Nebaigtas vidurinis	3	2.3%
Vidurinis	15	11.5%
Profesinis ar aukštesnysis	7	5.4%
Nebaigtas aukštasis	16	12.3%
Aukštasis	86	66.2%
Kita	3	2.3%
Viso atsakymų	130	

Kiti atsakymai:

- būsimas aukštasis (dar studentė)
- Studijuojantis aukštajame
- Aukštesnysis ir nebaigtas aukštasis

4. Pagrindinis Jūsų užsiėmimas:

Moksleivis	2	1.5%
Studentas	43	33.1%
Bedarbis	3	2.3%
Dirbantis asmuo	69	53.1%
Pensininkas	7	5.4%
Kita	6	4.6%
Viso atsakymų	130	

Kiti atsakymai:

- menininkas
- Dirbantis studentas
- dirbantis moksleivis -)
- Dirbantis studentas
- Dirbanti studentė
- individuali veikla

5. Jūs: (pasirinkite vieną Jums tinkantį atsakymo variantą)

Gimėte ir užaugote Kaune	67	51.5%
Seniai gyvenate Kaune	36	27.7%
Esate svečias Kaune	14	10.8%
Kita	13	10%
Viso atsakymų	130	

Kiti atsakymai:

- Anksčiau gyvenau Kaune 6 metus
- 4 metai Kaune
- Gimiau Kaune, bet užaugau kitame mieste. Jau 8 metus gyvenu Kaune.
- Gyvenau Kaune puse gyvenimo
- atvykau studijuoti ir likau
- antrus metus studijuojanti Kaune
- neseniai gyvenau Kaune
- Vilnius
- Studijuoju ir norėčiau čia įsitvirtinti
- Trečius metus gyvenau Kaune
- Studijų metu gyvenau Kaune
- Gyvenau Kaune kelis metus.
- studijuojau

6. Su kuo Jums pagrindė asocijuojasi Nemuno sala? (pasirinkite VIENĄ atsakymo variantą)

Žalgirio arena	60		46.2%
Miesto parkas	50		38.5%
Žiemos uostas	3		2.3%
Paplūdimys	2		1.5%
Dviračių takai	6		4.6%
Kita	9		6.9%
Viso atsakymų	130		

Kiti atsakymai:

- sala upėje
- miesto parkas, Žalgirio arena, dviračių takai, mišraus poilsio zona.
- Su sala-parkas
- su nykia pieva
- žalia apleista vieta
- žalia zona mieste
- Kūrybinė erdvė
- Dykynė vidury miesto
- krosas

7. Ar žinojote, kad Nemuno saloje.....? (Kiekvienoje eilutėje pažymėkite vieną Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

Nemuno saloje buvo organizuoti Pop Art, F.U., Žas grupių koncertai

Žinojau, bet nedalyvavau	43		33.1%
Nežinojau	81		62.3%
Dalyvavau	6		4.6%

2000 m. J. Kairys praskrido pro pėsčiųjų tiltą vedantį į Nemuno salą

Žinojau, bet nedalyvavau	73		56.2%
Nežinojau	11		8.5%
Dalyvavau	46		35.4%

2009 m. Nemuno saloje buvo organizuota Žolinių šventė

Žinojau, bet nedalyvavau	33		25.4%
Nežinojau	93		71.5%
Dalyvavau	4		3.1%

2011 m. atidaryta "Žalgirio" arena

Žinojau, bet nedalyvavau	103		79.2%
Nežinojau	3		2.3%
Dalyvavau	24		18.5%

2012 m. Nemuno saloje organizuota Joninių šventė

Žinojau, bet nedalyvavau	36		27.7%
Nežinojau	85		65.4%
Dalyvavau	9		6.9%

2012 m. Nemuno saloje organizuota "Kauno grūdų" 120 m. šventė

Žinojau, bet nedalyvavau	39		30%
Nežinojau	76		58.5%
Dalyvavau	15		11.5%

2012 m. Nemuno saloje organizuota mūšio insteniacija festivalyje „Europa. Napaleonas I Kaune 1812“

Žinojau, bet nedalyvavau	59		45.4%
Nežinojau	56		43.1%
Dalyvavau	15		11.5%

Nemuno saloje įrengti treniruokliai

Žinojau, bet nedalyvavau	45		34.6%
Nežinojau	54		41.5%
Dalyvavau	31		23.8%

2013 m. „Grynparkas“ organizuotas projektas „Gamtoje iguldyta“

Žinojau, bet nedalyvavau	21		16.2%
Nežinojau	98		75.4%
Dalyvavau	11		8.5%

2013 m. Nemuno saloje organizuotas „Kauno maratonas“

Žinojau, bet nedalyvavau	47		36.2%
Nežinojau	74		56.9%
Dalyvavau	9		6.9%

2013 m. įrengta šunų vedžiojimo aikštelė

Žinojau, bet nedalyvavau	33		25.4%
Nežinojau	91		70%
Dalyvavau	6		4.6%

2014 m. vyko paroda „AgroBalt 2014“

Žinojau, bet nedalyvavau	68		52.3%
Nežinojau	43		33.1%
Dalyvavau	19		14.6%

8. Ar žinote kad... (Kiekvienoje eilutėje pažymėkite Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

1917-1967 m. Nemuno saloje buvo Žiemos uostas aptarnavęs Naujamiesčio gamyklas

Žinojau	28	21.5%
Nežinojau	102	78.5%

6 - jame dešimtmetyje Nemuno saloje esantis paplūdimys buvo viena pagrindinė miesto maudymosi vietų

Žinojau	44	33.8%
Nežinojau	86	66.2%

Nemuno salos krantai buvo tapę šiukšlynais

Žinojau	69	53.1%
Nežinojau	61	46.9%

Nemuno saloje buvo įsteigtas Jachtklubas

Žinojau	29	22.3%
Nežinojau	101	77.7%

Nemuno salos dalyje buvo įsikūrę benamiai

Žinojau	45	34.6%
Nežinojau	85	65.4%

Nemuno saloje laikytos motorinės valtys

Žinojau	26	20%
Nežinojau	104	80%

9. Ar lankotės Nemuno saloje:

Ne	1	0.8%
Buvau kelis kartus	25	19.2%
Lankausi, bet retai	85	65.4%
Esu nuolatinis lankytojas	16	12.3%
Kita	3	2.3%
Viso atsakymų	130	

Kiti atsakymai:

- Vasarom visada lankausi
- Kai gyvenau Kaune nuolat lankiau
- kartas nuo karto

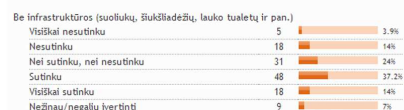
10. Kokiu tikslu lankotės Nemuno saloje? (Pasirinkite 3 Jums tinkančius atsakymo variantus) (daug galimų variantų)

Leidžiu laisvalaikį su šeima	49	16.3%
Žvejojau	0	0%
Sportuoju	17	5.7%
Vedžioju šunį	5	1.7%
Pramogauju	48	16%
Poilsiauju	74	24.7%
Maudausi	0	0%
Lankausi „Žalgirio“ arenos renginiuose	97	32.3%
Kita	10	3.3%
Viso atsakymų	300	

Kiti atsakymai:

- dažniausiai poilsiauju ir pramogauju
- pasivaikšcioti iseinu
- foje koncertas
- geriu alų su grupiokais; pasivaikštau
- pasivaikštau
- tiesiog vaikštau
- Šiaip pasivaikšcioju
- Pasivaikštau
- šitineju
- Su kursiokais šventėme mokslų pabaigtuves. Aktyviai įsijungiau į Lietuvos Jaunimo dienų renginius, kuri 2013 m. vyko saloje ir Žalgirio arenoje. Tiesą sakant nusistebėjau, kad tokio renginio neįtraukėte į renginių sąrašą. Juk ten dalyvavo apie 8000 jaunimo iš visos Lietuvos.

11. Įvertinkite žemiau pateiktus teiginius apie Nemuno salą: (Kiekvienoje eilutėje pažymėkite Jums tinkamiausią atsakymo variantą)

12. Ko trūksta Nemuno salai kaip šiuolaikiškai, kūrybingai viešajai miesto erdvei (galimi 3 atsakymų variantai):
(daug galimų variantų)

Planavimo, politinės vietos strategijos	31		8.8%
Tinkamos infrastruktūros (suoliukų, šiukšlių dėžių, apšvietimo ir pan.)	89		25.1%
Įvairių renginių, festivalių, parodų, akcijų	66		18.6%
Žvejybai pritaikytų vietų	6		1.7%
Maudynėms pritaikytų vietų	26		7.3%
Aktyviam sportui pritaikytų vietų	44		12.4%
Tvarkingos aplinkos	41		11.6%
Vaikų žaidimų aikštelės	44		12.4%
Kita	7		2%
Viso atsakymų	354		

Kiti atsakymai:

- nenai ten buvau nzn kas ten dabar vyksta
- trūksta pagarbos faunai. Dabar saloje yra vietos tik žmogui. Išstremti visi zuikiai, bebrai. Sunaikintos paukščių perėjimo vietos.
- šiaip tai sala dabar atrodo nelabai patogioje vietoje, tarsi atskirta plačiausios Karaliaus Mindaugo krantinės. Kažkos, sakyčiau netgi psichologinis barjeras nueiti į kitą pusę.
- nežinau
- geriamo vandens
- suoliukų, šiukšlių dėžių, apšvietimas
- vandens atrakcionų

13. Ar Jūs norėtumėte, kad Nemuno saloje būtų daugiau organizuojama renginių:

Taip	94		72.9%
Ne	4		3.1%
Nežinau	28		21.7%
Kita	3		2.3%
Viso atsakymų	129		

Kiti atsakymai:

- Man tiesiog neaktualu
- neturiu nuomones
- Viskas turi būti su saiku. Man sala ir taip graži. Reikia daugiau medžių. Neužmirštant, kad salą mėgstą ir pagyvenusio amžiaus žmonės

8. priedas. Interviu su Daiva Morkūnaitė Šmitienė išrašas

Kauno miesto savivaldybės kultūros ir meno poskyrio vedėja. Atsakinga už Kultūros ir meno poskyrio veiklos planavimą, organizavimą ir kontroliavimą, Kauno miesto švenčių koordinatore.

1. Kas Jums yra viešoji erdvė ir kaip vertinate Kaune esančias viešąsias erdves?

- Viešoji erdvė yra ta, sakykime, kuri yra ne kažkokio savininko žemė, bet apskritai kažkokia erdvė ir tai nebūtinai turi būti laukas, sakykim prie viešųjų erdvių aš taip pat priskirčiau ir bažnyčias ir dar kažkurias uždaras erdves, kuriuose vyksta kažkokie meniniai, kultūriniai veiksmai ir pan.

Kiek Kaune esančios viešosios erdvės yra kultūriškai aktyvios?

- Aš manau mūsų visuomenė, apskritai Kauno visuomenė yra persisotinusi įvairiais meno renginiais ir projektais, todėl kad iš tiesų, mes turime pakankamai stiprią meninę bazę ir visumoje, jeigu lyginant visą Lietuvą, Kauno miesto savivaldybė daugiausia turi ir meno kolektyvų, kuriuos išlaiko, biudžetinių įstaigų, turiu omeny, ir programų dalinio finansavimo yra labai daug. Kiekvienam pagal savą sritį: tai yra ir jaunimui atskirai net pora programų pas mus kultūroje yra ir apskritai jaunimo programoje, ir atskirai Senamiesčiui ir centro zonai, ir profesionaliam menui ir megejų menui, taip, kad kiekvienas tikrai gali rasti terpę, kad ir kaip visą laiką menininkai besiskųstų ir pan. Manau Kaune menininkai pakankamai turi ir erdvių, kur reikštis, ir to kažkokio palaikymo iš savivaldybės.

2. Nemuno salos, kaip Kauno viešosios erdvės potencialas. Pati Nemuno sala kaip vieta, įtakotų žmonių norą ten veikti? kiek yra potenciali?

- Šiaip ji pakankamai mėgiama miestiečių ir, jeigu žiūrint į tuos didžiuosius renginius, kurie yra daryti Nemuno saloje, tai ten visą laiką susirenka pakankamai didelis žmonių skaičius, kadangi didelė erdvė, ten ta luoma, kurioje paprastai daromi renginiai yra patogi, nes tu gali susėsti ant kraščiukų ir geriau matyti, ir pan. Tuo labiau dabar yra baigiamas rengti visos salos detalusis planas ir planuojama aktyvinti sporto zoną. Aš manau, ji bus pakankamai mėgiama ir lankoma žmonių, tuo labiau, kad ir arena ten atsiradusi dar papildomai pritraukia žmonių, galbūt net tų, kurie niekada nėra buvę saloje. Dabar žmonės užėina pasivaikščioti po Nemuno salą prieš renginius, po renginių ir panašiai.

Jeigu galite, įvardinkite kokie per paskutinius 5-10 metų yra įvykę kūrybiniai projektai Nemuno saloje?

- Šiaip ten sporto projektų vyksta, tokių įvairių pasivažinėjimų, praeitais metais ir trąsos tam buvo įrengtos, o apskritai prieš porą metų vyko didžiulis renginys, kuriame lankėsi 10 tūkst. žmonių – tai Napoleono žygis, kas buvo organizuota iš savivaldybės pusės. Paskui porą metų ten didžiulius renginius organizavo Kauno grūdai. Dar anksčiau ten būdavo įprasta renginių zona, renginiai vykdavo ir per miesto dienas, buvo anksčiau ir Pop Art festivaliai, kurie visada vykdavo saloje. Pakankamai ten...gera vieta matyt. Na įpatinai komerciniams dalykams tai yra gera vieta, nes salą su miestu jungia tilteliai, todėl žiūrovas tau visada už tiltelio ir per tiltelį organizatoriai labai lengvai gali viską kontroliuoti.

Dar truputi lyginant Nemuno salos ir Santakos parko viešąją erdvę ir jų potencialus ir kokie vyko renginiai, iniciatyvos. Kur daugiau jie reišėsi Nemuno saloje ar Santakoje?

- Be abejo, Santakoje, ten yra apskritai Senamiestis ir didesnė trauka, aišku yra kiti dalykai, kurie tą įtakojo- upė, vaizdai, aplinka yra labai graži, ypatingai dabar, kai viskas yra sutvarkyta, tai matosi ir žmonėms tai patinka. Ir jau ilgas laikas pas mus ten nuolat vyksta renginiai, praktiškai visą šiltąjį periodą, nebūtinai pačiame Santakos stadione, bet toje pačioje aplinkoje - prie Kauno pilies, pačiame Santakos stadione, Amfiteatre, ta prasme ta erdvė nuolat, praktiškai kiekvieną savaitę naudojama ir patraukli. Imkime Amfiteatras, jis yra labai patogus stebėti įvairiems projektams arba atsisėsti ir pažiūrėti į vandenį.

Ar tas renginių pagausėjimas priklausė nuo pačios Santakos parko viešosios erdvės sutvarkymo?

- Ne, ten ir anksčiau taip būdavo tik tiek, kad anksčiau kol nebuvo pertvarkyta ir visa Kauno pilies zona, tai gal pagrindiniai tokie didesni dalykai vykdavo Rotušės aikštėje. Dabar Rotušės aikštėje, gausiai atsiradus kavinėms, su renginiais mes netelpame toje erdvėje, nes nebelieka žmonėms vietos, kur pasižiūrėti renginius. Taigi viską mes perkelėme į Kauno pilį, kur yra didžiulė erdvė, kur žmonės gali sau susėsti ant pievelių, manau tai yra patraukliau nei jei viskas vyktų ant asfalto, susigrūdus.

3. Kas Jums yra kūrybiškumas?

- Kūrybiškumas? Aš tai galvoju, kad kūrybiškumas yra toks kaip gyvenimo būdas, susijęs ne tik su menu, bet ir su kiekviena gyvenimo ir buities akimirka, jeigu tu kūrybiškai žiūri į bet ką, kad ir į maisto darymą. Taigi kūrybiškumas man asocijuojasi su gyvenimo būdu, gyvenimu.

4. Ir grįžtant dar prie Kauno viešosios erdvės ir Nemuno salos. Kaip Jūsų manymu kūrybiškumas reiškiasi Kauno miesto viešosiose erdvėse ir Nemuno saloje?

- Įprastesnė zona visiems tiems dalykams ir piknikam, ir knygų skaitymams vis gi yra Senamiesčio zona, Santakos zona. Manau, kad ten tiesiog yra patogiau, nes tu ir prie vandens gali prieiti, nes vanduo visuomet žmones traukia dėl savo gerųjų savybių. Saloje tai yra toliau, tu jeigu sėdi, tai sėdi daugiau atvoje zonoje. Kiek žinau, šiaip jaunimas labai mėgsta saloje pasidėti, ten iškyšulyje yra daugiau pušelių, jiems matyt reikia mažiau žmonių..

Privatesnės..

- Taip, privatesnės zonos, bet visumoje šeimos..kad ir pats jaunimas, iš tikrųjų Santakos zonoje labiausiai mėgsta Amfiteatrą, jie ten patogiai susėda ant suoliukų ir sėdi. O šeimoms ir viskam - labiau Santakos zona, ir pasivaikščioti, ir treniruokliai..aišku ir Nemuno saloje yra treniruokliai ir visą kitą, bet matyt..gal Santakoje ir gyventojų daugiau, gal apskritai, kad Senamiestis traukia labiau, nes ten ir kavinės, ir kažkaip kitaip, ir visa Senamiesčio bendruomenė aktyvesnė.. Aš manau, kad aišku ir tas įtakoja. Nors negali sakyti, jau pagaliau ir Laisvės alėja atsigavo, nes aišku buvo tokia juoda duobė - kai buvo tušti pastatai Laisvės alėjoje su užrašais nuomojama, visai liūdnas vaizdas buvo. Aišku kol kas dar ta zona - nuo fontano iki Soboro, į aną pusę, ji yra mažiau judri negu į šitą pusę.

Tai sakykime, jei Nemuno saloje atsirastų kažkokios verslo iniciatyvos, kaip pavyzdžiui, kažkokia plaukiojanti kavinė, manote, kad gyvenimas Nemuno saloje pagyvėtų ?

Jeigu atsirastų...suprantat pas mus apskritai yra neišnaudojamos upės, bet jei atsirastų verslininkų, kurie užsimtų tokiais dalykais kaip plukdymai, sakykim nuo arenos, Nemuno salos iki tarkim Senamiesčio, su vaizdu, kažkokiais vaizdų pasižiūrėjimais, jeigu atsirastų

kažkokios lauko kavinukės, jei atsiras dar tos sporto zonos, kas dabar yra planuojama, lauko tinklinis, net keletas aikštelių, kad galėtų vykti tarptautinės varžybos, viskas *pajudėtų*. Faktas, kad žmogus atėjęs į Nemuno salą, jis nori įvairių dalykų, ir kavos atsisėdęs išgerti, ir pasivaikščioti ir į vandenį pasižiūrėti, ir tuo pačiu vandeniu paplaukti.

5. Paskutinis klausimas, kokias matote Nemuno salos, kaip viešosios erdvės problemas ir jų galimus sprendimo būdus?

- Jeigu žiūrint konkrečiai į renginių pusę, renginiams ten yra labai sudėtinga vieta ir transportavimo, visų technikų atvežimo aspektu. Taip pat elektrifikavimo problema, kai nėra reikiamose zonose reikalingos elektros bet kokiam veiksmui vykdyti ir reikia viską daryti su generatoriais. Šitos dvi pagrindinės problemos, kad privažiavimo klausimai ir elektra.

Tai didina kaštus, taip? Jei viskas daroma su generatoriais..

- Taip, tai didina kaštus ir aišku yra nepatogu. Vis tiek, kai atvažiavai, lengvai įvažiavai, be problemų, išsikrovei viską, tai yra vienaip, o dabar yra kitaip - norint su tom sunkiasvorėm mašinom įvažiuoti, turi saugoti vejas ir nuokalnes ir visą kitą. Ir laikas ilgesnis gaunasi ir kaštai didesni.

O sprendimo būdai?

- Sprendimo būdai, tai aš nežinau. Vis dėlto ten yra gamtos kampelis ir žmogui labai ten kaip čia pasakyti, daryti savo tvarką ir nereikėtų, nes vis gi kažkokia veikla vėl turi kitą pusę – gali sugadinti vaizdą. Aišku, jei daryti kažkokius nuvažiavimus, tai jau gali iškraipyti gamtos vaizdą, tuo labiau, jeigu ten statyti kažkokius pastovius elektros statinius, tai vėlgi ir saugumo klausimas. Aš manau, turim mes tų erdvių..bet jeigu kartais reikia tokiems dideliems renginiams, tai nieko baisaus ir tie generatoriai..

Tai jeigu reziumuojant, Jūsų išvada ir pasiūlymai būtų Nemuno salą adaptuoti, pritaikyti kažkokiems specifiniams renginiams?

- Ten galima daryti tik tokius renginius, kur susirenka iš tikro didžiulė masė žmonių, kur kitose mažesnėse erdvėse netelpa. Jeigu darytumėm ten kažkokius mažus renginius, tai nėra tikslo, nes pirmiausia jau tose erdvėse turi būti atitinkamo dydžio ir scenos ir visą kitą. Kitaip viskas atrodys juokingai, suprantat. Nes jeigu mes turėsime 100 žmonių, mažyte sceną.. Didelės erdvės turi tam tikrus savo reikalavimus. Aš galvoju, kad ideliausia ten būtų vystyti tokią laisvalaikio ir sporto zoną, kuri galėtų pritraukti daug žmonių. Tu atėjai, tu gali pažaisti įvairius žaidimus, yra įvairūs treniruokliai, galimos įvairios pramogos - yra vandens, smėlio, dar ten kažkas. Manau, kad tai artima ir gamtai, ir tuo labiau žmonėms - geras poilsis vidury miesto.

-

O koks potencialus viso to, tų pramogų vartotojas? Tiesiog pačios Nemuno salos lankytojas, tai būtų daugiau miesto centre gyvenantis žmogus, ar visame Kaune ?

- Aš įsivaizduoju, kad visi, nes kadangi vis tiek iš esmės visi miestiečiai pastoviai lankosi Senamiestyje. Aš nemanau, kad yra labai didelis skaičius žmonių, kurie yra užsidarę ir nepajuda. Kadangi čia visi teatrai, visi dalykai susikoncentravę.

Ačiū Jums labai.

9. priedas. Interviu su Gintaru Balčyčiu išrašas

KTU Statybos ir architektūros fakulteto Architektūros ir kraštovarkos katedros docentas. Lietuvos architektų sąjungos (LAS) narys. Aktyvus Lietuvos architektų kūrybinio potencialo skleidimo pasauliui iniciatorius, sukūręs ir jau kelerius metus sėkmingai įgyvendinantis tarptautinę parodą „Houses LT“. Parengė Vienybės aikštės Kaune sutvarkymo projektą, inicijavo ir vadovavo tarptautiniam architektūros ir urbanistikos projektui, skirtam Laisvės alėjos rekonstrukcijai, suprojektavo 2 bankų pastatus Kaliningrade ir daug kitų įvairios paskirties objektų Lietuvoje ir užsienyje. 2013 metais Kaune vykusio architektūros festivalio KAFė organizatorius.

1. Kas Jums yra viešoji erdvė ir kaip vertinate Kaune esančias viešąsias erdves?

- Viešoji erdvė - tai miesto vieta, kur gali bet kada, kas nori ateiti ir kažką veikti, ar ne? Nepriklauso niekam ir priklauso visiems, išeitų taip.

O Jūsų vertinimas Kauno viešosios erdvės?

- Kaip aš vertinu? Nežinau, čia klausimas toks..iš tikrųjų tų viešųjų erdvių yra tokių artikuluotų, kaip sakysim Laisvės alėja ar suformuotos aikštės kažkokiam tai urbanistiniame audinyje ir yra tos viešosios erdvės, kaip parkai, miškai ir pakrantės upių ir kita. Jos yra skirtingos ir skirtingai vertintinos. Šiaip jeigu kalbant apie urbanizuotas viešąsias erdves, tai manau, kad Kaunas greičiausiai turi dvi viešąsias erdves - tai Laisvės alėja ir Rotušės aikštė. Kitos aikštės, yra formalios, nors urbanistiškai susiklosčiusios, tačiau tik formaliai galima pavadinti viešąja erdve, nes jeigu ten žmonės nesilanko, ar neturi ten ką veikti, tai matyt tenka jas traktuoti kaip gatves susisiekimo komunikacijai. O neartikuluotos erdvės, kurios Kaune yra kelios, pagrindinės - tai Ažuolyno parkas, Nemuno sala ir dalinai sakysim Santakos parkas. Jeigu nepriskiriant šiai grupei upių krantinių, kurios iš vienos pusės yra urbanizuotos, tačiau iš kitos pusės, jas įprastu požiūriu negalima būtų laikyti tokią, kaip viešąją erdvę. Gamtinės neartikuluotas vietas iš tikrųjų vertinu neblogai, nes Ažuolyno parkas atlieka vieną funkciją, Nemuno sala - kitą, o sakysim krantines ir Santakos parkas - dar vieną, kitokią funkciją.

Kokia pagrindinė šitos Nemuno salos kaip gamtinės Kauno viešosios erdvės funkcija? Minėjote ši erdvė atlieka tam tikrą funkciją, ar galite įvardinti kokią?

- Manau, kad ji atlieka miško parko funkciją, greičiausiai, tokią, nežinau kaip čia pasakyti, rekreacinės erdvės funkciją. Iš vienos pusės, gal ir galima būtų taip teigti, iš kitos pusės..neaišku kokią paskirtį jai matom mieste, manau šiuo metu ji atlieka panašią funkciją kaip ir Ažuolyno parkas.

2. Nemuno salos, kaip Kauno viešosios erdvės potencialas, kokį jį išvelgiate?

- Visokį, čia viskas labai priklauso, nuo miesto strategijos, kaip miestas mato save, kaip jis vystytis, tai nuo to priklausys ir Nemuno salos kaip Jūs sakote viešosios erdvės funkcija. Teoriškai žiūrint, ji gali būti visokia - ji gali būti urbanizuota, turiu galvoje, netgi užstatyta, tada jos plotas, sakysime kaip viešosios erdvės, sumažėtų, arba ji gali likti tokia kaip dabar yra, ta prasme, parko teritorija, kurios plotas liktų didžiulis.

Tomas Grunskis, kurį aš miniu savo darbe, nagrinėja amorfinės vietas. Nemuno sala, mano požiūriu, tai atitinka. Mano požiūriu, Kauno centrinė dalis kartu su Nemuno sala, ji tokia truputėli išsiskaidžiusi morfologine struktūros prasme. Tai yra galios subjektai

pasiskirstę žemes, kurių pasekoje atsirado „Akropolis“ ir „Žalgirio“ arena, taip pat du statiniai kaip „Kauno grūdai“ ir „Respublikos“ viešbutis. Visa Nemuno salos erdvė tampa tokia išdidinta. Ką Jūs manote apie tai, ar teisinga mano interpretacija?

- Nežinau, man tai atrodo, kol nebuvo „Akropolio“ ir „Žalgirio“ arenos, ji buvo tiesiog neurbanizuota teritorija, kaip ir visos Kauno pakrantės, iš kitos pusės žiūrint Žemosios Fredos arba užmiesčio, trumpai - teritorijos už centro. Tiesiog tai buvo tam tikras žalias plotas, kuris funkciškai buvo absoliučiai neaktualus miestui. Kai dabar Nemuno saloj atsirado „Žalgirio“ arena, tai dalis jos tapo urbanizuota. Jei vertinti proporcijas, tai manau viskas priklauso kaip mes matome ateities Kauną. Mano supratimu, jeigu Kaunas turėdamas puikią urbanistinę situaciją, kai per vidurį miesto teka upė Nemunas, ją išnaudoja. Tai jis turi visas galimybes, geriausią vietą Kauno miesto centrui plėstis, jeigu reikia, iš kitos pusės mastant, neaišku ar to reikia. Deja, kol kas Kaunas tik mažėja, nedidėja ir ar jis didės kada nors, dabar sunku pasakyti. Galvojant, jeigu Žemoji Freda tampa Kauno miesto centro dalimi, tai tada Nemuno salos reikšmė bus vienokia, o jeigu Žemoji Freda niekadoms nebus užstatyta ir liks kaip dabar yra, tai ta situacija Nemuno salos tampa visiškai kitokia. Tiesą pasakius, Nemuno sala nėra kažkokia per didelė teritorija, arba ji neproporcinga, ar dar kažkokia. Man atrodo, kad galbūt vertinimo kategorijos šioje vietoje, tokios kaip proporcinga, ar neproporcinga, ar amorfiška, ar dar kažkokia, netinkamos. Čia daugiau galbūt tinka miesto urbanistinių darinių planavimo kategorijom, šiuo atveju, tai yra Nemuno sala..Žiūrint aišku, kokių tikslų siekiam...

3. Kas Jums yra kūrybiškumas?

- Kūrybiškumas? Gyvenimo būdas matyt, ta prasme...

Kur jis gali reikštis Jūsų požiūriu?

- Visur, na tai plačiąja prasme, kūrybiškumas yra gyvenimo būdas ir ...matyt absoliuti dauguma žmonių, individų turi tą kūrybiškumą, nes be to gyventi neįmanoma, skiriasi tik jo laipsnis. Siaurąja prasme, tai vėl gi aišku, tas kūrybiškumas matyt, galėtų būti individualus, galėtų būti kažkoks kolektyvinis, ir tada ta orientacija jo, ar tai yra savo individualiems poreikiams tenkinti, ar visuomenės poreikiams tenkinti, tai greičiausiai kūrybiškumas matyt yra žmonijos variklis, greičiausiai, ar ne?

4. Kaip Jūsų nuomone, jis reiškiasi Kauno miesto erdvėje, Nemuno saloje?

- Kūrybiškumas kaip reiškiasi?

Taip.

- Jei taip paprastai kalbant, kūrybiškumas...Atsiradus minčiai statyti Nemuno saloje areną, tai galėčiau pavadinti vieną iš kūrybiškumo apraiškų, nes čia klausimas tik toks, kaip jį vertinti? Ar urbanistiniu, ar miesto požiūriu yra teigiamas tas kūrybiškumas ar neigiamas? Iš tiesų aš nesu didelis šalininkas, kad visur turi pasireikšti kažkoks ypatingai didelis kūrybiškumas, nes galbūt mes skirtingai suvokiame kūrybiškumo sąvoką. Kūrybiškumas gali būti, mano požiūriu, pasireiškęs labai daug kur ir labai stipriai. Taip pat jis gali būti žalingas, sakysim, jeigu žiūrint urbanistiniu, miesto požiūriu.. ir kūrybiškumas, kurio niekas nemato, bet galbūt jis yra žymiai didesnis kūrybiškumas. Padaryti subtiliai, minimaliai ir labai kūrybiškai yra labai sudėtinga, ir manau yra žymiai sunkiau įgyvendinti tokį dalyką nei

kūrybiškai pastatyti 10 dangoraižių ar dar ką nors..Kūrybiškumas matyt turi savo atsakomybes ribas ir aišku profesionalumą, nes ne viskas, kas kūrybiška yra gerai.

Organizavote festivalį KAFe ir jo tema buvo istoriniai miestų centrai ir jų ryšys su upėmis ir koks yra Kauno miesto centras ir jo ryšys su upėmis? Jei galite pakomentuokite.

- Kauno miesto centras yra urbanistiškai susiformavęs darinys, puikioje geografinėje vietoje, bet jis neturi jokio ryšio su upėmis. Tai ir buvo festivalio mintis, kad tos viešosios erdvės prie upių galėtų susisiekti su viešosiomis vietomis miesto centre. Kaip ten bebūtų tas daugumos miestų gyvenimas susikūrė prie upių, nes pats gyvenimas tiesiog tai įtakojo: prekybos keliai, lengvas susisiekimas ir visa kita. Po to visose miestuose gyvenimas gerokai atitrūko nuo upių. Ir jei dabar galima pasinaudoti ir ypač kūrybiškai pasinaudoti esama situacija ir suteikti miestui daugiau kažkokių pridėtinių verčių, manau tą būtina padaryti, nes visi pasaulio miestai tą daro. Kaunas šiuo atveju, yra absoliutus *lūzeris* toje vietoje, nes turėdami puikią gamtinę situaciją, nieko nedarome, kad miestui tai duotų plusų prieš kitus miestus. Šioje kūrybingoje, energingoje epochoje labai svarbu yra turėti plusus prieš kitus miestus, deja Kaunas tuo nesinaudoja.

Kodėl?

- Nežinau, matyt iš vienos pusės, nėra pakankamai minčių kaip tą galima būtų panaudoti, iš kitos pusės, matyt pilietinė visuomenė pas mus yra labai silpna ir mes turime prastą miesto administravimą, trumpiau kalbant, miesto valdžią ir visiškai neturime tos pilietinės visuomenės, kuri galėtų įtakoti gerus pokyčius miestuose. Mes tokie iš to, sovietmiečio, gal ir kitur taip yra..visko laukiame, kad mums kažkas kažką duotų, padarytų, atneštų, tada mes galėtumėme įvertinti: ar tai gerai, ar ne, pareikšti savo nuomonę, bet mes patys plačiąją prasme, nieko nedarome, kad mieste pasikeistų kažkas į gerąją pusę.

Tai sakote, kad trūksta kažkokios bendros miesto strategijos, įvaizdžio?

- Manau, kad ir strategijos trūksta, trūksta ir įdėjų ir greičiausiai trūksta...nežinau...vadybinių įgūdžių, greičiausiai, nes tuos plačius procesus turi kažkas kombinuoti, jei jie atsiranda - organizuoti, nukreipti sakysim atitinkama linkme ir t.t.

5. Paskutinis klausimas, kokias matote Nemuno salos kaip viešosios erdvės problemas ir galimus jų sprendimo būdus?

- Pagrindinė problema, kad Kaune mažai žmonių ir kad Kaune ne taip, kaip kitose valstybėse - miestuose žmonės absoliučiai nevertina tai, ką turi. Jei čia būtų kokia Švedija, Danija ar Vokietija, tai nebūtų klausimo apie Nemuno salą. Greičiausiai ten kiekvieną rytą, vakarą ir dieną būtų pilna žmonių, kurie bėgiotų, sportuotų ir greičiausiai būtų didžiulis triukšmas, jei ten bandytų kažką statyti ar dar ką nors daryti. Tokio dydžio parką, miesto centre, iš tikrųjų, retas miestas sau gali leisti. Panašus pavyzdys, aišku ne to mastelio, Niujorko centrinis parkas, kur pabandytų kas nors pradėti kasti, ta prasme, ten net įstatymų nustatyta, kad toje vietoje statyba nebus vykdoma, nes ten yra miesto žalioji erdvė. Parkas aišku milžiniško dydžio, bet ten pilna žmonių: *laksto*, bėgioja, su vaikais ir t.t. Pas mus praktiškai to nevyksta, dėl to teritorijos atrodo kaip tuščios dykros ir kyla poreikis kažką su jomis daryti. Aš nesu tikras, ar reikia ką nors su tokiomis teritorijomis daryti, bet vėlgi pasikartosiu, viskas priklauso nuo miesto plėtros strategijų. Žinoma, galima daryti visaip.

Sakysim kiekvienas būdas turi savo pliusų ir trūkumų. Buvo ne vienas siūlymas užstatyti tą salą, sukurti ten...tiesiog miestą. Yra daug tokių pavyzdžių, bet kol kas nieko iš to nepavyko. Gerai, kad nepavyko, nes pastatyti kelis pastatus iš tikrųjų nesudėtinga.

Tai Jūs teigiamai vertintumėte kažkokias kūrybines iniciatyvas, kurios būtų laikinos ir pritaikytos pavyzdžiui šiai centrinei miesto daliai kaip parkui?

- Nebūtinai, aš greičiausiai teigiamai vertinčiau įvairias iniciatyvas, kurios nebūtų vienadienės, kurios turėtų strategiją ir kurios sutaptų su miesto vystymosi vizija, nes nieko nėra blogiau, kai kažkokios teritorijos, miesto centrinėje dalyje ir ne tik centrinėje dalyje, atiduodamos tokiai vienadieniai naudai ir paskui, po 10- mečio klausama, o ką toliau daryti? Tai būtų 100 kartų didesnio mastelio neigiamas poveikis, negu mes turime dabar... „Respublikos“ viešbutį ar „Britanikos“ viešbutį. Buvo lygiai taip pat pasielgta, ta prasme, visiškai neatsižvelgiant į miesto kontekstą kažkodėl tai pastatyti du dideli pastatai ir dabar niekas nežino, ką su tuo daryti. Lygiai taip pat ir su Nemuno sala. Aš nebūčiau šalininkas, kad Nemuno salą užstatyti, tačiau jeigu miesto vizija ir strategija 100-mečiui kokiam ir matytųsi, kad ten galima tą daryti, tai greičiausiai tą galima būtų daryti. Šiuo metu manau, kad neturint sakysim kažkokių tai sukurtų miesto scenarijų ar nežinant kaip miestas didės ar mažės, kokia jo demografinė padėtis, kokia jo numatoma ekonominė padėtis, būčiau atsargios pusės šalininkas. Nežinant, ką daryti, geriausiai tokiose vietose nieko nedaryti. Aš nemanau, kad ta vieta yra kažkokia neartikuliuota ar dar kažkokia, man atrodo, ji galėtų būti tokia kokia ji yra. Ji pakankamai sutvarkyta, ji pakankamai gerai atrodo landšafto požiūriu, ji pakankamai gerai atrodo iš miesto, tik vienintelė bėda, kad ten nėra žmonių. Bet tai kaip pasikartosiu, tai ne salos problema, tai miesto problema, žmonių problema. Mes neturime tokių patirčių, įgūdžių eiti vakarais masiškai į tą salą, arba savaitgaliais kažką ten veikti su šeimoms ar dar kažką, mums geriau nuvažiuoti į kolektyvinį sodą, pakasti, ar dar kažką. Mes nesame miesto žmonės, aš kalbu bendrai apie lietuvius. Gal iš to ir viskas kyla, nes tos šalys kaip Olandija, Belgija, ta pati Prancūzija, ten miesto gyventojai labai vertina tokias vietas ir jie stengiasi leisti kuo daugiau laiko tose vietose, o mes daugiau gyvename savo namuose arba mes tokie vis tik esame matyt vienkiemių kažkokie gyventojai.

Gal dėl to, kad mes turime mažai tų pačių žmonių, kurie vertintų viešąsias miesto vietas ..sakykim kaip pavyzdžiui Niujorkas, ten gi taip kiekviena vieša erdvė taip pakankamai gerai išnaudojama, nes yra žmonių, kurie jas vertina, o Kaune..

- Na taip, aišku, tas mūsų yra toks bruožas, kad mes ne miesto gyventojai. Iš tiesų pas mus, aplinkui pasižiūri, tai krūvos vien tų tuščių teritorijų, nesutvarkytų, skveriukai, dar kažkas... Bėda ta, kad mes ir visiškai nenorime jų tvarkyti, jeigu ten kažkas kažką nori sutvarkyti ar reikšti iniciatyvas, tuoj atsiranda tokia priešiška reakcija, tai čia ką mum tą daryti, čia mums nieko nereikia, čia iš mūsų atimate, čia žalia erdvė, nors aplinkui tos žalios erdvės pilna. Ta prasme mes esame tokie, iš tikrųjų, kaimo gyventojai. Jeigu matom 10 metų prieš save sakysim, kilometrą prieš save, tai atrodo visą laiką taip ir turi būti, ta prasme niekas negali nieko pastatyti. Žiūrint iš kitos pusės, manau, kad Kaunas kaip ir visi Lietuvos miestai, neturi tikro tokio kažkokio poreikio ar noro gyventi geriau ir dėl to nedarome nieko tokio, kad geriau gyventumėme.

Iš kitos pusės maštant viešosios erdvės, atrodo kaip tik būtų kūrybiškų žmonių susitikimų vieta, sakykim vasara, kai atšyla oras nesinori būti kažkur patalpoje, kai

susitikimų vietos sutvarkytos, gražios. Jos kaip tik net galėtų generuoti kažkokias idėjas deja, bet kadangi yra kaip yra, jos tai taip ir lieka.

- Na tai taip, žinoma, aš nemanau, kad sakysim kažkokių negalėtų, galbūt net privalėtų atsirasti kažkokių kūrybinių iniciatyvų kaip ten Nemuno salą paversti atraktyvesne vieta, ar ten atsirastų kažkokių naujų veiklų ar dar kažko... Esu tikras, kad tai tik padėtų tam pačiam miestui, tiek jo įvaizdžiui, tiek ir gyvenimo kokybei. Nežinau, kaip sakau, niekam tos gyvenimo kokybės nereikia, visi tik daugiau ..tik *ant žodžių*.. nori, kad būtų gerai, jei kažkas kitas padarytų, niekas nesistengia daryti. Yra daug kelių, ką ten galima padaryti, tik tiek...

2009 metų konkursiniai projektai, buvo išrinkti trys pagrindiniai projektų laureatai. Jie pasiūlė labai įvairių idėjų, tiek prieplaukas su kavinukėm daryti ir panašiai, tų idėjų buvo daug kaip Jūs tai vertinate? Projektai buvo labai kūrybiški ir neįgyvendinami, ar galimas toks dalykas?

- Čia kur buvo...prieš kokius 5 metus?

Šarkauskas, Kiaunė...taip taip prieš 5 metus, tiksliai..

- Na matot kaip yra, aš jų asmeniškai nevertinu labai realai, nes tie vis tokie konkursai ..jie išplaukia...iš iš..gerai kad jie išplaukia, nors iš kažkokių iniciatyvų, bet jie išplaukia iš kažkokių tai biurokratinių iniciatyvų, ne iš gyvenimo, sakysim taip, ir jie labai rimtai nėra daromi. Tai ne pirmas konkursas Nemuno saloj, jų gal buvo... Aš atsimenu gal tris kokius, bet jie visi buvo tokie kažkokie *proginiai*, kad parodyti kitiems kažką ir dar kažką, dėl kažko, bet ne dėl miesto, ne dėl idėjų kažkokios paieškos, nes ir sakau.. nesimato jokių rimtų pastangų, pakeisti esamą situaciją arba strateguoti, nes kai nežinai, ką reikia daryti, koks tas miesto likimas, tai ir tos idėjos tokios sakysim, gan formalios. Toks jau gyvenimas, nežinau kodėl taip yra. Sakykime Nemuno saloje, toje pačioje arenoje, yra restonas, kuris turi didelę terasą į Nemuną, bet jei ten nueisi, ten visada tuščia. Tai dabar klausimas, jei toje saloje padarysi dar kelias kavinaites, ar ten bus daug žmonių? Manau, tai ne tas kelias, kuris atvestų žmones, manau, kad tai tas pats, kas padaryti, kažkokias kavines Panemunes šile. Gal būtų, kas ateitų, bet ekonomiškai, tai būtų absoliučiai mėnesio bankrotas. Taip ir čia, kai žmonių nėra tiek daug ir tų įgūdžių eiti kažkur tai..aišku yra Laisvės alėja... sakysim ji nėra taip arti, kad kiekvieną dieną eitumėme į Nemuno salą. Reikia čia būti kažkokiais tai nežinau gyvos gamtos maniakais, kad per pietų pertrauką eiti kažkur į Nemuno salą kavos atsigerti. Gal formaliai kavinės atrodo labai patraukliai, o na taip turėtų būti, bet taip nėra..neužtenka vien padaryti kavinę ir manevruoti..kažko daugiau trūksta. Tai čia Kaunas, čia visi, sakykim...po tos Nepriklausomybės jau 20 keli metai praėjo ir kiekvienais metais per kažkokius tai pristatymus Kauno, ar ekonomikos forumus visur pirmi sakiniai, Kaunas – puikiausia vieta Lietuvoje: sankryžų keliai, oro uostų, upių, geriausia vieta pramonei...visi tą kalba, bet kodėl tada Kaunas smunka, klausimas tada toks? Vadinasi, to neužtenka, reikia tiesiog greičiausiai ne žodžių, o veiksmų, o veiksmai pas mus dažniausiai skiriasi nuo tų žodžių. Nėra to..iš vienos pusės, kaip ir sakiau, nėra tos pilietinės visuomenės, kuri norėtų kažką pakeisti, labai ne daug tų sakysim aktyvių žmonių. Jeigu ir atsiranda tokie protrūkiai, tai jie tokie vienadieniai, o iš kitos pusės, nėra iš tikrųjų tos ...*ūkinės*, savivaldos pusės, kuri galėtų kurti tuos planus, kuri imtųsi kurti rimtus planus ir juos įgyvendinti. Tų planų..Paskaitai prieš kiekvieni rinkimus, vis kiti, kitų, kitaip, bet gyvename 20 metų, tai esame toje pačioje vietoje. Neturiu nuomonės sakysim..

Tai tiesiog gal ir pabaigiame ta politinė, nepolitine gaida..

- Suprantu, kad yra noras kažką daryti toje saloje, kiekvienas bandymas veda prie kažkokio rezultato, bet man atrodo, ne iš tos pusės mes žygiuojame. Asmeninis rezultatas yra vienas, o ekonominis, miesto rezultatas yra kitas. Visi mes norime gero matyt, bet kaip sakoma, vežimą pastatome prieš arklį. Mes norime tomis menininėmis priemonėmis, ar dar kažkokiom *ištempti* ekonominę situaciją, taip niekad nebūna. Matyt, turi būti..Visų pirma stiprus ekonominis pagrindas, o tos meninės priemonės savaime atsiranda ir tiesiog padeda tą įgyvendinti..o dabar mes iniciatyvomis. Sąlyginai sakysim, labai gerai, kad ten vyksta įvairių kūrybinių industrijų festivalių ir t.t., bet jos tik šiek tiek pajudina tą vandenį. Jos niekada negali pastatyti miesto į savo vietą. Kai miestas atsistoja ant savo kojų, tai tada tos visos KI ir visokios iniciatyvos duoda labai didelį impulsą ir toliau žygiuoti, bet kol kas tokio pagrindo nėra.

Ačiū.

10.priedas. Interviu su Povilu Mačiuliu išrašas

Lietuvos ir Kauno miesto savivaldybės politinis bei visuomenės veikėjas. Visuomeninės organizacijos „Vieningas Kaunas“ direktorius; VŠĮ „Tavo pramogos“ direktorius; asociacijos „Laisvės alėjos bendruomenė“ direktorius; UAB „Kauno saulėtekis“ rinkodaros vadovas. Nuo 2011 m. Kauno miesto savivaldybės mero pavaduotojas. Nuo 2011 m. Kauno miesto savivaldybės tarybos narys nuo koalicijos „Vieningas Kaunas“.

1. Kas Jums yra viešoji erdvė ir kaip vertinate Kaune esančias viešąsias erdves?

- Viešoji erdvė - tai yra ta erdvė, kurioje gali patekti bet kuris žmogus ir ką reiškia viešosios erdvės Kaune. Na tai yra labai svarbi miesto sudedamoji dalis, nes vėlgi ne tik tai dėl to, kad gamta, gamtos lopinėliai visuose miestuose yra vertinami, bet ir dėl to, kad žmonėms reikia tam tikros, tokios civilizuotos, sutvarkytos erdvės, kurioje jie galėtų leisti savo laisvalaikį. Žmonės nori lankytis ne tik Akropolyje, Laisvės alėjoje ar dar kur nors, jiems reikia kartais galbūt ir neįpareigojančios tokios susitelkimui, apmąstymui erdvės, kurioje galėtų ar vienas, ar su šeima praleisti savo laisvalaikį.

Kaip vertinate Kaune esančias viešąsias erdves? Jos sutvarkytos, tinkamos..?

- Ne, ne, jokiais būdais..žiūriu į tai labai kritiškai, jos tikrai yra nesutvarkytos, čia galbūt galima būtų išskirti vieną ar kitą perliuką, na tarkim Čechėnijos aikštė, bet aš netgi tuos parkus, na apie kuriuos su kolegomis kalbame, kad viskas gerai juose, žiūriu labai kritiškai, mano galva jie turėtų būti žymiai labiau apšviesti, žymiai labiau sutvarkyti, na jau nekalbant apie grindinius, suoliukus, nekalbant apie kitas vietas, jiems dėmesys turėtų būti žymiai didesnis tam, kad mes galėtumėme pasakyti, jog viešosios erdvės Kaune yra geros.

Vienu ar kitu atveju, pagrindinis problemos sprendimas – tai yra infrastruktūros gerinimas?

- Be abejo, be abejo..nes miestas gali pasigirti, tas pats mūsų centras, iš vienos pusės - tai gerai, iš kitos pusės – blogai, tai kad yra pakankamai netankus, netankiai apgyvendintas. Mūsų skirtumas nuo didžiųjų Europos miestų yra tai, kad užsienyje daugelyje šalių, visi ten 10 aukštų namuose susipaude, mažuose butukuose gyvena. Pas mus tos erdvės yra šiek tiek daugiau. Mažo tankio buvimas leidžia turėti ir tokias nuostabias erdves kaip kiemai, senamiesčio kažkokios tai erdvės, gatvelės, skveriukai, kurie pavyzdžiui neišnaudoti iki šiol. Ten, kur yra Muitinės gatvė, aš jį vadinu skveru, esančio prie buvusios psichiatrinės ligoninės, dabar dailės akademijos instituto..erdvė, kuri yra šunų pavidžioji vieta. Iš nuotraukų, kurias dabar mačiau internete, ten sustatyti šiukšlynai, šiukšlių laikymo vieta, nors galėtų būti nuostabi sutvarkyta vieta, tarkime kaip vaikų žaidimo aikštelė, su suoliukais. Galbūt netgi turėti kažkokią prasmę, įprasminant kažką tai, nežinau..

2. Kalbėjote apie centrinės miesto viešąsias erdves..kaip vertinate Nemuno salos, kaip Kauno viešosios erdvės potencialą?

- Tai potencialas didelis, buvo pakankamai ilgos diskusijos, kas ten turėtų atsirasti, tai buvo tokių netgi *crazy* idėjų, kad netgi ten galbūt padaryti atskirą zoną, be mokesčių, pastatyti dangoraižius, perkelti bankus ir padaryti tokį..žinot būna..įvairių šalių praktikos, kad ir pavyzdžiui... dabar nepasakysiu pavyzdžio, bet konkreti teritorija, į kurią galima prižiūrėti įvažiavimą ir išvažiavimą, Galima sukurti tam tikrą uždara sistemą, kurioje padaryti pramogų centrą, susimoki bilietą įeini - išeini arba padaryti kaip aš sakau, zoną be mokesčių, kurioje kuriasi tam tikros verslo įmonės, tai tų diskusijų buvo įvairiausių..dabar sunku pasakyti, kuri

geresnė, kuri blogesnė, bet yra jau nuspręsta, kadangi buvo urbanistų konkursas. Urbanistai pasakė, pirmą vietą laimėjo Šarūno Kiaunės projektas, kuris traktavo Nemuno salą kaip tam tikrą laisvalaikio ir pramogų oazę, kurioje yra neskatinami didelio tūrio, aukščio pastatai, o tai yra daugiau toks gamtos ir pramogų sinergija. Ir tą sinergiją pasiekti reikia sukuriant tam tikrą infrastruktūrą, kad miestiečiai ir miesto svečiai galėtų turėti na, ką veikti laisvalaikiu ir išnaudojant gamtos subtilybes. Pavyzdys yra galbūt Vilniuje šalia Baltojo tilto esanti sala, ten ir tinklinis, ir sportas, ir panašiai. Kuo gerai yra Nemuno sala, ji yra šiek tiek didesnė, galima pagalvoti, jog kažkurią pramogą galima koncentruoti, o kažkurią vietą taip palikti neužstatyta įvairiom infrastruktūrom ir t.t. „Vieningas Kaunas“ labai daug dirba šita tema, mes jau esame pateikę savo žemėlapi, dabar neturėsime galimybės sulaukti, nes mano kolega kaip tik atveš tą nedidelį žemėlapiuką, mes atsispausdinam, galėsit Jūs elektroniniu paštu..pamatysit, ką mes siūlome Nemuno saloj, o paskutinė naujiena, jei dar neskaitėte, šiandien išplatino pranešimą spaudai, siūlom netgi padaryti, pasvajoti ir galbūt, jei kauniečiai sakys „Taip“ tokią drąsą idėją įgyvendinti - atviras baseinas Nemuno saloje. Kaip žinome, ne visi drįsta pačiame Nemune maudytis, tai sukuria ir tam tikrą diskomfortą. Tu ateini pasideginti ant smėliuko ar žolytės, bet tu negali išsimaudyti. Vieni nekompleksuoja, maudosi Nemune, tiek, kurie negali maudytis Nemune, bijo tą daryti, galėtų išsimaudyti šalia esančiame 50 metrų baseine. Tokia paslauga turėtų būti mokama, ją turėtų kažkas administruoti, prižiūrėti, kaip aš tai vadinu tai būtų civilizuota paslauga. Bet įsivaizduokite taip, kad mes kalbame nuo krepšinio aikštelių, tinklinių, nežinau, ar čia tas klausimas, kuriame reikėtų detalizuoti tas visas tas mūsų vizijas, bet jau pati ta kraštutinė...manom, kad ją irgi įmanoma įgyvendinti, yra tas mano minėtas baseinas.

Dabar klausimas, paminėjote Šarūną Kiaunę ir kitus, tai čia...

- Taip

...kalbėjote apie 2009 metų projektų konkursą..

- Taip, Nemuno salos..

Kiek Jūsų manymu, konkursinių projektų pasiūlymai atitiko Kauno miesto strategiją, vizijas, miesto planavimo vizijas kaip tą salą sutvarkyti?

- Aš taip, kritiškai žiūriu į dar kitą dalyką, kad miestas neturi labai aiškios vizijos, čia yra tokia problema ir prie jos čia..kitu metu galbūt grįšim padiskutuoti. Kadangi Nemuno sala buvo laikoma kažkam tai, ją ir reikėtų ko gero žiūrėti kaip į išskirtinį objektą, jos pririšti prie viso kito miesto vystymo būtų labai sudėtinga, aišku negalima jo kaip pyragėlio.. iš viso torto išimti kaip kokios uogytės ir į jį žiūrėti atskirai, bet gal ir gerai, kad iki šiol neįvyko kažkokia ten tai *žiauruminė* urbanizacija, išskyrus „Žalgirio“ areną, kuri yra orientuota į vieną salos pusę. Gal ir gerai, kad neįvyko kažkokios tai urbanizacijos, nes šitas konkursas parodė tai, kad vizijų buvo įvairiausių: nuo to, kad perkirsti, salą, padalinti ją į dvi dalis iki urbanizuotų dangoraižių ir visokių kitokių pasiūlymų buvo - labai žiūrėti į tą pusę, kuri yra į Karaliaus Mindaugo prospektą, ją pritaikant kavinėm, restoranams ir panašiai. Nepasakyčiau, kuri čia labiausiai *kaunietiška* ir kuri labiausiai čia tiktų. Čia galbūt ir mano asmenine nuomone, ir žiūri tą patį pasakė, kad jei turime žalią lopinėlį, tai ir bandykime jį globoti, aišku nepalikdami ten gūdaus miško, kuris negalėtų būti išnaudotas miestiečių reikmėms, bet pabandyti pažaisti dviem dalykais, kažkiek tai išsaugant gamtą ir kaip aš sakau, sinergizuojant su pramogomis, paslaugomis, kurios būtų reikalingos miestiečiams. Ko aš dabar pasigendu iš Nemuno salos, kad be šuniukų pavidžiojimo ir pabėgiojimo, kas dabar vyksta Nemuno saloje, daugiau tokių

entuziastų nebūna. Mes norime čia padaryti, kad būtų tokia erdvė, kuri būtų gausi nuo žmonių, kurią būtų patogu lankyti, kuri ypatingai vasaros metu turėtų savo vertę ir savo patrauklumą.

Taip, ačiū. Dabar jeigu galima, apibūdinkite, kas yra *kaunietiška*? Tiesiog, kad suprasčiau, ko Kaunui ar Kauno miesto gyventojui norėtuši ar kaip Jūs tą suprantate?

- Aš tai taip..na vėlgi tas kaunietiška labai taip suprimityvina, nėra taip..nesam mes kažkuo išskirtiniai ar iš mėnulio nukritę. Tą *kaunietiška* pasakiau, nes Jūs klausėt ar atitinka tą Kauno viziją? Kad ir kaip ten būtų, Kaune gyvenant, įsiklausyti į kauniečių nuomonę vienais ar kitais klausimais reikėtų, aišku, jei tai yra naujiena, tai kauniečiai visada būdami pakankamai konservatyvūs, sakys, kad „Ne“. Tą reikia suprasti. Kad jeigu tu, kiekvieną kartą pateikdamas inovatyvias idėjas, klausi „ar gerai?“, labai dažnai gali išgirsti „Ne“. Tai irgi reikia suprasti, žiūrėti atsargiai ir nevertinti tiesmukai. Tai kas yra kaunietiška...čia kiekvienas gal individualiai tą dalyką supranta. Ko mano galvą, reikėtų miestui, tai reikėtų sutvarkymo, reikėtų civilizuotų aktyvaus laisvalaikio zonų, kurios būtų patrauklios ne tik kauniečiui, kas yra svarbu, bet ir turistui, atvykstančiam. Jeigu mes čia padarysime kažkokį tai nacionalinio identiteto parką, kuris bus artimas širdžiai tik kauniečiui, bet užsienietis sakys man visiškai įdomu, tai nebus gerai. Mano galva, tam tikra cirkuliacija turėtų būti ir labai jau yra primityvu ir provincialu sakyti, kad mes kauniečiai esame kažkuo išskirtiniai. Nieko panašaus. Mes esame miestas, su savais plusais ir savais minusais. Bet vis dėlto turėtumėme žiūrėti pasaulinę praktiką, pasaulinį kontekstą, kad tai būtų ir naudinga, ir ekonomiškai, ir patrauklu visiems.

Tai sakote, Nemuno sala, pirma turi turėti ekonomiškai stabilią viziją, kad kažkokia laikina vizija, festivalis, kaip dabar yra madinga festivalizacijos tema, į jį nepadėtų pritraukti tiek tų būtent žmonių. Kaip sakot dabar yra tik šuniukų pavedžiojimas, kam yra aktualu Nemuno sala, kažkokiam sportui, pabėgiojimui ...

- Yra ir tam tikrų renginių, Grynparkas..taip vadinasi ar ne?

Taip.

- ..Grynparkas, yra ir atskiri renginiai, kurie vyksta, kažkada Hanza dienos buvo. Dideli renginiai, tokie kaip krepšininukų sutikimai, visokios kitos šventės, jų ten yra, bet jos nekuria vientisos sistemos, jos yra daugiau tokie pavieniai dariniai. Mano paminėti yra daugiau tokie sporto, rekreaciniai dalykai, bet aš vis tiek manau, kad turėtų būti tam tikra harmonizacija, meno kūriniai, tie patys festivaliai, galbūt, tą tokią viziją turiu, galbūt turėtų atsirasti kažkokia viešoji įstaiga, kažkokia organizacija, kuri rūpintųsi visu Nemuno salos kontekstu, nes čia viską kažkas turi prižiūrėti. Eiliniai savivaldybės darbuotojai ar meras neturės laiko sužiūrėti, kad vyktų tam tikras bendradarbiavimas tarp „Žalgirio“ arenos ir šalia vykstančių renginių ar baidarių punktų ir taip toliau. Kažkas turi kontroliuoti ir žiūrėti tai kaip į vientisą objektą.

Jūsų manymu, ta organizacija kam atskaitinga turėtų būti?

- Mm, geras klausimas, kol kas įsivaizduoju, kad tai turėtų būti savivaldybės žinioje. Kol kas..bet čia reikėtų irgi truputėli praplėsti akiratį, gal yra kažkas, kas įneštų tam tikro tarptautiškumo, gal galėtų tie patys universitetai padėti ir panašiai. Dabar nedirštu atsakyti čia taip...

3. Kas Jums yra kūrybiškumas? Nes kiek va labai tiesiog gausu idėju ir tiek minėjote „Vieningas Kaunas“ dirbo..

- Taip

...prie tų Nemuno salos kaip vientiso būsimos, ekonomiškai stabilios organizacijos, na smeniškai Jums kas yra kūrybiškumas?

- Kūrybiškumas..labai dažnai išgirde kūrybiškumas, sakom, kad tai yra muzika, dailė ar dar kas nors. Tai jokių būdu ne.. Kūrybiškumas – tai yra idėjų generavimas ir tų idėjų pavertimas realybe. Nuo idėjos...ir pats procesas, mano galva, yra kūrybiškumas, nes kiekviename idėjos įgyvendinimo etape susiduri su aibėmis problemų, kada reikia būti kūrybiškam ir pasiūlyti kažką naujo. Tiesiog kūryba man yra idėjų kūrimas, visiškai nesvarbu, ar tai verslas, ar tai su muzika, ar tai su architektūra, ar su miesto planavimu susiję, ar dar su kažkuo ir idėjos realizavimas, tai irgi lygiai taip pat yra labai kūrybiškas procesas.

4. Ir kaip Jūsų nuomone, jis reiškiasi kauno viešojoje erdvėje ir konkrečiai Nemuno saloje?

- Kūrybiškumas?..

Čia galime bendrai kalbėti, apie renginius pavyzdžiui, Jūs pasakojote apie miesto planavimą..

- Taip..man labai patiko „Grynparko“ idėja, kada iš tikrųjų jie bandė *žaisti* su gamta, parodydami tam tikrus kūrybinius sugebėjimus.Kitas pavyzdys dar yra, na dabar pamiršau žmogaus vardą ir pavardę, kuris iš atliekų bandė kurti Nemuno saloje tam tikras skulptūras ir t.t. taigi vėlgi galėtumėme pažvelgti plačiau, į bendrą - *sukurkime gražią erdvę Nemuno saloje*. Tai irgi yra tokie atskiri laike riboti ar plote riboti tam tikri tokie *taškai*, kurie irgi yra kūrybiškumo proveržiai, kurie suteikia tai pačiai salai tam tikros vertės.

5. Kokias matote Nemuno salos, kaip viešosios erdvės problemas ir jų galimus sprendimo būdus?

- Kol kas problema ta, kad ji šiuo metu yra.. tokia graži sala, bet be koncepto. Tas konceptas kaip idėja buvo pasiūlytas, bet jis yra iki šiol neįgyvendintas. Taigi jei mes kalbėtumėme tarkime apie salos plėtrą ir vystymąsi, aš jau Jums šiek tiek papasakojau. Žiūrint dabar į salą, tai ji tokia..kad ir koks būtų gražus lopinėlis, bet žmonės dažniausiai arba vedžioja šuniukus arba ateina pabėgioti, ne tiek daug ateina ten pailsėti, pagulėti ant dekučio ir t.t. bet aš įvardinčiau kaip esminę problemą Nemuno saloje - tam tikrą aktyvaus laisvalaikio, pramogų nebuvimą.

Tai manote, kad jų reikia?...

- Taip, neniokojant gamtos, čia aš vis akcentuoju žaidimas – partnerystė tarp gamtos ir aktyvaus laisvalaikio.

Klausimas dabar toks, manau gal prisiminsite kažkokius renginius, kurie buvo vykę per paskutinius 5-10 metų. Ir tie kūrybiniai projektai Nemuno saloje, kiek jie sakykime įtakojo Nemuno salą, kiek įtakojo pačią jos pridėtinę vertę, tą akcentavimą, galbūt žmogaus požiūrį, kauniečio požiūrį į pačią Nemuno salą.

- Visi renginiai, kurie buvo, jie buvo fragmentiški ir iki šiol jie turėjo labai nedidelę reikšmę salos koncepcijos kūrimui. Bet tik todėl, kad tai nebuvo sistema, tai buvo pavieniai renginiai, nesvarbu, kad tai buvo dideli renginiai. Tarkime Hanza šventė, jie turėjo Nemuno saloje savo kažkokią pramoginę dalį, tas pats „Grynparkas“, bet tai yra festivaliai, kurie pačioje Nemuno saloje trunka pakankamai trumpai, nepaisant to, kad pats jų pasirošimas ilgai trunkantis. Kol kas yra per mažai, kad galėtumėme sakyti „o iš tikrųjų, tai yra kultūros ir meno erdvė“. Bet vėlgi potencialas yra didelis, o tai gali atsirasti erdvė, kuri pulsuotų, ne tik

infrastruktūros prasme, bet nuolatos pulsuotų ir savo renginiais, savo kažkokios pridėtinės vertės kūrimu, bet tuo kažkas turi rūpintis.

Dabar lyginant Santakos parko ir Nemuno salos potencialus, kūrybines iniciatyvas, kokia Jūsų nuomonė apie tai?

- Tai yra panašios erdvės, tik kuo gerai yra Nemuno saloje, tai kad ji yra sala. Ji turi labai aiškų įėjimą ir labai aiškų išėjimą, tai duoda tam tikrus privalumus, organizuoti srautus yra kur kas lengviau negu Santakoje. Šiaip tai yra labai panašios erdvės, bet žiūrint dabar jau į miesto urbanistų viziją, tai Nemuno sala turės daugiau to mano minėto laisvalaikio, pramogų, galbūt daugiau bus koncentruojami ir festivaliai, ir renginiai, o Santaka taps tokia mažiau ...pavadinkime taip - kultūriškai urbanizuota erdve. Ten jau bus tokia daugiau erdvė, kuri yra pasivaikščiojimams, *dekučio* atsinešimams, ten nereikia jokių statinių, nereikia ten tų pačių nežinau, krepšinio aikštelių įrenginėt, pačioje teritorijoje, šalia viskas gerai, galima koncentruoti, bet tą patį Santakos lopinėlių reikėtų palikti tokį.

Tokį.. ramiems šeimyniniams savaitgalio pasivaikščiojimams..

- Taip ramiems šeimyniniams.. aš nebijočiau, kad Nemuno saloje, juo labiau, kad jos ta pietinė pusė, kaip čia pavadinti, na į „Kauno grūdų“ pusę, ji neturi priešais save gyvenamųjų namų, jeigu yra įrengiamas paplūdimys, kodėl nedaryti tų pačių naktinių koncertų, šokių, dar ko nors. Tie patys ir baseinai, jie galėtų dirbti ir naktį, kad ir kaip kartais kas pasakytų paversit tai koku orgijų centru, bet negalvokime visada apie blogus dalykus. Tai galėtų būti įspūdingas dalykas visą parą, net tą pačią žiemą galima sugalvoti kaip įtraukti žmones, kad 24 val. per parą ten būtų idomu nueiti. Tai Santaką aš įsisivaizduoju ramesnę.

Sakėte, kad yra pasiūlytos „Vieningo Kauno“ idėjos. Ar tai jau sprendinių stadija ar dar tik koncepcija? Ar yra patvirtintas detalus planas?

- Detalus planas šiuo metu ruošiamas ir būtent, kadangi mes žinome, kad detalus planas ruošiamas, mes pateikėme savo pasiūlymus. Kaip pavyzdys, tas pats baseinas, kitas pavyzdys yra tinklinio aikštelės. Kauno planas rengia detalų planą, užduotyje jiems buvo numatyta tinklinio 2 aikštelės, tai „Vieningas Kaunas“ pateikė pasiūlymą, kad ne 2, o 4 tinklinio aikštelės su lengvų konstrukcijų tribūnomis. Tas reikalinga todėl, kad Kaunas turėtų pirmą paplūdimio tinklinio erdvę, kurioje galėtų vykti tarptautinės varžybos. Jeigu 4 aikštelės, jei atsiranda tribūnos, mes jau kalbame su sporto universitetu, kad būtų tam tikra priežiūra, kaip aš vadinu tos erdvės administravimas. Visą tai suteiktų galimybę ir profesionalams, ir miestiečiams naudotis civilizuota paslauga, kuri kartu suteiktų galimybę organizuoti ir tarptautinius renginius, kas ir yra pridėtinė vertė visam miestui. Čia pateikiau kaip vieną iš pavyzdžių.

Supratau. Dabar kiek man teko žiūrėti bendrajame plane, 2013-2023 metų, kaip bendrai žiūrima į Nemuno salą, ieškoma tos vadinamos tapatybės. Ten yra pažymėta, kad visa ta strategija bus formuojama apie „Žiemos uostą“, galbūt vizija ta, kad Nemuno sala yra traktuojama kaip „Žiemos uostas“. Ta idėja, kur kažkada buvęs „Žiemos uostas“ bus perkeliama ir kiek mačiau atsiranda trys prieplaukos. Ar tai nekonfrontuoja su tuo, ką Jūs siūlote?

- Jokiū būdu, tai dar vienos paslaugos, kaip aš sakau civilizuotos paslaugos. „Žiemos uostas“, marina vadinama būtinai turi būti, juo labiau, kad čia ne naujiena, ji ir anksčiau buvo toje pačioje vietoje, tame Nemuno salos smaigalyje. Taip pat prieplauka bus ir šalia „Žalgirio“ arenos, tam kad ar turistai ar kauniečiai nedideliais laiveliais, tom pačiom baidarėm galėtų

atplaukti, užsisakyti kavos Nemuno saloje ir pan., tai būtinai ir vėlgi specialistai turi pasakyti, ką galima padaryti tame kanalėlyje, kuris yra tarp Nemuno salos ir Karaliaus Mindaugo prospekto, kas gali atsirasti toje erdvėje. Vienas iš tokių lūkesčių, girdėjau iš baidarininkų ar kanojininkų, yra tokia sporto šaka kanupolas, gal..vadinasi, kai plaukiojama su kanojomis ir mėtomas kamuolys. Jie sako, čia yra puiki vieta tam sportui, tai vėlgi nebijočiau aš suteikti galimybės gal netgi..ir kažkokiom tai netradicinėm sporto šakom, kad jie turėtų savo vietą, kur galėtų bet kada dalyvauti. Taigi laivyba *upių mieste*, mes čia save visada tik taip vadinam, bet nieko su tomis upėmis nedarom, tai čia mažų mažiausiai, ką mes turime padaryti - uostas, prieplaukos būtinai turi atsirasti.

Ačiū.

11.priedas. Interviu su Ina Pukelytė išrašas

Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakulteto dekanė, teatrologijos katedros docentė. Yra dalyvavusi Lietuvos Respublikos Prezidentės sudarytoje darbo grupėje kultūros politikos kaitos gairėms ruošti, buvo Kultūros ministerijos teatrų ir koncertinių organizacijų tarybos narė. Organizavo tarptautinį festivalį „Birštono grynparkas 2009“, projektą „Jaunimo iniciatyvų skatinimas apleistose Kauno senamiesčio zonose“, yra pastąčiusi Vidmanto Bartulio oratoriją „Sutvėrimas“, sukūrusi ir pastąčiusi pjeses „Meilė Paryžiuje“, „Brendžio trims“, ir „Vilko Kalėdos“, „Grynparkas“ 2013 metų festivalio organizatorė.

1. Kas Jums yra viešoji erdvė ir kaip vertinate Kaune esančias viešąsias erdves?

- Viešos erdvės yra tos erdvės, kurios priklauso visai bendruomenei, gyvenančiai ar veikiančiai vienoje ar kitoje vietoje mieste ar kaime, turbūt nėra taip svarbu, ar iš vis kažkokiam tai rezervate. Na tai yra vietos, kuriose susiduria įvairūs konfliktai ir interesai, ir kuriose yra tam tikras iš tų konfliktų kylantis santykis.

Kaip vertinate Kaune esančias viešąsias erdves?

- Kauno viešosios erdvės - jos iš praeities turi didelį krūvį, tiek energetinį, tiek kultūrinį, bet žiūrint iš dabarties perspektyvos, jos yra ganėtinai apleistos. Viešosios erdvės forma ir turinys neatitinka vienas kito. Turinys yra stiprus, forma yra menka.

2. Koks yra Nemuno salos kaip Kauno viešosios erdvės potencialas, Jūsų nuomone?

- Nemuno sala, kaip ir kitos Kauno centre esančios vietos turi didelį potencialą, bet kaip ir kitos viešosios erdvės nėra pakankamai išnaudotos. Jos nėra pakankamai išnaudotos viena vertus turbūt dėl to, kad kritinė masė žmonių, gyvenančių Kaune nėra didelė, todėl sakykim ten nėra didelio judėjimo. Kita vertus, jei norėtumėm, jog tose vietose būtų didelė kritinė masė, tuomet reiktų kurti kažkokių didelių komercinius produktus, kurie pritrauktų tas kritines mases. Tai vėlgi, ar čia yra tas kelias, kuriuo kauniečiai norėtų eiti? Ar reiktų daryti ten baseiną su įvairiais atrakcionais ar atrakcijom, kad vyktų veiksmas su daug žmonių, ar palikti tokią ramią, prabangią erdvę, į kurią eina tie žmonės, kurie nori kažkokio dvasinio komforto. Šita dilema yra turbūt ta, kurią reiktų kelti kiekvienam sau kaip klausimą, kas yra svarbiau - ar neužteršta ir natūrali erdvė, ar komerciškai aktyvi, su daug žmonių erdvė.

Jūs esate „Grynparko“ vadovė ir praeitais metais organizavote renginį „Gamtoje įguldyta“, kuris vyko Nemuno saloje. Norėčiau paklausti, kodėl projektui buvo pasirinkta Nemuno sala?

- Tai būtent todėl ir pasirinkta, kad ji yra miesto centre ir yra visiškai natūrali, ir kaip minėjau nėra užteršta kažkokiais, nei sakykime statybiniais, nei komerciniais dalykais, yra tokia *gamtos salelė*, išlikusi miesto centre. Tai turbūt yra labai unikalus toks derinys, žiūrint plačiau, į įvairių miestų kontekstus. Tiesiog ją norėjosi *iškelti* į viršų, parodyti, kad turim tikrai labai gerą ir ekologišką erdvę, kurią galim didžiuotis ir išnaudoti kažkokiom savo reikmėm, bet kaip minėjau gal vis tiktai ne komercinėm.

Kaip buvo pasiektas tikslas? Ar pavyko pasiekti tikslą - *iškelti* šią erdvę, atkreipti į ją dėmesį?

- Taip, labai daug žmonių teigė, kad po to renginio, pamatė tą erdvę, į kurią labai ilgai nebuvo užėję, nebuvo matę, ar turėjo kitokį išpūdį, kitokią. Jie buvo susidarę nuomonę, kaip apie netvarkingą, apleistą, neprižiūrėtą. Na ir dar vienas dalykas, iš tikrųjų, kad daugelis

žmonių pajuto tą simbiozę - miesto ir gamtos, ir tą skambesį tarp tų dviejų, skirtingų, priešingų polių. Sakyčiau projektas atskleidė tą erdvę.

Su kokiomis problemomis susidūrėte organizuodami renginius, kas susiję su būtent ta vieta, kaip vieta?

- Realiai didžiausias iššūkis buvo suvaldyti tą erdvę ir parodyti ją bei visumoje išskirti detales. Tai buvo meninis uždavinys, kuris buvo sudėtingiausias. Kalbant apie tokius techninius dalykus, didelių kliūčių kažkokių neturėjome, mes atsivežiamė savo įrangą, kurios mums tuo metu reikėjo arba bendradarbiauome su arena, kuri mums skyrė infrastruktūrines paslaugas. Na gal toks kurioziškas atvejis buvo: viename iš performansų Nemuno saloje buvo instaliuotas apdužęs automobilis ir toje vietoje vyko pasirodymas. kažkas paskelbė, jog į Nemuną yra įvažiavęs automobilis, to pasekoje atvažiavo policija. Bet tai buvo sakykim anekdotas lygmens įvykis.

Kokius matote Nemuno salos kaip viešosios erdvės privalumus kūrybinėms iniciatyvoms ir renginiams organizuoti?

- Tai kaip ir minėjau privalumas yra tas, kad vieta yra pačiame miesto centre ir ji visiems lengvai pasiekiamą ir prieinama. Kita vertus ji yra niekaip neurbanizuota, nėra sukurta kažkaip specialiai, kad atskleistų savo dirbtinį grožį. Tai turbūt ir būtų gražu, bet nebūtina gerai šiai erdvei.

- Ką ten dar klausėte?

... ar tinka kūrybinėms iniciatyvoms ir renginiams?

- Tai kaip minėjau ji yra labai didelė ir jei galvoti apie renginius, tai organizatoriams kyla uždavinys kaip išnaudoti visą erdvę, kaip padaryti, kad ta visa erdvė *suskambėtų*.

Arba gal kokio pobūdžio renginiams...

- Kokio pobūdžio..sakykim labai salai tinkamas renginys mano manymu buvo Napoleono mūšio inscenizavimas. Ji idealiai atitiko to renginio sumanymą, dydį ir koncepciją. Galbūt ji būtų tinkama sakykim tokiems masiniams renginiams susijusiems su rekonstrukcijomis, su etnologija ar ekologinio gyvenimo būdu, kažkokiems...dabar kilo mintis, toks kaip pavyzdys, sala tikų gal kaip Vokietijoje vyksta gotų festivaliai, tokiom natūraliom iniciatyvoms, susijusioms su kažkokių papročių pristatymu, tarptautinių papročių pristatymu, tokiems lauko renginiams daugiau, sakykim, daugiau susijusiems su *vertikaliais (būties)* dalykais negu su *horizontaliais (materealiais)*.

Kaip manote, kiek tokie festivaliai, renginiai turi pridėtinės ekonominės vertės Nemuno salai?

- Na aš manau, kad ta ekonominė vertė visur aplinkui tą salą - yra *Akropolis* ir arena, ir tai pačiai vietai tos ekonominės naudos nereikia, ji yra kokia yra. Ekonominę vertę susikuria tie, kurie organizuoja, tai kaip minėjau, ji gali būti labai ryškiai juntama, jei ten įrengti koki nors vandens parką su atrakcijomis ir taip toliau, nes yra reikalingos visos infrastruktūros šitokiems veiksams, tai turbūt miestui atneštu visai neblogus pinigus tokia veikla. Bet kita vertus, turint omenyje, kad tai yra unikali vieta, ta sala, mieste, kuri turi tą stiprų natūralų pagrindą, ar reikia miesto viduryje komercializuoto darinio?

Gal tada kažkokią kitokią pridėtinę vertę..

- Gal galima sakysime pafantazuoti dabar..gal gali būti naudojamos toje saloje tam tikros technologinės galimybės, ar technologiniai sumanymai, kurie leistų natūraliai kažkokius labai atraktyvius techninius dalykus eksplotuoti. Jie būtų įdomūs žmonėms ir jie trauktų žmones į salą. Čia kaip sakyti, tos traukos į salą, veiksmų sužadinti tą trauką į salą trūksta. Bet kaip ir minėjau ji nėra tokia paprasta *lengva* erdvė ir nesinorėtų jos atiduoti kažkokiai tai vienai, konkrečiai iniciatyvai, kad kažkas ją pasiimtų valdyti ir daugiau ten nieko kito neleistų ten vykdyti...

Sakote, jei būtų kažkokia organizacija, kuri saloje valdytų kažkokias tai kūrybines, ekonomines iniciatyvas, visą tai būtų neigiamas dalykas?

- Ne, gal nebūtų neigiamas, bet nemanau, kad pasiteisintų tokia organizacija, nes kaip sakt, visada yra geriausios, naudingiausios iniciatyvos, negu kažkokia organizacija, kuri nuspręstų kaip čia kažką padaryti. Kaip ir sakiau galėtų atsirasti gamtos ir technologijų sintezė. Kauno miestas yra pakankamai technologiškai stiprus ir tos optinės, ir jutiminės, ir lietimo technologijos vystosi pakankamai intensyviai ir kūrybiškai, tai galbūt galima būtų padaryti tokią erdvę būtent skirtą panašioms ekologiniams ir technologiiniams žaidimams. Šitai erdvei galėtų būti pritaikytas toks pakankamai inovatyvus, tinkamas ir nevisai banaliai komerciškas dalykas.

Gal žinote panašių pavyzdžių? Europoje, pasaulyje?

- Na nežinau tokių pavyzdžių, bet įsivaizduoju, kad tarkim Vilniaus Sereikiškių parkas dabar yra atsinaujinęs, tarsi pagal 19 ar 18 a. prancūziško parko modelį, bet jis vis dėlto atspindi šiandieną, šiandienos perspektyvos atskleidžia tą parką. Tai sakykime tą salą ir galima būtų tarsi padaryti tokią amžinai esančią, bet atskleisti ją iš šiandienos perspektyvos.

3. Kas Jums yra kūrybiškumas?

- Na turbūt gyvenimo būdas. Jeigu taip plačiai žiūrint, siekis gyventi įdomiai ir kūrybiškai.

4. Kaip Jūsų nuomone, kūrybiškumas reiškiasi Kauno miesto viešojoje erdvėje? Nemuno saloje?

- Na tas kūrybiškumas yra labai įvairus, na yra iniciatyvos kurios yra originalios ir išieškotos, ir pritraukiančios kaip sakyti ne visai tokį vidutinio skonio lankytoją, žiūrovą. Yra ir tokių iniciatyvų, kurios pakankamai banalios ir neįdomios, ir netgi žalojančios. Čia kaip prisiminiau vakarykštę KTU iniciatyva aplink fontaną, kur kažkokia ekologinė lyg akcija buvo... neaiški tos akcijos prasmė. Ji *suvulgarina* tą viešą erdvę. Jei pažiūrėsime į Senamiesčio iniciatyvas, tai jų visuma pakelia viešosios erdvės vertes. Tai iniciatyva nelygi iniciatyvai. Be to kiekvienas iniciatyvos kūrėjas turi savo matymą, savo sumanymą, savo žiūrovų nišą, sunku taip vienareikšmiškai pasakyti, ar tai yra geros iniciatyvos, ar ne. Jos yra labai įvairios, jų reikia visokių. Jos papildo viena kitą, išgrynina...Kas liečia salos iniciatyvas, be abejo, kad tenai kuo daugiau įdomesnių veiksmų vyksta, tuo miestiečiams yra patrauklesnė erdvė, tuo ji patraukia miestiečius eiti, būti tose viešosiose erdvėse, būti gamtoje. Vėlgi grįžtant prie Nemuno salos pagrindinės vertės – pabūti gamtoje, ne mieste, bet gamtoje ir vėlgi, jeigu būtų mano valia, jeigu aš žiūrėčiau iš lankytojos pozicijos - aš ten einu pabūti prie Nemuno, pabūti tēkmėje, pajusti sakykim tą gamtos didybę ir tuo pačiu neišeiti iš savo miesto, darbo vietos, sakykim, tai toks yra tos erdvės privalumas.

5. Kokias matote Nemuno salos, kaip viešosios erdvės problemas ir jų galimus sprendimo būdus?

- Na aš tai taip manyčiau, kad šita erdvė neturi problemų, ji yra teisinga erdvė, jeigu žiūrėti iš tokios priežiūros pusės, ji yra sutvarkyta, išgenėta, turi keliukus, tiek kiek jų reikia, yra apšvietimas, sakykim yra pačiame gale sudėti luitai, bet ir jie turintys savo žavesio. Tai man ta erdvė, iš tiesų, yra tesinga erdvė ir kuo mažiau ten daryti ir kištis į tą erdvę, tai man atrodo tuo ji kaip sakyti, bus natūralesnė ir tesingesnė. Taigi jei ten pradėti betonuoti, daryti, aišku tos aikštelės sportinės, jos yra gerai, tegu jos ten būna. Turbūt vienintelė problema, kad ten daugiau žmonių norėtų eiti. Tai kaip tą padaryti, kad žmonės norėtų ten eiti, nes jau ji yra teisinga erdvė. Kita vertus, ar ten reikia masės žmonių, masinių žmonių srautų. Žmonės ten eina pailsėti, pasideginti, pagulėti, pabendrauti, tai yra tokia erdvė, kur žmonės eina pabūti vieni, pabūti su gamta, tai dabar, ar čia reikia, kaip sakyti, tuos žmones varyti iš *kažkur*, kad masiškai priversti juos eiti į Nemuno salą. Tai kaip sakyti, kas nori, tas atranda tą erdvę ir tai yra gerai, kad suranda tas, kam jos tikrai reikia.

Lyginant Santakos parką ir Nemuno salą. Santakos parkas - gausus žmonių, kiekvieną savaitgalį ir turbūt ne tik savaitgalį, kas gyvena netoli Senamiesčio ir netgi atvažiuojantys, jie dažniausiai pasiskirsto Santakos parke, o Nemuno saloje mažiau žmonių. Lyginant tas dvi dideles erdves. Aišku galima sakyti, kad Nemuno sala yra 2,5 karto didesnė, nes Santakos parkas yra kažkur 12,5 ha, Nemuno sala kartu su „Žalgirio“ arena - 30 ha, parkas dabar - 20ha.

- Gal ten sakykime, kaip Jūs ir sakote, žmonės eina pabūti gamtoje, pailsėti, pasivaikščioti, na pasižiūrėti, turbūt.. Aš nevaikštau į Santaką, tai negaliu pasakyti, tai turbūt, kad ten neblogai pavaikščioti ir pabūti tose aikštelėse. Gal šitoje erdvėje ir reikėtų daugiau tų vaikų žaidimų aikštelių, jaunimui, gal daugiau tų žmonių eitų...nors eina vaikai žaisti futbolo į Nemuno salą. Kas Kaune mėgsta žaisti futbolą, tai visas jaunimas eina žaisti į Nemuno salą. Bet sakykime galbūt galėtų atsirasti tos žaidimų aikštelės vaikams, kurie važinėja dviračiais. Tokių daugiau šeimyninių vietų, manau jos padidintų tą žmonių srautą. Galbūt vasarą vėlgi galvoti apie tai, kad žmonės ten ateina, pasidėti, papiknikauti, padarytų tokių vietų piknikams, ir persirengimmams ir pasibuvimui prie vandens..

Mažosios architektūros..

- Taip, mažosios architektūros ir jeigu atsirastų, kaip sakiau tokie technologiniai dalykai vaikams, kurie edukuotų, parodytų kaip ten kas veikia, pavyzdžiui, kaip auga žolės, na tokį kaip šviečiamąjį darbą atliktų. Dabar galvoju kaip dėl metų laikų, su jais yra sudėtinga, galvoju kaip padaryti, kad žmogus visą laiką norėtų ten eiti ir žiemą, ir rudenį. Kaip išlaikyti, ką padaryti tenai, kad galėtų žmogus ten nuolatos ateiti, gal kažkokius namelius, nedidelius, gal ir gali atsirasti kažkokios konstrukcijos, kad galėtum ateiti žiemą ir pamatyti, kas ten vyksta, kaip pavyzdžiui ledas dedasi, ar sniegas iš kokių dalių susideda...kažkokių tokių..sudėtingas klausimas ta sala, man atrodo. Nes ją ir architektai jau kažkiek metų bando prisijaukinti, pažaboti, bet kažkaip taip... Dabar kiek žinau yra labai daug ir sveikatingumo iniciatyvų, kad ten ir teniso, ir tinklinio, ir kokias ten dar aikšteles padaryti..

Ir atvirą baseiną..

- Bet ten vėjas visą laiką, reikia atsižvelgti ir į klimatinės sąlygas, tai vėlgi nežinau, labai man atrodo reikia atsargiai su Nemuno sala elgtis, nes ji ne visa pasiduoda iniciatyvoms, ji ir vietoje tokioje perpučiamoje.

Ačiū labai Jums.

12. priedas. Interviu su Artūru Bulota išrašas

27-erių metų Vytauto Didžiojo universiteto absolventas, pastaruosius septynerius metus aktyviai dirbantis kurdamas įvaizdžius, pardavimų kampanijas ir kitus reklamos sričiai artimus dalykus, reklamos *strategy, artwork & digital inventions* agentūros „Būro“ įkūrėjas, *co-working* erdvės „Sandėlis“ bendraautorius.

Gal galite prisistatyti?

- Esu Artūras Bulota, dirbu kompanijoje Biuro, kuriame reklamas, įvaizdį, rašome strategijas. Bandysiu atsakyti į klausimus.

1. Kas Jums yra viešoji erdvė ir kaip vertinate Kaune esančias viešąsias erdves?

- Šitas klausimas yra labai daugialypis, nes vieša erdvė apibrėžia, kur žmonės gali laisvai ateiti ir užsiminėti tuo kas jiems patinka. Šiuo metu mes iš tikro viešųjų erdvių mieste turime labai mažai, nes jos nefunkcionuoja taip, kaip turėtų funkcionuoti. Mano nuomone, kažkokia sukurta infrastruktūra turėtų padėti ar sudaryta tam tikras sąlygas žmonėms būti toje viešojoje erdvėje. Atsakau į klausimą?

2. Taip, gerai. Kaip vertinate Kaune esančias viešąsias erdves?

- Viskas tik gerėja, jų po truputi daugėja, pastarieji metai atrodo, kad viskas keičiasi, nes iki šiol mes turėjome tokį organišką miestą, bet ta blogąja prasme. Turiu galvoje, taip kaip yra, taip ir turi būti - žmonės turi prisitaikyti. Dabar kokie antri, tretieji metai, urbanistikos planuotojai pradėjo galvoti, koks tas miestas turėtų būti, kaip jį padaryti dinamiškesni, kaip protingai žmonių srautus nukreipti, kad jie tą miestą padarytų gyvą. Jei žmonės pradeda planuoti, tvarkyti miestą, tai jie patį miestą priverčia tarsi *kvėpuoti*, kitu atveju pasidaro tokie akligatviai, nėra žmonių srauto, pats miestas nefunkcionuoja kaip gyvas organizmas, nėra miesto *kraujotakos*. Taigi viskas po truputi gerėja, atsiranda sutvarkytų viešųjų erdvių, kiek teoriškai žinau, yra numatyta jų sutvarkyti dar daugiau. Dabar visą tai lieka tik plėtoti, kad miestas taptų gyvybingas.

Jūs esate „Sandėlio“ vadovas. „Sandėlio“ - tai yra kūrybinės erdvės vadovas..

- Aš toks pilkas kardinolas, bet tarkim..

Pagal mano darbo teoriją, skirstoma materealioji ir nematerealioji infrastruktūra. Materealioji, tai yra visą, ką pasakojote – pavyzdžiui, urbanistai planuoja miestą, yra statomi kažkokie nauji statiniai, rūpinamasi mažąja architektūra. Nematerealioji infrastruktūra yra daugiau susijusi su tam tikrais kūrybiniais veiksmis, iniciatyvomis viešojoje erdvėje. Kiek Jūsų kūrybinė erdvė, kuri turi kažkokią konkrečią geografinę vietą, inicijuotą tam tikras kūrybines veiklas, kūrybinius veiksmus pavyzdžiui viešojoje erdvėje?

- Visas šitas projektas yra neatsiejamas. Iš tiesų idėja buvo padaryti erdvę, kuri būtų tik *dirgiklis* žmonėms pradėti veiklas, tačiau visų veiklų funkcionavimas yra visiškai ne po tuo *stogu* (*konkrečiau Sandėlio erdvėje*). Idėja buvo surinkti žmones po vienu stogu, kurie darytų pokyčius mieste ir iš ten centralizuotai juos koordinuoti, kažkaip prižiūrėti arba inicijuoti. Tie žmonės, kurie ateina į *Sandėlį* ir dirba tenai, tai jie iš esmės, dirba miestui. Tai gali būti, pavyzdžiui, komanda iš 50 žmonių, bet tik 3 sėdėti *Sandėlyje*, likę ten 47 būti mieste ir vykdyti projektą, ar gali būti..realus pavyzdys tai yra gatvės meno festivalis. Tai yra labai

geras pavyzdys kuomet yra tik 3 žmonės iš Sandėlio, kurie kažkuria prasme inicijavo arba padėjo nuo tos idėjos kažkieno galvoje, padaryti taip, kad ji atsirastų mieste. Čia turbūt ir atsakau į klausimą, kad ta vieta yra tik koks 20 proc. viso to, kas vyksta iš tos vietos. *Sandėlio* iniciatyvos tikslas toks ir yra - būti tik tokiu dirgikliu mieste, nuo kurio viskas ir prasideda.

kaip jūs skatinsite žmones, kurie būtent ..

- ...eitų ir darytų..?

...generuotų idėjas po Jūsų stogu?

- Bėda ta, kad idėjų yra labai daug, visi turi vienokių ar kitokių idėjų, problema yra tik finansai, na tai dažniausia problema, tada yra komanda ir yra žinių klausimas, tai yra patirties klausimas. Kalbant apie finansus, mes iš esmės juos pritrauksime: rengiame festivalius – pritraukiame finansus, leidžiame albumus - pritraukiame, kalbanat apie komandą - mes turime savanorių ir jų turėsime dar daugiau, kalbanat apie patirtis, žinias - mes apjungiame labai daug visiškai skirtingų sferų specialistų, ir tikėkimės, jog jei tokių žmonių prireiks, ir juos sukompaktuosime. *Sandėlio* esmė tokia ir yra, kad pritraukti žmonių su patirtimis, jungti jas į patirtis ir naudoti ten, kur jų reikia. Pavyzdžiui kažkas turi idėją, gali surinkti komandą, motyvuoti ją, bet jo problema yra tik finansai - *Sandėlis* tą problemą išsprendžia. Kiti priešingai - turi remėją, bet neturi komandos, jis ateina sako,- aš vienas nepadarysiu, tai *Sandėlis* duoda resursą - 20 žmonių, kurie yra tos srities specialistai ir gali padėti.

3. Grįžtant dar prie temos. Kaip Jūs manote, koks yra Nemuno salos kaip Kauno viešosios erdvės potencialas?

- Čia aš labai diletantiškai atsakysiu, neišmanau visiškai to, bandysiu mano nuomone..

Tiesiog Jūsų nuomone, tiesiog esate žmogus susijęs su verslu, vadyba, galite net pafantazuoti..

- Šiaip gerai, kad salą dabar nori keisti, labai gerai, kad atsirado arena ir viskas yra turbūt taip, kad miestui reikia vietos, kuri būtų nuo miesto ir mieste. Pasaulyje yra labai daug pavyzdžių, kai tarkime yra neliečiamos vietos: nekertami parkai, tiesiog nepalietas tas gamtos taškas ir jis tiesiog yra pačiame miesto centre. Man atrodo, kad ta pati Nemuno sala mieste taip pat funkcionuoja. Visas tas kraštas, tai yra Nemuno sala, ten gi buvę prieš 10 metų kemsynai, ne prieš 10, 15 m. gal... Toje vietoje nebuvo priėjimų, nebuvo ko ten eiti, šalia buvo tas viešbutis vaiduoklis, kuris yra ir dabar... bet staiga padarius maršrutus, padarius prekybos centrus, pastačius areną, dabar turime karščiausią srautą mieste. Tai rodo, kaip gerai planuojant galima visiškai pakeisti miesto visus srautus...Kaunas pagalvojęs neturi savo tikro parko, į kurį ..žmonės sakytų, va einame į parką, tai sala šiuo atveju yra tokia truputi..laukinė gamta. Mano nuomone, ten yra per daug erdvės ir per daug nefunkcionuojančios erdvės. Jei pavyzdžiui, žmonės nori išeiti pasivaikščioti palei upę, tai jie gali važiuoti į Panemunę. Jei saloje atsirastų funkcionuojančių kažkokių tai dalykų, kuriais žmonės galėtų įprasinti savo veiklą saloje, užsiimti kažkuo, gauti kažkokį fizinį krūvį, tai viskas labai gerai. Aš galvoju kaip tik, kad reikia skatinti visas iniciatyvas ir daryti ten aikšteles, treniruoklius, šunų vedžiojimo vietas, vaikų aikšteles ir tokius panašius dalykus. Tai skatina miestą būti gyvu, skatina žmones išeiti iš tų pačių prekybos centrų, viešą atvirą erdvę ir ten tiesiog sutikti kitus

žmones ir būti atviriems. Tai aš viską labai vertinu teigiamai ir man atrodo, tie kurie yra skeptikai, sako, kad nereikia ten liesti esančios gamtos, tokia ten ir gamta, ten pseudo gamta, tiesiog yra niurgzliai, kurie nežinau, kuriems geriau sedėti namuose ir žiūrėti televizorių.

Kokios galimos iniciatyvos susijusios su Nemuno salos vieta, neapribojant jos tik kaip geografinės vietos, nes viešoji erdvė mano darbe yra traktuojama netgi kaip ir internetinė erdvė. Taigi kokios galimos iniciatyvos, tą vietą pristatyti ne tik miesto gyventojui ar turistui, bet tą vietą pristatyti ir internetinėje erdvėje?

- Tai pats primityviausias būdas, jeigu ten vyksta kažkokie užsiėmimai, pavyzdžiui vaikų žaidimų aikštelės ar sporto užsiėmimai, arba yra kažkokie gražūs vaizdai, kaip pavyzdžiui gali stebėti, kaip leidžiasi saulė į miestą, tai paprasčiausia galima pasistatyti kameras ir leisti visada žmonėms stebėti tą vietą. Taip irgi buvo Islandijoje, kuomet miestas norėjo pagerinti savo įvaizdį, jie sustatė kameras visose žinomiausiose Reikjaviko vietose: viename parke, viename universitete su didžiuliu kiemu ir buvo tos trys kameros. Viso to pasekoje, galima buvo tiesiogiai stebėti kaip žmonės tose vietose bendrauja, guli, ilsisi ir visą kitą. Vienu metu tą vaizdą stebėdavo apie 10 tūkst. žmonių. Visą tai parodo koks buvo susidomėjimas. Islandija, kažkam tai yra egzotiška ir dėmesio verta vieta. Kadangi islandų populiacija nėra labai didelė, mes galime tapatintis su jais, tai manau jų pavyzdys yra tinkamas ir mums, kaip galėtumėm reprezentuoti miestą ar tam tikras jo vietas. Taigi saloje galima būtų susutatyti kameras ir per ją reprezentuoti miestą. Na čia primityvus pavyzdys, bet tai pirma atėjus mintis. Pagalvočiau daugiau, sugalvočiau, bet pradžiai..

4. Kas Jums yra kūrybiškumas?

- Toks hamletiškas klausimas. Kūrybiškumas - tai yra paklausti savęs ar tai ką darau yra gerai ir tą patį padaryti kitaip. Pavyzdžiui, jeigu tu turi įprotį atsikėlęs ryte gerti kavą ir kartą atsikėlęs ryte tu pagalvoji, jog reikia užsiplikyti žolių arbatos. Aš galvoju, kad tai būtų kūrybiškumas. Čia pateikiu kaip iliustraciją. Tarkim dirbi..rašai tekstus arba pieši, dizainą, kuri ką nors, rašai muziką ir visą laiką laikaisi tos pačios schemos, tai nėra kūrybiškumas, tai yra tiesiog mechaninis darbas, bet jeigu tu savęs paklausi ar yra kitas būdas padaryti, ką aš darau, tai čia yra pirma kūrybiškumo užuomazga.

Tai reiškiasi daryti kažką kitaip?

- Ieškoti būdo daryti kitaip, nes daryti kitaip, tai nėra kūrybiškumas. Gali užsidėti išvirškčius batus ir išvirškščią *maikę*, bet tai nėra kūrybiškumas, reikia paklausti savęs, ar tau karšta, ar tau šalta ir į tai sureaguoti, bet tai tik iliustruojau. Mano gyvenime buvo tokia patirtis, aš sutikau žmogų, kuris yra 4 kartos palikuonis iš milijonierių šeimos. Jį augino kaip lyderį ir, kas mane sužavėjo ir tikrai paliko tokį įspūdį, gyvenime jis visados savęs, prieš ko nors imdamasis, paklaUSDavo ar yra kitas būdas tą padaryti: greičiau, lėčiau ir aš kalbu apie bet kokį darbą. Kaip pavyzdys, jis ateina į gamyklą (*jis turi gamyklą*) ir reikia pernešti dėžes iš vienos vietos į kitą, tai nepuolama jų nešti automatiškai. Tam ieškomas sprendimas - jis pažiūri į viršų, ten yra kablys, ant kurio pakabinamos dėžės ir perkeliamos, kur kažkas būtų pusę dienos nešęs.. Tai man atrodo čia yra kūrybiškumas, o man atrodo visas ta meno prasme kūrybiškumas, tai čia yra taip reliatyvu, vienam tai gali būti menas, o kitas gali sakyti čia narkomanų išmyslai. Tarkim paimkim kokį modernų šokį, žmones šoka, viskas yra labai

kūrybiška, bet tai aš įvertinsiu vienaip, o pasodink kokį vidutinį statistinį žmogų ir jis kraipys galvą, o tai čia kūrybiškumas?

5. Kaip Jūsų nuomone, jis reiškiasi Kauno viešojoje erdvėje? konkrečiai Nemuno saloje?

- Galiu būti piktas? Mes turime tų tokių didelių *stagnatorių* mieste, ta valdžia, kuruoja visus darbus yra toks dumblas dumble, dėl to yra labai sunku. Aš nežinau ar ten yra kūrybiškumo. Jis gali būti, bet ar jo dabar ten yra, tai mes tik svarstome..Čia klausti yra kaip paimti gerą patiekalą, paimti to patiekalo bulvę, kur vis dar yra skani mėsytė, daržovė ir geras padažas ir tada žiūrint į bulvę klausti, ar skanus patiekalas? Nemuno sala negali būti vertinama atskirai, kaip vienas vienetas dabar, ji nefunkcionuoja atskirai. Jie ji funkcionuotų ir generuotų kažkokį savo srautą ir jis būtų susijęs su miestu, tai tada gal ir būtų šitas klausimas teisingas. Negalima iš bulvės spręsti apie patiekalą, tai man atrodo, kol Nemuno sala nesiintegruos į miestą, ar netaps kažkokiu reikšmingesniu traukos centru, manau neverta kelti klausimo ar yra ten kūrybiškumo, ar nėra, nes kol kas ten yra keletas biznio užmojų, gal yra urbanistinių užmojų, bet tai manau yra techniniai darbai. Iš kitos pusės, aš nežinau, kas vyksta už durų, nemačiau kažkokių planų, tai gal valdžios žmonės tiesiog jau suka galvą ir bando pritaikyti kažkokią gerą patirtį, bando keisti tuo įpročius, tai..

Bet pavienių meninių iniciatyvų Jūs negirdėjote, kad vyktų?

- Kad vyktų, ne negirdėjau..o turėjau girdėti, jau vyko..na aš negirdėjau, gal mieste yra, bet saloje..

Ką Jūs manote apie dirbtinį vietos tapatybės kūrimą? vietos *branding*‘q?

- Tai būtina daryti, aš labiau iš miesto įvaizdžio pusės kalbėsiu. Yra turbūt keletas geriausių pavyzdžių, tokių kaip Amsterdamas, Melburnas, tas pats Londonas, Paryžius. Mes galvojome, kad jie taip organiškai susikūrė, bet pvz. Melburnas apskritai yra sukurtas nuo nulio, Amsterdamas - iš dalies, Paryžius - viskas yra kryptingai daryta, yra kažkokia strategija, kuri yra įgyvendinta. Aš esu visiškai už, reikia *brandinti* miestus, reikia pasufleruoti, nes *brandingas* yra sufleris, tai yra žmogui, kuris neturi laiko, gebėjimo įsisavinti, netgi supratimo, tarkim pakviesk kokį pietietį čia į Kauną ir kad jis susidarytų vaizdą apie miestą, nuvesk į populiariausias vietas ir nieko gero iš to nebus. Jis kaip tik pamatys tuos dalykus, kurie yra nesvarbūs. *Brandingas* šiuo atveju yra sufleris, kuris pasako į ką tau reikia atkreipti dėmesį, kas šio miesto yra stiprioji pusė.

Tai Kauno miestas neturi kaip ir strategijos, jo pozicionavimas yra silpnas?

- Dabar kaip mes sakome „Kaunas dalinasi“?

Taip ir norėčiau Jūsų šio *branding*‘o įvertinimo.

- Nepykite, tai yra Jamaika be Jamaikos. Visas šitas įvaizdis buvo sukurtas žmonių, kurie negyvena Kaune, visų pirmą ir tas labai jaučiasi. Aš nemanau, kad tai, kas yra padaryta yra Kauno išskirtinumas, mes tikrai nesame atviri, mes labai esame individualistai ir Kaunas nuo seno garsėja. Prieš karą čia buvo Lietuvos gydytojų, meno, visos kultūros lopšys ir staiga taip išnyko..mes esame individualistai ir staiga mes nusprendžiame, kad Kaunas dalinasi. Nežinau, tai taip pat kaip aprengti narą naro kostiumu atvesti į vakarėlį ir sakyti, kad

jam labai patogiu. Na man kažkoks toks susidaro įspūdis, viskas yra pritempta. Kauno stiprybės yra visai kitos, Kauno stiprybė iš vienos pusės...paimkim Vilniaus gatvę, šeštadienio ir sekmadienio vakarą. Aš kaip esu gyvenantis Vilniaus gatvėje, viską žinau. Šeštadienį žmonės išeina iš proto Vilniaus gatvėje, jie ten būna iki paryčių, o sekmadienio vakarą ten nelieka nei vieno žmogaus. Šiaip miestuose taip nebūna... mes kai švenčiam, tai švenčiam, o kai nešvenčiam, tai sulendam į namus. Aš dabartinį Kauno įvaizdį vertinu kaip neefektyvų, beprasmi, nereikalinga ir nedirbantį. Įvaizdis turi dirbti, turi kaip įrankis tarnauti, tai jis to nedaro. Aš gal esu skeptikas, čia gal nereiktų taip..gal reiktų atsargiau vertinti, bet man labai nepatinka, kaip yra daroma, man atrodo sugaištas laikas ir jis niekuom nenaudingas.

Yra pavyzdžių, kuomet viešosiose erdvėse atliekamos iniciatyvos įtakoja tam tikras reklamines kampanijas? Ar yra kažkokių pavyzdžių, ar yra Lietuvoje vykusių iniciatyvų, kurios tapo reklaminėmis kampanijomis? Pavyzdžiui buvo madingi *flash mob*'ai ir *T-Mobile* yra padariusi reklaminę kampaniją

- Oro uoste..

Taip, ir oro uoste ir traukinių stotyje. Vėliau kiek man yra žinoma, buvo *Kit Kat* reklama viešojoje erdvėje, paprasčiausiai buvo stendai su suoliukas, kur reklaminis šūkis atsipūsk ir tuose vietose nebuvo internetinio ryšio, kadangi visuomenė pripratusi prie internetinio ryšio, to bendravimo daugiau internetinėje erdvėje.

- Tai yra dalis to *brandingo*, vietoj to, kad daryti ten skrajutes ir lankstinukas, geriau jau padaryti kažką tokio. Kada tu matai erdvę, tu ją išnaudoji, tada tu rodai kitiems ir tai yra potencialas tapti *viral* (reklamos tipas), kad žmonės dalintųsi tuo, ką tu nori parodyti. Tai aš tokius dalykus vertinu teigiamai, pliusas pats didžiausias koks tik įmanomas, jeigu iš vietos sugebi ištraukti kažką, kas įdomu ne tik tau, tai yra super...

O kaip vertinate Nemuno salą, tokią kaip vietą?

- Ten reikia padaryti dar daug darbų...

Infrastruktūros trūkumas?

- Buitiškai paklausu, tai ko ten eiti dabar? Na ko ten eiti? Ta prasme gali ryte eiti pabėgioti, gali eiti pavadžioti šunį, gali nueiti alaus išgerti. Aš nežinau, ten negalima turbūt gerti alaus. Na va, negalima net alaus gerti. Bet kodėl Paryžiuje, kokiuose Liuksemburgo soduose tu gali gerti alų, nusipirkęs tam tikrame bare, kuris sakykim yra autentiškas ir žmonės tiesiog eina, sėdi bendrauja, o mes tuo tarpu matome neigiamas viso to puses. Potencialas aišku, kad yra ten, bet reikia infrastruktūros, ji nebūtinai turi būti miesto infrastruktūra kaip yra pavyzdžiui mažoji architektūra, tai čia galėtų būti mažoji infrastruktūra. Reiktų padaryti esminius klausimus, kodėl tau ten reiktų ten būti? Pavyzdžiui, yra saloje tualetai?

Ne.

- Čia yra visiška opa, čia yra nesąmonė, nes tu elementariai negali išeiti su šeima, gerai, sakykime suaugęs gali pakentėti, o ką daryti vaikui, taigi nesąmonė.

6. Kokias matote Nemuno salos, kaip viešosios erdvės problemas ir jų galimus sprendimo būdus?

- Jaučiuosi visiškai ne savo kompetencijoje, labai sunku...

Uždavėte sau klausimą, o ko ten eiti?

- Taip, aš ir sakau, arba reikia sukurti meninę vertę, tai yra kad tu ateini ten kažką, išgirsti kažką pamatyti, išgirsti kažką. Tai gal gali būti kažkokių renginių ciklai, vykstantys tik toje vietoje, gal tai galėtų pritraukti tik tam tikrus žmones. Na gal galima būtų pastatyti ten kokį nors parką *skateriams* ir ten tada eis *skateriai*, gali įrengti ten vaikų didelę žaidimų aikštelę, eis šeimos, gali įrengti krepšinio aikšteles su tribūnomis ir ten gal vyks gatvės krepšinis, įrengti šunų voljerus, tai tada eis visi augintojai ten. Tai čia turbūt padaryti kuo daugiau skirtingų dalykų, kad žmonės rastų savo kampą saloje ir jeigu jie turi šunį, tai jie ne šiaip jį vedžiotų, bet eitų tenai, jei turi vaiką, ir eitų tenai su vaiku dūkti. Galų gale, jeigu jie nori pasidėti ant kranto ir paspoksoti į tekančią upę, tai kad jie turėtų galimybę ten atsigerti vandens ar suvalgyti, kokį skanėstą kol jie ten bus. Čia gal tokie labai minimalių poreikių tenkinimo pavyzdžiai, o paskui aišku, kad galima daryti koncertines programas, performansus, instaliacijas, gal jos gali keistis kažkiek laiko, gal gali padaryti naktines parodas, šviesos kažkokias instaliacijas, gal galima organizuoti elementariai kažkokius įdomius veiksmus..nežinau, pavyzdžiui, žaisti suaugusiųjų slėpynes. Turbūt reikia atsisėsti ir netgi atsiriboti, kad tai yra sala, pagalvoti, kad tai vieta, kur tu gali atvesti žmogų ir jis turi pakankamai fiziškai daug erdvės daryti įvairius dalykus, bet aš čia taip diletantiškai sakau, aš neišmanau to, bet manau, kad žmonėms labai svarbu parodyti, kuo jie gali užsiimti, o paskui jie patys viską padarys. Jiems reikia pabūti tuo sufleriu.

Ačiū.

13.priedas. Interviu su Vyteniu Jaku išrašas

Kauno menininkas, studijuojantis VDA KI magistrantūroje, labiau žinomas kaip daugelio meninių provokacijų Kauno mieste. Socialiai aktyvaus menininko darbai – viešosiose erdvėse atsirandančios instaliacijos, kviečiančios atkreipti dėmesį į apleistas, suniokotas, netvarkingas miesto viešąsias erdves ir galimybe naudotis jomis visiems miesto gyventojams. Vieni iš matomiausių jo darbų – I. Kanto gatvėje esanti tvora - "Fortepionas", Gėlių kalnas Nemuno saloje ir kiti.

Prisistatykite, kad žinotumėme, kas esate.

- Šiaip mane vadina menininku, bet aš Vytenis Jakas ir viskas. Kažkaip labai tas žodis menininkas man netinka..

1. Kas yra viešoji erdvė ir kaip vertinate Kaune esančias viešąsias erdves?

- Kažkada filosofas Mažeikis yra pasakęs, kad mūsų erdvės, o tai ypač būdinga Kaunui, yra švarios, sterilios, monumentaliai ir tokiose erdvėse labai trūksta menininių iniciatyvių ir iš vis trūksta meno kaip tokio. Mes įpratę matyti erdvę tik kaip tokią ir retas reiškinys, kai erdvę išblaško kokie nors *siurprizai*. Užsienyje tai įprasta, pas mus tai dar tas tik prasideda.

Tai Kaune esančių erdvių įvertinimas būtų tai, kad joms trūksta kažkokios kūrybinės gyvybės?

- Kad Kaune yra visiškai štilis, galėčiau tą pasakyti per 20 Nepriklausomybės metų, tiesiog viskas po truputi degraduoja..degraduoja. Aš stebiu parkus, aš mėgstu nueiti į Ažuolyną, į Nemuno salą, į visus kitus parkus ir jie visi nyksta. Nemuno saloje man labai gaila buvo, kai iškirto visus krūmus, padarė gerai apžvelgiamą teritoriją. Išvaikė visus zuikius, bebrus, paukščius, kurie ten perėjo. Padarė teritoriją prieinamą tik žmogui. Tai jau yra vienas toks sakyčiau didelė klaida. Miestą kuria ir daro įdomų ne tik žmonės, bet ir fauna, flora ir visa kita. Pasižiūrėta į visa tai labai siaurai, paimta ir kažkuriuo metu išvalyta visa Santaka, ten beveik nelikę krūmų..Mano meninės akcijos saloje susijusios su tuo, kad aš noriu parodyti, jog yra žmonių, kuriems rūpi, kas vyksta... ir manau kad Nemuno sala yra specialiai skurdinama, kad paskui ją galima būtų ramiai privatizuoti. Po truputi, po truputi, tai baseiną pastatysim, arena jau pastatyta. Aš labai prieštarinau vertinu arena, ji pastatyta tokioje gražioje vietoje kaip Nemuno sala. Manau čia turėjo būti gražus pušynas ir visa kita, o jis virto į kažkokią pramogų ir industrijos mašiną.

2. Nemuno salos kaip Kauno viešosios erdvės potencialas?

- Aš jau dabar kuo toliau tuo labiau galvoju, kad ten nieko nereikia.

Ji pati kaip vieta yra tobula Jums?

- Ten reikia gal daugiau medžių, daugiau užuovėjų, kur galima būtų jaukiai atsisėsti, pasidėti, gal suoliukų. Aš ten kažkiek jų padariau, bet gi kiek žmogus gali padaryti su savo pjūklų?

Tai manote, kad ten daugiau reikėtų infrastruktūros gerinimo ir mažosios architektūros, suoliukų, tualetų, apšvietimo, šiukšlių dėžių?

- Tik tiek ir reikia, ir dar, kad policija pravažiuotų vakarais, pasižiūrėti. O šiaip ten viskas gerai, iš tikrųjų, aš galvoju, kad žmonės turėtų po darbo, kur atvažiuoti išvargę pailsėti,

sutinki su manim? Kur čia pailsėti? yra Senamiestyje tokia kaip erdvė, sakykim miškas, kur dar žmogus galėtų pailsėti? Jam reikia važiuoti į Pažaislį gal tik..

Kaip supratau iš Jūsų pasakojimo, Nemuno saloje Jūs dažnai lankotės ir kiek pastebite ten besilankančių žmonių? Mes turime gražų miesto parką kaip Nemuno salą, tačiau kiek man teko stebėti ten yra labia minimaliai žmonių.

- Ne, kai šilta, kaip dabar, ten yra labai daug žmonių. Mes dabar galime nueiti į Nemuno salą, ir Jūs pamatysite, kas ten darosi. Aišku šiandien čia renginiai mieste, bet kai nebūna renginių, tai toje saloje užtenka tų žmonių, nereikia, kad ten būtų..ten parkas pailsėjimui, ten nereikia zonos, kur galima išlieti savo energiją.

O sakykime lyginant Santakos parką ir Nemuno salą, sakote ten apylygiai žmonių? Jei kalbame apie savaitgalius, Santakos parke - masė žmonių, praktiškia negali praeiti.

- Aš labai džiaugiuosi, kad Nemuno saloje taip nėra. Kad tu gali kažkur pasislėpti, pasidėti, pažiūrėti į vandenį, paklausti tų kelių paukščių, kurie dar like medžiuose, supranti? Nereikia kad būtų daug žmonių. Čia gal ir yra žavu, kad ..

Miesto užuoveja?

- Taip, kur tu gali pabūti sau, pasidėti. Ir jei ten atsiras papildomos zonos, kažkokios futbolo aikštės kaip žadėjo, ar dar kažkas ten, tai kiek liks..jūs nežinote, kiek yra paprastų senų, pagyvenusių žmonių, kurie ateina pasivaikščioti ir jiems ten ant tų stadionų visiškai nusispjauti. O šalia Nemuno salos, tie namai, tai ten gyvena senyvi žmonės ir kur jie leidžia savo laisvalaikį? tiktai saloje. Čia pramogų parkai sakykim, daugiau reikalingi verslo atstovams, ar dar kam nors, bet jų yra užtekinai. Tarkime arena - pilna pramogų, galima suorganizuoti, "Akropolis" šalia, kodėl gi..gali eiti sau ir išsilieti, išlieti savo energiją ir pan. Nėra tokių erdvių, kur žmogus galėtų sau laisvai, ramiai atsiriboti nuo tos vartotojiškos kultūros ir tarkim pabūti kitokioje terpėje, supranti? Aš dėl to, dėl salos nerimauju. Jei ji pavirs į tą, kaip ten laikraščiuose skaičiau, aktyvią zoną, kažkas siekia padaryti ją aktyvia zona, tai tada kur iš vis nueiti pailsėti žmogui?

3. Kas Jums yra kūrybiškumas?

- Kūrybiškumas - tai yra..? Kūrybiškumas – gal sąmojingumas, aš taip labai paprastai...jeigu tu esi sąmoningas, tai tu atrandi tiek įdomių dalykų, kur savaime iš to ir įvyksta kūrybiškumas. Čia vienas kitą papildantys dalykai.

4. Kaip Jūsų nuomone, jis reiškiasi Kauno viešojoje erdvėje? Nemuno saloje?

- Aš jau pabandžiau atskleisti kūrybiškumą Nemuno saloje, tai buvo išvežtos mano visos skulptūros. Jau kai rašiau projektą, kad Nemuno saloje dirbau su šiukšlėmis, jas įmeninau, padariau tokias kaip "skulptūras" specialiai, kad atkreipti dėmesį į užterštos aplinkos problemą. Ir labai gerai suveikė. Aš ten kiekvieną dieną eidavau, padarydavau po kokią skulptūrą ir stebėjau, kada tai suveiks, kada atkreips dėmesį. Ir baigėsi tuo, kad po poros mėnesių saloje aš surinkau butelius, man tam užteko vienos valandos, kad aš pririnkčiau 2 krepšius butelių. Aš juos visus nudažiau na man tai gražiom spalvom - žalia, geltona, raudona, tai aš tom spalvom nudažiau butelius, turėjau potekstę į tą tokį lietuviškumą. Bet aš pagalvoju, kad Lietuva ne tik krepšinis, bet Lietuva ir gerianti ir visokia. Na visokia, mes visokie esam, tai todėl tuos butelius aš pakabinau ant medžio ir jie barškėjo nuo vėjo ir valdžia susidomėjo. Po kelių dienų buvo nurinktos visos mano skulptūros. Buvo iš tiesų

gražių skulptūrų, žmonės jas pamilo. Viena mergina man sake, aš dabar čia mėgstu ateiti ir skaityti knygą. Man tas pasakymas kaip...nežinau kas. Iš tikrųjų ta erdvė pavirto į namų aplinką. Nebuvo ten nei profesionalaus kažkokio meno, bet buvo toks bendravimas, kad kažkas kreipia dėmesį į ten esančius žmones. Nereikia ten..nieko, reikia tik dėmesio, supranti?

Tai manote, kad sakykime tokia, išsireikšiu taip, vieta, atvira kūrybinėms iniciatyvoms kaip Nemuno sala, ji turėtų būti palikta pačiai miesto bendruomenei, visuomenei, žmogui?

- Tai turėtų būti ir spontaniška kūryba ir su miesto valdžia suderinta kūryba - suderinai su valdžia ir gali padaryti. Bet ten turėtų būti tokie trumpalaikiai meno kūriniai, jie neturi stovėti metus du, tris. Kaip užrašas "Kartu mylim Kauną", kur aš kažkada buvau parašęs klaustuką, arba Lietuva <3 krepšinis ir irgi klaustukas. Tai yra labai deklaratyvūs užrašai, užmiršti ir stovi jie kiek metų. Jie iš tikrųjų net nepuošia erdvės. Jeigu atkreiptumėte dėmesį ta širdelė, kuri ten labai tiktų, tai aš prieš tokį meną, kuris padaromas, užmirštamasis ir paliekamas, ir vėliau nežiūri, kokį jis, kokį poveikį paskui daro. Menas, Nemuno saloje turi būti labai laikinas, savaitės, dviejų, po to jis turi keistis, jis turi vykti dažnai ir tada ta Nemuno sala bus įdomi, tada žmonės ten ateis pasižiūrėti. Tas pats ir Laisvės alėjoje, čia nėra tokių dalykų.

Vadinasi visos kūrybinės iniciatyvos būtų kaip nematereali infrastruktūra, kuri paprasčiausiai suteiktų pridėtinę vertę, tačiau ne ekonominę. Ji taptų įdomi miesto gyventojui, turistui. Ar kūrybinėms iniciatyvoms tą galima pasiekti?

- Būtinai, tik taip galima ir pasiekti. Aš manau, jei į Nemuno salą pritraukti verslą, tai bus viskas kaip ir visur. Manau, mes neturime patirties, žinių, kad kaip pasakyti, kad tos trumpalaikės meninės priemonės ir intervencijos yra labai veiksmingos. Mes suvokiame paminklą, bet mes nesuvokiame, kokio nors nudažyto betono luito, ar nežinau ko. Mums tai neįprasta, mes to nesuprantame. Bet jei žmonės prie to po truputį bus pratinami, tarkim man labai patiko Belgijos parkai, aš iš ten atsivežiau visas idėjas ir jas realizuoju čia. Ten galvojama apie visus. Tie parkai yra tuo pačiu apleisti ir kartu gražūs. Buvo prieėjus moteris, sake jūs atsargiai čia, elniai čia atsivedė elniuką, garsiai nerėkit. Štai koks supratimas yra apie parką, jie tą labai vertina. Jei pramogų reikia, tai pramogų galima ir kitur rasti, bet tokios erdvės, kaip urbanizuoti parkai turi būti kuo mažiau, ypač miesto erdvėje. Jie turi būti natūralūs, turi būti įdomūs ir pastoviai prižiūrėti. Turiu galvoje neapleisti žmogiškai, tai ir turi būti šiukšliadežės ir paprasčiausiai apšvietimas. Tai rodo rūpinimąsi žmogumi, nes jeigu jie yra, tai reiškiasi kreipiamas dėmesys į žmogų. Taip lavinamas žmogus, pratinamas prie kultūros, pas mus to nėra.

Tai sutinkate su nuomone, kad pas mus yra trūkumas socialiai aktyvių menininkų, kurie mokėtų dirbti su bendruomene?

- Taip, nėra jų ,praktiškai nėra jų.

5. Kokias matote Nemuno salos kaip Kauno viešosios erdvės problemas ir jų galimus sprendimo būdus?

- Aš jau sakiau, kad Nemuno sala yra labai graži. Kažkas iš verslininkų, valdžios atstovų, architektų pasakė, kad Nemuno sala yra negraži, aš nesutikčiau. Ten iš tikrųjų gerai apgalvota - pasodinti medžiai pagal rūšis, ten visą kitą, viskas gerai, kažkada buvo apgalvota ir padaryta, dabar suaugo ir yra į ką pasižiūrėti. Iš tikrųjų ten gal reikėtų daugiau medžių ir paprasčiausiai daugiau dėmesio tokiems paprastiems dalykams, apie kuriuos kalbėjome - lauko baldus, suoloelius, apšvietimą, vandens šaltinį atsigerti, nes ten žmonės sportuoja, laksto. To nėra..ir

dar, aš taip siūliau, papildomo vandens telkinio su fontanais. Bet kad jis būtų labai natūralus, Kai tu esi viduryje salos, tu nematai vandens, bet aš pastebėjau, jei atsirastų salos viduryje dar vandens telkinys, tai čia būtų tik pliusas ir jis galėtų būti kažkoks judrus ar dar kažkoks...

Tai praktiškai Jūsų teigimu, trūkumas būtų infrastruktūros, mažosios architektūros ir sakykime kaip papildomo parko elemento – vandens telkinio?

- Taip, vanduo yra visada gerai, prie vandens galima prieiti, na čia šiaip...nors čia sakoma aplinkui visur vanduo yra, bet kai tu esi pačiame salos viduryje, tai tu nematai to vandens.

Tokia natūraliai suformuota miesto parko erdvė?

- Taip, kažkur suformuotas tas vandens šaltinis..ir geriamo vandens.

Ačiū.